

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

ALTINÖZÜ (HATAY) İLÇESİ'NİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Hüseyin YUMUŞAK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Döndü ÜÇEÇAM KARAGEL

Bu tez, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi tarafından 17.YL.011 proje numarası ile desteklenmiştir.

Hatay-2019

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
ALTINÖZÜ (HATAY) İLÇESİ'NİN
BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Coğrafya Ana Bilim Dalı
Hatay-2019, Sayfa: XII-279

Altınözü ilçesi, Akdeniz bölgesinin Adana bölümünde Hatay iline bağlı 15 ilçeden birini oluşturmaktadır. Hatay ilinin Türkiye-Suriye sınırında yer alan 7 ilçesinden (Yayladağı, Altınözü, Antakya, Reyhanlı, Kumlu, Kırıkhan, Hassa) birisi durumundadır. Hatay bölgesi tarihi çağlar boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Altınözü tarihsel süreçte Antakya gibi büyük bir yerleşmenin etki sahasında kaldığı için yeteri kadar gelişme gösterememiş, Antakya şehrini güneyden koruyan Kaley-i Kuseyr (Kozkalesi) karakol yerleşmesi olarak fonksiyonunu sürdürmüştür.

Altınözü ilçesi, karstik bir plato özelliği taşıyan Kuseyr Platosunun kuzeydoğu kesimini oluşturmaktadır. Beyazçay Deresi ve kolları tarafından aşındırılan plato üzerinde karstik şekillere rastlanmaktadır. 1945 yılında 29391 olan ilçe nüfusu 2017 yılında 60603 olarak sayılmış, 73 yıllık süreçte ancak nüfusunu ikiye katlayabilmiştir. Altınözü ilçesinde 2012 yılı öncesinde 3 merkez mahalle, 40 köy ve 3 belde belediyesi bulunmaktaydı. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir yasasının kabulüyle ilçe 48 mahalleden oluşan bir idari statüye kavuşmuştur.

Ekonomisi tarımsal faaliyetlere dayalı olan Altınözü ilçesi için en önemli geçim kaynağını zeytin yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Bunun yanında tütün, kekik (yerel terimle zahter), kuru soğan ve sarımsak önemli tarım ürünlerindendir. Enek köyü sınırları içerisinde planlanan tarıma dayalı organize sanayi bölgesi tamamlandığında istihdam ve üretim artışı ile ilçe ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Altınözü, Kuseyr Platosu, Nüfus, Yerleşme, Ekonomik faaliyetler.

ABSTRACT
Master's Thesis
THE HUMAN AND ECONOMICAL FEATURES OF THE COUNTY
ALTINÖZÜ (HATAY)
Hüseyin YUMUŞAK
The University Of Hatay Mustafa Kemal
The Institute Of Social Science
The Department Of Geography
Hatay-2019; Page XII-279

The county Altınözü is one of the counties that is located in mediterranean region, part of Adana and connected to the city Hatay. It is in the position of being on of 7 counties (Yayladağı, Altınözü, Antakya, Reyhanlı, Kumlu, Kırıkhan, Hassa) located in the Turkey-Syria border of Hatay province. The region of Hatay has hosted many civilisation throughout ancient ages. Since Altınözü has been fall behind the county Antakya throughout historical process, it didn't make enough progress. It has maintained its function as being Kaley-i Kuseyr (the castle of Koz) building area which defends the county Antakya in the west.

The county Altınözü is located in the northeast part of Kuseyr Plateau which has characteristic of karstic plateau. Karstic shapes exist on this plateau which is eroded by the stream Beyazçay and its arms. The county whose population had been counted as 29391 in 1945, was counted as 60603 in 2017. The county could only double its population within 73 years. 3 central neighborhood, 40 villages Altınözü. The county, with its 48 neighborhood, has got the administrative status by the acceptance of metropolitan law no 6360 came in force in the year 2017.

Altınözü, was economic income is based on agricultural activity, meets the source of income mostly on olive farming. Besides, tobacco, thyme (called as "zahter" with local term), onion, garlic are the important products of the county. Planning to be realized within the borders of village Enek, organized industrial zone will contribute to the income and output growth of the county.

Key words: Altınözü, Kuseyr Plateau, Population, Settlement, Economical activities.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	VIII
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırma Sahasının Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri	1
1.2.Araştırmanın Problem Durumu, Hipotezleri, Amacı ve Önemi	7
1.3.Araştırma Konusu, Kapsamı ve Daha Önce Yapılmış Çalışmalar	10
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	19
İKİNCİ BÖLÜM	20
ARAŞTIRMA MODELİ VE YÖNTEMİ	20
2.1.Araştırmanın Modeli	20
2.3.Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	21
2.4.Araştırmanın Veri Analizi.....	22
2.4.1.Literatür Analizi	22
2.4.2.Fiziki Mekân Analizi.....	24
2.4.3.Beşeri Mekân Analizi.....	25
2.4.4.İstatistik Analizleri	27
2.4.5.Retrospektif (Tarihsel) Nitel Analiz.....	27
2.4.6.Prospektif (İleriye Dönük) Nitel Analiz.....	28
2.4.7.Etnografik Kültür Analizi.....	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	29
ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	29
3.1.NÜFUS	29
3.1.1.Nüfus Kavramı	29
3.1.2.Nüfus Yoğunluğu	29
3.1.3. Göç Kavramı ve Göçe Katılan Kişilere Atfedilen İsimler	31
3.2.YERLEŞME	35
3.2.1.Kırsal Yerleşmeler.....	36
3.2.1.1. Kırsal Yerleşme Şekilleri	38
3.2.1.2. Kırsal Yerleşme Tipleri	38
3.2.2. Kasaba Yerleşmeleri.....	45
3.2.3.Şehir Yerleşmeleri.....	45
3.3.EKONOMİK FAALİYETLER	50
3.3.1.Arazi Kullanımı	50
3.3.1.1.Genel Arazi Kullanımı	50
3.3.1.2.Şehir İçi Arazi Kullanımı	51
3.3.2.Tarımsal Üretim	52
3.3.2.1.Ziraat.....	53
3.3.2.2.Hayvancılık.....	54
3.3.3.Ticaret.....	55
3.3.4.Sanayi	55
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	57
ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	57
4.1.DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ.....	57
4.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler	57

4.1.2. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü Özellikleri	69
4.1.3. Toprak Özellikleri	77
4.1.4. Hidrografik Özellikler	83
4.2.ALTINÖZÜ İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI.....	88
4.2.1. Nüfusun Tarihsel Gelişimi	88
4.2.4. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunlukları	105
4.2.2. Nüfus Hareketleri	121
4.2.2.1. Doğumlar ve Ölümler	121
4.2.2.2. Göçler	122
4.2.3. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri	124
4.2.3.1. Nüfusun Fiziksel (Cins ve Yaş) Yapısı	124
4.2.3.2. Nüfusun Eğitim Durumu	132
4.2.3.3. Nüfusun Sağlık Durumu	135
4.2.3.4. Nüfusun Ekonomik Nitelikleri	137
4.2.4.BÖLÜM HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	149
4.3.ALTINÖZÜ İLÇESİ'NİN YERLEŞME COĞRAFYASI.....	150
4.3.1. Altınözü İlçesi'nin Tarihi Gelişimi	150
4.3.1. 1.Cumhuriyet Dönemi Altınözü	154
4.3.2. Yerleşme Şekilleri	157
4.3.2.1. Kırsal Yerleşmeler	157
4.3.2.1.1. Köy Altı Yerleşmeler	157
4.3.2.1.2. Köy Yerleşmeleri	165
4.3.2.2. Kasaba Yerleşmeleri	182
4.3.2.3. Şehir Yerleşmesi	182
4.3.2.3.1. Altınözü İlçe Merkezinin Kuruluşu ve Gelişimi	182
4.3.2.3.1. Şehir Yerleşmesinin Arazi Kullanımı	190
4.3.3.BÖLÜM HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	202
4.4.ALTINÖZÜ İLÇESİ'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI.....	203
4.4.1. Genel Arazi Kullanımı ve Geçim Kaynakları	203
4.4.1.1 Kuru Tarım (Nadassız) Alanları	213
4.4.1.2 Zeytincilik Alanları	213
4.4.1.3 Sulu Tarım Alanları	214
4.4.1.4 Fundalık Alanlar	214
4.4.2.5. Mera Alanları	215
4.4.2. Tarımsal Üretim Durumu	216
4.4.2.1. Tahıl ve Sanayi Bitkileri Tarımı	216
4.4.2.2. Meyve ve Baharat Tarımı	222
4.4.2.3. Sebze Tarımı	230
4.4.3.Tarımda Makine ve Alet Kullanımı	234
4.4.4.Hayvancılık	238
4.4.5. Ticaret ve Sanayi	242
4.4.6. Diğer Ekonomik Faaliyetler	245
4.4.7.BÖLÜM HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	249
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	250
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	250
KAYNAKÇA	259
EKLER.....	275
1.Köy Bilgi Anketi Örneği	275
2.Araştırma Sahasında Uygulanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Anketi	277
3.Altınözü I.Zeytin Festivali Gazete Haberi	278

ÖNSÖZ

“Altınözü İlçesi’nin (Hatay) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” isimli Yüksek Lisans Tez çalışmasında, Altınözü ilçesinin beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri, coğrafi ortam arasındaki ilişkisi dâhilinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda Altınözü ilçesinin nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyet özellikleri ele alınmış, belirtilen bu özellikler coğrafi bakış açısıyla yorumlanmaya çalışılmıştır.

Sahanın çalışma konusu olarak seçilmesinde; sahanın kendi içerisinde nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyet bakımından oldukça farklı bir yapıya sahip olması ve sahayla ilgili beşeri ve ekonomik coğrafya kapsamında çalışma yapılmamış olması etkili olmuştur. 5 bölümden oluşan bu çalışmanın, Altınözü ve yakın çevresiyle ilgili yapılacak olan çalışmalara temel bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Çalışmanın 1. Bölümü giriş bölümü olup, araştırma sahasının coğrafi konumu ve genel özellikleri, araştırmanın konusu, kapsamı ve daha önce yapılmış çalışmalar, araştırma sınırlılıkları olumsuzlukları, incelenmiştir. 2. bölümde ise araştırma modeli ve yöntemi açıklanarak literatür çalışmasına yer verilmiştir. 3. bölüm araştırmanın kavramsal çerçevesinden oluşmakta olup, nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetler ana başlıkları ve alt başlıklar altında incelenmiştir. 4. bölüm araştırma bulguları ve tartışma bölümünden oluşmaktadır. Bu bölümde Altınözü ilçesinin doğal çevre özellikleri, nüfus coğrafyası, yerleşme coğrafyası ve ekonomik coğrafyası incelenmiştir. 5. Bölüm ise sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

Çalışmamı destekleyen Mustafa Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinatörlüğü, danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Döndü ÜÇEÇAM KARAGEL ve yetişmemde emeği geçen bütün hocalarıma, her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen aileme, çalışmaya katkı sunan çeşitli kurum ve kuruluşlarda bulunan yetkililere ve Altınözü ilçesi sakinlerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hüseyin YUMUŞAK

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1:Altınözü İlçesi Jeolojik Birimler Tablosu.....	60
Tablo 2:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Sıcaklık Tablosu.....	70
Tablo 3:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Nispi Nem Tablosu.....	71
Tablo 4:Altınözü İlçesi Yıllık Ortalama Rüzgâr Esme Sayıları Tablosu.....	72
Tablo 5:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri Tablosu.....	73
Tablo 6:Asi Nehri Aylık ve Yıllık Ortalama Akım Değerleri (m3/sn).....	84
Tablo 7:Beyazçay Deresi Aylık Ortalama Akım Değerleri (m2/s) grafiği (2017).....	85
Tablo 8:Altınözü İlçesi Toprak Grupları, Alanları ve Yüzdelikleri Tablosu.....	83
Tablo 9:Altınözü İlçesi Bitki Toplulukları Tablosu.....	75
Tablo 10:Altınözü Nahiyesi Nüfus Tablosu(1550-1584).....	89
Tablo 11:Altınözü Nahiyesine Bağlı Karye (Köy) İsimleri ve Nüfusları.....	89
Tablo 12:Hatay İli ve Altınözü İlçesi'nin Toplam Nüfusları (1940-2017).....	92
Tablo 13: Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Toplam Nüfus Yıllık Artış Oranları (%) (1940-2017).....	93
Tablo 14:Hatay İli ve Altınözü İlçesi'nin Toplam Nüfus Yıllık Artış Hızları (‰) (1940-2017).....	94
Tablo 15:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfusları (1940-2017).....	96
Tablo 16:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Oranları (%) (1940-2017).....	97
Tablo 17:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Hızları (‰) (1940-2017).....	98
Tablo 18:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Şehir Nüfusları (1940-2017).....	99
Tablo 19:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Şehirsel Nüfus Yıllık Artış Oranı (%) Tablosu (1940-2017).....	101
Tablo 20:Hatay İli ve Altınözü İlçesi Şehir Nüfus Yıllık Artış Hızları (‰) (1940-2017).....	102
Tablo 21:Altınözü İlçesi Doğum ve Ölüm İstatistikleri Tablosu (2014-2016).	121
Tablo 22:Altınözü İlçesi Göç İstatistikleri Tablosu (2000-2016).	122
Tablo 23:Altınözü İlçesi Net Göç ve Net Göç Hızı Tablosu (2000-2016).	124
Tablo 24:Altınözü İlçe Nüfusunun Cins Yapısı ve Cins Oranları Tablosu (1945-2017).	125
Tablo 25:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (1990).	126
Tablo 26:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (2000).	128
Tablo 27:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (2017).	130
Tablo 28:Araştırma Sahasındaki Toplam Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Bileşimi (1990, 2000, 2017).....	132
Tablo 29:Altınözü İlçesinin Eğitim Durumu Tablosu (1990).	133
Tablo 30:Altınözü İlçesinin Eğitim Durumu Tablosu (2000).	134
Tablo 31:Altınözü İlçe Merkezinde Yer Alan Eğitim Kurumları Tablosu (2018).	135
Tablo 32:Altınözü İlçesinin Sağlık Verileri Tablosu (2017).....	136
Tablo 33:Altınözü İlçesi Engelli Nüfus Tablosu (2000).	137
Tablo 34:Altınözü İlçesi Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (1990-2000).....	138
Tablo 35:Altınözü İlçe Merkezi Nüfusun Sektörel Bölünüşü (1990-2000).	139
Tablo 36:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusun Sektörel Bölünüşü (1990-2000).....	141
Tablo 37:Altınözü İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990–2000).	143
Tablo 38:Altınözü Kırsal alanda Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990–2000).....	146
Tablo 39:Altınözü İlçesi Mahalle Nüfusları (2017).....	117
Tablo 40:Altınözü Nahiyesine Bağlı Köyler (1550).	153
Tablo 41:Altınözü İlçesi Yerleşme Tablosu (1981).....	155
Tablo 42:Altınözü İlçesinde Yer Alan Çiftliklerin Adı ve Türü Tablosu (2018).	163
Tablo 43:Köylerin birinci ve ikinci derece geçim kaynakları itibarıyla dağılımı (1981).	165
Tablo 44:Köylerin Tarım Alanlarının İşleme Büyüklükleri İtibarıyla Dağılımı (1981).....	166
Tablo 45: Köylerin Sosyal ve Ekonomik Tesisler İtibarıyla Dağılımı (1981).	167
Tablo 46:Köylerin yerleşim yerleri ve meskenlerin niteliklerine göre dağılımı (1981).	167
Tablo 47:Altınözü İlçesine Bağlı Köyler (2017).	169
Tablo 48:Altınözü İlçesine Bağlı Köylerin Eski ve Yeni Adları.	171
Tablo 49:Altınözü İlçesi Yükselti Basamaklarına Göre Kırsal Yerleşmeler.....	175
Tablo 50:Altınözü İlçe Sınırları İçerisinde Yer Alan Köylerin Kuruluş Yeri Ve Dokuları Tablosu.....	177
Tablo 51:Altınözü İlçesine Bağlı Köylerin Yıllara Göre Nüfusları (1945, 1980, 2000).	180
Tablo 52:Altınözü İlçesine Bağlı Mahallelerin Nüfus Miktarı (2017).....	181
Tablo 53:Altınözü İlçe Merkezini Oluşturan Mahalleler ve Alanları Tablosu.....	190
Tablo 54:Altınözü Şehri Arazi Kullanım Durumu.....	191
Tablo 55:Altınözü İlçe Merkezi Cinsiyete Göre Esnaf Sayıları (2017).	196

Tablo 56:Altınözü İlçe Merkezi Mesleklere Göre Esnaf Sayıları (2017).....	197
Tablo 57:Altınözü İlçe Merkezi Mesleklere Göre Esnaf Sayıları	198
Tablo 58:Altınözü İlçe Merkezinde Küçük Sanayi ve İmalathaneler (2017).	198
Tablo 59:Altınözü İlçesinde Kabiliyet Sınıflarına Göre Arazi Dağılışı ve Oranları (2018).	205
Tablo 60:Hatay İl ve İlçelerinin Yüz Ölçümleri.	208
Tablo 61: Hatay ili ilçelerinin Arazi Dağılımı (2017).....	209
Tablo 62:Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanımı ve Dağılışı (2018).	210
Tablo 63:Hatay İli Kooperatifler Tablosu.....	212
Tablo 64:Hatay Çiftçi Kayıt Sistemi Tablosu.	213
Tablo 65:Altınözü İlçesi Tahıl ve Sanayi Ürünleri Tablosu (2017).	222
Tablo 66:Altınözü İlçesi Yıllara Göre Zeytin Üretimi (2004-2017).	226
Tablo 67:Altınözü ilçesi Elma Üretimine ait tablosu (2004-2016).	228
Tablo 68:Altınözü İlçesi Yetiştirilen Meyve Ürünleri ve Miktarları (2017).	229
Tablo 69:Altınözü İlçesi Yetiştirilen Sebze Ürünleri ve Üretim Miktarları (2017).	231
Tablo 70:Altınözü İlçesi En Çok Üretilen Sebzelerin Yıllara Göre Ekim Alanı ve Üretim Miktarı (2004-2017)232	
Tablo 71:Altınözü İlçesinin İl Genelinde Üretimde 1.Olduğu Ürünler Tablosu.	234
Tablo 72:Altınözü İlçesi Yıllara Göre Tarımsal Araç ve Gereç Dununu (1964-1997).	235
Tablo 73:Altınözü İlçesi Tarım Alet ve Makinaları varlığı (2017).	236
Tablo 74:Hatay İli ve İlçelerinin Sahip Olduğu Traktör Sayısı ve Oranları (2004-2010-2017).....	238
Tablo 75:Altınözü İlçesinde Yer Alan Hayvan Çiftliklerin Adı ve Bulunduğu Mahalle (2018).....	239
Tablo 76:Hatay İli Hayvan Varlığı (2017).....	241
Tablo 77:Mahallerin İlçe Merkezine ve İl Merkezine Uzaklığı.	247

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:Altınözü İlçesi Lokasyon Haritası	2
Şekil 2:Altınözü İlçesi Topoğrafya Haritası	4
Şekil 3: Ziraat Faaliyetleri ve Alt Kolları	53
Şekil 4:Altınözü İlçesinin Jeoloji Haritası.....	62
Şekil 5:Altınözü İlçesi 3D Topoğrafya Haritası.....	64
Şekil 6:Altınözü İlçesinin Jeomorfoloji Haritası.....	68
Şekil 7: Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Sıcaklık Grafiği	70
Şekil 8: Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Nispi Nem Grafiği.....	71
Şekil 9: Altınözü İlçesi Yıllık Ortalama Rüzgâr Esme Sayıları Tablosu.	72
Şekil 10:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri Grafiği.	73
Şekil 11:Asi Nehri Aylık Ortalama Akım Değerleri grafiği (2017).....	84
Şekil 12:Beyazçay Deresi Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /s) grafiği (2017).	85
Şekil 13:Altınözü İlçesi Hidroğrafya Haritası.....	87
Şekil 14:Altınözü İlçesi Toprak Haritası	81
Şekil 15:Altınözü İlçesi Bitki Toplulukları Haritası.	76
Şekil 16: Hatay İli Toplam Nüfus Artış Grafiği (1940-2017).....	92
Şekil 17:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017)	92
Şekil 18:Hatay İli ve Altınözü İlçesi Toplam Nüfus Artış Oranı (%) Grafiği (1940-2017).....	94
Şekil 19: Hatay İli ve Altınözü İlçesi Toplam Nüfus Artış Hızı (%) Grafiği (1940-2017)	95
Şekil 20: Hatay İli Kırsal Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017).....	96
Şekil 21:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017).	96
Şekil 22:Hatay ili ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Oranları (%) Grafiği (1940-2017)	97
Şekil 23: Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Hızları (‰) Grafiği (1940-2017)	98
Şekil 24:Hatay İli Şehir Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017).....	100
Şekil 25:Altınözü İlçesi Şehir Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017).	100
Şekil 26:Hatay ili ve Altınözü İlçesinin Şehirselleşme Nüfus Yıllık Artış Oranı (%) Grafiği (1940-2017)	101
Şekil 27:Hatay ili ve Altınözü İlçesinin Şehirselleşme Nüfus Yıllık Artış Hızları (‰) Grafiği (1940-2017).	102
Şekil 28:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehirselleşme Nüfus Grafiği (1945).	103
Şekil 29:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehirselleşme Nüfus Grafiği (1980).....	103
Şekil 30:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehirselleşme Nüfus Grafiği (2000).	104
Şekil 31:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehirselleşme nüfus grafiği (2017).	104
Şekil 32:Altınözü İlçe Nüfusunun Cins Yapısı ve Cins Oranları Grafiği (1945-2017).....	125
Şekil 33:Altınözü İlçesi toplam Nüfus Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (1990).....	127

Şekil 34:Altınözü İlçesi Geniş Aralıklı Yaş Grafiği (1990).	127
Şekil 35:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2000).....	129
Şekil 36:Altınözü İlçesi Geniş Aralıklı Yaş Grafiği (2000).....	129
Şekil 37:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2017).....	130
Şekil 38:Altınözü İlçesi Geniş Aralıklı Yaş Grafiği (2017).....	131
Şekil 39:Altınözü İlçesi Eğitim Durum Grafiği (1990).....	133
Şekil 40:Altınözü İlçesi Eğitim Durum Grafiği (2000).....	134
Şekil 41:Altınözü İlçesi Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (1990).	138
Şekil 42:Altınözü İlçesi Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (2000).	139
Şekil 43:Altınözü İlçe Merkezi Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (1990).	140
Şekil 44:Altınözü İlçe Merkezi Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (2000).	140
Şekil 45:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (1990).	141
Şekil 46:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (2000).	141
Şekil 47:Altınözü İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990).	144
Şekil 48:Altınözü İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2000).	145
Şekil 49:Altınözü Kırsal alanda Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990).	147
Şekil 50:Altınözü Kırsal alanda Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2000).	148
Şekil 51:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılım Haritası (1945).	106
Şekil 52:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (1945).	107
Şekil 53:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılım Haritası (1960).	109
Şekil 54:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (1960).	110
Şekil 55:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılım Haritası (1980).	112
Şekil 56:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (1980).	113
Şekil 57:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılım Haritası (2000).	115
Şekil 58:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (2000).	116
Şekil 59:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılım Haritası (2017).	119
Şekil 60:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (2017).	120
Şekil 61:Altınözü İlçesi Yerleşme Haritası (1980).	156
Şekil 62:Altınözü İlçe Merkezi Tarihi Gelişim Haritası (2018).	188
Şekil 63:Altınözü İlçesi Yerleşme Şekilleri (2012 yılı 6360 sayılı Büyükşehir Yasası öncesi).	159
Şekil 64:Altınözü İlçesinde Yer Alan Çiftlik Yerleşmelerinin Coğrafi Dağılımı (2018).	164
Şekil 65:Altınözü İlçesi Yükselti Basamaklarına Göre Kırsal Yerleşmeler Grafiği.	175
Şekil 66:Altınözü İlçe Merkezinin Arazi Kullanım Durumu (2017).	194
Şekil 67:Altınözü İlçesi Merkezi İş Sahası (M.İ.S.) Haritası.	200
Şekil 68:Altınözü İlçesinde Kabiliyet Sınıflarına Göre Arazi Oranları (%).	206
Şekil 69:Altınözü İlçesi'nin Arazi Kabiliyet Sınıfları Haritası.	207
Şekil 70:Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanımı Grafiği.....	210
Şekil 71:Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanım Haritası.	211
Şekil 72:Altınözü İlçesi Tahıl ve Sanayi Ürünleri Grafiği.	222
Şekil 73:Altınözü İlçesinde Sofralık ve Yağlık Zeytin Üretiminin Yıllara Göre Değişim Grafiği (2004-2017)..	226
Şekil 74:Kuru Soğan, Kuru Sarımsak, Salçalık Biber ve Domates Üretiminin Yıllara Göre Değişim Grafiği (2004-2017).	233
Şekil 75:Altınözü İlçesi'nin Ulaşım Haritası (2018).....	248

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1:Kozkalesi Köyü Civarında Sofular Formasyonundan Bir Görünüm.	58
Foto 2:Yunushanı Köyündeki Sivri Doruklu Lapyra Kompleksleri (2018).	61
Foto 3: Kuseyr Platosunda Akarsu Aşındırmaları Sonucu Oluşmuş V Tipi Genç Vadi.	65
Foto 4:Mezere Polyesinde Fay Hattı Sonucunda Olmuş Karstik Erime Şekilleri (2018). Mezere Polyesi nin doğu yamacında fay hattına bağlı olarak oluşmuş fay aynısı, flüvyal süreçler sonucunda karstik erime şekillerinden olan mağaralar oluşmuştur. Bu mağaralar roma döneminde çeşitli amaçlarla kullanılmıştır.	67
Foto 5:Altınözü-Suriye Sınırında Kolcular Köyü Fundalık Alandan Bir Görünüm.....	75
Foto 6:Kahverengi Orman Toprakları ve Tütün Tarımı.....	78
Foto 7:Altınözü İlçesinde Taşlı Kahverengi Toprakları ve Zeytin Tarımı.	78
Foto 8:Toprakhisar Köyü Civarındaki Alüvyal Topraklar ve Tarımsal Faaliyetler	79
Foto 9:Yunushanı Köyü Civarında Kırmızı Renkli Akdeniz (Terra-Rossa) Toprakları	82

Foto 10:Yârseli Baraj Gölü (2018).	86
Foto 11:Altınözü Devlet Hastanesi (2018). Altınözü ve kırsal kesimine sağlık hizmeti veren Altınözü Devlet Hastanesinden bir görünüm.	136
Foto 12:Altınözü İlçesi Kozkalesi Köyü Sınırlarında Bulunan Kozkalesi (2018).	152
Foto 19:Türkmenmezrası Mahalle Sınırlarında Bulunan Ökten Çiftliği (2018).	161
Foto 20:Altınözü İlçesinde Yer Alan Bir Hayvan Çiftliği (2018).	162
Foto 21: Altınözü İlçesinde Yer alan Meskenlerin Durumu (2018).	168
Foto 22:Altınözü İlçesinde Yer Alan Toprakhisar Köyü (2018).	173
Foto 23:Altınözü İlçesine Bağlı Kurtmezraası Köyünden Bir Götünüm (2018).	173
Foto 24:Altınözü İlçesinde Yer Alan Dokuzdal Köyü (2018).	174
Foto 25:Yârseli Baraj Gölü Kenarına Kurulmuş Olan Toprakhisar Mahallesi (2018).	178
Foto 26:Enek Köyü Uydu Görüntüsü (2018). Kaynak: Google Earth Pro (Erişim Tarihi 13.06.2018).	179
Foto 13: Sarılar Mahallesinde Eski Konutlardan Bir Görünüm (2018).	184
Foto 14:Altınözü Kaymakamlığı ve Belediye Binaları (2018).	185
Foto 15:Atatürk Caddesinden Bir Görüntü (2018)..	186
Foto 16:Altınözü İlçesinde Atatürk Caddesi Üzerinde Yer Alan İş Yerleri (2018)..	187
Foto 17:Altınözü İlçesi Yeni Yapılan Çevre Yolu (2018).	189
Foto 18:Altınözü İlçesi 15 Temmuz Milli İrade Parkı (2018).	190
Foto 27:Altınözü İlçesinde Yer Alan Konutlardan Bir Görünüm (2018).	192
Foto 28:Altınözü İlçesinde Yer Alan Oto Tamircisi.	199
Foto 29:Altınözü İlçe Merkezi İçerisinde Yer Alan Tarım Alanları (2018).	201
Foto 30:Altınözü İlçesi Kozkalesi Karşısında Yer Alan Mera Arazisi.	216
Foto 31:Altınözü İlçesi Biçer-Bağlar Makinasının Hasat Ettiği Ve Batöz Makinasına Hazırlanmış Buğday Tarlası (2018).	217
Foto 32:Altınözü İlçesinde Tütün Tarımı (2018).	220
Foto 33:Altınözü İlçesinde Nohut Tarımı Yapılan Arazilerden Bir Görüntü (2018).	221
Foto 34:Altınözü İlçesi Sivrikavak Köyü ve Zeytin Bağları (2018).	224
Foto 35:Altınözü İlçesi Tokaçlı Köyünde Yer Alan Zeytin Müzesi (2018).	225
Foto 36:Altınözü İlçesi Kamberli Köyü Sınırları İçerisinde Yer Alan Nar Bahçesi (2018).	227
Foto 37:Altınözü İlçesi Kekik Tarımı (2018).	229
Foto 38:Altınözü İlçesi Gözecik Köyünde Biber Ziraatı (2018).	231
Foto 39:Altınözü İlçesinde Sarımsak Üretimi.	233
Foto 40:Altınözü İlçesinde Geleneksel Tarımda Kullanılan Elle Çalışan Taş Değirmen.	235
Foto 41:Altınözü İlçesinde Modern Tarımda Kullanılan Yağmurlama Sistemiyle Yapılan Sulamadan Bir Görüntü	237
Foto 42:Altınözü İlçe Sınırları İçerisinde (Tepehan Köyü) Besi Çiftliğinden Bir Görüntü (2018).	240
Foto 43:Atatürk Caddesinde Yer Alan İş Yerlerinden Bir Görüntü (2018).	243
Foto 44:Altınözü İlçesinin Ticaretini Oluşturan Çarşamba (Kuseyr) Pazarından Bir Görünüm (2018).	245

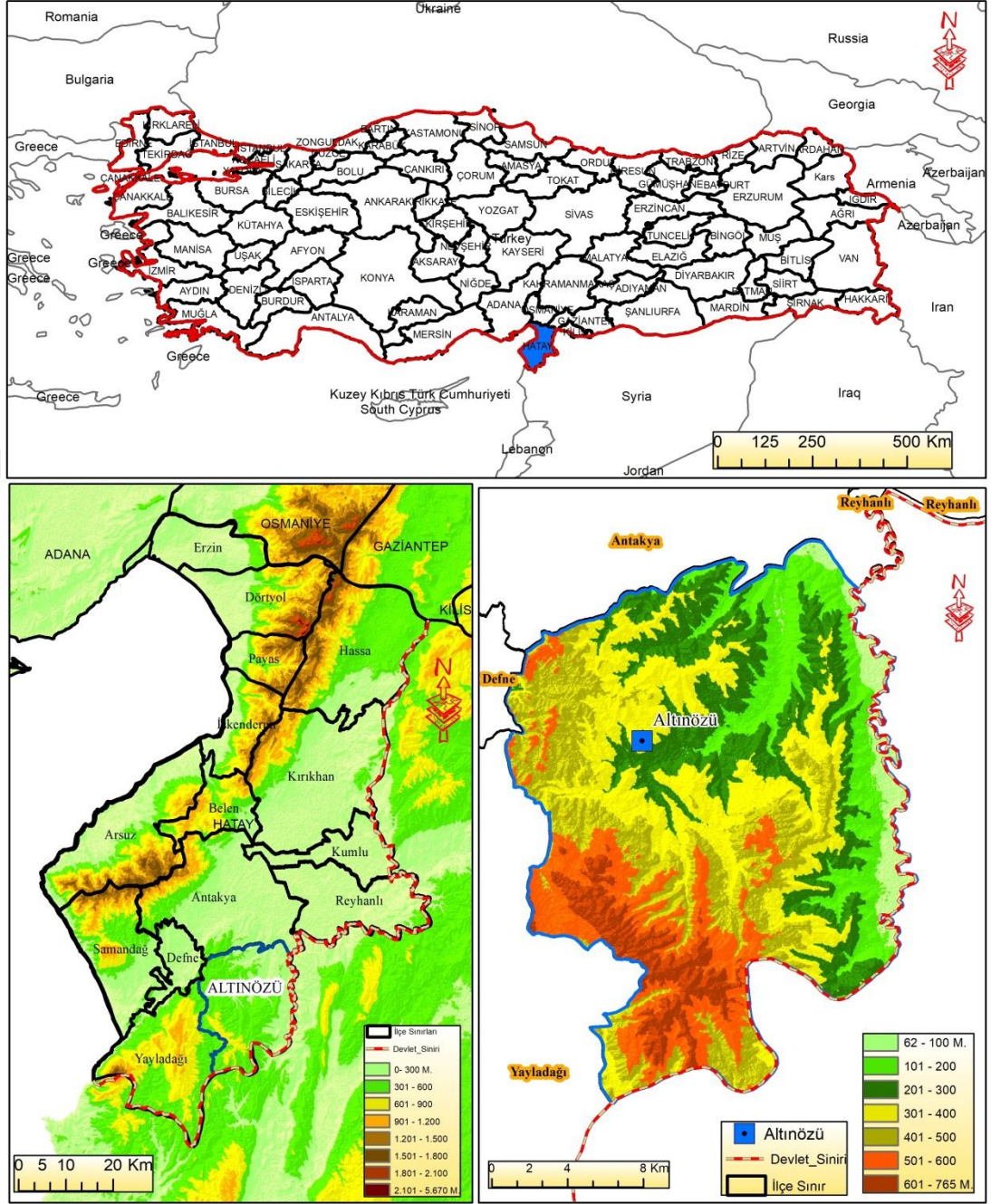
BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1.Araştırma Sahasının Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri

Altınözü ilçesi ülkemizin en güneyinde bulunan Hatay ilinin 15 ilçesi içerisinde güneydoğuda yer alan platoluk alana karşılık gelmektedir (Şekil:1). Güney ve doğusunu Suriye sınırı oluşturan ilçenin 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Büyükşehir yasası ile birlikte ilçe merkezinde 3, kırsal kesimde ise 45 mahalle yerleşmesi bulunmaktadır. Kuseyr platosu Hatay ilinin güney doğusunu tamamen kaplamış durumdadır. Bu platoluk alanda Yayladağı ilçesinin ve Altınözü ilçesinin neredeyse bütün yerleşmeleri bulunmaktadır. Kuseyr platosu güneybatıdan kuzeydoğuya doğru yükseltisi azalarak Asi nehri delta alanda son bulmaktadır. Altınözü ilçesi sınırları içerisinde Kuseyr platosunun en yüksek alanları sahanın güney ve batısına karşılık gelmektedir. Bu alanlarda yükselti ortalama 400-500 metreler civarındadır. İlçenin doğusunda hem ülke sınırı hem de ilçe sınırını oluşturan Asi nehrine doğru yükselti azalır ve 100 metreler seviyesine iner. Benzer durum sahanın kuzeyinde de görülmektedir. Çünkü Altınözü ilçesinin doğusundan ülke içerisine giriş yapan Asi nehri Kuseyr platosunun kuzeyinde yükseltinin azaldığı alanda önce batıya doğru kavis çizdikten sonra güneye yönelerek Antakya ve Defne ilçe merkezlerinden geçerek Samandağ ilçesi sınırlarında Akdeniz'e ulaşmaktadır. Altınözü ilçe sınırlarının genel hatlarını büyük oranda Kuseyr platosu ile doğuda dar bir alana karşılık gelen Asi delta sahası oluşturmaktadır. Kuseyr platosu ilçe sınırının kuzeyinde Amik ovasına geçiş alanında Antakya merkez ilçesi sınırlarına da kaymaktadır. Altınözü ilçesi toplam yüzölçümü 392 km²'dir. Deniz seviyesinden yükseltisi ise ortalama 325 metredir. Araştırma sahasının oluşturan Altınözü ilçesi kuzey kesiminden Hatay'ın merkez ilçesi olan Antakya ile sınır teşkil etmektedir. Altınözü için Antakya'nın çok büyük bir önemi bulunmaktadır. Yeni bir ilçe olarak 1945 yılında Antakya ilçesi sınırlarından ayrılarak kurulmuştur. Batıda çok dar bir sınırını 2012 yılında yeni bir ilçe olarak kurulan Defne ilçesi oluşturmaktadır. Altınözü ilçesinin güneybatı sınırını 2012 yılında önemli bir idari değişiklik gösteren Yayladağı ilçesi sınırlandırır. İlçenin Suriye sınırında 14 kırsal yerleşme bulunmaktadır. Bunlar en güneyden başlayarak kuzeye doğru; Kılıçtutan, Erbaşı, Kuyubaşı, Kolcular, Yiğityolu, Sarıbük, Yolağzı, Hacıpaşa, Keskindik, Mayadalı, Kıyığören, Ziyaret, Boynuyoğun ve Yârseli yerleşmeleridir. Suriye ile Altınözü İlçesi'nin sınır uzunluğu yaklaşık 75 km'dir. Bu sınır uzunluğunun 50 km'sini Asi

Nehri oluşturmaktadır. Altınözü ilçesinin Suriye ile olan doğu sınırı belirlenirken Asi nehrinin talveg hattı sınır kabul edilmiştir.

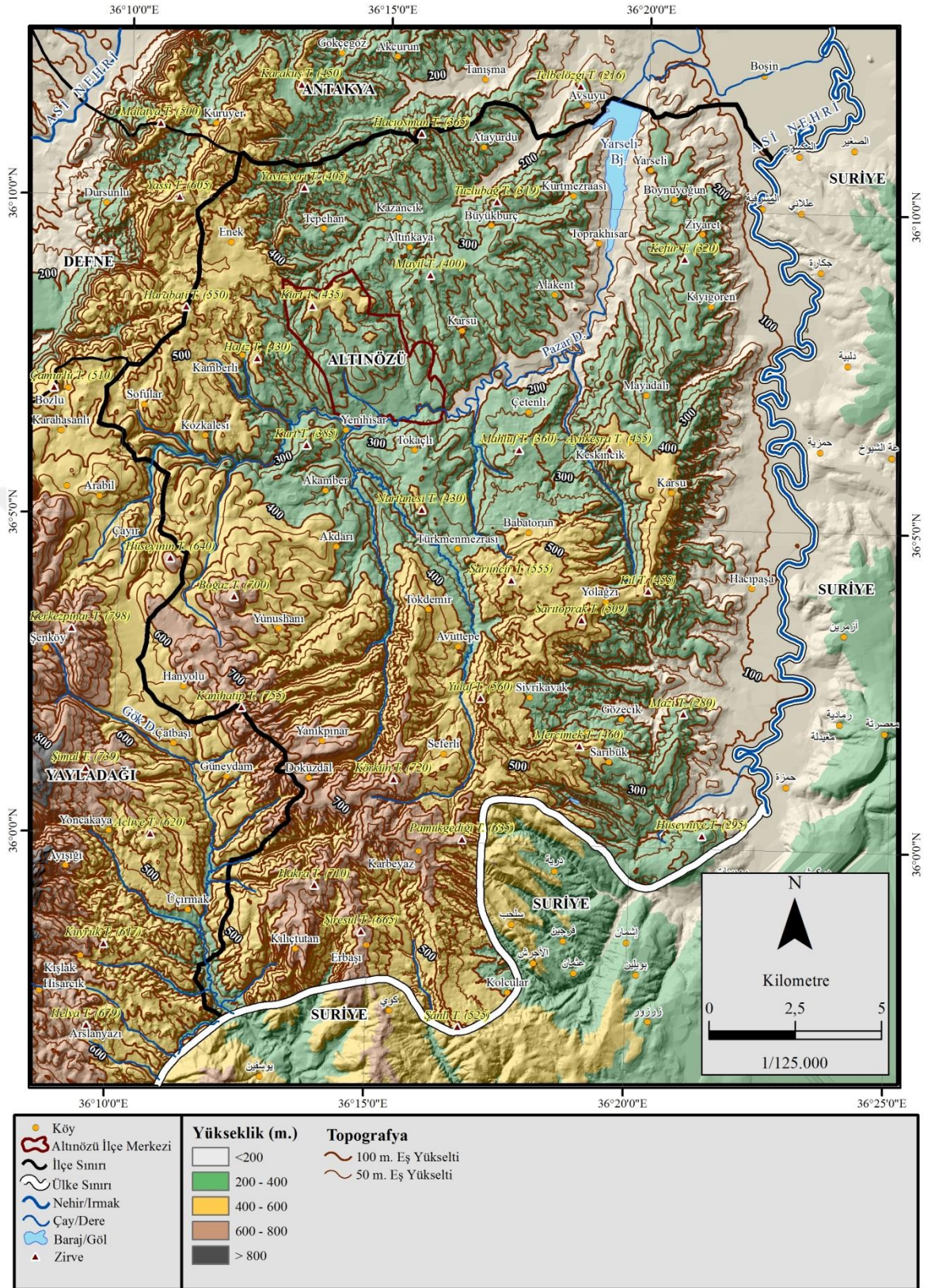

Şekil 1: Altınözü İlçesi Lokasyon Haritası

Altınözü ilçesinin relief özellikleri incelendiğinde bölgenin jeolojik yapısı farklı jeolojik dönemlerden meydana gelmektedir. Altınözü ilçe sınırları içerisinde farklı jeolojik zamanlara ait formasyonlar bulunmaktadır. Bölge de Üst-Orta Eosen yaşlı Okçular Formasyonuna ait kireçtaşı, Alt miyosen yaşlı Balyatağı Formasyonu genellikle kumtaşı ve konglomera yapıları, Alt miyosen yaşlı resifal kireçtaşlarından oluşan Sofular Formasyonu, Killi kireçtaşı, kumtaşı ve kiltası şeklinde yayılış gösteren Tepehan formasyonu, kumtaşı, killi kireçtaşı, marn ve kiltaşlarından oluşan Nurzeytin Formasyonu ve Kuvaterner dönemine ait alüvyal örtülerden meydana gelmektedir. Bölge de tek tepeler, birikinti yelpazeleri, yamaç döküntüleri, traverten ve akarsu taraçaları, lapyalar ve lapy kompleksleri, mağara, karstik depresyonlar (Polye, Uvala, Dolin) gibi karstik şekillere rastlanılmaktadır.

Altınözü İlçesinin topoğrafik yapısı genel olarak karstik bir aşınım platosundan meydana gelmektedir. Bu bölge de akarsu ve kolları tarafından yarılmış vadiler, eğimli düzlükler, tepeler ve tepe sırtlarından meydana gelmektedir. Altınözü Sınırları içerisinde yükselti doğadan batıya ve kuzeyden güneye doğru gidildikçe yükselti artmaktadır. Bölgenin yükselti değerleri 62 m ile 755 m. arasında değişmektedir. Asi nehrinin olduğu bölge yükselti değerleri en düşük bölge iken, 755 m. yükseltiye sahip Kanihatip Tepesi Altınözü sınırları içerisinde en fazla yükseltiye sahip noktasıdır (Şekil:2).

Akdeniz ikliminin etki sahası altında bulunan Altınözü İlçesi, yazları sıcak ve kurak, kışları ise serin ve yağışlı olarak geçmektedir. Altınözü ilçesi Akdeniz ikliminin etkisinde kalsa da Kuseyr Platosunun yükseltisi nedeniyle çevresine göre kışları daha soğuk, yazları daha serin olmaktadır. Bölge de yıllık yağış ortalaması 579,90 Kg/m²'dir. Antakya çevresinde ve Amik ovasında ve Reyhanlı da hissedilen mevcut bunaltıcı ve sıkıcı hava Kuseyr platosu üzerinde etkisini yitirmekte, daha serin ve ferahlatıcı olmaktadır. Bölge yükseltisi nedeniyle Rüzgâr etkisine daha açık olmakta ve yaz akşamları rüzgârlı ve serin geçmektedir. Kuseyr Platosu bu iklim özellikleri neticesinde amik ovasına göre yayla özelliği taşımaktadır. Bitki örtüsü yönünden fakir bir bölge olan araştırma sahasında ormanların tahrip edilmesi sonuca maki bitki toplulukları görülmektedir. Karbeyaz köyü sınırları içerisinde Suriye sınırına bakan güneydoğu yamaçlarında korunmuş maki toplulukları vardır.

Şekil 2:Altınözü İlçesi Topografya Haritası

Araştırma sahasının hidrografik özellikleri incelenirken, iklim, topoğrafya ve jeolojik özellikleri de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Altınözü ilçesi Akdeniz İkliminin etkisi ile sonbahar ve kış mevsimi yağışlı, bahar ve yaz mevsimim kurak geçmektedir. Bundan dolayı bölgedeki akarsuların debileri de iklime bağlı olarak bir rejim özelliği göstermektedir. Altınözü İlçesi kuruluş yeri bakımından Kuseyr Platosu üzerinde olduğundan, topoğrafya ve jeolojik özellikleri Kuseyr Platosun yansımalarını taşımaktadır. Bölgenin litolojik özellikleri geçirimli bir yapıya sahip olduğundan yer üstü suları bakımından zengin değildir. Araştırma sahasında önemli akarsu kaynakları olarak Asi Nehri, Beyazçay Deresi yer almaktadır. Ayrıca bölgede çok sayıda mevsimlik akarsular bulunmakla birlikte, yazın kurumaktadır. Bölge de doğal göl bulunmamakla birlikte Beyazçay Deresi üzerine kurulu sulama amaçlı Yârseli Baraj gölü bulunmaktadır.

Altınözü İlçe sınırları içerisinde toprak özellikleri bölgenin jeolojik ve jeomorfolojik karakterinin yanı sıra iklimin bir yansıması olarak çeşitlilik ve dağılışı göstermektedir. Ana kaya karstik bir platoya denk geldiğinden dolayı toprak özellikleri bu çerçevede gelişmiştir. Bölge de dış kuvvetlerinin aşındırma ve biriktirme faaliyetleri etkili olan en önemli faktörlerdir. Araştırma sınırları içerisinde dağılışı gösteren belli başlı toprak türleri; alüvyal topraklar, kolüvyal topraklar, kahverengi orman toprakları, kırmızı akdeniz toprakları olmak üzere 4 farklı toprak türü bulunmaktadır.

Altınözü'ne ait en eski nüfus kayıtlarına Osmanlı hâkimiyetine girmesiyle ulaşılabilir. 1570 yılında Antakya kazasına bağlı olan Altınözü Nahiyesi 1267 hane, 718 mücerred toplam 7053 tahmini nüfusa sahiptir. Altınözü ilçesine ait düzenli nüfus bilgileri ise Hatay'ın anavatana katılmasıyla birlikte başlamıştır. Altınözü İlçesi 1945 yılında ilçe olarak kurulmuştur. 1945 yılında toplam nüfus 29391, 1960 yılında 33999, 1980 yılında 43418 ve 2017 yılında toplam nüfus 60603 kişidir. Altınözü'nde nüfusun büyük bir kısmı kırsal alanda yaşamaktadır. 2017 ilçe merkezinin nüfusu 6970 kişidir.

Altınözü İlçesi iş imkânlarının kısıtlı olmasından dolayı her dönemde yurt içi ve yurt dışına işçi göçü vermiştir. Araştırma sahasında 2000 yılı ilçe merkezi nüfusun sektörel bölünüşü % 15,7tarım, 14,6 sanayi, 69,7 hizmet sektöründe, kırsal alanda ise 2000 yılı nüfusun sektörel bölünüşü 89,9 tarım, 1,8 sanayi, 8,3 hizmet sektöründe çalışmaktadır. Nüfus daha çok ilçe merkezi ve tarıma elverişli olan sahalarda toplanmıştır.

Altınözü İlçesinde yerleşme izleri Roma ve Geç Roma dönemine ait yerleşim izleri taşımaktadır. Bölge de yapılan yüzey araştırmalarında Sofular, Aşağı Okçular, Çatbaşı, Çayır, Dağdüzü, Hanyolu, Turfanda, Yoncakaya, Kamberli, Kozkalesi, Yunushanı köylerinde yerleşim alanları, su yapıları, sarnıçlar, havuzlar, kutsal mekânlar, mezar anıtları ve nekropol, kale ve köprü kalıntılarına rastlanılmıştır (Pamir, 2014, 138-174). Bölge Roma ve Bizans hâkimiyetinden sonra Hz. Ömer zamanında İslam hâkimiyetine girmiş, haçlı seferleri sırasında, Antakya kontluğu kurulmuştur. Memlük sultanı Sultan Baybars 18 Mayıs 1268 tarihinde Antakya'yı haçlı kontluğundan alarak hâkimiyetini sağladı. Antakya ve çevresi 24 Ağustos 1516'da Osmanlı-Memlük devletleri arasında yapılan Merc-i Dabık savaşıyla Osmanlı hâkimiyetine altına girmiştir (Hatay Valiliği 2011, 148-179).

Altınözü ilçesi kırsal yerleşme dokusu incelendiğinde çiftlik, mahalle ve köylerden oluşan bir kırsal yerleşme dokusu tespit edilmiştir. 2012 yılı 6063 sayılı Büyükşehir yasasının kabul edilmesiyle birlikte Altınözü İlçe merkezi 3 mahalleden, kırsal kesiminde ise 45 mahalle toplamda 48 mahalleden oluşan bir idari statüye kavuşmuştur.

Araştırma sahasının 572,6 Km² yüz ölçümünün % 43,2 VII. sınıf, % 21,6 IV. sınıf, % 16,1 III. sınıf, araziler oluşturmaktadır. Altınözü ilçesinin toplam yüz ölçümünün 34.319 Ha alanı yani toplam yüz ölçümünün % 87'si tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Altınözü ilçesi genel arazi kullanımı ve dağılışı incelendiğinde; %40,6 kuru tarım (nadassız), %33,7 zeytinlik, % 10,8 mera arazisi, % 5,33 sulu tarım, % 3,44 yerleşim alanı, % 3,02 fundalık, % 1,47 bağ (kuru), % 0,13 bahçe (sulu) tarım alanı olarak kullanılan bir dağılışa sahiptir.

Altınözü ilçesinde 3 tarımsal kalkınma kooperatifi, 4.284 tarımsal işletme sayısı bulunmaktadır. Altınözü ilçesinde tarımsal faaliyetler yoğun olarak yapılmaktadır. İlçe ekonomisinin temelini tarım oluşturmaktadır. Altınözü İlçesi Hatay ili içerisinde yer alan 15 ilçe de üretilen tarımsal ürünler arasında Zeytin, Tütün Kekik, nohut, mercimek üretiminde 1.sırada yer almaktadır. Bu ürünler aynı zamanda Altınözü İlçesinin tarımsal ticaretinin temelini oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 2017 yılı hayvan varlığı ise 10.700 küçükbaş, 12.500 büyükbaş hayvandır.

Altınözü ilçe merkezinde resmi ticari faaliyetlerde bulunan 99 farklı meslek grubuna ait 755 iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerinin büyük bir kısmı Atatürk Caddesi üzerinde yer almaktadır. Bu cadde üzerinde yer alan iş yerleri genellikle günlük ve periyodik ihtiyaçlara yönelik iş yerleri yer almaktadır. Altınözü ilçesinin sanayisi için

önemli bir adım olan Hatay Altınözü Enek Köyü Tarıma Dayalı İhtisas (Süt) Organize Sanayi Bölgesi (ETDİOSB)' nin planlanmasıdır. Altınözü ilçesinde kurulması planlanan Organize Sanayi Bölgesi(OSB) ile 115 adet sütçülük işletmesi,4 adet süt fabrikası (mandıra), 2 adet yem fabrikası, 1 adet soğuk hava deposu ve 5 adet biyogaz tesisi kurulması planlanmaktadır.

1.2.Araştırmanın Problem Durumu, Hipotezleri, Amacı ve Önemi

Araştırma sahası olarak belirlenen Altınözü ilçesi, Hatay il idari sınırları içerisindeki yerleşmeler arasında ekonomik gelişmişlik düzeyi dikkate alındığında en geri kalmış birkaç yerleşmeden birisi durumundadır. Kırsal karakter ilçe genelinde ve ilçe merkezinde oldukça fazla hissedilmektedir. İlçenin doğusu tamamen Suriye sınırını oluşturmaktadır. Suriye ile sınır teşkil eden diğer ilçelerle kıyaslandığında Altınözü ilçesinin ekonomik anlamda geriliği dikkat çekicidir. Ayrıca Antakya merkez ilçesine 30 km mesafede bulunmasına rağmen şehirleşme ve gelişmişlik indekslerinde geriden gelmesi araştırılması gereken bir konudur. **“Altınözü ilçesi neden gelişmemiştir/gelişmemiştir”** araştırma sorusuna aranılan cevap araştırmanın **temel problemidir**. Ayrıca saha ile ilgili şimdiye kadar sosyal bilimlerde hiçbir çalışmanın yapılmamış olması burada yapılacak ilk çalışmanın önemini vurgulamaktadır. **“Altınözü ilçesinde neden akademik çalışma/çalışmalar yapılmamıştır”** araştırma sorusuna aranılan cevap bir **diğer problemimizi** oluşturmaktadır. Bu problemler çerçevesinde test edilecek olan araştırma hipotezleriyle çalışma sürdürülecektir ve araştırma sorularına cevap aranmaya çalışılacaktır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri ile test edilen **araştırma hipotezleri;**

Hipotez 1: *“Altınözü İlçesinde 1940-2017 yılları arasında nüfus artışı oranı azalmıştır.”*

Hipotez 2: *“Altınözü İlçesinde göçler genellikle ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır.”*

Hipotez 3: *“Suriye deki iç savaştan sonra Altınözü İlçesi nüfusunu ikiye katlamıştır.”*

Hipotez 4: *“Altınözü ilçesinin bulunduğu alan Roma Döneminden günümüze kadar bir tarihi yerleşim alanıdır.”*

Hipotez 5: *“Altınözü ilçe merkezi kasaba fonksiyonlu yerleşmedir.”*

Hipotez 6: *“Suriye sınırından geçişlerin yasaklanması ile birlikte kasaba*

fonksiyonlu yerleşmeler köy formuna dönüşmüştür.”

Hipotez 7: *“Suriye sınırında bulunan köyler ekonomik olarak diğer köylerden daha gelişmiş durumdadırlar.”*

Hipotez 8: *“Altınözü ilçesinde zeytinyağı üretimi coğrafi işaret olabilecek kapasitededir.”*

Hipotez 9: *“Altınözü İlçesinde Sosyo-ekonomik geri kalmışlığın nedeni tarımsal üretimin istenilen düzeyde olmamasıdır.”*

Nitel ve nicel araştırma yöntemleri ile cevap aranan **araştırma soruları;**

Soru 1: *“Altınözü ilçesinin ekonomik olarak geri kalmışlığının en önemli sebebi nedir?”*

Soru 2: *“Suriye sınırının kapalı olmasının ilçe köylerinin ekonomisine etkisi nasıl olmuştur?”*

Soru 3: *“Tarım arazilerinde yaşanan en önemli sorun nedir?”*

Soru 4: *“İlçe halkı homojen bir kültürel yapıya mı sahiptir?”*

Soru 5: *“Altınözü ilçesi ile ilgili yapılan bilimsel çalışma sayısı neden çok azdır?”*

Soru 6: *“Altınözü ilçesinde kasaba fonksiyonlu yerleşme var mıdır?”*

Soru 7: *“Altınözü ilçesinde merkez olan yerleşmeler var mıdır?”*

Soru 8: *“Altınözü ilçesinin gelişebilmesi neye bağlıdır?”*

“Altınözü İlçesi’nin (Hatay) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” isimli bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanması planlanmıştır. Coğrafya biliminin temeli insan ve mekân etkileşimine dayanır. İnsan topluluklarının sosyal ve kültürel özelliklerini bulundukları mekânda değerlendiren ve çevresindeki diğer sahalarla ve topluluklarla karşılaştırıp ilişkiler kuran sosyal bir bilimdir. İnsan bu bağlamda coğrafya biliminin temel unsurlarından birisidir. Aynı şekilde insan faktörünü yaşadığı doğal ortamdan ayrı düşünmek, değerlendirmek ve somut sonuçlar ortaya çıkarmak pek mümkün değildir. Altınözü ilçesi için yapılacak olan bu çalışmada da insan-mekân etkileşimi ve bunun sonucunda ortaya çıkan farklılıklar ve benzerlikler üzerinde durulacaktır. Yaşanılan mekânın çevresine göre göstermiş olduğu farklılıklar, orada yaşayan toplumun yine diğer alanlarda yaşayan topluluklardan sosyal ve kültürel olarak göstermiş olduğu benzerlik ve farklılıklar araştırmaya değer özelliklerdir. Altınözü ilçesinin beşeri ve ekonomik coğrafyası, coğrafya biliminin çalışma prensipleri doğrultusunda incelenerek, özellikle

araştırmanın soruları ve hipotezleri ışığı altında varılmak istenen **amaçlar**;

- *Altınözü ilçesinin gelişmişlik durumunu tespit etmek,*
- *İlçe merkezinin şehirsel alanda merkezilik özelliği olup olmadığını ortaya koymak,*
- *Kırsal dokunun geçmişten günümüze doğru göstermiş olduğu değişimi ortaya koymak,*
- *Altınözü ilçesinin çevresindeki diğer yerleşmelere göre mekânsal, sosyal ve kültürel farklılıklarını belirlemek,*
- *Altınözü ilçesinde nüfus yapısı itibariyle farklılıkları tespit etmek,*
- *Altınözü ilçesinin geçmişte üstlenmiş olduğu roller ile günümüzde üstlenmiş olduğu rolleri karşılaştırarak bir analiz ortaya çıkarmak,*
- *Altınözü ilçesinin idari anlamda geçirmiş olduğu değişimlerin ilçenin gelişmişlik düzeyini etkileyip etkilemediğini tespit etmek,*
- *Altınözü ilçesinde yerleşmelerin kuruluş yeri özelliklerinin ekonomik gelir düzeylerini etkileyip etkilemediğini ortaya koymak,*
- *Altınözü ilçesinin Suriye sınırında yer almasının avantaj ve dezavantajlarını tespit etmek,*
- *Altınözü ilçesinde kırsal yerleşmelerin belde belediyesi olduktan sonraki değişimlerini ortaya koymak,*
- *Altınözü ilçesinde yaşanan göçlerin sebeplerini ortaya koymak,*

“Altınözü İlçesi’nin (Hatay) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” isimli Yüksek Lisans Tezi ile yukarıda hedeflenen amaçlar doğrultusunda coğrafyanın dağılışı, nedensellik, bağlantı prensipleri çerçevesinde incelenerek bilim dünyasına katkı sağlaması hedeflenmiştir. Hatay il idari sınırları içerisinde Altınözü ilçesi ile ilgili bilimsel çalışma sayısının oldukça az olması çalışmanın sınırlılıkları olsa da bilim dünyasına kazandırılacak olan yeniliklerle öneminden söz ettirecektir. Mekân ve konu ile ilgili daha sonra çalışma yapmak isteyen bilim insanlarına ışık tutması çalışmanın sağlam temellere oturmasıyla ilgilidir. Bu amaçla da mekan-insan etkileşimi çalışmanın bütününde yer alacaktır.

1.3.Araştırma Konusu, Kapsamı ve Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

Çalışmanın konusu “Altınözü ilçesinin (Hatay) beşeri ve ekonomik özellikleri” dir. Bu konu çerçevesinde kapsam, ilçe sınırları içerisinde bulunan 45 köy ve 1 ilçe merkezinden oluşan bir idari yapıdan oluşmaktadır. İdari yapı elemanları nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetler genel başlığı altında değerlendirilen ve ayrıntıya inen bir içeriğe sahiptir. Çalışma alanı ile ilgili doğrudan yapılmış coğrafi çalışmaların çok kısıtlı olması nedeniyle benzer konular, ilin diğer ilçeleri ve il geneli ile ilgili yapılmış çalışmalardan azami ölçüde faydalanılmıştır.

Akay Ertürk S., (2016), “Tarımsal Faaliyetlerde Çalışan Suriyeli Sığınmacılar: Altınözü (Hatay) Örneği” isimli bu bildiri de Ortadoğu da yaşanan çatışma ortamının önemli sonuçlarından biri olan göç hareketi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın amacı 2011 yılından itibaren ülkeleri Suriye’de başlayan savaş sebebiyle Hatay iline sığınan ve zeytin yetiştiriciliğinde çalışmaya başlayan Suriyeli sığınmacılarla ilgili coğrafi bir değerlendirme yapmaktır. Araştırmada ayrıca Suriyeli sığınmacıların bu zorunlu göçünün, Hatay iline olan sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal etkilerinin incelenmesi de amaçlanmıştır. Araştırma sahasında Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yerleştiği bölgelerden biri olan Hatay ilinin Altınözü ilçesinde zeytin yetiştiriciliği ve Suriyeli sığınmacıların tarım sektöründe çalışmaları üzerine odaklanılmıştır. Sonuç olarak Suriyeli sığınmacıların Altınözü ilçesinde zeytin yetiştiriciliğinde mevcut olan tarımsal işgücü boşluğunu doldurduğunu, Suriyeli sığınmacıların Altınözü ilçesinde zeytin yetiştiriciliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemli bir rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Bunun yanında, Türkiye’de tarımsal işletme sahipleri, araçlar ve Suriyeli sığınmacılar arasındaki “ağın” etkili olduğu “kendine özgü sistemde”, suiistimallerin önlenmesi için tarım sektörünün tüm bileşenlerinde olduğu gibi, yabancı işgücünün tarımda çalışmasıyla ilgili kayıt dışılığın da mutlaka sona erdirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Alagöz C. A., (1944), “Coğrafya Gözüyle Hatay” isimli çalışma, 1944 yılında Hatay’a düzenlenen 2 aylık bir gezi sonucunda yazarın fakültenin açılış dersinde verdiği çok kıymetli bilgilerden oluşmaktadır. Hatay ile ilgili yapılan bu önemli coğrafi gezi sonucunda Hatay ilinin hem fiziki hem de beşeri özelliklerine değinilmiştir. Alagöz bu çalışmanın sonuçlarını iki başlık altında toplamıştır. Birinci başlık “Dış çizgileri itibariyle, kuzey-güney doğrultusunda uzanan Suriye'nin bir

parçası gibi görüldüğü halde, Hatay'ın Suriyeli değil, Anadolu'lu oluşu” ikinci başlık ise; “*Coğrafya bakımından kuvvetli tezatlar memleketi, Suriye'den farklı olarak, Hatay'ın biri birine daha yumuşak ve ahenkli bağlarla bağlı peyzajların yan yana gelmesiyle vücut bulmuş bir bölge olması*” dır. Alagöz Hatay ili sınırları içerisindeki jeolojik yapı ile jeomorfolojik birimlerin Anadolu'nun oluşum zamanları ve yapılarının benzer olarak ele almıştır. Hatay'ın temel yapısını vücuda getiren Keldağ ve Nur dağlarıyla aralarında bulunan çukur alanlar Suriye'nin ait olduğu eski plâtförmün dışında kaldığını, Toros sistemlerinin bir uzantısı olarak değerlendirmiştir. Hatay ilinin iklim ve bitki örtüsü ile Anadolu da Akdeniz bölgesinde görülen hâkim olan iklim ve bitki örtüsü ile ayrılmaz bir bütün olarak ele almıştır. Alagöz Hatay'ın Anadolu'nun Ortadoğu'ya açılan bir kapısı konumunda olduğunu ve yüzlerce yıllık bir Türk tarihi boyunca yurt edildiğine değinmiştir. Çalışmasını fotoğraflar ile destekleyerek aktaran Cemal Arif Alagöz'ün bu eseri Hatay coğrafyası açısından önem taşımaktadır.

Atasoy, A., (2012), “Reyhanlı İlçesi'nin Coğrafyası” başlığı altında yapılmış olan bu çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. İlçenin fiziki coğrafya özellikleri genel başlığı altında bütün fiziki özelliklere ayrıntılarıyla yer verilmiştir. Yine beşeri coğrafya özellikleri başlığı altında yerleşme ve nüfus durumu açıklanmaya çalışılmıştır. Reyhanlı ilçesinin ekonomik coğrafyası arazi kullanımı, tarımsal faaliyetler, sanayi ve el sanatları ile ticaret alt konu başlıklarında incelenmiştir. İlçe idari sınırı içerisinde benzer konu başlıklarının bulunması nedeniyle çalışmamızda yararlanılan kaynaklardan birisi durumundadır.

Atasoy A. ,Geçen R. ,Korkmaz H., (2012) “Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye (Hatay) – Suriye Sınırı” isimli, Türkiye-Suriye sınırının Hatay bölümünü inceleyen bu ortak çalışmada sınırın belirlenmesi aşamasında dikkate alınan hususların siyasi coğrafya açısından bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Sınırın Asi Nehri, Afrin Suyu, fay diklikleri ve su bölümü çizgilerinden geçen bölümü doğal sınır, tarım arazileri ile yerleşme merkezlerinin ortasından geçen bölümü ise yapay sınır özelliğinde olduğu tespit edilmiştir. Altınözü İlçesi'nin doğu sınırını da Suriye sınırının oluşturması sebebiyle bu çalışmada kullanılan materyal ve yöntemden azami ölçüde faydalanılmıştır.

Bahadır G., (2003), “Antakya Kuruluşundan İslam Fethine Kadar” Celal Bayar üniversitesi yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada Antakya'nın

Antik ve Ortaçağ'da ilk kuruluşundan İslam hakimiyetinin olduğu döneme kadar geçen süreç incelenmektedir. Antakya bölgesinde bilinen ilk yerleşmelerin Paleolitik dönemine kadar uzandığı yapılan kazılarla M.Ö. Orta Paleolitik dönemi yerleşim kalıntıları rastlanılmıştır. Bölgenin Makedonlar tarafından istila edilmesi ve Antakya Şehri için önemli bir başlangıç olan Selevkoslar Krallığı dönemindeki durumu ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bölgenin Roma İmparatorluğu döneminde Roma İmparatorluğu için üç büyük şehirden biri olduğu görülmektedir. Bizans dönemindeki Doğudan yapılan istilalara karşı askeri bir üs olarak kullanıldığı yer almaktadır. Çalışmada kentin siyasi, ekonomik ve sosyal yapısı hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. Hristiyanlığın ilk yayılış dönemindeki Antakya da ki hakim olan inanışlara kadar yer verilmektedir. Antakya'nın nüfus yapısı, sosyal sınıfları, yöneticileri ve zanaatkârları hakkında bilgiler yer almaktadır. Ayrıca düzenlenen olimpiyatlar, spor için önemli bir merkez olup tiyatro binaları, hipodromlar varlığı bölgenin spor, kültür, eğitim merkezi haline geldiği görülmektedir.

Çalışkan V., (2002), “*Amik Ovasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası*” isimli doktora çalışmasında Amik ovasının beşeri ve ekonomik özellikleri incelenirken, 1950’li yıllarda ülkemizde başlatılan, sulak alanların kurutularak tarım alanlarına dönüştürülmesi uygulamaları sonucunda kurutulan Amik Gölü; ova ve çevresinde beşerî, ekonomik ve ekolojik bakımdan önemli değişimler ve bu değişimlerin etkileri ortaya koyulmuştur. Amik ovasının iklim, su kaynaklarını ve toprak sınıflandırmalarının yanında çevresel sorunlara da değinilmiştir.

Çetin B., (2012), “*Yayladan Kente Dönüşen Bir Yerleşme Belen*” isimli kitap şehir coğrafyası sistematığı çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Belen ilçe merkezinin doğal ve beşeri çevre özellikleri, fonksiyonları ve kentsel sorunları işlenmiştir. Yerleşme coğrafyası açısından önemli bir kaynak niteliği taşıyan çalışmada yerleşme evrimini ortaya koyarak, coğrafi koşullarının yerleşme üzerindeki etkileri detaylı olarak belirtirmiştir. Kitap ilçe merkezini sınırlandıran çeşitli harita ve şekillerle desteklenmiştir.

Gül, A., (2008), “*Antakya Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı*” isimli doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmada XVIII. yüzyılda Antakya Kazasının idari, demografik, sosyal ve ekonomik yapısı işlenmiştir. Dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde Antakya Kaza ’sının idari taksimatı ve demografik yapısı incelenmiştir. İkinci bölümünde ise vakıf, hamam, medrese gibi dini ve sosyal

kurumlardan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümünde ise kazada bulunan esnaf grupları, zanaat ve ticaret yerleri, para ve fiyat meseleleri ve toplanan vergiler yer almaktadır. Dördüncü bölümünde güvenlik ve doğal afetler başlığı yer almaktadır.

Demir A., (1996), “Çağlar İçinde Antakya”, isimli kitabında Antakya ve çevresiyle ilgili genel bilgiler verildikten sonra eski çağlardan Osmanlılara kadar Antakya, Osmanlı hakimiyeti döneminde Antakya, Antakya’nın Anavatana katılma süreci, seyahatnamelerde Antakya, Antik çağ Antakya evleri, eski Antakya evleri ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Kitapta ayrıca zengin fotoğraf ve haritalar yer almaktadır.

Demir H., (2016), “Kırıkhan İlçesi’nin (Hatay) Beşeri ve Ekonomik Özellikleri” adlı bu çalışma yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Kırıkhan ilçesi ile ilgili yapılan bu çalışma fiziki coğrafya özellikleri, yerleşme özellikleri ve tipleri ve ekonomik faaliyetler başlıklarına yer verilerek incelenmiştir. Bu çalışmada ilk olarak çalışma alanı yeri ve sınırları belirtilmiş, daha sonrasında ise nüfus gelişimi ve özelliklerinden bahsedilmiştir. Yerleşme coğrafyası ise detaylı olarak incelenerek, kır ve kent yerleşmelerin özellikleri ve dağılımları belirtilmiştir. Son bölümde ise Kırıkhan İlçesinin ekonomik özellikleri; tarım, sanayi ve hizmet başlıkları altında incelenmiştir.

Dinç Y., (2015), “Antakya (Hatay) Şehir Coğrafyası” isimli yüksek lisans tezi şehir coğrafyası prensipleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu kapsamda Antakya’nın kuruluş ve gelişmesini içine alan tarihi gelişim aşamaları ayrıntılı bir şekilde haritalanmıştır. Antakya’nın fonksiyonel özellikler, merkezilik rolü, sorunları incelenen belli başlı konular arasındadır.

Ege İ., (2014), “Amik Ovası ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojisi” isimli kitabında Amik Ovasının sınırları net bir şekilde vermeye çalışılmıştır. Ovanın genel fiziki coğrafya özellikleri, Jeolojik özellikleri, Jeomorfolojik özellikleri ve uygulamalı jeomorfolojisi ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Kitap ovayı ve yakın çevresini içine alan çeşitli şekiller, haritalar, grafikler ile zenginleştirilmiştir.

Hatay Valiliği, (2015), “81. İlde Kültür ve Şehir Hatay” isimli yayın Hatay ve çevresiyle ilgili pek çok yayını bünyesinde bulundurmaktadır. Çalışmada Hatay’ın coğrafi yapısı, idari ve sosyal yapı, fauna, Hatay tarihi, kültür varlıkları, ören yerleri, ekonomisi, inanç dünyası, gelenek ve görenekleri, el sanatları, Hatay mutfağı gibi

belli başlı konular yer almaktadır.

Kara A., (2004), “*XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Antakya (1800-1850)*” isimli bu çalışma, Antakya’nın 1800-1850 yılları arası idarî, sosyal ve iktisadi hayatını ortaya koymaya çalışmaktadır. Ayrıca bu tarihler arasında Antakya’da meydana gelmiş hadiselerle birlikte, görev yapmış idareciler de ele alınmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Antakya’nın genel yapısı ile ilgili bilgiler verilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde Antakya’nın idarî taksimatına değinilmeye çalışılmış, şehrin gelir kaynaklarına değinilerek, para ve fiyat hareketleri ifade edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada Osmanlı dönemine ait idari merkezler ve bu merkezleri gösteren harita da bulunmaktadır.

Karataş, A., (2010), “*Hatay İli’nin Su Potansiyeli Ve Sürdürülebilir Yönetimi*” ,yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma, hayatın kaynağı ve canlı organizmaların temel yapı taşı olan suyun önemine istinaden, bölgesel ölçekte yapılmış bir etüt ve planlamanın mahsulüdür. “*Eserde, bütün varlıklar tarafından hak edilmiş olan en temel ihtiyaç maddesine dair Hatay’daki potansiyel ve bu potansiyelin sürdürülebilir tüketim şekli ele alınmaktadır. Çalışmanın içeriği dört ana başlık altında değerlendirilmiştir. Birinci bölümde öncelikle suyun ehemmiyeti vurgulanarak Dünya’da ve Türkiye’deki su potansiyeli ile dağılımı ortaya konulmuş, su yönetimi kavramı ile su yönetim anlayışının evrimi irdelenmiştir. İkinci bölümde çalışmanın mekânsal boyutunu oluşturan Hatay’ın genel coğrafi özellikleri ele alınmıştır. Bu sayede sonraki bölümlerin içeriğinin daha kolay kavranması için bir altyapı oluşturulması hedeflenmiştir. Üçüncü bölümde akarsular, göller, kaynaklar, mineralli sular, Akdeniz ve yeraltı suları başlıkları altında Hatay’ın su varlığına dair verilerin sistematik bir dökümü çıkarılmıştır. Dördüncü bölümde ise Hatay su potansiyelinin değerlendirilmesinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların sürdürülebilir yönetim anlayışı perspektifinden ele alınması üzerinde yoğunlaşmıştır. Özetle, ilde kıymeti haiz bir su potansiyelinin varlığı takdir edilmiş, su konusunda mevcut sorunların çözümü için havza bazlı sürdürülebilir yönetimin en doğru çözüm olduğu sonucuna varılmıştır.*”

Kavuzlu M., (2006), “*Altınözü (Antakya) ve Yakın Civarının Tektono-Stratigrafisi*” Çukurova Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği anabilim dalı yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma Altınözü ve Karbeyaz (Yığıtyolu) yerleşmelerinin bulunduğu alanın jeolojik etüdü yapılmıştır. Bölgede Üst Kretase’de

tektonik olarak yerleşen allokton konumlu Kızıldağ ofiyolitleri bulunmaktadır. Tespit edilen başlıca oluşumlar; Kaleboğazı formasyonu, Okçular formasyonu, Sofular formasyonları, Tepehan formasyonu, Nurzeytin formasyonudur.

Kuşçu V., (2008), “*Samandağ’ın (Hatay) Beşeri ve İktisadi Coğrafyası*” doktora çalışması olarak hazırlanan bu çalışmada Samandağ ilçesinin kuruluşu ve tarihi gelişimine geniş yer verilmiştir. Samandağ nüfusunun özelliklerinin yanında mezhepsel farklılıklarına değinilen çalışmada bölgenin fiziki coğrafya özelliklerinin ekonomik hayatı nasıl etkilediğinden bahsedilmiştir. İlçede yapılan organik tarımın yöreye olan ekonomik katkıları açıklanmıştır.

Özşahin E., (2014), “*Kuseyr Platosu’nun (Hatay) Jeomorfolojik Özellikleri*” isimli fiziki coğrafya çalışması Kuseyr Platosu’nun jeomorfolojik özelliklerinin ana çizgileriyle ortaya konulması amaçlanmıştır. *Kuseyr platosu Doğu Akdeniz havzasında yer almakta olup, Akdeniz Bölgesi’nin Adana Bölümü’nde Hatay ili sınırları içerisinde bulunur. Çalışma amacı kapsamında plato alanının morfolojik özellikleri ve yer şekilleri tespit edilmiştir. Çalışmanın içeriğinde ise platonun oluşumu ve aşınım yüzeyi sistemleri üzerine yoğunlaşmış, buna karşın elemanter yerşekilleri daha ayrıntılı olarak başka bir çalışmada ele alınacağı için sadece genel özellikleri çerçevesinde tanıtılmıştır. Literatür destekli olarak harita analizleri ve arazi çalışmaları eşliğinde toplanan veriler yardımıyla şekillendirilen çalışmada, aşınım yüzeylerinin sınıflandırmasında Erol yöntemi kullanılmıştır. Çalışma haritalarının oluşturulması ve harita analizlerinin gerçekleştirilmesinde ise CBS tekniklerinden yararlanılmıştır. Çalışma sonunda, birbirinden farklı çok çeşitli yerşekilleri ile polisiklik (çok devreli) özellikler gösteren ve bu bakımdan değişik morfolojik gelişim ile farklı etmen ve süreçlerin eseri olan Kuseyr Platosu’nun uzun ve kesintili bir süreç yaşamış topografyaya sahip olduğu anlaşılmıştır*

Özşahin E., (2013), “*Yunushanı Köyünün (Altınözü-Hatay) Kuzey ve Kuzeybatısındaki Peribacası Görünümlü Sivri Doruklu Lapyra Kompleksleri*” adlı bu çalışmada araştırmacı, Yunushanı köyünün sınırları içerisinde yer alan sivri doruklu lapyra kompleksleri peribacası olmamasına rağmen bu şekilde isimlendirilen karstik oluşuma sahip ilginç sivri doruklu lapyra komplekslerinin oluşumları ve özelliklerini ortaya koymuştur. Çalışma yöntem olarak daha çok arazi çalışmalarına dayanmaktadır. Araştırma “*Yunushanı köyünün kuzey ve kuzeybatısında görülen lapyra kompleksleri ilginç görünümlerinin yanında sahanın jeomorfolojik gelişimi*

hakkında ipuçları vermesi yönüyle de önemli oluşumlardır. Bu şekiller peribacası değildir. Bütünüyle hem flüvyal, hem de karstik etmen ve süreçlerin denetiminde oluşmuş şekillerdir. Bu şekillere her yerde rastlanılmaması onları daha da değerli yapmaktadır. Şekillerin jeoturizm veya jeomorfoturizm kapsamında değerlendirilmesi mümkündür. Sahaya jeopark veya jeomorfosit statüsünün verilmesi bu hedefe yönelik önemli bir başlangıç olacaktır. Böylece hem şekillerin korunması, hem de yöreye gelir getiren önemli bir turizm kaynağı sağlanacaktır.” Sonuç ve öneriler ile son bulmaktadır.

Özşahin E., (2014), “*Kuseyr Platosu’nun (Hatay) Doğal Ortam Özellikleri ve İnsan*” bu çalışmada Kuseyr platosunun doğal ortam özellikleri ve bu özelliklerin insanla ilişkisinin açıklanması ve analiz edilmesi amaçlanmıştır. “*Araştırma sahasında doğal ortam ve insan arasında daha çok insanın yönlendiriciliğinde olan bütün doğal ortam özelliklerinin etkilendiği çok boyutlu ve kompleks bir ilişki mevcuttur. Bu ilişki sırasıyla litoloji, fay hatlarına uzaklık, yer şekilleri, yükseklik, eğim, sıcaklık, yağış, akarsu ve kaynaklara uzaklık, toprak serileri, arazi kullanımı ve arazi örtüsü gibi doğal ortam özelliklerinin denetiminde gerçekleşmektedir*”. Araştırma sonunca doğal ortam özelliklerinden kaynaklanabilecek problemler tespit edilmeli ve bunlara yönelik uyarı geliştirilmeli, Araştırma sahasında doğal ortam özelliklerini konu olan ve yöresel sosyo-ekonomik faaliyetlerle ilintili büyük ölçekli planlamalar yapılması gerektiği, sahasının jeomorfolojik özellikleriyle uyumlu bir arazi kullanımı planlamasının yapılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca bölge tarımında yaşanan en büyük problemin sulama olduğunu bu sorunun da su kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılması için bu kaynakların en uygun bir şekilde değerlendirilmesine yönelik mekanizmalar devreye sokulmasıyla çözülebilir. Bu bağlamda mevcut kaynaklar daha planlı bir şekilde kullanılması gerektiği tarımsal ürün deseni daha az suya ihtiyaç duyan ürünlere göre dizayn edilmesi gerektiği çalışmada ulaşılan diğer sonuçlar arasındadır.

Şen R., (2017), “*Karşılaştırmalı Bir Kültürel Coğrafya Araştırması: Samandağ, Yayladağı ve Kumlu (Hatay) Kırsalında Tandır Fırını Üretimi ve Kültürü*” isimli yüksek lisans tezi bir kültürel coğrafya araştırma yöntemleri çerçevesinde hazırlanmıştır. Araştırmanın modeli ve yöntemi ile kavramsal çerçevesi ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Araştırma bulguları Samandağ ve Yayladağı ve Kumlu ilçeleri kırsalında yapılan arazi çalışmaları ve haritalarıyla desteklenmiştir.

Araştırma sahasındaki coğrafi özelliklerin tandır fırınının yapısal ve fonksiyonel özellikler üzerindeki etkisi, kültürel bir imge olarak tandır fırınının yeri ve önemi, tandır fırını tipleri ve üretimi, tandır fırınının mekânsal dağılışı ve yoğunluğu çalışmanın önemli bulguları arasında yer almaktadır.

Tüzün S., (1989), “*İki Büyük Savaş Arası Dönemde Hatay Tarihi (1918-1939)*” yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada I. Dünya Savaşı ile II. Dünya Savaşı arasındaki süreçte Hatay’ın Anavatana katılımı siyasi, askeri ve sivil unsurlar ile birlikte uluslararası boyutlarıyla ele alınmaktadır.

Türkmen A.F., (1937), “*Mufassal Hatay Coğrafyası ve Edebiyatı 1. Cilt*” Mufassal Hatay olarak 5 ciltten oluşan eserlerinde her ciltte Hatay ilinin farklı yönlerini araştırıp ele almıştır. *Mufassal Hatay Coğrafyası ve Edebiyatı 1. Cilt*” adlı eserinde Hatay ilinin fiziki coğrafya özelliklerinden morfolojisi, dağlık ve ovalık bölümleri ile akarsular ve iklim özellikleri işlenmiştir. Dönemin beşeri ve iktisadi durumu, yapılan tarım faaliyetleri fiziki bölgeler bazında ayrılarak ele alınmıştır. Hatay’ın iktisadi durumu, yapılan ticaret ve zanaatlar şeklinde ayrıntılı olarak işlenmiştir. Kitapta ayrıca Hatay tarihinden ve önemli görevlerde yer almış şahsiyetler ayrı bir bölümde verilmiştir. Dördüncü bölümünde ise Hatay ilinin musiki ve edebiyatı yer almaktadır. Kitabın son bölümünde ise Hatay ili sınırları içerisinde yer alan farklı etnik özellikleri sahip topluluklar verilmiştir. Eser Hatay tarihi, coğrafyası ve edebiyatına ışık tutan bir değere sahiptir. 1937 yılına ve öncesine ait bilgileri barındırması ve günümüz ile kıyaslama yapılabilmesi açısından çalışmamızda azami ölçüde faydalanılan bir eserdir.

Uğur A., ve Aliğaoğlu, A., (2010), “*Şehir Coğrafyası*” adlı kitapta ilk olarak şehir tanımlarına yer verilmiştir. Şehirlerin ilk ortaya çıkışı ve tarihçesine geniş yer verilen kaynakta şehirlerin şekilsel özellikleri, farklılıkları ve benzerlikleri, şekil bakımından şehirlerin sınıflandırılması ve bu sınıflama şekilleri yer almaktadır.

Üççam Karagel D. (2018), “*Hatay İli Yerleşme Coğrafyası-I*” 2018 yılında yayınlanan bu kitap Hatay ili yerleşme coğrafyası açısından en güncel yayın olma özelliğini taşımaktadır. Hatay iline bağlı 15 ilçenin Kuruluş ve gelişmesi üzerinde etkili olan faktörler, İlçelerin idari coğrafya özellikleri ayrıntılı olarak bir arada sunan bir çalışmadır. İlçelerin kuruldukları tarihten günümüze sınırları içerisinde yer alan köy yerleşmelerinin idari değişiklikleri haritalar yardımıyla ortaya koyulmuştur. Her

ilçenin idari haritası dönemler şeklinde hazırlanarak sunulmuştur. Yerleşme coğrafyası konusunda temel alınmıştır.

Üçeçam Karagel D. (2018), “*Hatay İli Yerleşme Coğrafyası-II*” isimli çalışma, Hatay İli Yerleşme Coğrafyası-I genel başlığıyla yerleşmelerin kuruluşu, gelişmesi, idari coğrafya özelliklerini tamamlayan ve yerleşme coğrafyası açısından bütünlük oluşturan içerikte hazırlanmıştır. Hatay’da yerleşme tipleri ana başlığı adı altında kır yerleşmeleri köy ve köye bağlı yerleşmeler olarak gruplandırıldıktan sonra köyün bağlıları oldukça ayrıntılı başlıklar halinde incelenmeye çalışılmıştır. Köyler ise bulundukları yükselti basamağı, kuruldukları morfografik birimler, nüfus büyüklükleri, isim ve idari bağılıklarındaki değişiklikler göz önünde bulundurularak sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Kasaba yerleşmeleri bölümünde il sınırları içerisinde bulunan tüm ilçelere bağlı belde belediyelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlikleri yapılan haritalar ve kullanılan verilerle karşılaştırılmaya ve kasabalaşma fonksiyonları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Şehir yerleşmeleri bölümünde ise il sınırları içerisinde bulunan 15 ilçe idari sahasında ilçe merkezlerinin üstlenmiş oldukları potansiyel durum şehiriçi arazi kullanım haritaları ve nüfus verileriyle desteklenerek açıklanmıştır. Hatay’da mesken tipleri ana başlığı altında meskenler fiziksel ve fonksiyonel özelliklerine göre ayrıma tutularak irdelenmek istenmiştir. Ayrıca meskenlerin yapı malzemeleri, çatı sistemleri ve mimari planları sahadan verilen çeşitli örneklerle zenginleştirilmiştir.

Yıldız S., (2004), “*İlk Çağda Hatay (Başlangıçtan Bizans Dönemine Kadar)*” Gazi Üniversitesinde yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma Hatay tarihine ışık tutmaktadır. Hatay da tarih öncesi kültür ve uygarlıklara beşiklik yapan höyükler genel olarak amik ovasında Reyhanlı-Kumlu-Kırıkhan üçgeninde yer almaktadır. Çalışma da bu höyüklerin sayısının 180 olduğu tespit edilmiştir. Hatay bölgesinde ilk yerleşme izleri olan bu höyükler ile başlayan yerleşme tarihi çağlar boyunca devam etmiş ve Roma imparatorluğu zamanında Antakya şehri Roma ve İskenderiye’den sonra Akdeniz dünyasının üçüncü büyük kenti durumuna geldiğine değinilmektedir. Roma imparatorluğu döneminde Antakya şehri Suriye eyaletinin başkenti olmuş ve şehir aynı zamanda askeri bir şehir özelliği kazanmıştır. Roma devlet adamları zamanında Antakya ya bir çok önemli yapılar inşa edilmiştir. Bu yapılar Antakya da yaşanan büyük depremler, yangınlar ve istilalar sonucunda günümüze ulaşmamıştır.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmaya başlarken ve sürdürülürken yaşanan en büyük sıkıntı saha ile ilgili yapılan bilimsel çalışma sayısının çok yetersiz olmasıdır. Kaynak taraması sonucunda ulaşılabilen çalışmalar ise doğrudan çalışma konusu ile ilgili olmayıp dolaylı yönlerden faydalanılan konuları içermektedir. Dolayısıyla saha çalışmalarından elde edilen birincil verilerin kullanılması zorunlu olmuştur. Bu durumda hem fiziki hem de beşeri saha gözlemlerinin yoğun bir şekilde yapılması gerekmiştir. Altınözü ilçesinin doğusunun Suriye ile sınır teşkil etmesi özellikle saha çalışmalarını olumsuz etkilemiştir. Suriye ile aramızda yaşanan olumsuzluklardan sonra sınırdan geçişlerin sıkı kontrol altında yapılması, mültecilerin yöre halkı ile olan ilişkileri neticesinde saha çalışmalarından elde edilmek istenen bilgilerin insanları huzursuz etmesi karşılaşılan olumsuzluklardan bir diğeridir. Altınözü ilçesinin kırsal yerleşmeleri Kuseyr platosunun engebeli topografyasına yayılmış durumdadır. Topografyadan kaynaklı ulaşılabilirlik durumu saha çalışmalarını olumsuz yönde etkilemiştir. Güney sınırına yakın yerleşmelere ulaşım sıkıntısı yaşanmıştır. Bazı bağlantı yollarının toprak yol olması nedeniyle kış ayında yağışlar nedeniyle yollar hasar almış ve araç ulaşımı için sıkıntı yaratmıştır. Daha kısa sürede tamamlanması gereken gözlemler engebeli topografyaya yayılmış köy ve köye bağlı birimlerde yoğun arazi çalışmalarını gerektirmiştir. Bu durum çalışmanın süresini olumsuz etkilemiştir.

Araştırmanın veri toplama safhasında bazı kurum ve kuruluşlardan veri sağlanmasında zorluklarla karşılaşmış, gerekli izinler alındığı halde veri elde etmek için Altınözü Kaymakamı ve Altınözü Belediye Başkanları ile görüşülmüş ve Kaymakam beyin yardımları neticesinde verilere ulaşılmıştır.

Araştırmacının ikamet yeri Reyhanlı olduğu halde Reyhanlı-Altınözü arasında doğrudan dolmuş seferleri olmadığından dolayı Reyhanlı-Antakya ve Antakya-Altınözü şeklinde güzergah izlendiği için Altınözü'ne ulaşımında zaman kaybı yaşanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA MODELİ VE YÖNTEMİ

2.1.Araştırmanın Modeli

Coğrafya, insan-çevre sistemini, esas olarak, zaman içinde mekân açısından ele alır. Diğer bilim dallarının tersine coğrafyanın tek bir olay ya da olaylar dizisi, tek bir süreç ya da nesne üzerinde yoğunlaşmayıp, daha geniş bir bakış açısına sahip olması ve mekân kaplayan tüm olayların coğrafyanın konusu içine girmesi sık sık yan bilimlerle de temasa gelmektedir. Bu yüzden coğrafyacılar geniş ölçüde bu alanlardaki çalışmalardan da yararlanırlar ve araştırmalarında temelde coğrafi olmayan literatür de edinirler (Özgüç 1996, 2).

Bu araştırmada iki farklı model kullanılmıştır. İlki betimsel tarama modelidir. *“Geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır”* (Karasar 2012, 77). *“Büyük evrende ve çok miktarda veriyle gerçekleştirildiği için tarama araştırması nicel verilere ve istatistiksel analizlere dayalı bir araştırma yöntemidir”* (Özdemir 2014 95). Bu model ile Altınözü ilçesinin uzun yıllık değişmeyen fiziki (topoğrafya, toprak, iklim, jeoloji, hidroğrafya, bitki örtüsü) coğrafi özellikleri ile değişen beşeri (nüfus, yerleşme, yetiştirilen tarım ürünler, ekonomik faaliyetler, ulaşım şartları, kültürel faaliyetler) coğrafya özelliklerinin, bölgeye özgü karakterinin ortaya konulması amaçlanmıştır. İkinci modelde ise korelasyonel (İlişkisel) model kullanılmıştır. *“İlişkisel araştırma yöntemi iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi yani değişkenlerin birbirini etkileyip etkilemediğini görmek için kullanılmaktadır”* (Tekbıyık 2014, 102). Bu model de iki ya da daha fazla değişkenin arasında ilişkiyi ortaya koymaktır. Bir değişkenin nedeni diğer bir değişkenin sonucu olabilmektedir.

Araştırma da kullanılacak bu modeller çerçevesinde hem nicel hem de nitel araştırma yöntem ve tekniklerine başvurulmuştur. **İstatistiksel, SWOT, betimsel, mekansal dağılış ve yoğunluk analizleri** gibi nicel yöntemlerin yanında, **Etnografik kültür analizi** nitel araştırma yöntemi olarak kullanılmıştır.

Araştırma Alanı Hatay ili, Altınözü İlçesi'dir. Araştırma Alanı olarak Altınözü ilçesinin seçilmesinin nedeni, Hatay iline bağlı diğer ilçe ve bölgelerle ilgili Coğrafya alanında Yüksek Lisans ve Doktora çalışmaları yapılmış olmasına karşın Altınözü ilçesi ili ilgili coğrafi bilimsel bir tez yapılmamış olmasıdır. Altınözü ilçesi ile ilgili coğrafya alanında sınırlı sayıda bildiri ve makale türünde çalışmalar

yapılmıştır. *Altınözü (Hatay) İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası* Altınözü İlçesi'nin coğrafya alanında bu boşluğun doldurulması amaçlanmıştır.

2.3.Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmaya öncelikle literatür taraması ile başlanmıştır. Kaynak taraması ile konu, saha ve çevre alanlar üzerinde daha önce yapılmış çalışmalara ulaşılmıştır. Anahtar kelimelerini “Hatay”, “Altınözü”, “Nüfus”, “Yerleşme”, “Ekonomik Faaliyetler” in oluşturduğu bir temel çerçevesinde kaynak taraması yapılmıştır. Benzer konuda ve il sınırları içerisinde farklı disiplinlerde (*arkeoloji, tarih, antropoloji, jeoloji, sanat tarihi, şehircilik ve bölge planlama, sosyoloji vb.*) yapılmış çalışmalardan oluşan geniş bir veri bankası hazırlanmıştır.

Altınözü İlçesi'ne ait bilimsel dokümanların sağlanması amacıyla, Ankara Milli Kütüphanesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Kütüphanesi taranmıştır. Dijital ortamdaki kaynaklar ise YÖK Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Akedemia, DergiPark gibi sanal veri kaynaklarından temin edilmiştir. Araştırma sahası ile ilgili meteorolojik veriler; Hatay İl Meteoroloji Müdürlüğü'nden Altınözü ve çevresine ait verilere Meteoroloji Genel Müdürlüğü Altınözü 18058 nolu İstasyondan yıllık, aylık ve günlük ortalama iklim değerleri (sıcaklık, yağış, nem, basınç, rüzgâr) temin edilmiştir. Altınözü ilçe sınırları içinden akış gösteren Asi nehri ve Beyazçay Deresine ait yıllık akım değerleri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü sitesinden Asi nehir için E19A008/Asi N. İstasyon verisi, Beyazçay Deresi için D19A028/Beyazçay D. İstasyon verilerine ulaşılmıştır.

Araştırma sahasının 1/100.000 ölçekli jeoloji haritası MTA (Maden Tetkik Arama) Genel Müdürlüğünden, 1/100.000 ölçekli (P36 paftası) ve 1/25.000 ölçekli (P36d2, P36c1, P36d3, P36c4, R36b1 paftaları) topoğrafya haritaları Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde bulunan harita arşivinden sağlanmıştır. İl Tarım Müdürlüğünden İl Arazi Varlığı ve Tarımsal Kullanıma Uygunluğu Haritası alınarak bu haritadan farklı kullanımlarda haritalar türetilmiştir. Araştırma sahasının en önemli beşeri konularından birisini oluşturan nüfus yapısı için istatistikler (1940-2017) TÜİK (Eski adı DİE) Hatay İl Müdürlüğünden temin edilmiştir. Altınözü belediyesinden Ned Cad harita çizim formatında hazırlanmış olan 1/5.000 ölçekli imar haritası alınarak Arc Map 10.3 harita çizim programı formatına dönüştürülmüştür. Altınözü ilçesinin kırsal kesimi ile ilgili 1981 yılında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmiş olan köy bilgilerine

ulaşılmıştır. Her bir köy sınırının 1981 yılı haritaları ve ayrıntılı sorulardan oluşan köy bilgileri elde edilerek geçmiş ile günümüz arasında kıyaslama yapılabilecek pek çok konu oluşturulmuştur. Index Anatolicus internet sitesinden Altınözü ilçesinin bütün yerleşmeleri taranarak kuruluş yılları, eski isimleri, etnik yapıları hakkında bilgiler toplanmıştır. Araştırma sahası ve konusu ile ilgili 45 kırsal yerleşmede “*Köy Genel Bilgi Anketi*” ile kırsal yerleşmelerin; yerleşme dokuru, yerleşme tipleri, temel geçim kaynakları, tarımsal ürün deseni, alt yapı, eğitim, sağlık, ulaşım durmunu ortaya koyan sorular ve gözlem notları tutulmuştur. Arazide uygulanan bu anket ve mülakatlar esnasında Altınözü ilçesinin Ekonomik faaliyetlerini, Yerleşme özelliklerini, nüfus özelliklerini sorgulayan H1, H3, H4, H5, H6, H7, H8, H9 hipotezler test edilmiştir. Çalışmanın en önemli birincil veri kaynağını oluşturan arazi çalışmaları sonucunda elde edilen bütün veriler amaca uygun görsel materyallere (*harita, grafik, şekil, kesit, profil vb*) dönüştürülmüştür.

2.4.Araştırmanın Veri Analizi

2.4.1.Literatür Analizi

Literatür tarama, yürütülecek olan araştırma konusu ile ilgili kuramsal temelleri, daha önce yapılmış olan araştırmaları incelemektir. Bu bölümdeki amaç; yapılan araştırmanın daha önce hangi yönleri ile ele alındığını, ne tür yeni çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu belirlemek çözüme kavuşmuş veya ihtilaf konusu noktaları, mevcut çalışma ile nasıl ilişkilerin olduğu ve güncel tartışmaları ortaya koymaktır (Tural 2014, 475). Bu bağlamda araştırma konusu olan “Beşeri ve Ekonomik Coğrafya” ile ilgili yapılmış olan 11 kitap, 15 adet doktora tezi ve 53 adet yüksek lisans tezi, 67 adet makale ve bildiri incelenmiştir. Araştırma sahası olan Altınözü İlçesi ve çevresini konu alan ve çeşitli disiplinlerde hazırlanmış 8 kitap, 34 Yüksek Lisans ve doktora tezi, 43 makale ve bildiri düzeyinde yayına ulaşılmıştır.

Araştırmanın etiketi durumunda olan anahtar kelimeler çalışmada araştırma ana başlıklarının birer kelime ile özetidir. Araştırmanın konusu, alanı, kapsamı dikkate alındığında çalışmanın anahtar kelimeleri; Hatay, Altınözü, nüfus, ekonomik faaliyetler, kır, kasaba ve şehir yerleşmeleri, şehrsel fonksiyonlar, idari fonksiyonlar olarak belirlenmiştir.

Araştırma sahası ile ilgili düzenli bir kaynakça taraması yapılabilmesi için tümevarım ve tümdengelim şeklinde bir yol izlenmiştir. Araştırmamızın üç temel ayağı olan “nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetler” olarak belirlendikten sonra bu başlıkları konu alan çalışmalar Türkiye ölçeğinde ve daha sonra Hatay ölçeğinde

tespit edilerek incelenmiştir. Daha sonra “Altınözü” ölçeğinde coğrafya ve diğer bilim dallarında yapılan çalışmalar taranmıştır. Araştırma konusu ve araştırma sahası ile ilgili kaynakça taraması basılı ve dijital ortamda çeşitli kaynak depolarında yapılmıştır. Ankara Milli Kütüphanesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Kütüphanesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölüm Kütüphanesi, Tarih Bölüm Kütüphanesi, Hatay İl Halk Kütüphanesi, Hatay İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğünü kütüphanesi gibi basılı yayınların yer aldığı kütüphanelerde de kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca dijital ortamdaki kaynaklara ise YÖK Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Akedemia, DergiPark vb. gibi bilimsel akademik sitelerden ulaşılmıştır.

Araştırma sahası ve konusu ile ilgili yapılmış kaynakça taramasından sonra dijital ortamda elde edilen kaynaklar bilgisayar ortamında klasörler şeklinde depolanarak muhafaza edilmiştir. Kaynak taraması sırasında birincil kaynakların yanında araştırma konusu ve alanıyla ilgili ikincil kaynaklara ulaşılarak arşiv oluşturulmuştur. Bu kaynakların içinde akademik kitaplar, yüksek lisans ve doktora tezleri, makale ve bildiriler, süreli yayınlar (dergi, bülten, yıllık faaliyet raporları vb.) il valilik yıllıkları, tarım ve hayvancılık yılsonu verileri tespit edilmiş ve bunlarla ilgili ayrı ayrı arşivler oluşturulmuştur. Basılı olan kaynaklar kütüphaneden ödünç alınarak incelenmiş, süreli yayınlar ise kütüphane dışarısına çıkarılması yasak olduğundan bulundukları kütüphanelerde incelenmiştir. Satışı bulunan kitaplar yayın evleriyle iletişime geçilerek temin edilmiştir.

Bazı haritaların temini için Ankara’da bulunan resmi kurumlardan MTA (Maden Tetkik Arama), AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), OGM (Orman Genel Müdürlüğü), HGK (Harita Genel Komutanlığı), İller Bankası Genel Müdürlüğüne gidilerek 1/25.000 ve 1/100.000 ölçekli jeoloji, topoğrafya, arazi kullanım, bitki örtüsü, şehir imar ve hâlihazır paftalarına ulaşılmıştır.

Kaynakların tespiti ve arşivlenmesiyle oluşturulan kaynak havuzu oluşturulmasının ardından araştırma soruları ve hipotezlere uygun olarak hazırlanan çalışmanın taslak plan doğrultusunda başlıklar ve alt başlıklar oluşturulmuştur. Kaynakların okunması da oluşturulan bu taslak plan çerçevesinde yapılmış ve referans fişleri oluşturulmuştur. Kaynakların incelenmesi aşamasında oluşturulan araştırma konusunun taslak planında gerekli görüldükçe yeni başlıklar eklenmiştir. Aynı konu ile ilgili birden fazla olan kaynaklar incelenmiş ve en uygun kaynak tercih edilmiş ve fişleme yapılmıştır. Referans fişlemeleri yapılırken bazı bölümlerden

direk alıntılar yapılmış, bazı bölümlerden ise özetleme yapılarak ve kaynak belirterek referans verilmiştir

2.4.2.Fiziki Mekân Analizi

Her bilimde olduğu gibi coğrafyanın da araştırma ve ifade yolları vardır. Coğrafya, metot ve ifade bakımından özelliği olan bir bilimdir: Coğrafya deneylere dayanan bir bilim değil, bir müşahede (gözlem) ilmidir. Coğrafyanın prensipleriyle işlenecek olan konular, çoğunlukla yeryüzündeki (bir çevre, bir yöre veya bir bölgedeki) olayların gözlenmesi (müşahedesini) yoluyla sağlanır (İzbırak 1968, 6). Araştırma sahası Suriye sınırında yerleşmeleri bulunan, Yayladağı ve Antakya ilçeleri ile sınır komşuluğuna sahip bir ilçe idari alanından oluşmaktadır. Fiziki mekân analizlerinde araştırma sahasına yapılacak olan saha çalışmalarının nerelere ve hangi tarihlerde yapılacağı planlanmıştır. Çünkü Altınözü ilçe sınırları içerisinde birbirinden farklılık ve birbiri ile benzerlik gösteren alanların ortaya çıkarılması buna bağlıdır. Sonuçta bu farklılık ve benzerliklerin yaratmış olduğu unsurlar sahada çalışmaların daha doğru ve net sonuçlar ortaya konmasına yardımcı olmuştur.

Alan çalışmalarının en yararlı yönlerinden biri de, kuşkusuz, incelenen olayın en yakın durumunu görebilmek olanağını sağlamasıdır. Bilindiği gibi, özellikle beşerî faaliyetlere ilişkin veriler çoğu kez yayımlandıkları anda bile eskimiş olurlar. Diğer bilim dallarında olduğu gibi, coğrafyada da veri toplamak için kullanılan teknikler ve araştırma yolları yıllardan beri geliştirilmektedir. Doğrudan doğruya «gözlem» önemli bir veri kaynağı olarak coğrafi düşünce tarihinde derinlemesine kök salmıştır (Haring-Lounsbury 1977, 36; Özgüç 1994, 63).

Fiziki saha gözlemleri için yıl içerisinde planlama yapılmıştır. Tez çalışmasının başlangıcında 2017 yılının Eylül ayında ilk saha gözlemine çıkılmıştır. İlk saha gözleminden amaç; araştırma sahası için ne kadar sürelerle ve hangi zamanlarda gitmenin bir planlamasını yapmaktır. 2018 yılının Nisan ayına kadar kısa süreli ve 1 defaya mahsus bir saha çalışmasına çıkılmıştır. Nisan ve Mayıs aylarında ikişer defa olmak üzere Altınözü ilçesinin sınır köylerine, platonun üst kısmında bulunan sahalara ve vadi tabanlarında bulunan alanlara gidilmiştir. Fiziki saha gözlemlerinde özellikle geçmişte yapılmış olan haritaların kontrolü ve güncellemesi yapılmıştır. ArcMap 10.5 ortamında çizilmiş olan morfografya haritasının kontrolü gerçekleştirilmiştir. Ayrıca arazi kullanım haritası sahada birebir kontrol edilerek güncellemesi yapılmıştır. Sahadan fiziki unsurlarıyla ilgili örnek krokiler, fotoğraflar ve video çekimleri gerçekleştirilmiştir.

2.4.3.Beşeri Mekân Analizi

Coğrafi araştırmalar yapılırken, bunlardan her biri ayrı olarak incelenebilir. Ancak, tabii coğrafya konularından beşeri ve iktisadi coğrafya konularına geçildikçe, coğrafya olay ve objeleri daha karışık ve çeşitli bir durum alır, birçok konuların fiziki coğrafya temellerine dayanması gerekir. Buna göre, beşeri ve iktisadi coğrafya araştırmalarında fiziki coğrafyanın temel bilgilerine (jeomorfoloji, sular bilgisi, bitki coğrafyası) yeteri kadar ve esaslı bilgi ve vukuf ile başvurmak icap eder ki, bu da coğrafyanın bütünlüğünü ve bu yöndeki özelliğini ortaya koyar (İzbırak 1968, 8).

Araştırma sahasının fiziki coğrafya özelliklerinin hem saha çalışmaları hem masa başı çalışmalarıyla açıklanarak gerekli veri ve bilgilerin hazırlanması beşeri saha gözlemleri için bir temel oluşturmuştur. Çünkü coğrafyada salt fiziki unsurların açıklanmasının hiç kimseye bir faydası yoktur. Coğrafya insan ile mekânın karşılıklı etkileşiminin bir sonucudur ve çalışmalarda bu etkileşimin ortaya konulması hedeflenmelidir. Aksi taktirde her zaman bir taraf eksik kalacaktır ve bunun adı da coğrafya olmayacaktır. Beşeri mekân analizleri için Mayıs 2018 tarihinden itibaren 45 köy yerleşmesine ve ilçe merkezine yoğun bir saha çalışması yapılmıştır. Bütün köylerde ve ilçe merkezindeki mahallelerde saha gözlemleri ve örgütlenme araçlarını oluşturabilmek için veri temini yoluna gidilmiştir. Bu amaçlarla Altınözü ilçesinin bütün yerleşmelerine tarım ürünlerinin desenlerinin de görülmesi amacıyla Kasım ve Mayıs ayları olmak üzere iki farklı dönem de gidilmiş Mayıs ayı arazi çalışması 10 gün sürmüştür.

Coğrafi ortam içerisinde insan ile doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimlerden kaynaklanan insanı (beşeri) faaliyetleri ve bunların karışımından ortaya çıkan durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma ve nedensellik ilkelerine bağlı kalarak çok çeşitli yöntemler uygulamak suretiyle... Doğal ortam içerisinde doğrudan insanın etkisiyle gelişen faaliyetlerin tümü (ekonomik amaçlı faaliyetlerde dâhil) beşeri faaliyet olarak kabul edildiğine göre (Özçağlar 2014, 78) yerleşme özelliklerinin (kırsal ve kentsel) tespiti için köyleri ve ilçe merkezinde yapılan arazi gözlemleri, kentsel alanlarda yapılan yerleşim alanı, iş ve ticaret sahasının sınırlarının tespiti, nüfus özelliklerini gösteren istatistiki verilerin doğrulanması ve, ekonomik faaliyetlerin (tarım, sanayi, hizmet) yerinde tespitinin yapılması amacıyla beşeri saha gözlemleri yapılmıştır.

Çalışma alanında gözlemler yaparken fotoğraflama ve mülakat görüşmelerinde ses kayıtları tutulmuş, arazide tutulan notlar ve çizimler bilgisayar

ortamına aktarılarak gerekli, şekil, grafik, tablo ve haritalar elde edilmiştir.

Coğrafi verilerin yoğunluğun genel özelliği mekânsal dağılışı olmalarıdır. Bu mekânsal dağılım, ister noktalara (yükselti, yağış, trafik akışı gibi), ister doğrulara (trafik yoğunluğu gibi), ya da isterse alanlara (nüfus yoğunluğu, tarımsal üretim) ait olsun (Özgüç 1996, 26) bu verilerin toplanması, ölçülmesi için farklı araştırma araçları oluşturmaktadır. Böylece coğrafi ilişkileri ortaya koymaya ya da coğrafi sorunları çözümlmeye yardımcı olan herhangi bir verinin “coğrafi veri” olduğunu söylemek yanlış olmaz (Özgüç 1996, 26). Bu nedenle araştırma sahasında insan-doğa etkileşimini tüm yönleriyle ortaya konulması amacıyla farklı ölçme ve değerlendirme araçları uygulanmıştır. Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetler ana başlığı çerçevesinde beşeri mekân analizleri yapılırken tablolar, haritalar, grafikler, fotoğraflar, krokiler, şekiller, video kayıtları vb. gibi örgütlenme araçlarının ortaya konulabilmesi amacıyla anket ve mülakat formları hazırlanmış, bireysel ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca coğrafyanın dağılışı prensibini yerine getirebilmek amacıyla mekândaki beşeri unsurların dağılışı ve yoğunluk haritaları ve görsel materyalleri hazırlanmıştır.

Anket, bireylerin demografik özelliklerini, tercihlerini belirlemek için ya da bir konu, durum, olay hakkında bilgi toplamak veya bireylerin görüşlerini belirlemeye yönelik çeşitli soruların bir araya getirilmesiyle oluşturulan veri toplama aracıdır (Metin 2014, 163). Coğrafyacılar, haritalar, istatistiksel yayınlar ve bu yayınların sayısız tablolarda yer alan bilgilerden yararlanmak yanında, “alan” çalışmaları dediğimiz “alan gözlem ve ölçme” ile “anket ve mülakat” yöntemlerini de kullanmaktadırlar (Özgüç 1996, 63).

Araştırma sahasında bilirkişilere “Köy Bilgi Anketi” uygulanmıştır. Uygulanan ankette 13 bölümden oluşmaktadır. 1.bölümde genel köy bilgileri yer almaktadır. 2.bölümde köye bağlı yerleşmeler (mahalle, çiftlik, mezra, ağıl) 3.bölümde köyün geçim kaynakları, 4.bölümde köyün arazi kullanım durumu, 5.bölümde yetiştirilen ürünler 6.bölümde köyde bulunan sosyal, kültürel ve ekonomik tesisler, 7.bölümde köyde kullanılan genel mesken durumu, 8.bölümde pazar ve panayır durumu, 9.bölümde köyde beslenen hayvanlar, 10.bölümde köyün okul ve öğrenim durumu, 11.bölümde göç durumu, 12.bölümde köyde bulunan motorlu taşıtlar, 13.bölümde ise köyün alt yapı durumuna yönelik sorular yer almaktadır.

Görüşme, insanların bakış açılarını, öznel deneyimlerini, duygularını,

değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir. Görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle desteklenmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2008, 40-41). Araştırma alanında derinlemesine bilgi sahibi olunabilmesi amacıyla çalışma alanının çeşitli noktalarında bilirkişiler ve köy muhtarları ile yapılan görüşmeler ve gerekse köy kahveleri, köy odaları gibi köylülerin ve şehir merkezinde kahvehanelerde yapılan odak gruplu görüşmeler neticesinde elde edilen nitel ve nicel veriler sağlanmıştır. Görüşmeler için daha önceden hazırlanan sorular sorularak cevap vermeleri istenmiştir.

Araştırmanın büro çalışmaları aşamasında çeşitli kurum ve kuruluşlardan alınan sayısal verileri (Nüfus miktarı, eğitim istatistikleri, tarımsal üretim, sıcaklık ve yağış) ile saha çalışmalarında yapılan anket ve görüşmelerden alınan veriler ile bulgulardan ulaşılan sonuçlar gerekli görsel materyallere (harita, tablo, grafik, fotoğraf) dönüştürülmüştür.

2.4.4.İstatistik Analizleri

Coğrafya da gözlemlere dayanılarak yapılan bu araştırmalar dışında, istatistik özelliğindeki verilerden faydalanılarak yapılan ve coğrafyanın prensiplerine ve metotlarına uygun şekilde değerlendirilen bir başka araştırma yolu da vardır. Meteoroloji rasatlarına dayanılarak yapılan klimatoloji araştırmaları, nüfus istatistiklerine dayanılarak yapılan nüfus ve yerleşme araştırmaları, tarım ve sanayi istatistiklerinden faydalanılarak yapılan iktisadi coğrafya araştırmaları gibi. Bundan başka, arşiv çalışmalarını, eski eserlerden yararlanarak yapılan coğrafya araştırmaları da belirtmek gerekir (İzbırak 1968, 7).

Kurum ve kuruluşlardan elde edilen istatistiki verilerden hareketle (nüfus, meteorolojik, eğitim istatistikleri, tarımsal üretim) tanımlama, yorumlama, genelleme ve tahminler yapabilmek için temin edilip analizleri yapılmıştır.

2.4.5.Retrospektif (Tarihsel) Nitel Analiz

Geriye dönük nedensel karşılaştırma araştırmada gözlenen bir olay veya duruma (bağımlı değişken) sebep olan faktörlerin(bağımsız değişken) neler olduğunu belirlemeye çalışır (Gay, Mills ve Airasian 2006; Sözbilir 2014, 124). Altınözü İlçesinin günümüzden hareketle geçmişe yönelik yerleşme evrimi ve tarımsal üretimde nasıl bir değişimin olduğunu ortaya konulması amacıyla Retrospektif nitel analiz yöntemi kullanılmıştır.

2.4.6.Prospektif (İleriye Dönük) Nitel Analiz

İleriye dönük nedensel karşılaştırma araştırma da ise bir neden veya nedenlerin(bağımsız değişken) bir olay veya durumu nasıl etkilediğini(bağımlı değişken) belirlemek esastır (Gay, Mills ve Airasian 2006; Sözbilir 2014, 124). Altınözü İlçe 'sinin şehirleşme, şehrsel fonksiyonlar ve tarımsal üretimde günümüzden hareketle yaşanacak değişimleri ve bu değişimlerin neler olduğunu araştırma hipotezleri kapsamında ortaya konulması amacıyla prospektif nitel analiz yöntemine başvurulmuştur.

2.4.7.Etnografik Kültür Analizi

Herhangi bir kültürü inceleyen sosyal bilimlerden birisi olan etnografi, bir topluluk veya grubun davranışlarını doğrudan gözlemlemek ve yapılan gözlemler doğrultusunda bu gruba ilişkin bir betimleme yapmak olarak tanımlanmaktadır (Karamustafaoğlu 2014, 219). Etnografik kültür analizlerinde Araştırma sahasında yapılan bireysel ve grup çalışmaları sırasında farklı kültür ve inanç özelliklerine sahip grup ve toplulukların özelliklerini ve farklılıklarını belirlemek amacıyla başvurulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

3.1.NÜFUS

3.1.1.Nüfus Kavramı

İnsan dünya üzerinde var olduğu günden günümüze kadar üretmiş, tüketmiş yeryüzünde çok az bir alan dışındaki mekânı muazzam değiştirmiş ve coğrafya ilminin incelemeye yöneldiği mekânsal farklılıkları yaratmıştır. Bu mekânsal farklılıkları yaratan insan topluluklarının başka bir deyişle nüfusun sayısının ve niteliklerinin bilinmesi coğrafi araştırmaların ana hedefi olan insan-çevre etkileşimini ortaya koymak açısından son derece önemlidir (Doğanay 1998, 43). Nüfus kavramının kelime anlamı; bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayıyı, popülasyonu ifade etmektedir (Türk Dil Kurumu). P.Vidal de la Blache “*insan bütün coğrafyanın esasını oluşturur*”; Zelinsky ise “*insanın kendisi hemen her coğrafi denklemde temel öğedir*” diyerek coğrafyada insanın yani nüfusun önemine dikkat çekmektedir (Tümertekin ve Özgüç 2012, 212). Nüfus coğrafyası ise, yeryüzünde sınırları belirli alanlarda nüfusun zamana bağlı olarak gelişimini, hareketlerini, dağılışını, yoğunluğunu, sosyal-ekonomik niteliklerini araştırıp inceleyen ve sonuçlarını bir sentez halinde ortaya koyan beşeri coğrafya dalıdır (Özcağlar 2014, 101).

3.1.2.Nüfus Yoğunluğu

Yeryüzünün farklı fiziksel ve beşeri özelliklere sahip olması nüfusun yoğunluğunu etkilemektedir. Bu mekânsal farklılıkları yaratan insan topluluklarının başka bir deyişle nüfusun sayısının ve niteliklerinin bilinmesi coğrafi araştırmaların ana hedefi olan insan-çevre etkileşimini ortaya koymak açısından son derece önemlidir (Doğanay 1998, 43).

En yaygın olarak kullanılan bir yoğunluk kavramıdır. Belli sınırlar içinde yaşayan toplam nüfusun o sınırlar içindeki sahanın toplam yüzölçümüne bölünmesiyle elde edilen rakam hesaplanmaya esas sahanın aritmetik nüfus yoğunluğunu vermektedir. Aritmetik nüfus yoğunluğunda bir alandaki mevcut nüfus eşit olarak alana dağıtıldığı için insanın doğrudan ilişkili olmadığı alanlar da hesaplanmaya katılmaktadır (Özcağlar 2014, 108). Bu şekilde elde edilen nüfus yoğunlukları sonuçları ile kartogram haritaları yapılmaktadır. Bu şekilde yapılan yoğunluklar da bazı bölgelerde farklı sonuçlar vermektedir. Nüfus miktarı aynı olan iki alan, farklı büyüklükteki yüzölçümleri nedeniyle farklı yoğunluk değerlerine

sahip olmaktadır. Nüfus ve arazi ilgisini kurması bakımından, aritmetik nüfus yoğunluk hesaplamaları sonucunda çıkan değerler, global (genelleştirilmiş, özele inmeyen) verilerdir. Burada görülen en belirgin yanlışlık, nüfusun araziye eşit dağıldığının varsayılmasıdır. Sanki belirli bir sınır içerisindeki nüfus her yere eşit oranda dağılmış izlenimi vermektedir. Bu formül ile küçük alanlarda kişi/m² kullanılırken, büyük alanlarda (il toplamı, ülke geneli, kıta geneli vb. gibi) ise kişi/km² değeri özellikle karşılaştırma yapabilmek için önem arz etmektedir.

$$\text{Aritmetik Nüfus Yoğunluğu} = \frac{\text{Toplam Nüfus miktarı}}{\text{Birim alan (Km}^2\text{)}}$$

$$\text{Türkiye'nin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu} = 79.000.000/814.578 \text{ km}^2$$

$$\text{Türkiye'nin Aritmetik Nüfus Yoğunluğu} = 97 \text{ kişi/km}^2$$

Belirli bir alanda yaşayan insan sayısı ile ekili-dikili alanlar arasındaki ilişkiyi dikkate alarak fizyolojik nüfus yoğunluğu hesaplanır. Fizyolojik nüfus yoğunluğu tarım arazileri üzerindeki nüfus baskısını belirlememizi sağlar. Bu açıdan aritmetik nüfus yoğunluğuna göre biraz daha ayrıntılı yorumlama ve değerlendirme yapılmasına yardımcı olur (Karabağ ve Şahin 2006, 42). Bu hesaplama yöntemi Aritmetik Nüfus Yoğunluk hesaplama yöntemi sonuçlarından doğan sakıncaları az çok önleyen bir yöntemdir. Nüfus sayısı ve tarım arazisi alanının birbirine oranlanması sonucu elde edilen yoğunluk değeridir. Bu hesaplama yönteminin de bazı sakıncaları bulunmaktadır. Örneğin; her ülkede kentli nüfus, tarım yaparak değil, tarım dışı fonksiyon alanlarından birinde faaliyet göstererek geçimini sağlar. Ama bu hesaplamada ülke toplam nüfusu esas alınmış ve sanki bütün nüfusun tarım yaparak geçindiği gibi yanlış bir hesaplama yoluna gidilmiştir.

$$\text{Fizyolojik Nüfus yoğunluğu} = \frac{\text{Toplam Nüfus miktarı(kişi)}}{\text{Toplam Tarım Arazisi(Km}^2\text{)}}$$

$$\text{Türkiye'nin Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu} = 79000000/27000000 \text{ ha (270.000 km}^2\text{)}$$

$$\text{Türkiye'nin Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu} = 2.92 \text{ kişi/ha veya } 292,5 \text{ kişi/ km}^2$$

Tarımsal nüfus yoğunlu tarım ile uğraşan nüfusun toplam tarım arazilerine bölünmesiyle elde edilir. Bu yoğunluk hesaplamasındaki amaç tarım arazileri

üzerindeki nüfus baskısını ortaya koymaktır. Gelişmiş ülkelerde tarımsal nüfus yoğunluğu daha az iken gelişmekte ve geri kalmış ülkelerde tarım dışı istihdam yeterli olmadığı için yoğunluk fazladır. Bu formül; kırsal nüfus toplamı ile tarım arazisi alanının birbirine oranlanması sonucu elde edilen nüfus yoğunluk değeridir. Hesaplamayı yapabilmemiz için hesaplama yapılacak alanın kırsal ve kentsel nüfus miktarının bilinmesi gerekir.

$$\text{Tarımsal Nüfus yoğunluğu} = \frac{\text{Tarımla uğraşan Nüfus(kişi)}}{\text{Toplam Tarım Arazisi (Km}^2\text{)}}$$

Türkiye'nin Tarımsal Nüfus Yoğunluğu=17338563/27000000 ha (270.000 km²)

Türkiye'nin Tarımsal Nüfus Yoğunluğu= 0.64 kişi/ha

3.1.3. Göç Kavramı ve Göçe Katılan Kişilere Atfedilen İsimler

Göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir (Tümertekin ve Özgüç 2002, 308). Göç, bir nüfus hareketi olup, bu nedenle de nüfus büyüklüğünü değiştiren (azaltan veya çoğaltan) başlıca parametreler (değiştiriciler, değişkenler) arasındadır (Doğanay, Özdemir ve Şahin 2003, 87). Göçler köyden ilçe merkezine, ilçe merkezinden il merkezine olduğu gibi köyden büyük çekim merkezleri olan illere doğru kademeli bir şekilde de gelişmektedir. Göçlerin başlıca sebepleri arasında ekonomik, eğitim, sağlık, güvenlik, siyasi bunalımlar olabilmektedir.

Göçler, nüfusun yeniden dağılımı sonucunu doğurur (Tümertekin-Özgüç 2004). Tarihi süreçler içerisinde seyrek nüfuslu alanlarda ekonomik gelişme ile bir anda bu alanlarda nüfus patlamaları meydana gelmiştir. Nüfus hareketi sonucu nüfusda yeniden dağılım meydana gelmiştir. Sanayi devrimi sonrası Avrupa'da yaşanan göç olayları bunu en iyi şekilde açıklamaya yeterli gelecektir.

Göçler doğrudan doğruya ülkelerin veya daha küçük toplulukların nüfusunun gelişmesini (artış veya azalmasını) etkileyen faktörlerden olup, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında değişikliğe yol açarlar. Bu değişimler göç alan ve göç veren çevrelerde birbirine zıt şekilde gerçekleşir (Akkayan 1979, 20). Nüfus ile kaynaklar arasında daha iyi denge sağlanması için kendiliğinden ortaya çıkan bir çaba olarak yorumlanabilen göçün, insanlık tarihi kadar eski olduğu bilinmektedir (Atalay 2001, 21). Meydana geldiği bölgenin özelliklerine göre göçün diğer olaylara etkileri ve özellikleri çok farklılık gösterebilmektedir. Böylece göçler, meydana geliş nedeni,

oluşum süreci ve sonuçlarıyla politik, ekonomik, kültürel bakımdan; ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde çok önemli etkilere sahiptir (Şahin 2010, 112).

Göç kavramı farklı bilim dallarının farklı yaklaşımı ile değişik tanım ve karakterlerle karşımıza çıkmaktadır. Bunlar zamana, mesafeye, kişilerin isteği veya zorlama ile itici çekici faktörler gibi genel hatları ile karşımıza çıkmaktadır. Kişiyi göç etmeye sevk eden nedenleri genel olarak isteğe bağlı (serbest) ve zorlama ile (güdümlü, istem dışı) gerçekleşen hareketler olarak iki başlık altında toplamak mümkündür. Göçlerin gerçekleşme şekline bağlı olarak göçe katılan kişilere verilen kavramlar da değişmektedir. Bu kavramlara değinecek olursak;

Mülteci; Mülteci diye tanımlanan kişi; ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranmayacağını düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir. İltica eden insan anlamına gelir. Mülteciliğin temel kıstaslarından biri kişinin ülkesi dışında olmasıdır. Bu nedenle ülke içinde yerinden edilen insanlar mülteci olarak kabul edilmezler. Türkiye’ye yasal yollardan giriş yapanlar girdikleri sınır kapısının valiliğine, yasal olmayan yollardan giriş yapanlar ise giriş yaptıkları yerin valilerine en geç 15 gün içinde başvurmakla yükümlüdürler. Aksi taktirde kaçak göçmen olarak kabul edilirler ve yakalandıkları zaman sınır dışı edilerek ülkelerine teslim edilirler. Gerekli başvuruyu yapanlar ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne (BMMYK) gönderilirler. Böylece de uzun ve zorlu bir süreç başlamış olur.

Sığınmacı; Yukarıdaki nedenlerden dolayı ülkesini terk eden ve henüz sığınma talebi, kaçtığı ülkenin yetkilileri tarafından “soruşturma” safhasında olan kişidir. İskân Kanunu Madde 3/3’e göre “*Türkiye’de yerleşmek maksadıyla olmayıp bir zaruret nedeniyle muvakkat oturmak üzere sığınanlara sığınmacı denir*”. Mülteci ve sığınmacı arasındaki fark; sığınmacı, mülteci olduğu iddiasıyla ülkesini terk eden ama mültecilik statüsü başvurusu sonuçlanmamış kişiyken, mülteci sığınma başvurusu kabul edilen kişidir. Türkiye’ye gelen sığınmacılar sadece İç İşleri Bakanlığının belirlediği illerde kalabilmektedir. Bu iller “*uydu kentler*” diye bilinmektedir.

Göçmen; mülteci tanımında bulunan nedenlerin dışında, çoğu zaman ekonomik gerekçelerle, ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin bilgi ve izni ile yerleşen kişidir. Kaçak göçmen, Kaçak göçmen;

gittikleri ülkenin otoritelerine kendilerini bildirmeden veya iznini almadan o ülkede yaşayanlardır.

Kaçak Göçmen; gittikleri ülkenin otoritelerine kendilerini bildirmeden veya iznini almadan o ülkede yaşayanlardır.

Muhacir; Türkçe'ye Arapça'dan geçen ve tehciye yani zorunlu göçe uğramış, bir yerden başka bir yere göç ederek gelen kişiler için kullanılır. Trakya bölgesinde günlük konuşma dilinde “Macir” olarak telaffuz edilen bu kelime, Balkan Savaşları'ndan itibaren 1930'lara kadar Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yugoslavya gibi Balkan ülkeleriyle Türkiye arasında mübadele ile göçenler için kullanılmaktadır. Bu göçmenler öncelikle Trakya olmak üzere, çoğunlukla Marmara Bölgesi'ne yerleştirilmişlerdir. Yunanistan'dan göçenler genellikle Girit, Midilli ve Selanik civarından göç etmişlerdir. Girit ve diğer Ege Adaları'ndan göçenler kendilerini Muhacir olarak değil, Adalı olarak tanımlarlar.

Mübadele (Mübadil); Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değişmesi ile oluşan göçlerdir. Örneğin Kurtuluş Savaşı sonrası Yunanistan ile yapılan anlaşmalarla ülkemizde yaşayan Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler arasında yer değiştirme göçleri yaşanmıştır. Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye ile Yunanistan arasında nüfus mübadelesi protokolü imzalanmıştır. Bu göçler Romanya ile Bulgaristan arasında da olmuştur. Bu protokol ile İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkleri kapsamıştır. Bu protokol ile Yunanistan'dan 400.000 Türk Türkiye'ye buna karşılık Türkiye'den 150.000 Rum Yunanistan'a gitmiştir. Bu göçler insanların gönüllü olarak yaptıkları göç hareketleri olmayıp zorunlu göçlerdir. Ülkelerin antlaşması ile yer değiştiren kişilere mübadil denir.

İç göçler nüfusun bulunduğu ülke sınırları içerisinde yerleşim yerini değiştirmesi durumudur. Kırsal bölgelerden şehirlere olarak görülen göç faaliyetinde genelde işsizlik, tarım alanların bölünmesi gibi nedenlerden dolayı meydana gelmektedir. İç göçlerde en çok rastlanılan özellik ülkelerin gelişmekte olan bölgelerinden gelişmiş bölgelerine doğru olan göçlerdir (Tümertekin ve Özgüç 2002, 318). Bir ülke içerisinde, bölge, kent ve köy gibi yerleşim alanlarından, bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Üner 1972, 77). Ülke içerisindeki bu nüfus hareketleri, ülkenin genel nüfus sayısını değiştirmeyen, kent ve kırsal kesim nüfus oranlarını değiştirmektedir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de göçlerin başlıca nedeni ekonomik faktörlerdir. İnsanlar,

geçimlerini sağlamak amacıyla bulundukları yerlerden daha uygun şartlar gösteren yerlere gitmekte ve buralara yerleşmektedirler (Üçeçam Karagel 2008, 76). Göç veren bölgelerde genelde erkek nüfus göç hareketine katıldığı için kadın nüfusu daha fazla olurken, göç alan bölgelerde erkek nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. İçgöç olgusu çeşitli yönlerle (göç yollarına) sahiptir. Bunlar:

Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç

Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç

Kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç

Kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç

İç göçleri ilgilenilen bir diğer husus, göçün kademesiz veya kademeli oluşudur. Ayrıca iç göçlerde diğer bir ifade olarak devri göç ve dönüşümlü göç de yer almaktadır. *Kademesiz göç* olayı iki iskân ünitesi arasında gerçekleşir ve son bulurken *Kademeli Göç* olayında ikiden fazla iskân ünitesi arasında yer değiştirme söz konusudur. *Devri Göç* iki iskân ünitesi arasında gidiş gelişler veya daha karmaşık olan yapıyı ifade eder. *Dönüşümlü Göç* ise bir iskân ünitesinden diğerine göç edip tekrar ilk gelinen yere dönüş yaparak gerçekleşir.

Dış Göçler: Belirli bir süre ya da devamlı olarak kalmak üzere çalışmak veya yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını aşarak başka ülkelere yapılan nüfus hareketidir (Üner 1972, 77).

Dış göç olgusunu Türkiye örneği ile açıklamak yerinde olur. Dış göç olgusu bir dönem Türkiye’de yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Türkiye’nin yurt dışına işgücü göçü İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan işgücü açığının ülkelerin işgücü açığını kendi kaynaklarından karşılanamaması, buna karşın bu ülkeleri güneyden çevreleyen ve gelişmekte olan Akdeniz Havzası ülkelerinin kendi ekonomileri tarafından istihdam edilemeyen fazla işgücü arzıyla karşı karşıya kalması ve bu nedenle kendi artan işgüçlerini gelişmiş işgüçlerine ihraç ederek başlamıştır (Unat 2007, 3-4).

Dış göçler oluşum nedenlerine göre 5 gruba ayrılır:

1-Zorunlu Göçler (Sığınma Göçleri): Savaş baskı veya zulümden kaçarak başka ülkelere yapılan sığınma göçleridir. Örneğin 1991 yılındaki Körfez Savaşı sırasında Kuzey Irak halkının bir bölümünün ülkemize göçü bu türdendir.

2-Yer Değiştirme (Mübadele) Göçleri: Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değişmesi ile oluşan göçlerdir. Örneğin Kurtuluş Savaşı sonrası Yunanistan ile yapılan anlaşmalarla ülkemizde yaşayan

Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler arasında yer değiştirme göçleri yaşanmıştır.

3-Gönüllü Göçler: İnsanların çeşitli nedenlerle kendi istekleri doğrultusunda sürekli yaşamak için başka ülke veya kıtalara gitmesiyle oluşan göçlerdir. Örneğin Avrupalıların yenedünya kıtalarına göçü bu türdendir.

4-İşgücü Göçleri: İnsanların işsizliğin fazla olduğu geri kalmış ülkelere gitmesiyle oluşan göçlerdir. Bu göçle işçi gönderen ülkeler döviz sağlar ülkede işsizlik azalır ülkeler arasındaki ekonomik siyasi ve kültürel ilişkiler gelişir. Örneğin 1960 yılından itibaren Türkiye'den çeşitli Avrupa ülkelerine işçi göçü olmuştur.

5-Beyin Göçleri: İyi eğitilmiş elemanların daha iyi çalışma olanakları sağlayan ülkelere gitmesiyle oluşan göçlerdir. Örneğin II. Dünya Savaşı sırasında Alman bilim adamlarının ABD'ye göçü bu türdendir. Beyin göçü; nitelikli insan gücünün ülkesinin sosyal ve ekonomik kalkınma gayretleri ve menfaatleri karşısında pasifleştirilmesi sürecidir. Gelişmiş ülkelerin yüksek vasıflı emek ithalinden vazgeçemeyişleri sadece geniş istihdam imkânlarına bağlanamaz. Yüksek vasıflı insan gücü arzının artışı ne ölçüde olursa olsun, bu ülkeler uzun dönemde yine de bir insan gücü açığı ile karşı karşıya gelebilmektedirler. Bir vasıflı elemanın yetiştirilmesi, hem belirli bir zaman almaktadır ve bir süre beklemek gerekmektedir, hem de bir eğitim yatırımı gerektirmektedir. Bunun yerine, yetişmiş bir vasıflı elemanı ithal etmek, az bir eğitim maliyetiyle o kimseden faydalanmak demektir.

3.2.YERLEşME

Yeryüzünde yerleşilmiş mekânın tümü fonksiyonlarına göre kullanım alanları halinde örgütlenmiştir. Yerleşme de, böyle bir fonksiyonel tür olarak, konut mekânının örgütlenmesi ve dağılışıdır (Tümertekin ve Özgüç 2006, 297). Çevresel koşulların çeşitlilik göstermesi ve dağılışındaki farklılıklar yerleşmelerin özelliklerini, büyüklükleri, niteliklerini doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir.

Yerleşmenin yer seçiminde ve yerleşmeyi oluşturan konutların şekillenmesinde doğal çevre koşulları ile ekonomik faaliyetler ve kültürel olayların etkileri söz konusudur. Doğal faaliyetlerle, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin karışımından meydana gelen şekiller, sadece bölgeler arasında birtakım farklılıkların meydana gelmesini değil, aynı bölge içinde yaşayan insanların ekonomik faaliyetlerine göre de farklılıklar gösterir (Tunçdilek 1967, 29). Bu nedenle yerleşmeler kuruldukları doğal çevreden etkilenmekte ve ona göre şekillenmektedir. Doğal çevrenin yerleşme üzerindeki etkileri kırsal yerleşmeler üzerinde daha belirgin

görülmektedir. Bu etkiler kırsal yerleşmelerde mesken yapımında kullanılan malzemelerde kendisini göstermektedir. Mesken yapımında kullanılan malzemeler, taş, toprak veya ahşap ürünlerin kullanılması bölgenin, iklim, jeolojik ve jeomorfolojik yapısıyla yakından ilgilidir. Araştırma sahamız olan Altınözü ilçesindeki eski kırsal konutlarda kullanılan malzemeler incelendiğinde kalker yapının ön planda olduğu dikkat çekmektedir.

İnsanlar, yeme-içme ve diğer yaşamsal ihtiyaçlarına bağlı olarak, bu ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alanlara meskenler inşa ederek yerleşirler ve bu yerleşmeler, coğrafi şartların etkisi altındadır (Tanoğlu 1969, 212). Bu coğrafi şartlar bölgedeki toprak türü ve çeşidi, iklim özellikleri, eğim ve bakı gibi özellikler bölgede yaşayan insanların ekonomik hayatlarını da etkilemiştir. Söz konusu dağlık ve engebeli bir saha özelliğine sahip ise bu bölgede tarla tarımı yapılamadığından daha çok hayvancılık ve bağ tarımı şeklinde kendisini göstermektedir.

3.2.1.Kırsal Yerleşmeler

Kır yerleşmesi; daha ziyade ziraatla geçinen, başlıca geçim kaynakları çeşitli mahsuller ve hayvan yetiştiriciliğine dayanan insanların devamlı veya geçici olarak meydana getirdikleri yerleşmelerin özelliklerini, bu yerleşmeleri oluşturan köy meskenlerinin çeşitli özelliklerini, içinde bulunduğu doğal ortam şartlarına ne derece uyduğunu ve bu şartlar ile karşılıklı münasebetlerini incelemektedir (Göney 1995, 1). Doğal ortamla iç içe olan fonksiyonel açıdan gelişmemiş yalın özellikli küçük yerleşmelere kır yerleşmeleri denilmektedir (Özçağlar 2011, 42).

Bilindiği gibi ülkemizde farklı isimler taşıyan bir takım kırsal yerleşme tipleri vardır ve her birinin özelliği birbirinden farklıdır. Bu yerleşmelerin coğrafya içindeki yeri, şekli ve potansiyelleri tetkik edilirken, tipler arasında birbirine benzerliklerin bulunduğu ancak bunlardan bir kısmının bölgelere ve yörelere göre bir takım farklı isimler taşıdığı görülür. Türkiye gibi kırsal yerleşmelerin oldukça zengin olduğu bir yerde bu durum yadırganmamalıdır. Çünkü yerleşme tarihimiz oldukça eskilere gitmektedir. Bu yüzden münferit yerleşim ile köy yerleşimi arasındaki ara yerleşim veya köy-altı yerleşim birimlerinin, yöresel ya da geleneksel halk mimarlığının bir ürünü sayılan ve bölgeden bölgeye farklılıklar gösteren isimlendirmelerinin bir sonucu olarak konuyla ilgili **terminolojik sorunlar** ve **tipolojik yaklaşımlar** ileri sürülmüştür.

Türkiye’de köyden küçük yerleşim birimlerini ele alan çalışmalara örnek verecek olursak: Yayla, yaylak (Alagöz 1993, 52; Tunçdilek 1964, 15-18), Kışlak (Ceylan 2001, 219-226), Saya (Derleme sözlüğü 1978; Köse 1995, 314-335), Sayvan, Sayvant (Derleme sözlüğü 1969; Dönmez 1964, 131-199), Çiftlik, Oba, (Erinç 1945, 119-140; Öngör 1960, 72-77), Mezra, Güzle, Güzlek, Dam (Öngör 1960, 72-77; Yücel 1988, 61-69; Derleme sözcüğü 1969; Emiroğlu 1977, 97-120), Bağ Evi, Dalyan, Kalif (Derleme sözcüğü 1974), Çardak, Kom, Tol, Tir, Tola (TDK 1969,1978; İzbirak 1964, 4; Yücel 1988, 61-69), Mandıra, Değirmen, Benzinlik, Tuğla, Kiremit, Kiremit Ocakları, Yazlık Siteler, Tatil Köyleri, Zoma (İzbirak 1977, 54), Huğ (hugül, hokul), (TDK 1974) Pak (Tandoğan 1977, 99-155, 1988, 91-100) Pey, Banı (Karaboran 1985, 83-104; Bilgin 1969, 22), Hezan (Yiğit 1990, 283-290), Bargah (Kutlu 1987, 59), Güme (Özav 1995, 178-187), Palanga (Hayli 2011, 1-5) gibi isimler verilen kır iskan tipleri, genellikle benzer fonksiyonlarda ancak farklı yöresel isimlendirmelerden dolayı farklı kırsal yerleşme tipleri olarak adlandırılmışlardır. Örneğin yayla kavramı ve yayla kelimesi ülkemizin genelinde aynı şekilde kullanılırken kullanılırken Hakkâri’de yayla yaşantısı olarak zoma kelimesi kullanılmaktadır. Bu isimlendirme yöresel bir kavramdır. Türkiye’de kır yerleşmesi coğrafyasına ilişkin terminolojik sorun olarak ele alınması gereken kırsal yerleşim biçimlerinin, en iyi ve doğru kriterlerle açıklanarak tanımlanması ve belirli tiplerin ayrıt edilerek sınıflandırılmasıdır. Kırsal yerleşim coğrafyasının en önemli yerleşme birimlerini oluşturan, yayla, yaylak, güzle, güzlek, ağıl, kom, oba, canik, divan, mezra, mahalle, benzeri yerleşme ile köy arasında yer alan ara biçimlerin tanım ve kapsamına ilişkin ülkemizde ansiklopedi ve sözcüklerde doğru bir karşılık bulma olanağı yoktur.

Türkiye’de bilindiği gibi yerleşmeler çok çeşitli tiplere ayrılırlar. Anadolu’da göçebe, yarı göçebe, sedanter yerleşme tarzları vardır. Göçebe çobanların çadır toplulukları, yarı göçebe çiftçi çobanların yılın yalnız bir kısmında oturdukları kışlık, yazlık ve güzle, güzlek yerleşmeleri, yine göçebe veya yarı göçebe yerleşme ile sedanter yerleşme arasında bir takım ara tip yerleşmeler olarak görünen mandıra, ağıl, oba, kom, tol, tola, tir, divan, canik, vb. sedanter nüfusun oturdukları münferit ev, münferit çiftlik, mahalle, köy gibi kırsal yerleşme tiplerinden bazılarıdır (Karaboran 1985, 83-85).

3.2.1.1. Kırsal Yerleşme Şekilleri

Kırsal yerleşmeler ülkemiz açısından düşünüldüğünde büyük bir çeşitlenme göstermektedir. Ancak yapılan çalışmalardan anlaşılabacağı üzere bunların çoğunda ayrıntılı bilgilerin mevcut olmadığıdır. Türkiye de yapılan coğrafi araştırmalara bakıldığında yerleşme tipi kavramı ile yerleşme şekli kavramının içerik olarak aynı boyutta ele alındığı görülmektedir. Yani yerleşme tipi kavramı olarak yerleşme şekli kullanılmıştır. Aslında bunun böyle olmadığı, yerleşim tipinin farklı bir kavram, yerleşim şeklinin de yine farklı bir kavram olarak ele alınıp iki ayrı başlık altında ele alınması gerekir.

Kırsal yerleşim şekli öncelikle morfolojik bir birime bağlıdır. Yerleşmelerin dış görünüşleri şekil (biçim) özelliklerinin karşılık gelmektedir. Sözlüklerde “şekil” sözcüğü bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, biçimi olarak tanımlamaktadır. Bu durum da bir yerleşmenin yukarıdan kuş bakışı görünüşü şekil (biçim) unsuru olan konutların arazi üzerindeki dağılım düzeniyle ilgilidir. Relief (yer şekilleri, eğim, yükselti, toprak), su, iklim ve doğal bitki örtüsü koşulları; araziden faydalanmak ve ulaşım durumu, bu yerleşmede yaşayan insanların birbirleriyle olan münasebetlerin ile uygulanan yerleşim planlarının yerleşmelerin şekil özellikleri üzerinde etkili olmaktadır (Özçağlar 2009, 79- 80).

Yerleşme şekli kısaca ifade edildiği gibi morfolojik bir yapıya bağlıdır. Kırsal yerleşmelerde kasıt yerleşmelerin görünüşü, aldığı hali, geometrik veya biçimsiz olan şeklini izah etmek için kullanılır. Genel olarak kırsal yerleşme şekilleri:

- 1-Hat Boyu (Lineer, ırsal, Yol Boyu) Köyler (yerleşmeler)
- 3-Küme Köyler (yerleşmeler)
- 2-Dairesel planlı (yuvarlak, meydan) Köyler (yerleşmeler)
- 4-Yıldız Biçimli Köyler(yerleşmeler)
- 5- Kare- Kavşak Köyler(Yerleşmeler)
- 6-Izgara Şekli Köyler(Yerleşmeler)

3.2.1.2. Kırsal Yerleşme Tipleri

Kırsal yerleşme tipinden anlaşılan yerleşmenin ne şekilde adlandırıldığıyla ilgili bir kavramdır. Yerleşmenin tip adı aynı zamanda özelliklerini de yansıtan bir karakter sergiler. Mezra, kom, ağıl, oba, divan, mahalle, çiftlik, bağ evi, dalyan, pey, bani vb. gibi... Bunlar şekil değil birer yerleşme tipi olarak kendine özgüdürler. Yani isimdirler. Kırsal yerleşmeler ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Tunçdilek,

Özçağlar, Tanoğlu, Yücel'in yerleşmelerden bahsederken tip ifadesini yaygın bir şekilde kullandığı dikkat çekmektedir.

Ülkemizdeki kırsal yerleşme tiplerinin bazıları geçici, bazıları ise daimi (devamlı) yerleşme tipleridir. Yerleşmelerin geçici ve daimiliği yerleşmelerin ömrünü belirlemektedir. Birkaç günlüğüne kurulan yerleşmeler olduğu gibi, kuşaklar boyunca devam eden yerleşmeler de bulunmaktadır. Yerleşmenin ömrü ile insanın yerleşmeyi kullanım zamanı birbirinden farklı kavramlardır. İnsanın yerleşmeyi kullanım süresine yerleşim tarzı denilir. Yerleşme tarzıyla meskenin veya meskenin kullanım süreci birbirinden farklı kavramlardır. Yerleşme tarzı göçebelerle daimi yerleşmeler için kullanılır. Mevsimlik, yarı yerleşik (semi-sedanter), sedanter (daimi) gibi. Meskenin ömrü ise daha çok yerleşim tipleriyle ilgilidir. Çadırlar hem yerleşim tipi olarak hem de yerleşim tarzı olarak geçici yerleşmelerdir.

Kırsal yerleşme tiplerinin (biçimlerinin) en iyi ve en doğru kriterlerle açıklanarak tarif edilmesi ve belirli tiplerin ayırt edilerek sınıflandırılmasını gerekmektedir. Ülkemizde kırsal yerleşmelerin belki de en önemli sorunu sınıflandırmaların tam anlamıyla uygun olmayışından kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin kırsal yerleşmeleri ile ilgili sınıflandırma çalışmaları birkaç araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bu alanda ilk adımlar 1941'de Alagöz, 1954'de Tanoğlu tarafından ortaya atılmış ve Türkiye'nin kırsal yerleşim birimleri ilk kez sınıflandırılıp tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaları Tunçdilek'in 1967'de yayınladığı Türkiye İskân Coğrafyası (Kır İskânı) adlı çalışması izlemiştir. Tanoğlu'nun kır yerleşmelerini topluca tanıtmak ve onlarla ilgili sorunları ortaya koymak çabasıyla, 1954 yılında yayınladığı "İskân Coğrafyası, Esas Fikirler, Problemler ve Metod" adındaki makalesi önemlidir. Bu makalesinde iskân meselelerini ve münferit yerleşmeler ile köy yerleşmeleri arasındaki intikal tiplerini büyük ölçüde ortaya koymuştur.

Ülkemizde kırsal yerleşmelerin sınıflandırılmasında yaşanan bu güçlüklerle bağlı olarak birbiri ile aynı özellikler taşımasına rağmen farklı isimler alan pek çok yerleşme bulunmaktadır. Kırsal yerleşmeleri başlıca şu özelliklerine göre sınıflandırmak mümkündür;

1-Dağınık yerleşmeler

2-Toplu yerleşmeler

3-Ara şekli yerleşmeler olarak sınıflandırmasını yapmıştır.

Tanoğlu dağınık olarak sınıflandırdığı yerleşmelerde, binaların, pınar başları, başlıca yol kavşakları, bakkallar etrafında, Doğu Karadeniz bölgesinde çok rastlanılmak üzere, iskân merkezi dâhilindeki düzlüklerde birbirlerine yaslanmış olduklarını ifade etmektedir. Buna karşılık toplu yerleşmelerde alışveriş sahasında kenetlenmiş binaların bu merkezden uzaklaştıkça önce çözülüp seyrekleştiği, sonra da iskân alanının kenarlarına doğru dağıldığı görülür. Öyle ise binaları topluluğu, seyrekliği ve dağınıklığını başka iskân merkezleri yerini tek bir yerleşme dâhilinde bulmak mümkündür. Ayrıca birbirine zıt toplum ve dağınık yerleşmeler arasında Tanoğlu'nun zannettiği gibi ara şekillerden değil, her iki gruba ait özelliğin kaynaşmasıyla belirecek seyrek diyebileceğimiz tek ara şekilden söz edilebilir. Bu sebeple kışla, kom, oba, divan, güzle, ağıl, yayla, mezra gibi kimisi dağınık kimisi de toplu ve seyrek iskân şekillerinin toplu ve dağınık iskân grupları arasına sıkıştırılması dayanaktan yoksun kalmıştır (Yücel 1988, 449- 450).

Esasında kırsal yerleşmeler ya sık dokulu ya da dağınık dokuludur. Sık dokululuğa aynı zamanda toplu doku adı da verilir. Bunlar izafi bir kavramdır. Araştırmacının kendi görüşüne göre değişir. Meskenlerin dokusu ile yerleşmelerin dokusu aynı şey değildir. Yerleşim birimi ev değildir. Yerleşim birimi ya şehir, ya köy ya da kasabadır. Meskenlerin dokusu farklı bir özelliktir. Evlerin ve yerleşmelerin birbirine yakın olması toplu dokululuğu gösterebilir. Evin önünde tarla, bahçe, samanlık vb. eklentiler olabilir. Tek evlerle birlikte eklentisinin oluşturduğu topluluğa iskân çekirdeği adını veriyoruz. Birkaç evin bir araya gelmesine ise iskân grubu denir. Genel olarak bunlar fonksiyonları tanımlanmayan kırsal yerleşme tipleri için kullanılır. İskân çekirdekleri ve iskân grupları birbirine yakın ise coğrafi mesafenin az olduğu doku formuna toplu doku adı verilir. Az eğimli düze yakın yerlerde toplu dokulu köyler artar. Düz ve su kaynaklarının sınırlı olduğu sahalarda yerleşmeler genellikle toplu doku formu gösterirler.

Dağınık yerleşme tipinin esasını tek bir mesken daha doğrusu tek ev ve eklentisi meydana getirmektedir. Esas itibarıyla birbirinden uzak olarak serpilmiş olarak bulunurlar. Fakat evler birbirine ne kadar yakın inşa edilmişlerse o yerleşme toplu ne kadar uzak inşa edilmişlerse dağınık yerleşme sayılırlar. İşte bu sorun, henüz tam olarak çözümlenmiş değildir.

Bazı kabullere göre, dağınık yerleşmelerde meskenlerin birbirine uzaklıkları, 50 ila 1000 m arasında değişebilir. Böylece dağınık yerleşme, tek aile meskenlerin birbirine uzak olarak araziye serpilmiş olduğu yerleşme tipidir (Tolun –Denker 1977,

149–151). O halde bir yerleşme tipinde çekirdeklerinin yani tek aileye ilişkin meskenlerin birbirine 50 ile 1000 m den yakın olması durumunda, böyle bir yerleşme şeklini toplu yerleşme şekli olarak düşünmek gerekir. Buna karşılık, dağınık şekildeki köylerde birkaç ev ve eklentisinde oluşan yerleşme kümeleri ilk bakışta dikkate alınmazsa, yerleşme çekirdekleri arasındaki uzaklık, çoğu yerde 1–2 km yi aşabilir. Özellikle kıyı kesimler ile vadi içlerinden eğimli ve dağlık yörelere doğru çıkıldıkça bu mesafe giderek belirginleşir.

Türkiye’de köy altı yerleşmelerinin diğer özelliği, yerleşme mahallerinin daimi veya geçici (muvakkat) süreli olması hususudur. Nitekim daha öncede görüldüğü üzere, köy altı tipleri daimi ve geçici (muvakkat) olmak üzere birbirinden farklı iki grup altında toplanabilir. Umumiyetle alt zonda yer alan köy-altı tipleri daimi iskân süreleri olmak gibi bir hususiyete sahip bulunurlarsa da, bu karakter zannedildiği kadar kuvvetli değildir. Hayvancılık ekonomisi ilk plana almış grupların, alt zonda inşa etmiş oldukları tesisler (bu ister bir iskân çekirdeği, ister kocaman bir mahalle olsun) yazın tamamen terk edilir ve bu iskân geçici (muvakkat) iskân grubu içinde kalır. Hayvanların yaylaya çıkmaları ile boşalan iskân mahallerinin başında meralardaki ağullar, komlar, sayalar, kışlalar vb. yer alır. Bu tesislere ekli çoban ve ailesine ait meskenlerde dolayısıyla boşalır. Hepsi birden geçici (muvakkat) iskân grubu içine girer.

Geçici (Muvakkat) Kırsal Yerleşmeler; ülkemizde kullanım süreleri çeşitli dönemlere göre değişen ve buna göre de farklı bölgelerde farklı isimler alan yerleşmelerdir. Genellikle köyün bağılı veya köy-altı kırsal yerleşmeleri olarak bilinirler.

Köy altı yerleşmeleri ülkemizde oldukça büyük bir çeşitlilik gösterirler. Bunların önemli bir kısmı ortaya çıktıktan hemen sonra bir köy yerleşmelerine bağlı olarak gelişmelerine devam ederlerken; bir kısmı da yıl boyunca oturulmayan, genellikle belirli mevsimlerde nüfuslanan, çoğu zaman yaşantısı köyden bağımsız geçici yerleşmeler özelliklerini sürdürürler. Bu tip yerleşmelerin henüz tüzel kişilik olarak yasalarla tanımları bile yapılamamaktadır. Genellikle köylerin fonksiyonel etki alanları içerisinde kaldıklarından, belirli aile, zümre ya da köylülerin tapulu ve ekonomik yararlanma sahaları olarak da karşımıza çıkabilmektedirler. Bunlar arasında değirmenler, iskeleler, petrol istasyonları; tuğla, kiremit, taş, kireç ve diğer maden ocağı yerleşmeleri; kelifler, pereler, ağullar, komlar, damlar, obalar, tolalar,

bağ ve bahçe evleri, yaylalar, kışlaklar, yazlıklar veya ikinci evler, tatil köyleri, kamp ve piknik yerleri, banı ve peyler, paklar, palangalar, sayvanlar, dalyanlar, mandıralar, çardaklar, sayalar, hezanlar, huğlar, zomalar, mezraalar, divanlar, canikler, güzleler, çiftlikler, mahalleler...vb. sayılabilir (Üççam Karagel 2008, 185).

Devamlı (Daimi) Kırsal Yerleşmeler: Devamlı kırsal yerleşmeler, daha çok köyler, beldeler, mahalleler, kom yerleşmelerinin bir kısmı, bir kısım bağ evleri, mezra yerleşmelerinin büyük çoğunluğu gibi yerleşmelerdir (Doğanay 2014, 274). Kırsal yerleşmelerin temel geçim kaynakları fiziki şartların imkanları dahilinde tarımsal faaliyetlerdir. Yer şekillerinin engebeli ve eğiminin biraz daha fazla olduğu ve toprak oluşumunun tarla ziraatine imkan vermediği sahalarda da bağ ve bahçe tarımı daha yaygındır. Bunların yanında nüfusun biraz daha fazla olduğu kırsal yerleşmelerde el sanatları ve küçük atöyleler şeklinde üretimlerde görülmektedir.

Daimi kırsal yerleşmelerin en önemlisi ve en büyüğü olan **Köy Yerleşmeleri;** Köy Türkiye'nin idari bölünüşünde en küçük idari yapısını oluşturur. “**18 Mart 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu**” göre köy “**Nüfusu 2000'den az olan yurtlara köy denir. Cami, mektep, otlak, yaylak, bataklık gibi orta mallan bulunan ve toplu ve dağınık evlerde oturan insanlar, bağ ve bahçe ve tarlalarıyla bir köy teşkil ederler. Köy, bir yerden bir yere götürülebilen veya götürülemeyen mallara sahip olan ve işbu kanun ile kendisine verilen işleri yapan belli başına bir varlıktır.**” şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye idari bölünüş sistemi içindeki en küçük birim olması yanında en yaygın ve en tipik kır yerleşim birimidir. Köyler sürekli kır yerleşmeleridir. Köy yerleşmeleri, hem idari sistemde hem de yerleşme coğrafyası açısından yapılan sınıflandırmada yer alır (Karabağ ve Salih 2014, 191). Köyler İdari yönetime sahip en küçük kırsal yerleşmeler olarak, Kırsal nüfusun önemli bir miktarını toplamış yerleşmelerdir. Köyleri sınıflandırılırken farklı kıstaslar kullanılmaktadır.

Ekonomik geçim kaynaklarına göre köyler; köyler genelde kuruldukları mekânın etkisi altındadır. Genelde tarım ile uğraşılan bunun yanında az da olsa hayvancılık yapılan köylere tarım köyleri, geçiminin büyük çoğunluğunu büyükbaş veya küçükbaş hayvancılık ile sağlayan köylere hayvancı köyleri, Ormanlık saha da kurulan ya da ekonomik gelirlerini orman ve ürünlerinden sağlayan köylere ormancı köyleri, deniz kıyısında ya da bir göl kenarında kurulmuş ve geçimini balık ve deniz

ürünlerinden sağlayan köylere balıkçı köyleri, madenci köyleri, vb. şekilde sınıflandırılabilir.

Kuruluş yerlerine göre köyler; Köylerin dağılışı fiziki (iklim, topografya, toprak, coğrafi konum ve su) ve beşeri faktörlerin (ekonomik durum, tarihi faktörler, ulaşım vb.) etkili oldukları bilinmektedir (Akış 2008, 52). Bölgenin topoğrafyası köy kuruluş yeri seçiminde önem arz etmektedir. Köyleri sınıflandırırken kuruluş yerlerine göre de sınıflandırma yapılmaktadır. Düz ve düze yakın bölgelerde kurulan köylere Ova köyleri, sırt ve hafif eğimli yerlerde kurulan köylere yamaç köyleri, daha yüksek ve eğimli bölgelerde kurulan köylere ise dağ köyleri denilmektedir.

Yerleşme dokularına göre köyler; Bu açıdan köylerimizi toplu, gevşek ve dağınık olarak üç grupta ayırmak mümkündür. Bu durum, yerleşmelerin dokusu veya fizyonomik görünüşleri bakımından çok belirgin ve kolayca ayırt edilebilir (Doğanay 2014, 285). Köylerin kuş bakışı ile bakıldığında yerleşmelerin birbirlerine göre konumu ve aralarındaki mesafeye bakılarak köyleri dokularına göre bir sınıflandırma yapılmaktadır.

Yücel kır yerleşmelerini fonksiyonel özellikleri göz önünde bulundurarak bir sınıflandırma yoluna gitmiştir (Yücel 1988, 447- 469). Bu sınıflandırmada;

1- Hayvancılıkla uğraşanları *çoban yerleşmeleri*:

— Kom

— Ağıl

— Yayla

2- Hayvancılığı esas olup, rençperliği tali olanları *çoban – çiftçi yerleşmeleri*:

— Kışla, kışlaklar

— Obalar

— Damlar

3- Çiftçiliği hayvancılıktan ileride olanları *çiftçi – çoban yerleşmeleri*:

— Güzle, güzleler

— Mahalle

4- Hayvancılıkla da geçinme olup ama çiftçiliği ön plana geçmiş *çiftçi yerleşmeleri*:

— Köy

— Divan

— Mezra

— Zirai çiftlikleri şeklinde sınıflandırılmış ama bu sınıflandırma da sorunu ortadan kaldıramamıştır.

Kır yerleşmelerini ekonomik faaliyetlerine göre sınıflamak mümkündür. Çünkü kırsal kesimde yapılan pek çok faaliyet birbirinden farklılıklar gösterir. Bu durum da onları gruplamamıza yardımcı olur. Burada şu hususu belirtelim ki, Türkiye'nin pek büyük bir bölümünde kır yerleşmelerinde geçimi temin eden kaynaklar aşağı yukarı iki tanedir. Bunlardan biri hayvancılık diğeri ise ziraattır. Yükseltiye göre yerleşmeler bir basamak oluşturarak ova ile yüksek yamaç arasında bu ekonomik faaliyetlere göre farklı tipler alabilirler. Birbiriyle tamamen ters olan bu iki ekonomi ve bu ekonomilerin etkileri, tahmin edileceği gibi yerleşme tipleri üzerinde derin izler bırakmıştır.

Türkiye'nin idari bölünüş sistemi içinde tabanı oluşturan muhtarlar ve ihtiyar heyetleri tarafından yönetilen köy idari alanları belirli bir idari sınırı bulunan ve bu sınırlar içerisinde yer alan sürekli ve dönemlik kır yerleşmeleriyle ekonomik faaliyet sahalarından oluşan, hammadde üretimi (tarım, hayvancılık, ormancılık, avcılık, toplayıcılık) ve evsel sanayi ile ilgili faaliyetlerin egemen olduğu ülkemizin kırsal kesimini oluşturan en küçük idari sahaları durumundadır (Özçağlar 2005, 6).

Türkiye'deki köy idari alanlarını bünyelerinde yer alan kırsal yerleşim ünitelerinin nicelik ve niteliklerine göre tek yerleşmeli, mahalleli ve çok yerleşmeli olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür (Özçağlar 2005, 6-9) .

Tek Yerleşmeli Köy İdari Alanları: Türkiye'deki köylerin idari sınırları içerisinde çoğunlukla tek yerleşim birimi vardır. Sadece bir adet sürekli yerleşim alanlarına sahip köy idari alanlarında bu yerleşmelere de köy denilmesi idari anlamdaki köy ile yerleşme olarak köyün birbirine karıştırılmasına yol açmaktadır. Bu nedenle tek yerleşmeli, köy idari alanı tipinde “köy” sözcüğünün kullanılması sırasında çok dikkatli olmak gerekmektedir. Eğer, köy idari ünite olarak vurgulamak istiyorsak köy idari alanı veya köy muhtarlık sahası şeklinde açık bir ifade kullanılması yerinde olur.

Mahalleli Köy İdari Alanları: Türkiye'deki mülki idare bölümlerinin temelini oluşturan bazı köylerin idari alanlarının içinde birden fazla sayıda devamlı oturlan yerleşim birimi bulunmaktadır. Bu özellikteki köy idari alanları “mahalleli köy idari alanı” şeklinde adlandırılmaktadır.

Çok Yerleşmeli Köy İdari Alanları: Bazı köylerin idari sahalarının içinde

birden fazla sayıda mahalle bulunabileceği gibi bunların yanında çeşitli sayılarda sezonluk kır yerleşmeleri de (mezra, yayla, kom, dam, v.b) bulunabilmektedir.

3.2.2. Kasaba Yerleşmeleri

Şehirlerin alt basamağını oluşturan yerleşmeler olup, köy ile şehir arasında köprü oluşturmaktadırlar (Özçağlar 2011, 61). Kasabalar ayrı bir yerleşme tipi olarak, kendini hem köy hem de şehir karakterleriyle belli eder (Özgür 2000, 21). Kasaba köylerin zamanla nüfusunun artmasıyla birlikte diğer köylerden ulaşım, lokasyon, tarım alanları vb. yönlerden daha avantajlı olduğunda zamanla bünyesinde diğer köylerin ihtiyacı olan, okul, sağlık ocağı, pazar, ulaşım gibi hizmetleri sunan yerleşme özelliğini kavuşur. Bunun yanında tamirhaneler, demirci, berber, terzi gibi sanayi ve hizmet fonksiyonlarını bünyesinde barındırır. Bunun yanında nüfusun giderek artmasıyla bölgenin hizmet açığı kapatılması için belediye teşkilatı kurulma çalışmaları başlatılır.

Kasabalarda, faal nüfusun tamamı değilse de çoğunluğu ziraat ve hayvancılık başta olmak üzere hammadde üretimi sektöründe çalışmaktadır. Bu tip yerleşmelerde şehirselleşme fonksiyonları, zirai faaliyetlerle karışmış durumdadır. Kasaba yerleşmelerinde şehirselleşme fonksiyonlarından yalnız bir kısmının gelişmiş olduğu görülür. Aynı zamanda gelişen bu fonksiyonlar, şehirler kadar olamasa da yerleşmede mekânsal kullanım farklılaşmasını ortaya çıkarmıştır (Kılınç 2012, 72). Bu tip yerleşmelerde şehirselleşme fonksiyonlarının toplandığı bir merkezi kısım teşekkül eder (Tümertekin 1973, 47).

3.2.3.Şehir Yerleşmeleri

Şehir yerleşmeleri, yerleşme coğrafyasının en önemli konularından birini teşkil etmektedir. Bu nedenle şehir tanımı ile ilgili yapılmış ve şehrin farklı yönlerini açıklayan tanımlar bulunmaktadır. Şehir küçük bir sahada, büyük nüfus kütlelerinin birlikte bulunduğu, geçimini temin ettiği yerleşmelerdir. Çünkü şehirler çevrelerinden tecrit edilmiş halde bulunan yerleşme noktaları değil, yakın çevreleri ve hinterlandları ile sıkı kültürel ve iktisadi ilişkileri bulunan insan topluluklarının konsantrasyon sahalarıdır (Göney 1995, 1). Şehirlerin sadece barındırdığı nüfusa hizmet veren yerleşmeler değil çevresindeki kırsal yerleşmeler hatta diğer şehirselleşme yerleşmelere de hizmet sunmaktadır. Bir şehrin birçok fonksiyonu olduğu halde belirli bir özelliği ile ön plana çıkan şehirler, sundukları o hizmetle anılmaktadırlar. Sanayi şehirleri, inanç şehirleri, ticaret şehirleri, yönetim şehirleri, turizm şehirleri, eğitim şehirleri, ulaşım şehirleri vb. karaktere sahip olabilmektedir.

Şehir coğrafyası şehirselleşme hayat ve şehirselleşme çevrenin tüm elemanları ile

ilgilidir. Bu elemanlar ise daha çok beşeri niteliklidir. O şehrsel coğrafi görünümün mekânsal ve alansal yönlerini ele almaktadır (Uğur-Aliagaoglu 2013, 6). Şehirler, demografik yapıları, konut şekilleri, yerleşme alanının büyüklüğü, caddelerinin genişliği, fonksiyonları itibarıyla kır yerleşmelerinden belirgin olarak ayrılan yerleşmelerdir (Koca 2005, 105). Şehirler barındırdıkları nüfus miktarı ile kırsal yerleşmelerden önemli derecede ayrılmaktadır. Şehrsel bölgelerdeki nüfus büyük bir çoğunluğunu kırsal bölgelerden şehrsel bölgelere doğru göç hareketlerinin soncunda meydana gelmiştir. Bir bölgenin şehir özelliği gösterebilmesi için farklı nüfus kriterleri bulunmaktadır. 1923-1950 dönemi Türkiye’inde yerleşmelerin şehrsel özellikler kazanmaya başlamasındaki nüfus sınırı (kasaba-şehir sınırı) 3000 ve 5000 iken, 1950-1970 döneminde 10.000’e yükseltilmiştir. 1970-2000 döneminde kasaba-şehir sınırına esas olan nüfus miktarı 20.000 ’e hatta 30.000’ e yükseltilmiştir (Özçağlar 2011, 64). Türkiye’ de 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanununa göre nüfusu 20.000’ den fazla olan yerleşmelere şehir ya da kent denilmektedir (1924 tarih ve 442 Sayılı Köy Kanunu, Madde: 1). Coğrafyacılara arasında bir yerin şehir özelliği için belirlenmiş belirli bir nüfus kriteri bulunmamakla beraber 10.000 ve 20.000 esas alınmaktadır.

Şehrsel yerleşmelerin konut şekilleri, barındırdığı nüfusa paralel olarak planlı olarak yatay ve dikey düzlemde artış söz konusudur. Kentsel alanlarda Çok katlı binaların varlığı, düzenli sokakların ve geniş caddelerin yer aldığı, merkezden çevreye doğru genişlemektedir.

Keleş’e göre belediye teşkilatı kurulmuş yerleşmelerin kent kabul edilmesi gerektiğini (Keleş 1961, 16-21) söylerken Doğanay ise kentin önemli idari niteliklerinden birisi de, orada belediye hizmetlerinin verilmesidir. Belediye teşkilatı olmayan ve nüfusuna bu hizmetlerin verilmediği bir yerleşme kent sayılamaz (Doğanay 1997, 418) şeklinde tanımlamasıyla şehirleşmenin ve kent kavramının önemli kriterlerinden birisi de kurumsallaşma ve teşkilatlanma olduğu anlaşılmaktadır.

Belde; sözlük anlamı olarak Türk Dil Kurumu sözlüğünde (erişim tarihi 15.01.2018) “İlçeden küçük, belediye ile yönetilen yer” şeklinde tanımlanmıştır. 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre bu kavram, “belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmaktadır (TBMM, 2005 f, Madde:3, Fıkra: a).

Türkiye'nin mülki idare sistemi içerisinde yer alan bir köy ya da köyün idari sınırları dâhilinde yer alan bir daimi yerleşme birimi, nüfus miktarı ve merkezi fonksiyonları bakımından gelişme göstererek şehirleşme yolunda farklı bir yapıya bürünebilmekte ya da birden fazla köy ve muhtelif köy kısımları birleşerek bu özelliklere sahip olabilmektedir (Karagel 2010, 60).

İlçe; Bir ilçenin yönetsel alanının bütününe merkezlik yapan, içerisinde kaymakamlık teşkilatının ve ilgili diğer resmi kuruluşların yer aldığı belediye örgütlü yerleşmelere denilmektedir (Özçağlar 2015, 83). İlçe, *“idarî bir kent tanımı olup, genellikle merkezî yönetimin bazı birimlerinin olduğu yerleşmeleri ifade etmektedir. Her ülke için bu kavram farklılık gösterir. Genel olarak “township, district, county ve sub-province” kavramları ülkemizde “ilçe” olarak tanımlanan yerleşmelere karşılık gelmektedir. İlçeler için ülkemizde demografik, ekonomik ya da fonksiyonel açıdan yasalarla belirlenmiş net bir tanımlama ve sınırlama bulunmamaktadır”* (Kılınç 2006, 5; Karagel 2010, 45).

İl; Türkiye'nin idari bölümlenmesinde en büyük idari birimleri iller oluşturmaktadır. İller, birden fazla sayıda ilçenin bir araya gelmesiyle oluşan idari alanlardır (Özçağlar 1996, 19). İl, idarî hiyerarşik yapılanma içinde ilçelerin üstünde yer alan, merkezî yönetim birimlerinin bulunduğu ilçe, bucak ve köylerden müteşekkil sınırları belirlenmiş bir yönetsel yapılanmadır. Belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, birden çok ili içine alan çevrede, bu hizmetler için yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilebilir (TBMM 1949, Madde:3). “İl”, idari bölge sistematğinde bir idari/yönetsel alanı ifade etmekte, bu alanayönetim merkezliği yapan yerleşme ise “il merkezi” olarak tanımlanmaktadır (Karagel 2010, 42).

Büyükşehir; Türkiye Cumhuriyeti 07.11.1982 tarih ve 2709 sayılı Anayasası'nın 127. Maddesinde: *“büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir.”*(TBMM 1982, Madde:127). Bu ifadeye dayanarak 1984 yılında Türkiye'de ilk kez büyükşehir belediyeleri kurulmuş ve büyükşehirler 27.06.1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na tabi olunmuştur (Balık ve Karakuyu 2014, 131). *Büyükşehir Belediyeleri* mevcut yerel yönetim sisteminin daha iyiye götürülmesi, yeni ve kapsamlı hizmet alanlarına yönelmenin sağlanması, geleneksel yerel yönetim hizmetlerinin anakent ölçeğinde yaygınlaştırılması, ekonomik canlanma ve gelişmeyi özendirmek, planlamak, denetlemek, anakent yönetimini yerel topluluklara açmak gibi nedenlerle

oluşturulmuştur (Demirkaya 1995, 164). Büyükşehirlerdeki gelişmelerin plansız ve kontrolsüz bir biçimde gerçekleşmesi, sosyo-ekonomik yapıların ve fiziksel yerleşme biçimlerinin hızla değişmesi, kentsel sorunların yoğunluğunu da artırmıştır. Bu sorunlara yönelik çözüm arayışı, özel yetkilere sahip büyükşehir belediye yönetimlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Keleş 2000, 229).

Bucak; Türkiye'nin İdarî bölünüşü içerisinde köyden sonra ikinci kademede bucak sistemi yer almaktadır. Bucak, aşağı yukarı belirli bir coğrafi ünitedeki köyler ve kasabalardan oluşan İdarî bölümdür. Bucaklar oluşturulurken coğrafi şartlarla güvenlik ve yerel hizmet bakımından aralarında ilişki bulunan köyler ve kasabaların bir araya toplanmasına özen gösterilmiştir (Özçağlar 1996, 11). Bucak ayrı bir yerleşme ünitesi olmayıp, bir il veya ilçedeki köy ve kasabaların bir yönetim merkezi altında toplanılarak idari bir ünite oluşturulmasıdır. Bucak idarî sınırı içerisinde bir yerleşme Bucak Merkezi olarak seçilir. Bucak merkezi oluşturulan ünitenin yönetim merkezi konumunda olduğundan zamanla gelişip kasaba özelliği gösterebilir. 1970 yıllardan sonra fonksiyonel işlevini kaybetmiş ve günümüzde sadece idari bölünüşte kullanılır hale gelmiştir.

Fonksiyon kavramını Keleş iki şekilde açıklamıştır. Bunlardan biri; insanların bir kentten sunmasını, karşılamasını, bekledikleri barındırma, ticaret, yönetim, dinlenme ve eğlenme, ulaşım vb. iş görü ve öteki etkinliklerden her biri, diğer tanımında ise ancak kentlerde bulunabilen, kırsal yerleşmelerde sağlanma imkânı olmayan faaliyetlerdir (Keleş 1998, 82). Kırsal da yaşayan insanlar yaşadıkları muhitte bütün ihtiyaçlarını karşılayamazlar. Bu ihtiyaçlar gerek resmi, gerek ekonomik gerekse sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için daha büyük ve gelişmiş bir yerleşme ve merkeze ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlarını gidermek için seçilen bölge için bir cazibe merkezi oluşturur ve etki sahası içerisinde olduğunu göstermektedir.

Şehrin varlığını ve gelişimini mümkün kılan, unsurlar için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetleri. (Tümertekin 1973, 54). Özellikle “yerleşme coğrafyası” veya dar anlamda bu bilim alanının yeni bir inceleme alanı olan “Şehir Coğrafyasında” fonksiyon kavramı ile hizmetler ve bağlantılar anlaşılmaktadır. Böylece şehrsel fonksiyonların çok çeşitli olmasının yanı sıra iki temel özelliği de bulunmaktadır. Bunlardan birincisi yapıları, diğeri ise etki alanlarıdır. (Doğanay 1983; Boyraz 2004, 334) Yerleşmelerin ve şehirlerin fonksiyonları arttıkça etki sahası artmakta ve daha geniş bir bölgeyi etkisi altına almaktadır.

Şehir, her bir toplumun tarihsel yapısı, gelenek, görenekleri ve nihayet kültür

düzeyi ile yaşadığı ortamın coğrafi koşullarından oluşmuş bir sentezdir (Tunçdilek 1986, 103). Her şehir barındırdığı nüfusun kültürünü, gelenek ve göreneklerini yansıtmakla birlikte, aynı kültüre ait nüfusun yaşadığı iki şehir bulunduğu bölgelerin farklı olmasından kaynaklı farklı özellikler gösterebilmektedir.

Yerleşme coğrafyası ile ilgili yapılan araştırmalarda tarihsel evrime büyük yer ayrılması, meselenin aynı zamanda tarihi coğrafya perspektifi içinde incelenmesi (Erinç 1973, 158) ve yerleşme çalışmalarının saha araştırmaları yanında tarihi coğrafya çalışmalarıyla da desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Sözer 1983, 3). Şehirler yaşayan bir organizmaya benzerler ve zaman içerisinde gelişimlerinin devam ettirirler. Bu gelişimleri zaman içerisinde barındırdıkları nüfus miktarının artmasına bağlı olarak, çevreye doğru bir alansal genişleme söz konusu olmaktadır. Nüfusun artmasına bağlı olarak eklenen konutlar, yeni mahalleler oluşturur.

İnsanların tarih boyunca mekân üzerinde inşa ettiği beşeri tesisler şehrin temel unsurlarındandır. Bu yapılar şehre tarih boyunca değer kazandırır. Dolayısıyla belirli bir dönemde şehirlerin genel coğrafi görünüşleri üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu açıdan, tarihi coğrafya çalışmalarında belirli bir döneme damgasını vuran olayların analiz edilmesi ve yorumlanması gerekmektedir (Bayartan 2005, 87; Dinç 2015, 95).

3.3.EKONOMİK FAALİYETLER

Beşeri Coğrafya araştırmalarında belli bir bölgede yaşayan nüfusun sayısı, dağılışı, uğraşılan ekonomik faaliyetler ve nüfusun nitelikleri birinci derecede önemlidir (Tanoğlu 1969, 29). Ekonomik faaliyetlerin şekillenmesinde doğal çevre faktörleri ve beşeri faktörler önemli bir etkiye sahiptir (Akdemir 2004, 216-217). Dolayısıyla bir yerde ekonomik faaliyetleri nasıl ortaya çıktığı, geliştiği ve özellikleri belirlemek için o yerin coğrafi şartlarını iyi bilmek gerekir (Karabağ ve Şahin 2011, 164).

Ekonomik faaliyetler üzerinde tesir eden sebepler arasında başta gelen tabiat şartları, önemleri vs. sırası ile iklim şartları özellikle sıcaklık derecesi ve yer şartları, büyüklüğü, arazi şekilleri ve yükseltisi, toprak üstü ve toprak altı zenginlikleri, ulaşım imkânları olup, bunlara memleketin doğal bitki örtüsü de katılabilir (Güngördü 2011, 147). Beşeri unsurlar ise; izafi lokasyon, nüfus, ekonomik gelişmişlik, nüfusun eğitim ve sosyal durumu, gelenek ve görenekleri ekonomik faaliyetleri şekillendirmektedir.

3.3.1.Arazi Kullanımı

3.3.1.1.Genel Arazi Kullanımı

Arazi kullanımı, ya da araziden yararlanma, İngilizce'deki "land use" kavramına karşılık gelen bir kavram olarak kullanılmaktadır. İnsan ile doğal ortam arasındaki etkileşimi inceleyen coğrafya bilimi içerisinde arazi kullanımı oldukça önemli bir konuyu oluşturur. Çünkü arazi insanın etkileşim içerisinde bulunduğu doğal ortamı yani yeryüzünü ifade etmektedir. Bu nedenle insan ile doğal ortam arasındaki etkileşim arazinin kullanımı üzerinde doğrudan kendini gösterebilmektedir (Taş 2006, 12). Bu nedenle yaşanan ortamın özelliklerinin ortaya konulması, araziden en doğru ve en iyi şekilde yararlanılmasını sağlayacaktır.

Her ölçekte plânlamaya temel oluşturmak üzere, toprağın ve diğer çevresel kaynakların bozulmasını önlemek için ekolojik, toplumsal ve ekonomik şartlar gözetilerek sürdürülebilirlik ilkesine uygun, farklı arazi kullanım şekillerini oluşturmaya yönelik toprak ve su potansiyelinin belirlenip, sistematik olarak değerlendirilmesini ve birbirleri ile olan ilişkilerini ortaya koyan rasyonel arazi kullanım planlarıdır (Fakı 2010, 15). Günümüz şartlarında artan nüfus ile birlikte nüfusun, beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması devletlerin ulusal düzeyde en önemli planlamaları arasında yer almaktadır.

Araziden yararlanma, genel anlamda arazinin halihazır kullanma tespiti, değer bakımından sınıflandırılması ve kullanma tarzının planlanması şeklinde tanımlanabilir (Gözenç 1980, 37). Arazi tespiti yapılırken bazı sınıflamalar ve kullanım şekilleri belirlenir. Başlıcaları şu şekildedir;

-Ekili Alanlar

-Dikili Alanlar

-Sulu Tarım Alanı

-Kuru Tarım Alanı

-Yerleşim Alanlar

-Orman Alanları

-Fundalık

-Otlak Alanları

olarak sınıflandırma yapılabilir.

Toprağın değişik sosyal ve ekonomik amaçlarla kullanılması veya değerlendirilmesi anlamına gelen topraktan yararlanma faaliyeti (Doğanay 1987, 86) Altınözü ilçesinin jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri dikkate alındığında ilçe arazi yapısının büyük bir kısmını kaplayan karstik bir plato alanı olmasından dolayı kısıtlamaktadır. Bu nedenle ilçe de uvalva, polye tabanlarında ve değer tarım yapılmaya uygun bölgelerde tahıl tarımı, karstik bölgeler de ise genellikle zeytin bağlarının geniş yayılım göstermektedir.

3.3.1.2.Şehir İçi Arazi Kullanımı

Bir kentte yer alan fonksiyonlar belli bir araziye ihtiyaç duymakta ve bunun sonucunda kent içinde farklı fonksiyonlara hizmet eden alanlar meydana gelmektedir (Köse 1996, 68). Bu alanları ikametgâh alanları, resmi ve idari alanlar, iş ve ticaret alanları, park ve yeşil alanlar, sanayi alanları gibi alanlar oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra boş alan olarak da ifade edilen (Yıldız 2002, 303). Herhangi bir planlamanın yapılmadığı atıl bir alan geriye kalmaktadır. Şehir içi arazi kullanımı sınıflandırmalar yapılırken o şehrin her cadde ve sokak ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi şehrin plan ve krokisine işlenmesi gerekir. Şehir merkezinde resmi binaların bulunduğu yerler veya iş merkezlerinin bulunduğu sahalardır. Küçük kentlerde “çarşı” olarak adlandırılan, büyük kentlerde ise “merkezi iş alanı” olarak tanımlanan yerler önemli iş ve ticaret alanlarıdır. Bu alanlar kent içinde arazi fiyatlarının en yüksek olduğu yerlerdir. Bu alanlarda nüfus yoğunluğu fazla olmakla birlikte gece ve gündüz arasındaki nüfus yoğunluğu farkı da oldukça yüksektir (Tümertekin, 1997).

Ulaşım, iletişim ve bilişim teknolojilerine bağlı olarak, kentlerde en hızlı ve en yoğun insan, para ve haber akımının olduğu alanlar, kentteki merkezi iş alanlarıdır (Osman 1998, 139). Bu yüzden merkezi iş sahaları alansal genişliğinin fazlalığı ve merkezi iş sahasında bulunan ticarethanelerin çeşitliliği şehirlerin ekonomisi için önemli bir rol oynamaktadır.

Şehirlerin iş ve ticaret alanları arasında pazarların yeri önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle haftanın belirli günlerinde olarak kurulan pazarlar kırsal kesimde yaşayan nüfusun sebze, meyve, giyim, gıda gibi ihtiyaçlarını gidermesi şehirlerin fonksiyonel bir özelliğidir. Semt pazarları ve köy pazarları olarak kurulan bu pazarların yanında ayrıca hayvancılık pazarı olarak küçükbaş, büyükbaş, kümes ve binek hayvanlarının alınıp satıldığı ve bunlara yönelik yemlerinin ticareti de yapılmaktadır.

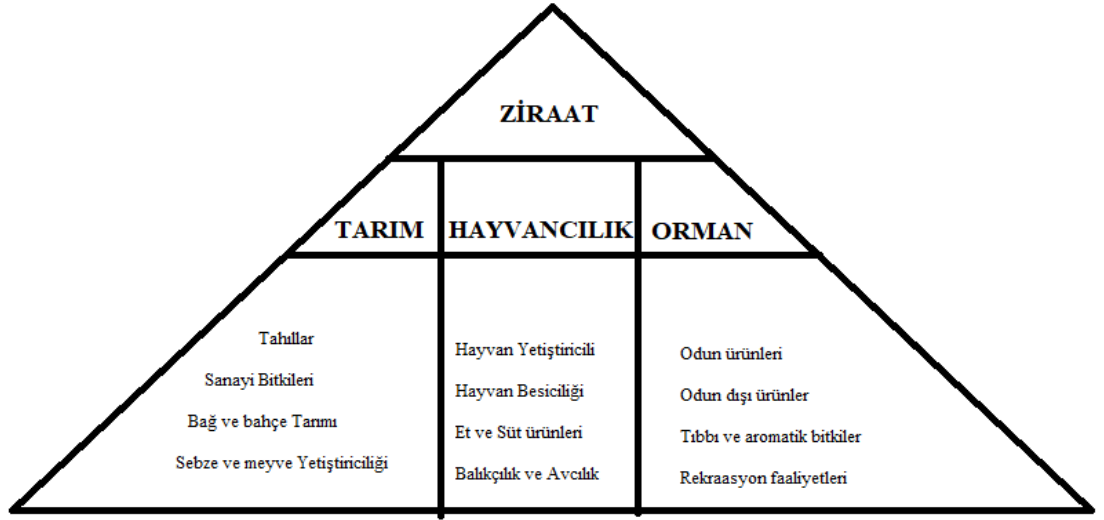
Kentlerin çevrelerine verdiği en önemli hizmetlerden biri kuşkusuz idari fonksiyonlardır. Bu fonksiyonlar her şeyden önce yerleşmelerin idari statülerine bağlıdır. Uygun sit ve situasyon koşullarına sahip bir yerleşme, il veya ilçe merkezi olma durumuna göre, dar ve geniş çevreye bu hizmetleri sunabilmektedir ve idari fonksiyonlar kentlere “Merkeziyet gücü” kazandırabilmektedir (Güner 1997, 87). Bir yerleşmenin şehir içi arazi planlamasında idari binaların sayısı ve kapladığı alan sunulan hizmetlerin çeşitliliği ve niteliğini arttırmakla birlikte merkeziyet gücünü artırmaktadır. Bunun ile birlikte bu resmi yerlerde çalışan kişilerin aileleri ile birlikte yerleşmeleri sonucu yerleşme nüfusunun artmasını sağlamaktadır.

Şehir içi arazi kullanımında sosyal ve kültürel alanların, eğitim, kültürel etkinlikler, okullar, kurs ve eğitim merkezleri vb. özel ve resmi kuruluşları ifade eden alanları oluşturur. Şehrin büyüklüğüne paralel olarak sosyal ve kültürel alanların sayısı ve kapladığı alan da artmaktadır. Şehir fonksiyonları arasında önemli bir yere sahiptir. Kırsal bölgelerde genellikle ilköğretim düzeyinde eğitim veren okullar bulunmaktadır. Eğitim hayatına sürdürebilmek amacıyla en yakın ve istediği eğitimi alabileceği bir eğitim kurumunun olduğu bölgeye günü birlik gidiş geliş veya bir göç söz konusu olabilir. Kasabalarda genellikle orta öğretim(lise) eğitimi veren kurumlar bulunmaktadır.

3.3.2.Tarımsal Üretim

Ziraat (tarım) coğrafyası (ing. Agricultural geography) terimi, tarım ve coğrafya gibi iki bilimin, adları bir araya getirilerek oluşturulmuş bir terimdir. Her iki bilimin birbiriyle olan ilgisi, tarımsal üretimi ortak konu olarak seçmiş olmaları

ve bundaki mekânsal ortaklık denebilir (İlter ve Altındışlı 1994; Doğanay 2007, 5). Coğrafya bilimi insan-doğa etkileşimin olduğu faaliyetler ile ilgilenmektedir. Ziraat üretimin insanların mekân olgusunu kullanmaları, yapılan bu faaliyetlerin iktisadî bir faaliyet teşkil etmesi yönüyle ilgilenmektedir. Ziraat kavramı tarla tarımı ile bağ ve bahçe yetiştiriciliği, orman ve orman ürünlerinin üretilmesi ve diğer faaliyetlerini, hayvan besiciliği ve hayvanlardan elde edilen hayvansal ürünlerin üretilmesi gibi faaliyetleri kapsayan geniş bir kavramdır. Ziraat kavramı bu yüzden birincil ekonomik faaliyetlerini çatısını oluşturmaktadır.

Şekil 3: Ziraat Faaliyetleri ve Alt Kolları

3.3.2.1.Ziraat

Tarım, *geniş anlamda tarım, sadece bitkisel üretim etkinliklerinden ibaret değildir. Bitkisel üretim de dahil, hayvansal üretim, su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği ile ağaç türleri yetiştiriciliği (tarım) alanı da geniş anlamda ziraat etkinlikleridir* (Doğanay ve Çavuş 2013, 36). Tarım topraktan ekme, dikme, biçme gibi toprak faaliyetleri yanında ormanlardan orman ürünleri ve odun dışı ürünler olarak yapılan faaliyetlerdir. Bu anlamda, tarımsal faaliyetler ilk ekonomik faaliyetler olup, insanlık açısından tarım yapabilme çok önemli bir aşama olmuştur. Tarımsal faaliyetlerle insanlar beslenme, barınma, giyinme ihtiyaçları karşılanmakta, bunlara ilaveten sanayi ve hizmetler sektöründe de iş gücü, sermaye, hammadde ve dış ticaret açısından kaynak oluşturur (Karabağ ve Sahin 2014, 172).

Ziraat kavramı tarla bitkileri yanında çok yıllıkla bahçe bitkilerini de kapsamaktadır. Tek yıllık tarım ürünlerini oluşturan tahıllar; buğday, pirinç, mısır,

arpa, çavdar, yulaf, darı, mahlût, kaplıca gibi taneli bitkilerdir. Çeşitli taneli bitkiler ile sebze ve meyvelerin yetiştirilmesi, insan uğraşının vazgeçilmez bir faaliyet koludur (Atalay 2005, 74).

Toprak, tarım faaliyetleri üzerinde etkili olan en önemli faktörlerden biridir. Toprağın verimliliği onun özelliklerinin çok iyi bilinmesine bağlıdır. Günümüzün teknolojik yeniliklerin uygulanmasıyla toprağın tarım faaliyetlerine olumsuz etkisi olumlu hale getirilebilir (Aras ve Çalışkan 2005, 139). Kuru tarımsal üretim yarı kurak bölgelerde, buharlaşma miktarının yağış miktarından fazla olması ile toprakta nem açığı yaşanmasıdır. Bu bölgelerde fiziki koşulların etkisiyle sulama yapılamadığı için, mevsimlik yağışlara bağlılık söz konusudur. Genellikle tahıl ürünlerinin yetiştirildiği bu bölgelerde *Nadas yöntemi* toprağın nem dengesini sağlamak amacıyla o yıl ürün ekilmemesidir. Böylelikle toprak dinlenmeye bırakılarak hem nem dengesi sağlanmış hem de toprak azot bakımından dengesini sağlamaktadır.

Ülkemizde yarı kurak iklim şartlarının görülmesi, tarımda sulamayı gerekli kılmaktadır. Tarım arazilerimizin yaklaşık üçte ikisi yarı kurak alanlarda bulunur. Başka bir anlatımla, ülkemizdeki tarımsal alanların %50'den fazlası sulamaya ihtiyaç duyan arazilerdir (Karabağ ve Şahin 2014, 175). Sulamadan amaç; kültür bitkilerinin, fizyolojik etkinliklerini kolaylaştırması için topraktan kökleriyle emmeleri gereken nemin ihtiyacı karşılayacak oranda olmayışı ve yapay yollardan bunun toprağa kazandırılmasıdır (Doğanay 2007, 82). Bu yöntem yağışların yetersiz veya istenilen dönemde olmamasından dolayı elde edilen ürünün kalitesini ve elde edilecek olan miktarını artırmak amacıyla toprağa yapay yollardan su verilmesidir.

Sulama ile ilgili başka bir sorun ise yarı kurak bölgelerde yapılan aşırı sulama ile birlikte toprağın alt katında bulunan tuzların sulama ile toprak yüzeyin de birikmesi ile topraklarda oluşan tuzlanma sorunudur.

3.3.2.2. Hayvancılık

Tarımsal faaliyetler içerisinde önemli alt dallardan biri de hayvancılıktır. Hayvancılık, evcil hayvanlardan çekim gücünden, besin kaynağı olarak etinden, sütünden, derisinden, yününden yararlanmak için yapılır (Karabağ ve Şahin 2014, 199). Hayvansal üretim olarak Büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvancılığı ve arıcılık, ipek börekçiliği, kurbağa avcılığını kapsar. Deniz, göl ve akarsular da yapılan balık avcılığı ve yetiştiricilik hayvancılığın diğer faaliyet alanıdır.

Entansif ve Ekstansif hayvancılık, bu iki sistem arasında, gerek yetiştirme ve

gerekse hayvansal ürünlerden yararlanma faaliyetleri bakımından, kuşkusuz önemli farklar vardır (Doğanay, Özdemir, Şahin 2011, 249). Çiftlik hayvancılığı, mandıra hayvancılığı olarak bilinen **Ranch** hayvancılığı Ekstansif yöntemlerle yapılan yüksek et ve süt veriminin sağlandığı hayvancılık türüdür. Entansif hayvancılık ise geçim türü hayvancılığı olarakta bilinen mera ve yayma gibi yöntemlerle yapılır. Ticari kaygıdan daha çok ihtiyaçları karşılanması amacıyla yapılır.

3.3.3.Ticaret

Ticaret, çok eski devirlerden beri süregelen, insanların çeşitli ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmış bir etkinliktir. Önceleri ailelerin geçimlerini sağlamak amacıyla bir mala karşılık başka bir mal ile yapılan alışveriş yani takas biçiminde gerçekleşen ticari faaliyetlerin boyutu, sonraki devirlerde değişmiştir (Aras ve Çalışkan 2005, 246). Genel anlamda ticaret ise, malların alımı veya satımı sırasında kar elde etmek amacıyla her türlü mal ve hizmetleri içerisine alan bir faaliyet ekonomik faaliyet türüdür.

Üretilen malların çoğu, tüketiciye ulaşıncaya kadar birçok el değiştirir. Bu süreç içinde ambalajlama, depolama, tanıtım, ulaştırma gibi birçok işlem gerekir. Bu bakımdan ticaret faaliyeti, geniş bir iş bölümü ve uzmanlaşmayı da kapsar (Aydın 1994, 115). Ticaret faaliyeti ulaşım sistemleriyle bire bir ilişki içerisinde. Ticari değeri olan ham maddelerin kaynağından alınıp, işlenmesi için farklı bölgelere taşınması, işlenmesi ticari değerinin artmasıyla birlikte pazar alanlarına doğru taşınması ve pazarlanması ulaşım sistemlerinin çeşitliliği ve gelişmişlik düzeyi ile yakından ilgilidir.

3.3.4.Sanayi

Hammaddelerin değişikliğe uğratılması ve kullanılması yoluyla maddi servetler üretilmesine yarayan ekonomik faaliyetlerin tümüne sanayi denir (Aydın 1996, 143). Başka bir tanım da ise sanayi, hammadde ve yarı işlenmiş maddelerin işlenerek mamul madde meydana getirmek için yapılan faaliyetler ve kullanılan araçlar olarak tanımlanmaktadır (Ünal 2010, 1). Sanayi faaliyetleri küçük işletmeler halinde bile olsa, her şehirde tesadüf edilmektedir. Bu faaliyetler yerleşme sahasındaki halkın genel ihtiyaçlarını karşılamak zaruretinden doğmaktadır. Ancak bir şehirde sanayi fonksiyonunun önemli olması, sanayi faaliyetlerinin şehirde yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade, daha geniş bir bölgeye hizmet etmesine bağlıdır (Göney 1984, 129).

Altınözü İlçesi ekonomisi tarım ve tarım ürünlerine dayalı bir yapıya sahip

olduğundan ilçedeki sanayi faaliyetleri incelendiğinde atölye tipi sanayi ve tarıma dayalı sanayi faaliyetleri şeklindedir. İlçe ekonomisinde zeytincilik tarımı geniş yayılım gösterdiğinden 40 adet zeytinyağı fabrikası bulunmakla birlikte 1 adet zeytinyağı dolum tesisi ve 1 adet zeytin salamura tesisi bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1.DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

4.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Jeolojik yapı, yer şekillerinin oluşumunda ve gelişiminde zaman faktörüyle birlikte önemli etkiye sahiptir. Bu etkinin oluşması, kayaçların farklı fiziksel ve kimyasal özelliklere sahip olmasının yanı sıra kıvrım, kırık, eklem ve tabakalık gibi yapısal özellikler ve istiflenmelerin farklılıklar arz etmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca kayaçların mineral bileşimlerinin farklı olması, farklı aşınım ve dirençte olmalarından kaynaklanan erozyon, eğim, yükselti ve yarıлма derecesi bakımından farklılıklar oluşturmaktadır (Başkaya 2012, 9). Araştırma sahası hemen hemen ülkemiz genelinde jeolojik açıdan farklı, bir o kadar da önemli ve jeolojik geçmişin anlaşılmasına öncülük edebilecek bir yöredir. Çünkü genel jeolojik özellikleri dikkate alındığında bu saha, farklı tektonik birliklerin ve bu birlikler arası ilişkisinin yoğun olarak hissedildiği bir konuma sahiptir. Bu nedenle jeolojik yapı açısından çok çeşitlilik arz eder (Özşahin 2014, 20).

Altınözü ilçesinin jeoloji haritası incelendiğinde Kuseyr platosunun jeolojik yaşlandırması kambriyen dönemine kadar dayanmaktadır. Üst kambriyen dönemine ait kumtaşı-kireçtaşı ilçe yüz ölçümünün 201,8 km² alan kaplarken toplam yüz ölçümün %33,9 oluşturmaktadır. Yine üst kambriyen dönemine ait kumtaşı, kireçtaşı, çamurtaşından oluşan birimlerin toplam yüz ölçünü 106,3 km² alanı ile ilçe yüz ölçümünün %17,9 oluşturmaktadır. Üst kambriyene ait jeolojik birimler ilçe yüzölçümünün yarısını kaplamaktadır. (Tablo:1, Şekil:4).

Araştırma sahasında Kuvaterner dönemine ait alüvyon örtüler 57,4 km² alanı kaplamaktadır. Alüvyal örtüler toplam yüzölçümün % 9,64 oranı ile ilçe yüz ölçümünde en fazla görülen üçüncü jeolojik birimdir. Alüvyal örtüler yayılış alanı incelendiğinde Kuseyr platosunun doğu yamacından geçen Asi Nehri yatağı boyunca güneyden kuzeye doğru bir uzanış göstermektedir. Suriye ile sınır bölgesini oluşturan bu bölge yoğun tarımsal faaliyetlere sahne olmaktadır. Ayrıca Beyazçay Deresinin Yârseli Barajına bağlandığı sahada ile akarsu vadilerinde görülmektedir (Şekil:4).

Üst Miyosen dönemine ait Kumtaşı, Kireçtaşı, Çamurtaşı birimleri 52,8 km² alan ile ilçe toplam yüzölçümünün %8,88 alanı kaplamaktadır. Üst miyosene ait jeolojik birimler Kuseyr platosunun kuzeydoğu kesimini oluşturmaktadır. Yârseli

barajının bu jeolojik birimler arasında yer alan Mayadalı, Kıyığören, Ziyaret Boynuyoğun, Yarseli, Alakent, Büyükburç, Toprakhisar, Kurtmezraası köylerinin bulunduğu saha boyunca uzanmaktadır.

Orta Miyosen dönemine ait Kireçtaşı jeolojik birimi 41,4 km² kapladığı alanı ile ilçe yüzölçümünün % 6,96 alanı kaplamaktadır (Tablo:1). Sofular formasyonuna ait olan saha Sofular, Kozkalesi köyleri bulunduğu saha ile Hanyolu, Yunushanı, Akdarı ve Akambar köylerinin batı kesiminde yayılış göstermektedir. Kozkalesi köyünde yüzeylemiş olan Sofular formasyonu üzerinde yer alan Beyazçay dersine bağlanan Kale Deresi bu formasyonun zayıf noktasını aşındırarak vadisini genişletmiştir. Aşınmaya karşı dirençli olan sofular formasyonuna ait kireçtaşları bölgede arızalı bir görüntü oluşturmaktadır. Yatay bir tabaka şeklinde uzanış gösteren sofular formasyonu bu tabakalar arasında aşınmaya daha az dirençli dolguların aşınması sonucunda taraça şekilleri belirgin bir hale gelmiştir. (Foto:1). Orta miyosen dönemine ait kireçtaşı Altınözü ilçe merkezinin güneydoğu kesiminde akarsu vadisinin aşındırması sonucu üst tabaka ortadan kalktığı için yüzeylemiş durumdadır.

Foto 1:Kozkalesi Köyü Civarında Sofular Formasyonundan Bir Görünüm.

Orta Miyosen dönemine ait çakıltaşı, kumtaşı 35,1 km² alanı ile ilçe yüzölçümünün % 5,89 alan kaplamaktadır. Bu jeolojik birimler diğer Orta Miyosen dönemine ait jeolojik birimler ile ara tabakalı olarak yüzeylemiş durumdadır.

Yayladağı ilçesiyle sınır oluşturan Enek köyünün batısında kuzey-güney doğrultulu bir hat boyunca uzanmaktadır.

Orta-Alt Eosen dönemine ait killi kireçtaşı yapıları Altınözü-Yayladağı ilçe sınırı boyunca uzanış göstermektedir. Orta-Alt Eosen yapıları Selçuk (1985) tarafından **Okçular Formasyonu** olarak isimlendirilmiştir. Orta Eosen yaşlı killi kireçtaşı yapıları 22,9 km² alan kaplamaktadır. Haritadaki yüz ölçümün %4,95 oluşturmaktadır. Bu alan Altınözü ilçe sınırları içerisinde olmayıp, Yayladağı ilçe sınırlarında bulunan Kışlak köyü üzerinde kurulduğu sahadır. Alt Eosen yaşlı kireçtaşı toplam alanı 22,9 km² bir alan ile toplam yüzölçümün %3,85 oluşturmaktadır (Tablo:1). Bu jeolojik döneme ait kireçtaşı yapıları Yayladağı sınırları içerisinde Karahasanlı ile Bozlu köylerinin bulunduğu sahaya karşılık gelmektedir (Şekil:4).

Üst Miyosen dönemi ait kumtaşı, kireçtaşı yapıları Altınözü ilçesinde 15,1 km² alan kaplayarak toplam yüz ölçümün %2,54 teşkil etmektedir. Üst Miyosen yapıları Altınözü İlçesinde Atayurdu Köyünün bulunduğu sahaya karşılık gelmektedir (Şekil:4, Tablo:1). Aşınmaya karşı direnç göstermiş bu alana mevsimlik bir özellik gösteren Seferiye Deresi ve kolları yerleşmiştir.

Pliyosen dönemine ait kumtaşı ve kireçtaşı birimleri 13,3 km² kapladığı alan ile toplam yüzölçümün % 2,24 oluşturmaktadır. Sınırlı bir alanda görülen bu jeolojik birimler Kuseyr Platosu'nun kuzeydoğu kesimini oluşturmaktadır. Jeolojik birimler Antakya-Altınözü ilçe sınırları kesiminde Yârseli köyünün bulunduğu alanda yayılış göstermektedir. Orta miyosen yaşlı Kumtaşı-Kireçtaşı jeolojik birimleri 9,50 km² yayılış alanı ile toplam yüz ölçümünün %1,60 oluşturmaktadır. Bu jeolojik birimler Altınözü İlçe sınırları içerisinde iki farklı nokta da yüzeylenmiştir. Kozkalesi köyünün doğu kesimini ile Yolağzı köyü ile Hacıpaşa köylerinin arasında bulunan, Fay hattının oluşturduğu kırık hattı neticesinde kuzey-güney doğrultulu alanda yayılış gösterir (Şekil:4). Üst Kretase dönemine ait çört, bazalt, şeyl ile yine aynı döneme ait killi kireçtaşları Altınözü ilçesine komşu olan Defne ilçe sınırları içerisinde yayılış göstermektedir. Kuvaterner dönemine ait traverten ile Yamaç molozu jeolojik birimleri ise Altınözü jeoloji haritasında yer alan diğer jeolojik birimler olarak yer almaktadır.

Tablo 1:Altınözü İlçesi Jeolojik Birimler Tablosu.

Jeolojik Birimler	Alan (km²)	%
Üst Kambriyen - Kumtaşı, Kireçtaşı	201,8	33,9
Üst Kambriyen - Kumtaşı, Kireçtaşı, Çamurtaşı	106,3	17,9
Kuvaterner - Alüvyon	57,4	9,64
Üst Miyosen - Kumtaşı, Kireçtaşı, Çamurtaşı	52,8	8,88
Orta Miyosen - Kireçtaşı	41,4	6,96
Orta Miyosen - Çakıltası, Kumtaşı	35,1	5,89
Orta Eosen - Killi Kireçtaşı	29,5	4,95
Alt Eosen - Kireçtaşı	22,9	3,85
Üst Miyosen - Kumtaşı, Kireçtaşı	15,1	2,54
Pliyosen - Kumtaşı, Kireçtaşı	13,3	2,24
Orta Miyosen - Kumtaşı, Kireçtaşı	9,50	1,60
Üst Kretase - Çört, Bazalt, Şeyl	3,61	0,61
Üst Kretase - Killi Kireçtaşı	2,29	0,38
Kuvaterner - Traverten	1,99	0,33
Kuvaterner - Yamaç Molozu	0,84	0,14
Üst Kretase - Çakıltası, Kumtaşı	0,70	0,12
Üst Kretase - Dunit	0,61	0,10
TOPLAM	595,192	100

Kaynak: Jeolojik Birimlerin Alan Değerleri Arc Map 10.3 Harita Çizim Programı Üzerinden Hesaplanmıştır.

Altınözü ilçe sınırları içerisinde jeolojik birimler kendi aralarında uyum ve uyumsuzluklara göre isimlendirilmiştir. Selçuk (1985) tarafından isimlendirilen bu jeolojik birimler farklı dönemlere ait yapılarına göre isimlendirilmiştir. Alt miyosen yaşlı **Balyatağı Formasyonu** genellikle kumtaşı ve konglomera yapıları şeklinde Şenköy, Çayır, Bozlu, Enek köyleri civarında yüzeylenmiştir. Alt miyosen yaşlı **Sofular Formasyonu** Başlıca resifal kireçtaşlarından oluşan birim yüzeylenmeler Sofular, Kozkalesi, Yunushanı, Hanyolu köylerinde görülmektedir. Altınözü ilçesinde geniş bir yayılış alanı olan **Tepahan Formasyonu** killi kireçtaşı, kumtaşı ve kiltası şeklinde yayılış gösteren Tepahan formasyonu Karbeyaz, Tokdemir, Altınözü ilçe merkezi, Seferli, Kılıçtutan köylerinde mostra vermiştir. **Nurzeytin formasyonu** olarak adlandırılan birimin, Nurzeytin formasyonu; kumtaşı, killi kireçtaşı, marn ve kiltaslarından oluşmaktadır. Kumtaşları açık kahve, gri-bej renkli olup, iyi boylanmalı ve genellikle gevşek çimentoludur (Kavuzlu 2006, 23-35).

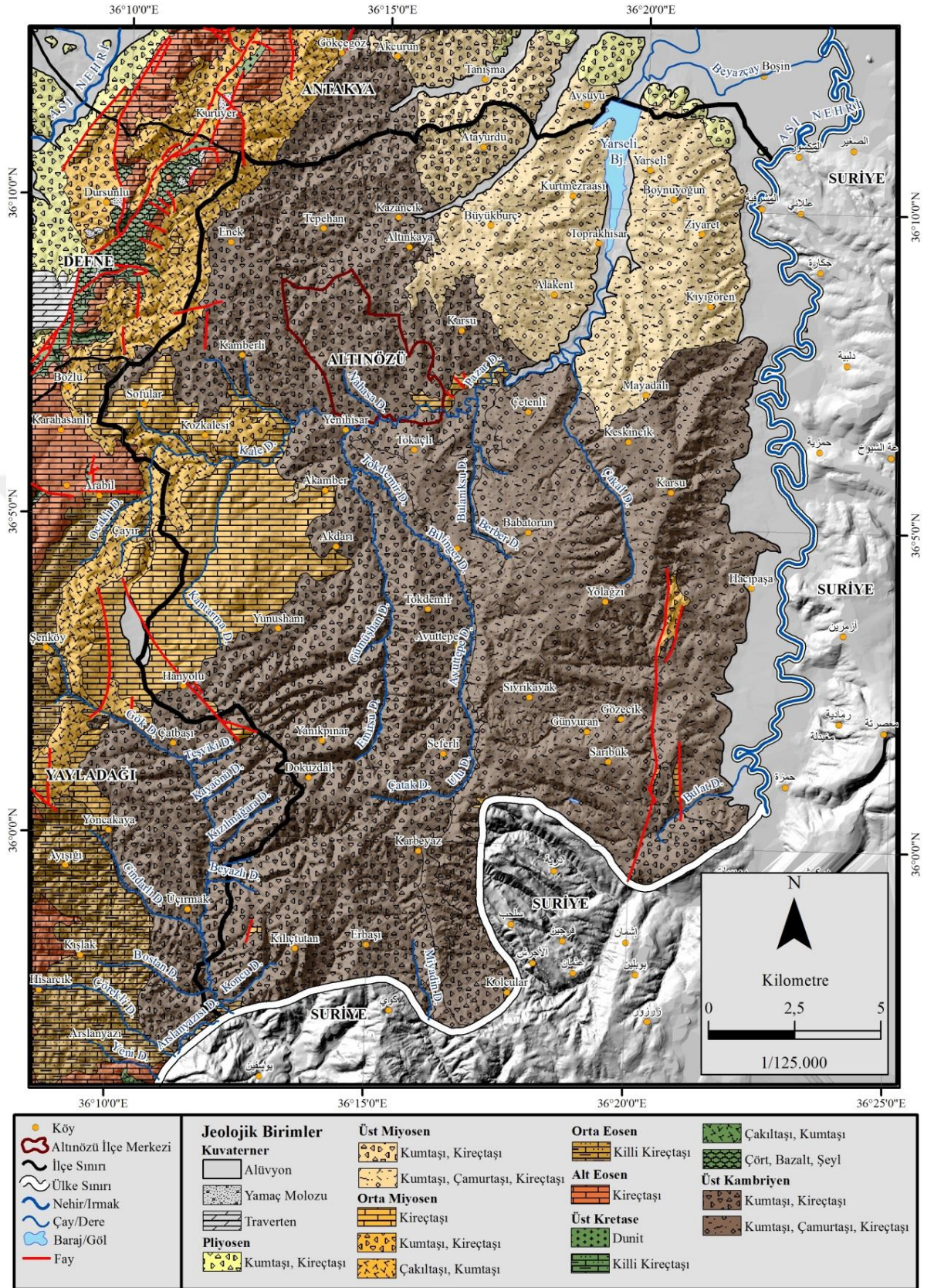
Altınözü İlçesi Yunushanı köyü sınırları içerisinde jeomorfolojik şekil olan sivri doruklu lapy komplekslerinin gelişmiş olduğu Sofular formasyonu orta kalın tabakalı ve masif bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle karstlaşmanın derine doğru gelişmesi daha kolay gerçekleşmiştir. Lapy komplekslerinin oluştuğu yapının hafif eğimli olması eğim yönünde flüvyal etkinliğin etki derecesini yükseltmiş ve çatlaklar gibi yapısal zayıflıkların hidrolik güçle aşınmasını kolaylaştırmıştır. Böylelikle aynı

yüzeyde selinti suların hem tesviyesi, hem de çözünmeye destek olması mümkün olmuştur. Yarıntılardan hızla derinleşmesi sivri doruklu lapyalar komplekslerine ait her üyenin topoğrafyada daha da belirginleşmesini sağlamıştır. Nitekim bazı kesimlerde sütun yüksekliklerinin 10 m'yi bulması da bunu doğrular niteliktedir. Ayrıca lapyalar sütunlarının yer yer bu yüksekliğe ulaşmasında sahada görülen tabakalanma özellikleri de etkili olmuştur (Özşahin 2013, 555) (Foto:2).

Foto 2:Yunushanı Köyündeki Sivri Doruklu Lapyalar Kompleksleri (2018).

Altınözü ilçesinin doğu kesiminde Asi Nehri'nin ilçe sınırlarına girdiği noktadan itibaren salınımlar yaparak kuzeye doğru olan yatak boyunca alüvyon birikimler yayılım göstermektedir. Gevşek bir yapıya sahip olan alüvyon örtü taşlı, kumlu bir bünyeye sahiptir. Asi Nehri'nden faydalanılarak yoğun bir şekilde tarımsal faaliyetler yapıldığı sahaya denk gelmektedir. Bu alüvyal birikimler Yarseli Barajına su taşıyan Beyazçay Deresi ve kollarının toplandığı yatakları boyunca da görülmektedir (Şekil:4). Araştırma sahasında yer alan anakaya, pedolojik ve jeolojik malzemeler, bunların dağılımları, tabakalanma, çatlak, faylanma, kıvrımlanma, eklem gibi yapısal özellikler ve jeoteknik özellikler yerleşmelerin planlamasını, mesken yer seçimini ve yapı malzemelerini etkilemektedir (Arık, Kurt ve Çömlekçiler 2011, 197).

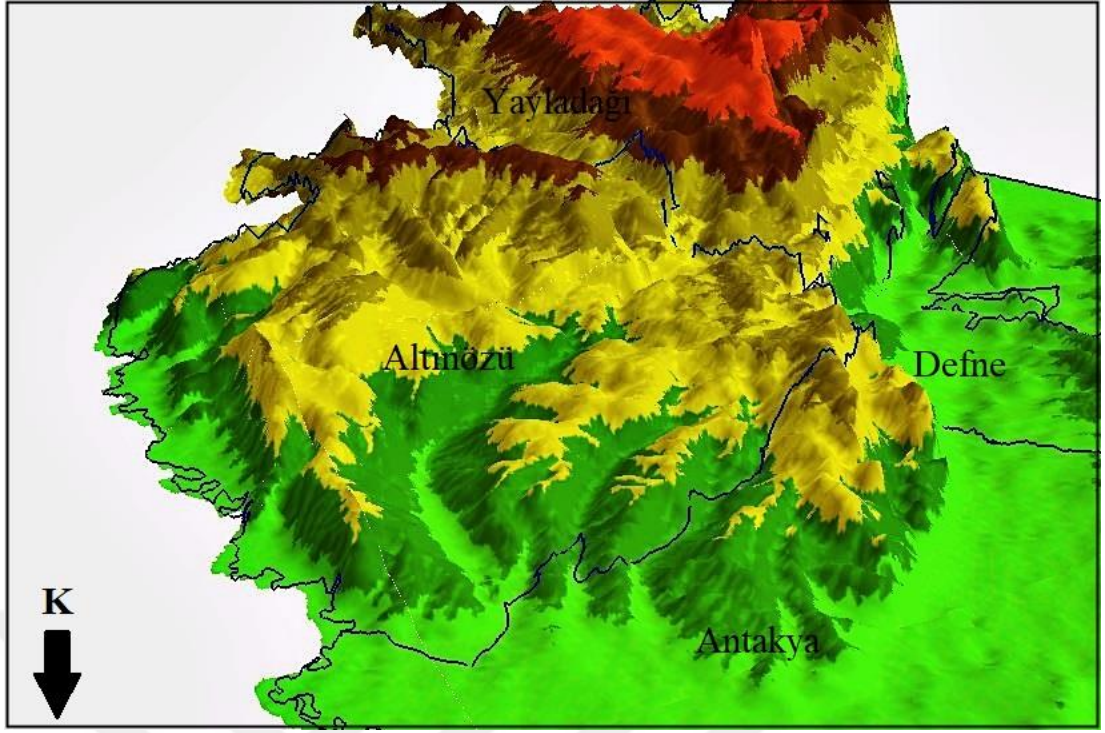

Şekil 4: Altınözü İlçesinin Jeoloji Haritası.

Jeomorfoloji

Kuseyr Platosu, birbirinden farklı çok çeşitli yerşekilleri ile polisiklik (çok devreli) özellikler gösteren ve bu bakımdan değişik morfolojik gelişim ile farklı etmen ve süreçlerin eseri olan araştırma sahasının uzun ve kesintili bir süreç yaşamış topografyaya şekillerine sahiptir. Mesozoyik'te ilk litolojik istifin birikmesi ile başlayan zaman olgusu, çeşitli yaş ve dönemleri temsil eden aşınım yüzeylerinin oluşmasıyla devam etmiştir. Bu aşınım yüzeylerinden 1000 m'nin üzerinde olanlar Alt-Orta Miyosen aşınım yüzeylerini, 650-800 m yükselti basamakları arasındakiler Üst Miyosen aşınım yüzeylerini, 150-500 m yükselti basamakları arasında Pliyosen aşınım/birikim yüzeyleri ve 270-500 m yükselti basamakları arasındakiler ise sıyrılmış yüzeyleri meydana getirmektedir (Özşahin 2014,104). Altınözü İlçe sınırları içerisinde bu yükselti farklılıkları platonun eğim yönünü de belirlemiştir. Eğim değeri yükselti basamaklarına paralel olarak batıdan doğuya ve güneyden kuzeye doğru eğim yükselti azalmaktadır. Bu da platonun eğim yönünü de belirlemiştir. Plato sathı üzerinde flüvyal süreçlerin etkili olması sonucunda karst topoğrafyasına ait farklı şekiller meydana gelmiştir. Polye, lapy, akarsu taraçaları, birikinti yelpazeleri, yamaç döküntüleri, mağaralar gibi birikim ve aşınım şekilleri oluşmuştur (Foto:4).

Altınözü ilçe sınırları içerisinde en önemli jeolojik birimi oluşturan Kuseyr platosu, Doğu ve kuzey sınırını Asi Nehri oluşturmaktadır. Plato Yükseltisi kuzeyden güneye ve doğudan batıya doğru basamaklı bir şekilde artmaktadır. Bu yükselti artışı akarsu vadileri kısımlarında kesintiye uğramaktadır. Kuseyr platosunun en yüksek noktasını Kel Dağı (1740 m.) oluşturur. Kuseyr Platosunun Altınözü ilçe sınırları içerisinde olan kısım olan topoğrafyanın şekillenmesinde Kuseyr (Beyazçay) Deresi önemli bir faktördür. Beyazçay Deresi genç bir vadi içersin yer almaktadır. Ağız kısmında yükseltinin daha az, kaynak ve kolları kısmında ise yükseltinin daha yüksek oluşu, geriye doğru aşındırma faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir (Şekil:5).

Şekil 5:Altınözü İlçesi 3D Topğrafya Haritası.

Altınözü ilçesinin doğu ve kuzey sınırları Kuseyr platosu ve bu plato sahasının doğu ve kuzey yamaçlarını dolaşarak akan Ası Nehri teşkil eder. İç kuvvetlerinin oluşturduğu yer şekilleri, dış kuvvetlerinin aşındırması sonucunda şekillenmektedir. Plato üzerinde dış kuvvetler tarafından aşındırma faaliyetleri en etkili olan akarsu aşındırma faaliyetlerdir. Plato üzerinde yer alan akarsu vadileri genellikle V tipi genç bir yapıya sahiptirler. Karstik bir sahaya olan Kuseyr Platosu jeolojik yapısı, kireçtaşı, kumtaşı, killi kireçtaşı, çakıltası gibi unsurlardan meydana geldiği için gözenekli bir yapı teşkil etmektedir. Bu gözenekli yapılar yağmur sularının yüzeysel akışa geçmeden yer altına sızmasına neden olmaktadır Bundan dolayı bölge de bazı kesimlerdeki istisnalar dışında birbirine bağlanan büyük vadi tipleri oluşturmaktalar. Bölge de yağışlı dönemde yüzey suları eğim değerlerinin fazla olduğu bölgede derine doğru aşındırma yaparak küçük vadi tipleri oluşturmaktalar. (Foto:3). Bitki örtüsünün seyrek olduğu bu yüzeylerde akarsu ve rüzgâra bağlı olarak toprak erozyonu meydana gelmektedir.

Foto 3: Kuseyr Platosunda Akarsu Aşındırmaları Sonucu Oluşmuş V Tipi Genç Vadi. Plato yüzeyinde Kuvaterner döneminde yağışlı iklim etkisiyle oluşmuş akarsu vadilerinden bir örnek. Günümüzde mevsimlik akarsu yerleşmiştir.

Kuseyr platosu asi nehri, Beyazçay (Pazar) deresi ve kolları tarafından drene edilirken, aşındırdıkları yüzeylerde, vadiler, sırtlar, boğaz vadiler, yamaçlar ve münferit tepeler olarak jeomorfolojik şekiller oluşturmuşlardır. Altınözü ilçesinde yükselti doğudan batıya doğru artmaktadır. En doğuda yer alan Mazi Tepe (280 m.), en batıda Yayladağı ilçesi ile sınır oluşturan Kanihatip Tepe (755 m.) yükseltilere sahiptir. Bölge topoğrafyası akarsuların aşındırması sonucunda birçok akarsu yatağı yer almaktadır. Asi nehri, Beyazçay (Pazar) Deresi, Çakal Deresi, Tokdemir Deresi, Seferiye Deresi, Cindarlı Deresi ve vadileri önemli jeomorfolojik şekillerdendir (Şekil).Kuseyr platosu akarsular tarafından oluşturulan vadiler sonucunda bu derelerin havzalarını da birbirinden ayıran sırtlar meydana gelmektedir. Derebağlı, Sabah, Hapza, Körpınar, Şaban, Şimsin, Ala, Kak, Derviş, Hacı, Şehyiskender, Kireç, Hozapbağ, Kötkuyu en önemli jeomorfolojik sırtları oluştururlar (Şekil:6). Araştırma sahasındaki birikinti yelpazeleri daha çok plato alanından kaynağını alan akarsuların ova ve vadi tabanlarına ulaştığı alanlarda görülmektedir. En karakteristik örneklerine platonun kuzeybatısında Antakya şehri civarında ve kuzeydoğusunda ise Hacipaşa köyü çevresinde rastlanır. Ayrıca araştırma sahasındaki bazı polye sahalarına da yerleşmiş birikinti yelpazeleri mevcuttur.

Altınözü ilçe sınırları içerisinde karstik karaktere sahip Kuseyr platosu dış kuvvetlerin aşındırma ve biriktirme faaliyetleri sonucunda oluşan jeomorfolojik birimler yer almaktadır. Bölge de karstik şekillerin en önemli şekillerinden olan

Mezere Polyesi (Ege 2014, 84). Hanyolu, Şenköy ve Yunushanı köylerinin ortasında yer almaktadır. Araştırma shasında jeomorfolojik birimleri oluşturan diğer bir şekil ise dağ eteği ovası (Piedmond)dır. Eğimli yamaçlarda yer çekiminin etkisi, rüzgar, yağmur sularının etkisiyle yamaçtan kopan materyallerinin eğimin azaldığı sahalarda birikmesiyle oluşur. Bu birikim şekillerine akarsu vadi kenarlarında ve platonun doğu yamaçlarında rastlanılır (Şekil:6).

Kuseyr platosu, Miyosen yaşlı kireçtaşları ve killi kireçtaşlarından meydana gelen, Tepehan ve Nurzeytin formasyonları üzerinde Altınözü civarında yatay tabakalar, Asi oluşuna doğru ise tektonik stresin etkisi ile şekillenmiş yataya yakın eğim değeri %5-10 arasında değişen tabakalar üzerinde gelişmiş bir plato özelliği sunmaktadır. Yârseli Çayı (Beyazçay Deresi) ve yan kollarının yoğun bir şekilde parçaladığı bu plato üzerinde yer yer derinliği 100-150 m. Arasında değişen vadiler yer almaktadır. Vadi yamaçlarında eğim değeri 30-40 dereceyi bulmaktadır. Platonun yüzey kısmı dalgalı bir profil sergilemekte olup eğim değeri 0-6 derece arasında değişiklik göstermektedir (Ege 2014, 88-89).

Kuseyr platosunun şekillenmesinde tektonik hareketle ile yükselen yüzey, Kuvaterner döneminde yaşanan yağışlı ikliminde etkisi ile şekillenmiştir. Plato sathı ü tektonik hareketlerin ve iklimin etkisini bağlı olarak jeolojik yapının aşınım direnç farklılıklarına göre şekillenmiştir. Bölgenin eğim düzeyi, bitki örtüsü, bakı faktörü etkisinde meydana gelmiştir.

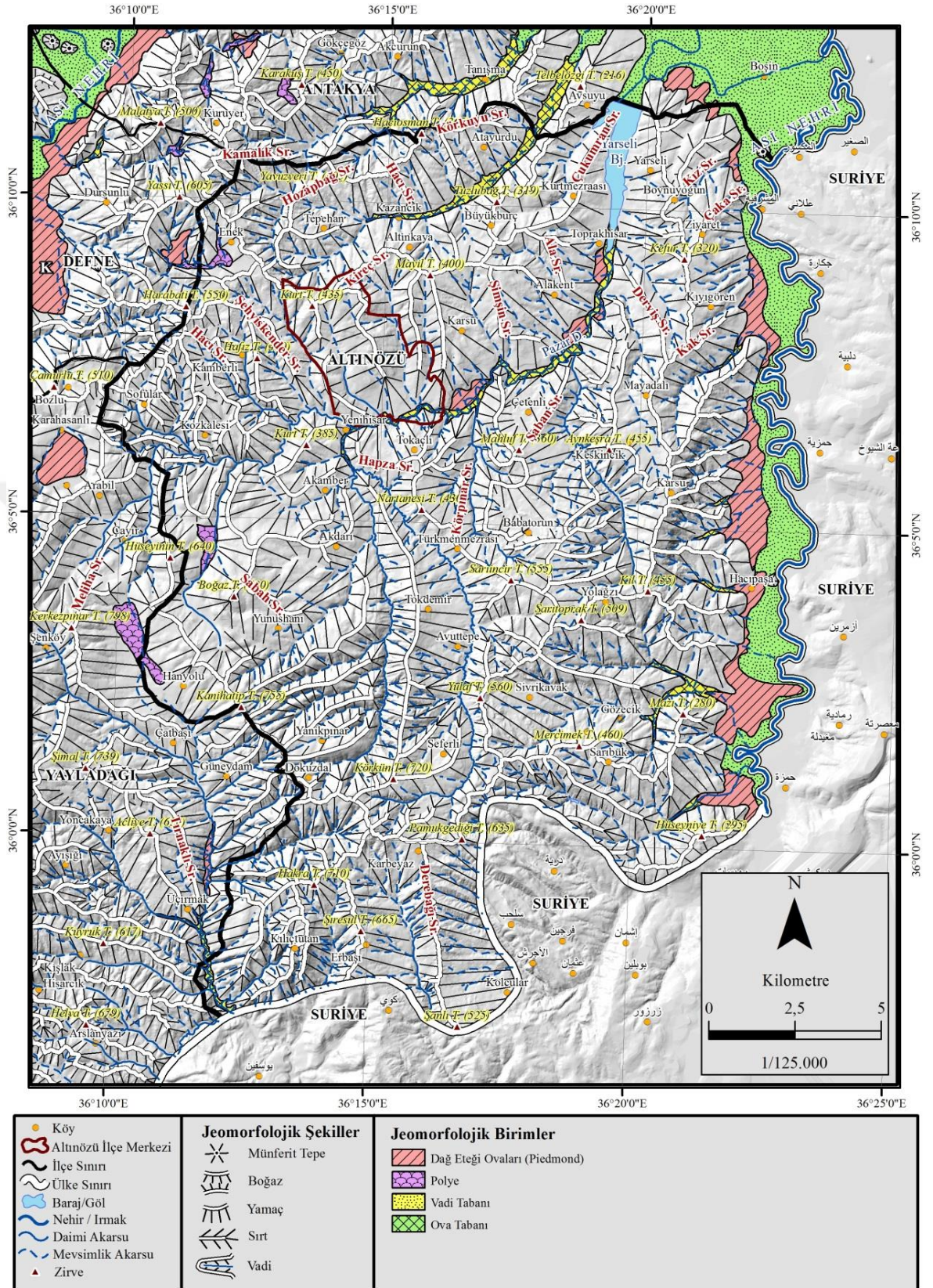
Faylanma

Çalışma alanı bölgesel ölçekte Afrika, Arabistan ve Anadolu plakalarının kavşağında, yerel ölçekte ise sol yanal doğrultu atımlı Samandağ-Hatay aktif fay kuşağı içerisinde yer alır (Doğan ve Koçyiğit 2009, 16).Kuseyr Platosu doğuda Ölü Deniz Fayı'nın Gharb Segmenti, batıda ise Karasu Segmenti tarafından sınırlandırılmıştır (Korkmaz 2006, 49). Gharp Segmenti doğuda, içinde Asi Nehri'nin de yer aldığı 8-13 km genişliğinde ve yükseltisi 100-250 m arasında değişen bir graben alanı (Asi Oluğu) oluşturur. Batıda ise Karasu Segmentinin oluşturduğu 10-20 km genişliğinde ve 0-80 m yükseltisindeki Samandağ-Antakya graben alanı yer alır (Erol 1963, 9). Altınözü İlçe sınırları içerisinde tektonik hareketler sonucunda oluşmuş fay hatları yer almaktadır. Altınözü İlçesinin bulunduğu saha temelde Ölü deniz fay zonuna bağlıdır. Kuseyr Platosunun doğu keminde yer alan Asi nehri ovasından ayıran fay diklikleri yer almaktadır. Bu fay hatları güneyde Sarıbük köyü sınırından başlar kuzeye doğru iki hat boyunca

uzanarak Hacıpaşa köyünde son bulur. İlçenin batı sınırında Yayladağı ve Defne ilçelerinin bulunduğu alanda fay diklikleri yer almaktadır. Hanyolu köyünün güneyinden başlayan fay hattı Mezere Polyesi nin doğu yamacını takip eder. Mezere polyesinde fay dikliği belirgin hale gelmektedir. Bu fay dikliğinde karstik erime şekilleri olan mağaralar oluşmuştur. Bu mağaralar antik dönemde ibadet yerleri ve başka amaçlarla kullanılmıştır (Foto:4, Şekil:4).

Foto 4:Mezere Polyesinde Fay Hattı Sonucunda Olmuş Karstik Erime Şekilleri (2018). Mezere Polyesi nin doğu yamacında fay hattına bağlı olarak oluşmuş fay aynısı, flüvyal süreçler sonucunda karstik erime şekillerinden olan mağaralar oluşmuştur. Bu mağaralar roma döneminde çeşitli amaçlarla kullanılmıştır.

4.1.2. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü Özellikleri

Ülkemiz herhangi bir hava kütesinin doğu sahasında yer almaz. Kuzeyde Avrasya ve Kuzey Denizi üzerinde oluşan soğuk karakterli polar veya kutbi (P) hava kütesi ile güneyde tropikal bölgeden kaynaklanan tropikal (T) hava kütlelerinin etkisi altındadır (Atalay 1997, 118). Bu hava kütlelerinin ülkemizde etkili olduğu yer ve dönemlerde sıcaklık ve yağış özelliklerinde değişimler görülür (Korkmaz 2009, 328). Akdeniz İklim Bölgesi sınırları içerisinde yer alan havza alanında, yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı karakteristik Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir (Koçman 1993, 77; Atalay 2011, 120).

Kuseyr platosu yükseltisi nedeniyle çevresine göre kışları daha soğuk, yazları daha serin olmaktadır. Antakya çevresinde ve Amik ovasında mevcut bunaltıcı ve sıkıcı hava Kuseyr platosu üzerinde etkisini yitirmekte, daha serin ve ferahlatıcı olmaktadır. Platonun Amik ovasından yaklaşık olarak 400 m. Daha yüksek olması ve nem oranının da Amik ovasına göre daha düşük seviyede kalması platoyu yaşam açısından daha cazip hale getirmektedir. Bu sebeple Antakya şehir merkezinde oturan birçok aile yazları köylerinde geçirmektedir (Kuşçu, Günek, Akdemir 2012, 671). Suriye çöllerindeki sıcak ve kuru hava kütleleri, yazın Asi oluğu ile platoda nispeten yükseltinin düşük olduğu alanlardan geçerek platonun doğu ve güneydoğusunda etkili olur. Bu nedenle platonun doğusunda yaz sıcaklıkları daha yüksektir. Plato alanında yeryüzü şekilleri ve bunların uzanış yönleri rüzgâr özellikleri üzerinde de etkili olmaktadır. Batıdaki güneybatı-kuzeydoğu uzanışlı Samandağ-Antakya grabeni, platoda SW-NE yönlü rüzgârların etkili olmasına neden olmaktadır. (Korkmaz 2009, 329).

Sıcaklık

Altınözü ilçesinde Akdeniz İkliminin etkisiyle yaz aylarında sıcaklıklar maksimum seviyeye ulaşırken, kış aylarında en düşük seviyeye inmektedir. Altınözü ilçesi ortalama sıcaklık değeri $17,9\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'dir.. Altınözü ilçesine yakın diğer yerleşmeler ile karşılaştırıldığında Antakya ilçesi ortalama sıcaklığı $18,3\text{ }^{\circ}\text{C}$ Yayladağı ilçesinin ortalama sıcaklığı ise $16,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ 'dır. Yayladağı'nda yıllık ortalama sıcaklığın platonun en kuzeyindeki Altınözü'nden daha düşük olması, Yayladağı'nın, doğudaki Suriye çöllerinden gelen sıcak hava kütlelerine Altınözü'ne göre kapalı olmasıyla açıklanabilir. Bu durum yaz ayları sıcaklık ortalamalarında kendini daha belirgin olarak gösterir. (Korkmaz 2009,330-331). Altınözü ilçesinin Antakya göre yüksekte

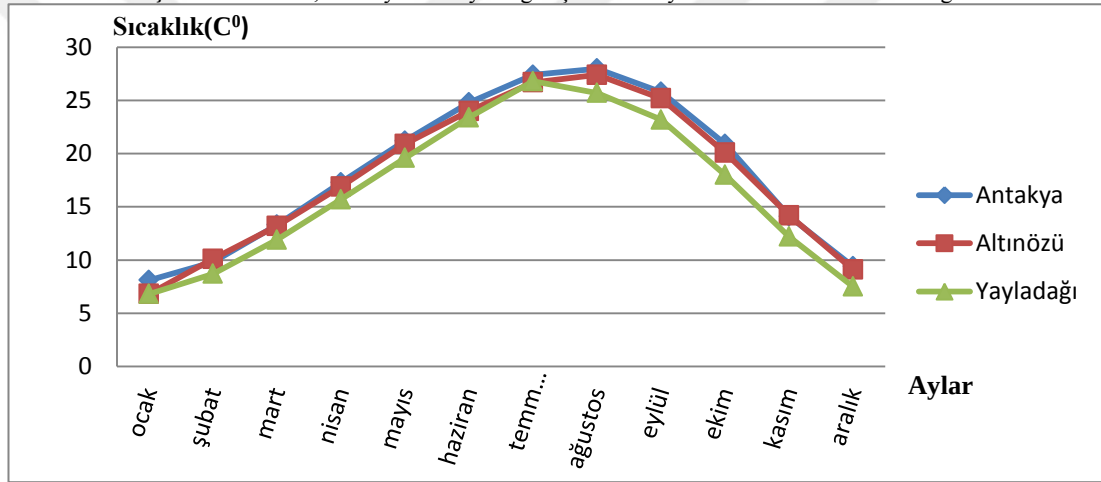
yer alması yaz aylarının daha serin geçmesini sağlamaktadır. Antakya'nın depresyon alanında bulunması nem miktarının artmasına neden olmakta ve hissedilen sıcaklık oranını artırmaktadır. Yayladağı ilçesinin kıyaya yakın olması, denizel etkinin daha çok hissedilmesini sağlamaktadır. Aylara göre sıcaklık grafiği incelendiğinde sıcaklık değerleri yüksekten aza doğru sıralanacak olduğunda Antakya, Altınözü ve Yayladağı ilçeleri olarak sıralanabilir (Tablo:2, Şekil:7).

Tablo 2:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Sıcaklık Tablosu.

Ay.Ort.S. (C ⁰)	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Altınözü	6.8	10.1	13.2	16.9	20.9	24.0	26.7	27.4	25.2	20.1	14.2	9.1	17.9
Antakya	8.1	9.8	13.3	17.3	21.2	24.8	27.4	28.0	25.8	20.9	14.1	9.4	18.3
Yayladağı	6.1	8.7	11.9	15.7	19.6	23.4	26.8	25.7	23.2	18.0	12.2	7.5	16.6

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Meteoroloji Bülteni (2017)

Şekil 7:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Sıcaklık Grafiği

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Meteoroloji Bülteni (2017)

Nispi Nem

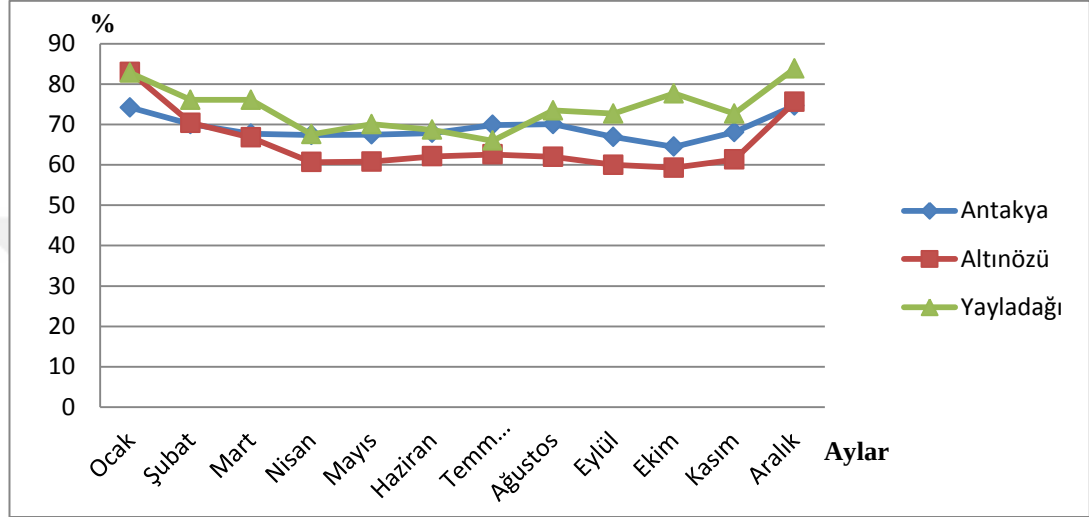
Araştırma sahasının coğrafi konumu, topoğrafya ve yükselti özellikleri nispi nem durumunu etkileyen başlıca faktörlerdir. Altınözü İlçesinin aylık ortalama nispi nem tablosu incelendiğinde çevresindeki diğer yerleşmelere göre nem oranı daha azdır (Tablo:3). Yayladağı ilçesinin denizel etkiye açık olması ve Antakya'nın konumu ve güneybatı rüzgârının yaz aylarında etkili olmasından dolayı Antakya-Kahramanmaraş depresyonuna kanalize olarak iç kısımlara ulaşmaktadır. Bölge de Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında nem oranı en yüksek merkez Yayladağı'dır. Altınözü ilçesinin nem oranının daha az olmasında yükseltisinin yanında orta doğudan gelen sıcak hava akımlarına karşı daha açıkta olmasından etkilidir (Şekil:8).

Tablo 3:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Nispi Nem Tablosu.

Ay. Ort. Nis. N. (%)	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Altınözü	3.0	0.4	66.8	60.7	60.8	62.1	62.6	62.0	60.0	59.3	61.3	75.6	65.4
Antakya	4.2	0.1	67.7	67.4	67.5	67.9	69.9	70.1	66.9	64.5	68.1	74.7	69.1
Yayladağı	2.8	6.3	76.1	67.6	70.1	68.7	66.0	73.5	72.7	77.7	72.6	83.9	74.0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Meteoroloji Bülteni (2017)

Şekil 8:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Nispi Nem Grafiği.

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Meteoroloji Bülteni (2017)

Altınözü İlçesinde rüzgâr özellikleri incelendiğinde yıl içinde daha çok Güneybatı sektörlü rüzgârların etkili olduğu görülmektedir Batı yönlü rüzgârların yaz aylarında daha çok hissedildiği bölgede en ortalama aylık rüzgâr hızı Temmuz ayında en yüksek değerlere ulaşmaktadır. Altınözü ilçesinin batı rüzgârlarını etkileyecek fiziki engellerinin olmaması, bölge de daha etkili olmasını sağlamaktadır (Tablo:4, Şekil:9).

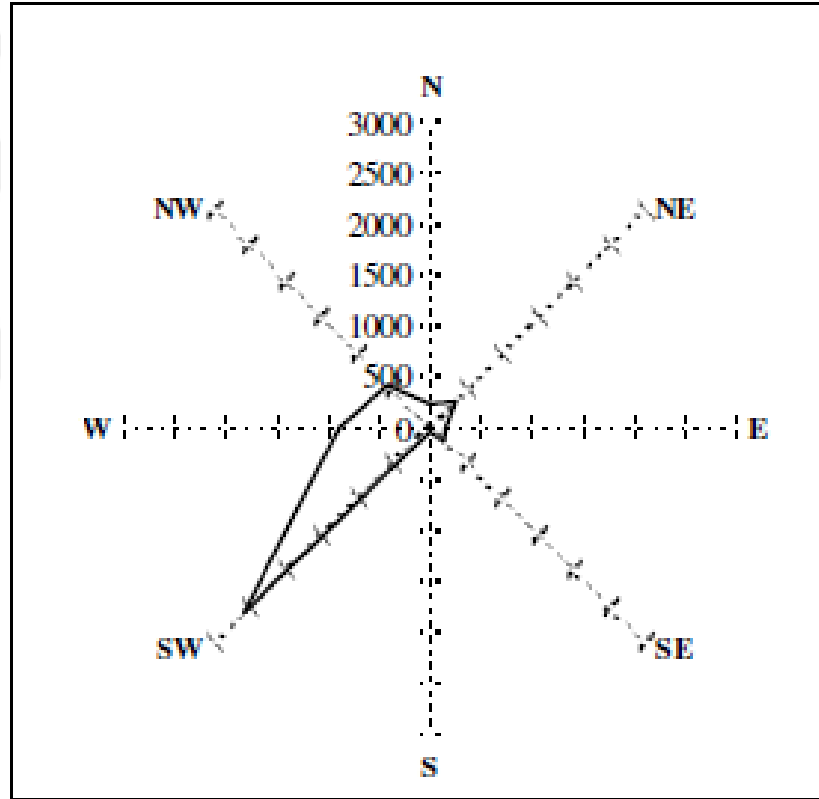
Kuseyr Platosu ve çevresinin yağış özellikleri, daha çok dinamik-jenetik faktörlerin kontrolü altındadır. Yükselti, orografik özellikler, hava kütlelerinin karakteristiği ile denizellik gibi faktörler plato genelinde yağış dağılışında farklılıklara yol açar. Bu nedenle platonun batısına doğusundan daha fazla yağış düşer. Plato alanında etkili olan tropikal hava kütleleri, Akdeniz üzerinden geçerken bünyesine nem alır. Nemli hava platonun batısında güneybatı-kuzeydoğu uzanışlı graben nedeniyle kuzeye doğru sokulur. Bu hava kütlesi platonun batısında birden bire artan yükselti basamağını aşarken orografik yağışların oluşmasına neden olur. Bu nedenle yükseldikçe yağış değerleri de artar. Platonun doğusunda ise Suriye

çöllerinden gelen kontinental Tropikal hava kütleleri etkili olur. Bu hava kütlelerinin sıcak ve kuru olmasının yanında yükseltinin platonun doğusunda düşük olması yağış oluşumunu güçleştirir. Bu nedenle platonun doğusu daha az yağış alır (Korkmaz 2009, 340).

Tablo 4:Altınözü İlçesi Yıllık Ortalama Rüzgâr Esme Sayıları Tablosu.

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz	Tem	Ağs	Ey	Eki	Kas	Ara	Yıllık
Aylık ortalama rüzgâr hızı	2.0	2.4	3.1	3.4	4.2	5.7	6.6	6.1	4.5	2.6	1.9	2.0	3.7
Aylık maksimum rüzgâr yönü ve hızı	SSW 22.3	W 18.5	WSW 28.8	WSW 20.7	WSW 18.1	W 19.0	W 20.5	W 18.1	SW 22.8	N 22.4	ESE 20.1	WS W 17.2	WSW 28.8

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Meteoroloji Bülteni (2017)

Şekil 9:Altınözü İlçesi Yıllık Ortalama Rüzgâr Esme Sayıları Tablosu.

Kaynak: Korkmaz, 2009, 336.

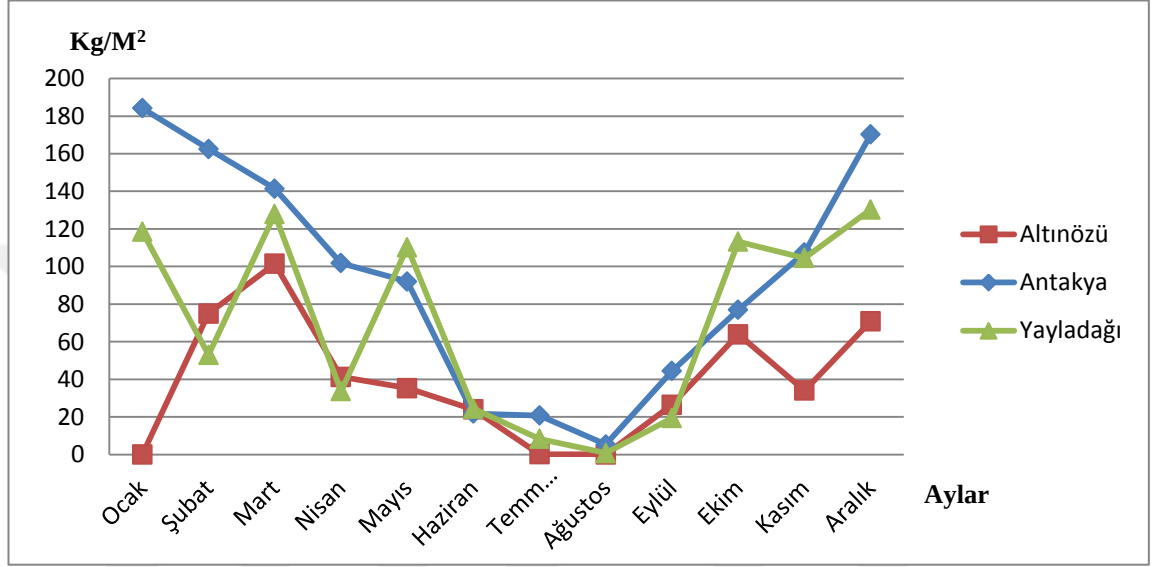
Altınözü ilçesi yıllık ortalama yağış değeri 579,90'dır. Altınözü ilçesi yaz kuraklığı Yayladağı ve Antakya ilçelerine göre daha belirgindir. Araştırma sahası en fazla yağış aldığı aylar ocak, şubat ve mart aylarıdır. Altınözü ilçesinde yaz yağışları 0.14 iken, Antakya ve Yayladağı ilçelerinde bu oran daha yüksektir (Tablo:5). Yayladağı ilçesinin denizel etkiye açık olması, Antakya ilçesinin ise güneybatı rüzgârlarının etkili olması ile yaz yağışları görülmektedir. Altınözü ilçesi çevresindeki merkezlerden daha az yağış almaktadır (Tablo:5, Şekil:10).

Tablo 5:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri Tablosu.

Aylık (Kg/M ²)	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Altınözü	100,0	75,0	101,4	41,3	35,3	24,0	0,14	0,12	26,5	63,9	34,0	70,9	579,90
Antakya	184,2	162,5	141,4	101,8	92,0	21,8	20,8	5,4	44,4	77,0	107,4	170,3	1129,0
Yayladağı	118,6	53,0	127,8	33,7	110,2	24,4	8,37	0,77	19,37	113,2	104,57	130,3	847,5

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Meteoroloji Bülteni (2017)

Şekil 10:Altınözü, Antakya ve Yayladağı İlçelerinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri Grafiği.

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Hatay İli Meteoroloji Bülteni (2017)

Türkiye, bitki örtüsü çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir. Avrupa-Sibirya, İran-Turan, Akdeniz hatta Mezopotamya flora bölgelerinin bir arada bulunması (Atalay 1994, 113), iklim özelliklerinde kısa mesafelerde ortaya çıkan değişiklikler, morfolojik özelliklerinden kaynaklanan çeşitlilikler, toprak tiplerinin farklılıkları gibi çok sayıda faktör, bitki formasyonlarının da farklılaşmasına ve türce zenginleşmesine yol açmaktadır (Avcı 2005, 28; Çelikoğlu 2011, 68). Altınözü ilçesinin bulunduğu saha floristik açıdan Holarktık Flora Aleminin Akdeniz Bölgesi'ne girmektedir. Akdeniz Flora Bölgesi'ndeki bitkiler genel özellikleri ile sert, meşin yapraklı, sıcaklık isteği yüksek, kuraklığa dayanıklı türlerdir (Atalay 1997, 186).

Akdeniz ikliminin karakteristik orman türü olan kızılçam ormanlarının tarih boyunca tahribata uğraması sonucunda ortadan kalmış, yerini maki toplulukları almıştır. Altınözü ilçe sınırları içerisinde Karbeyaz köyü sınırları içerisinde Suriye sınırına bakan güneydoğu yamaçları ile Kolcular Köyü sınır bölgesinde korunmuş kızılçam ve garig topluluğu topluluğunun toplam alanı 18,0 km² alanı ile toplam

alanın %3,02'sini oluşturmaktadır (Foto:5; Tablo:6). Bitki toplulukları haritasında (D) koyu şekil rengi ile gösterilmiş alanlarda görülmektedir (Şekil:15). Bölge de çayır ve otlak olarak kullanılan alanlar hayvancılık ile geçimini sağlayan köylülerin kullanımı için ayrılmıştır. Çayır ve otlak alanlar toplam alanı 64,3 km² alanı ile toplam alanın %10,8 oluşturmaktadır. Harita da turuncu rengi (C) ile gösterilen alan, Hanyolu, Yunushanı, Akdarı, Kozkalesi, Sofular köyleri sınırları içerisinde kalmaktadır. Bu alan dışında akarsu yamaçları boyunca yer alan akarsu vadileri, tepe sırtları gibi tarım ve bağ için kullanılamayan sahalara, hayvancılık için ayrılmıştır.

Altınözü İlçe sınırları içerisinde yer alan diğer bitki toplulukları kültür bitkileri oluşturmaktadır. Harita da gösterilen bahçe bitkileri Pazar Deresi yatağı boyunca Karsu Köyü sınırları içerisinde yer alır. Kuru bahçe bitkileri (B) araştırma bölgesinde en fazla yayılım gösteren bitki topluluğudur. Bölgenin karstik bir plato olmasından dolayı sulama imkânlarının kısıtlı olmasından dolayı, iklime bağlı verim alınmaktadır. Bu sahalarda eğim daha düşük olduğu için genelde kuru tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Kuru tarım bitkilerinin toplam alanı 242,7 km² alanı ile toplam yüzölçümün %40,8 oluşturmaktadır. Eğim daha fazla olduğu, toprak kalınlığının daha ince olduğundan dolayı zeytin tarımı (G) yayılım gösterir. Zeytin bitkisinin, taşlı, kalkerli araziye adaptasyon sağlama konusunda daha dirençli olması, su isteğinin az olması geniş bir yayılım göstermesi etkili olmuştur. Bölge de Altınözü ilçesi ile özdeşleşmiş olan zeytin tarımı, bölgenin başlıca geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Zeytinciliğe dayalı bölgede sanayi iş kolları yer almaktadır. Altınözü ilçesinde zeytin bitkilerinin toplam alanı 200,5 km² alanı ile toplam yüzölçümün %33,7 oluşturmaktadır (Tablo:6). Altınözü ilçesinde bağ tarımı olarak yer alan diğer bir tarım türü üzüm (F) tarımıdır. Bölgenin yayla özelliği göstermesi, bölgenin kış aylarında Antakya ilçesine göre daha soğuk geçmektedir. Üzüm bitkisinin kış soğukluğuna dayanaklı yapısı etkili olmuştur. Bölge de belli başlı üzüm bağlarının yayılım gösterdiği alanlar Sivrikavak, Yunushanı, Akdarı, Türkmenmezrası köyleridir (Şekil:11). Üzüm bitkilerinin toplam alanı 8,77 km²'dir ve toplam yüzölçümün %1,47 oluşturmaktadır (Tablo:6).

Altınözü ilçesinde sulu tarım bitkileri (E), tarımı yapıldığı sahalarda alüvyal toprakların bulunduğu, eski Asi Nehri yatağı boyunca dağılım gösterir. Bölge de yer alan sulama kanalları ile tarımsal ürünlerin su ihtiyacı karşılanmaktadır. Bu bölgede getirisi yüksek olan tahıl ve sanayi bitkilerinin ekimi yapılmaktadır. Eğim değerlerinin düşük olduğu bu sulu tarım bitkilerinin toplam alanı 31,7 km² alanı ile

toplam yüzölçümün %5,33 oluşturmaktadır. Altınözü ilçe merkezi sınırları içerisinde yer alan bahçe bitkileri toplam alanı 0,74 km² alanı ile toplam alanın %0,13 oluşturmaktadır. Altınözü ilçe merkezinin güneydoğu kesiminde kısıtlı bir bölgede yer almaktadır.

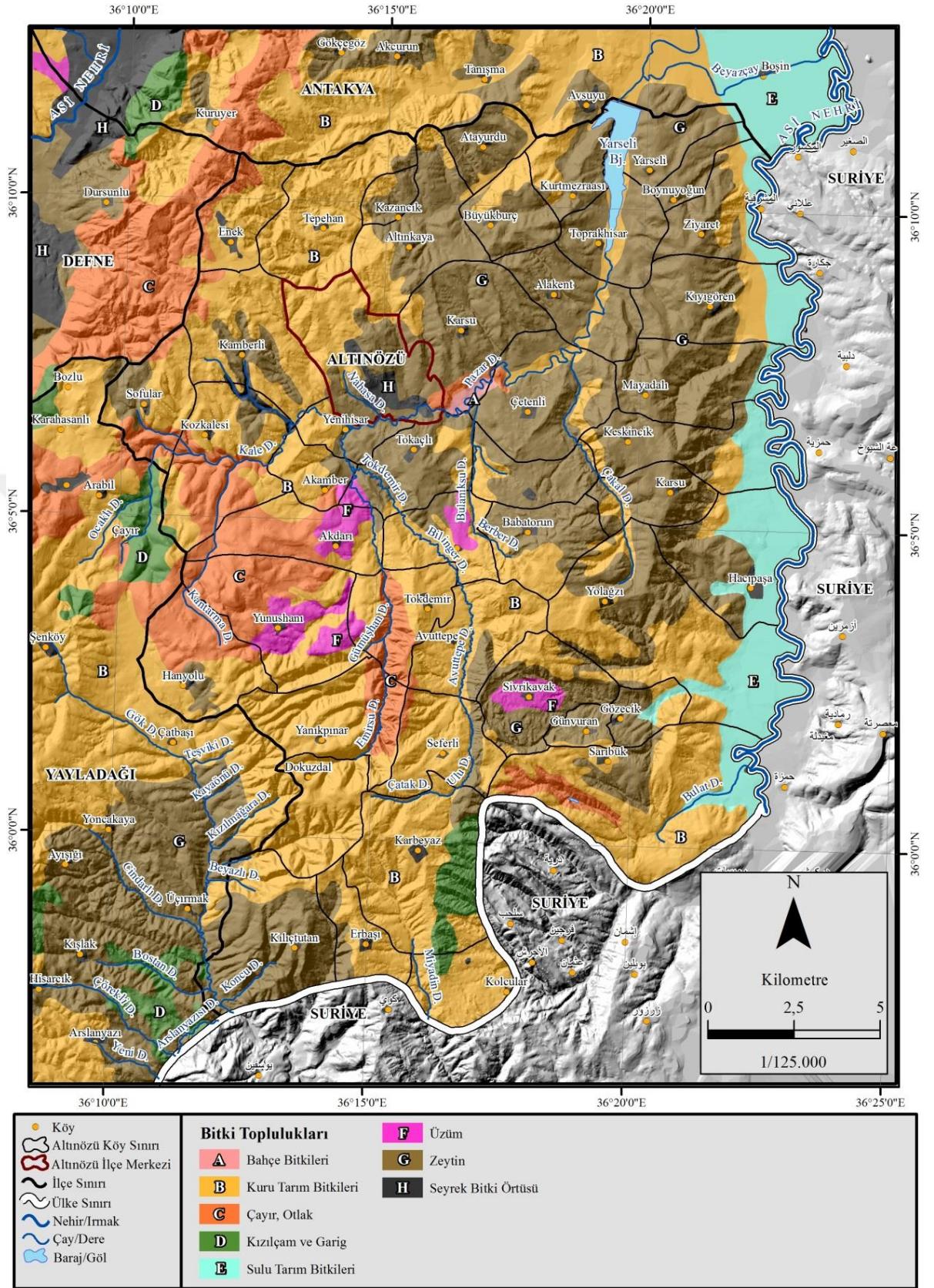
Foto 5:Altınözü-Suriye Sınırında Kolcular Köyü Fundalık Alandan Bir Görünüm.

Altınözü İlçesi doğal bitki örtüsü, Ormanların çağlar boyunca tahrip edilmesi sonuca ilçe sınırları içerisinde orman örtüsü ortadan kalmıştır. Kısıtlı bir alanda kalan kızılcam topluluğu ve fundalık alan bulunmaktadır. Bu alanda ulaşımın zor olduğu Suriye ile olan sınır bölgesinde yer almaktadır. Altınözü İlçesinde orman örtüsü olmamasına rağmen akdeniz ikliminin etkisiyle zeytincilik için önemli bir üretim sahası olan araştırma alanı, geniş zeytin bahçeleri yer almaktadır. Zeytin bahçeleri sayesinde çorak bir görüntüden uzak olan bölge yeşil bir görünüm kazanmıştır.

Tablo 6:Altınözü İlçesi Bitki Toplulukları Tablosu

Bitki T.	Alan (km ²)	%
Kuru Tarım Bitkileri	242,7	40,8
Zeytin	200,5	33,7
Çayır, Otlak	64,3	10,8
Sulu Tarım Bitkileri	31,7	5,33
Seyrek Bitki Örtüsü	26,4	4,44
Kızılçam ve Garig	18,0	3,02
Üzüm	8,77	1,47
Bahçe Bitkileri	0,74	0,13
TOPLAM	595,194	100

Kaynak: Bitti Toplulukları Alan Değerleri Arc Map 10.3 Harita Çizim Programı Üzerinden Hesaplanmıştır

Şekil 11: Altınözü İlçesi Bitki Toplulukları Haritası.

4.1.3. Toprak Özellikleri

Altınözü İlçe sınırları içerisinde toprak özellikleri bölgenin jeolojik ve jeomorfolojik karakterinin yanı sıra iklimin bir yansıması olarak çeşitlilik ve dağılışı göstermektedir. Ana kaya karstik bir platoya denk geldiğinden dolayı toprak özellikleri, dış kuvvetlerinin aşındırma ve biriktirme faaliyetleri doğrultusunda gelişmiştir. Araştırma sınırları içerisinde dağılışı gösteren belli başlı toprak türleri; alüvyal topraklar, kolüvyal topraklar, kahverengi orman toprakları, kırmızı akdeniz toprakları olmak üzere 4 farklı toprak türü bulunmaktadır (Şekil:12).

Kahverengi Orman Toprakları, kireçli anakaya üzerinde gelişirler. A,B,C horizonlu olup A horizonu iyi gelişmiş ve belirgindir. Toprağın üst kısmı taneli yapıda ve dağılgandır. Toprak derinliği değişken olmakla birlikte genellikle sıg-çok sıgdır. Bulundukları yerler genellikle çok dik, sarp eğimli alanlardır. Bu nedenle şiddetli erozyon, taşlılık problemleri görülebilmektedir. Genellikle orman, çalılık ve otlak olarak değerlendirilmektedirler. Eğimin nispeten uygun olduğu yerlerde kuru tarım ve meyvecilik yapılır. (Fakı 2010, 49). Altınözü ilçesinde en çok yayılışı gösteren bu toprak sınıfı, Kuseyr platosunun karstik bir ana kaya karakterine sahip olmasının sonucudur. Toprak örtüsünün zayıf olmasında, tarımı etkileyen olumsuz yanlarından biridir. Bölgenin geçirimli bir yapıya sahip olmasından dolayı bölge tarımında sulama en büyük problemdir. Bundan dolayı bölge de kurum tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Araştırma sahasında toprak gruplarının kapladıkları alan ve yüzdelik değerleri incelendiğinde bölge de en geniş yayılışı gösteren toprak türü kahverengi orman topraklarıdır. Kahverengi orman topraklarıdır 401,8 km² kapladıkları alan ile ilçenin toplam % 67,5 oluşturmaktadır (Tablo:7). İlçe de geniş bir yayılışı gösteren bu toprak sınıfı, bölge iklimine uygun olan tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Genellikle kuru tarımın yapıldığı bu sahalarda zeytin, tahıl ürünleri ve tütün tarımı yapılmaktadır (Foto:6). Sulama imkânının olmadığı sahalarda mevsimlik yağışlara bağımlı bir tarımsal faaliyet yürütülmektedir. Bu bölge de plato yüzeyinin eğimli sahalarını oluşturmaktadır. Kahverengi orman toprakları toprak örtüsünün daha kalın olduğu ve içerisindeki taş oranı az olduğu bölgelerde tarla tarımına ayrılmıştır.

Foto 6:Kahverengi Orman Toprakları ve Tütün Tarımı. Altınözü ilçe sınırları içerisinde en fazla görülen toprak tipi olan kahverengi orman toprakları üzerinde genellikle kuru tarım yapılmaktadır. Altınözü ilçesinde tütün tarımının önemli bir bölümüm bu topraklar üzerinde yapılmaktadır.

Kahverengi orman toprakların da toprak örtüsünün daha ince olduğu, içerisinde taş oranı iri ve fazla olduğunda tarla tarımına uygun olmayıp, bahçe tarımı yapılmaya uygun alanlar bulunmaktadır. Bu alanlar da zeytin ağacının kireçli ve taşlı topraklara daha iyi uyum sağlaması, sulama imkânı olmasa bile verim sağlaması da bunda etkilidir (Foto:7).

Foto 7:Altınözü İlçesinde Taşlı Kahverengi Toprakları ve Zeytin Tarımı.

Kuvaterner birimleri alüvyonlar çevredeki kumlu, killi, karbonatlı birimlerin aşındırılıp, taşınması ve akarsular tarafından biriktirilmesi ile oluşmuşlardır. Alüvyonlar genellikle akarsu yataklarında, tektono-karstik çöküntü alanlarının tabanlarında görülmektedir. Buralar aynı zamanda önemli tarım alanlarıdır. (Fakı 2010, 26-27). **Alüvyal topraklar** Altınözü ilçesinin doğusunda Sarıbük Köyü itibarıyla Asi Nehri'nin ilçe sınırlarına giriş yaptığı noktadan itibaren dağılışı göstermektedir. Eski vadi yatağı boyunca görülen alüvyal örtü, Sarıbük, Yolağzı, Hacıpaşa, Keskindik, Mayadalı, Kıyığören, Ziyaret, Boynuyoğun ve Yarseli köylerinin doğu kesiminde dağılışı gösterir (Şekil:12). Alüvyal toprakların 23,2 km² alan kaplamakta ve toplam yüz ölçümün % 3,91 oluşturmaktadır (Tablo:7). Bu bölge de hafif dalgalı eğim sulamalı tarım yapmaya elverişli bir ortama oluşturur. Asi Nehri'nden sulama imkânlarının olması dolayısıyla bölge de getirisi yüksek olan sanayi ve tahıl ürünlerinin ekimi yapılmaktadır.

Beyazçay Deresi'nin geçmiş dönemlerde taşıdığı alüvyal birikimlerin üzerinde kurulu olan Toprakhisar köyü, çevresinde verimli tarım alanları üzerinde ekonomik değeri yüksek olan tarımsal faaliyetler yapılmaktadır. Bölge de kış buğdayı olarak ekilen sahalar, yaz döneminde pamuk, soğan, sebze ve meyve gibi tarımsal ürünler ekilmektedir (Foto:8).

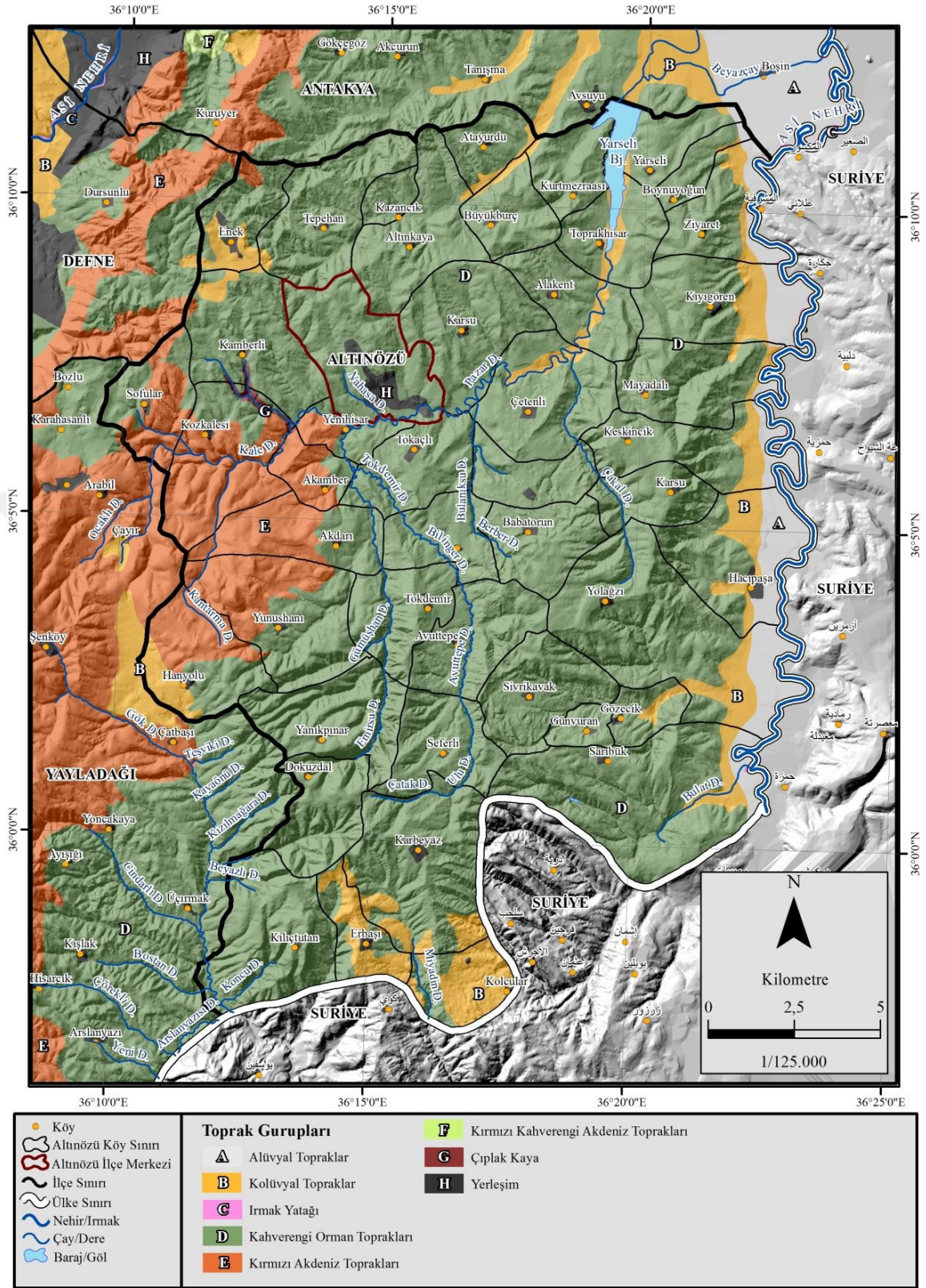

Foto 8:Toprakhisar Köyü Civarındaki Alüvyal Topraklar ve Tarımsal Faaliyetler

Kolüvyal topraklar engebeli alanlarda yamaçlardan aşınan malzemenin eğimin azaldığı etek kısımlarda tane büyüklüğüne göre birikmesi ile oluşurlar. Genellikle köşeli ve iri malzemelerden ibaret olup bunların arasında değişik boyutta kum, kil, mil gibi ince malzemeler bulunur (Fakı 2010, 52). Araştırma sahasında

yayılış gösteren kolüvyal topraklar, genellikle eğimim fazla olduğu sahalarda, sırtlarda ve vadi yamaçlarında görülür. Altınözü ilçesinde kolüvyal topraklar Kolcular Köyünün güneydoğu bölgesinde, Erbaşı Köyü yer alan tepe sırt yamaçlarında, Enek Köyü sınırları içerisinde ve Yârseli Barajına su taşıyan derelerin yamaçları boyunca görülür. Kuseyr Platosunun Doğu yamaçlarında eğimin azalmasıyla birlikte akarsuların taşımış oldukları materyalleri biriktirmesiyle oluşan bu bölgedeki topraklar kuzeye doğru plato sathı boyunca yayılış göstermektedir. (Şekil:12). Kolüvyal topraklar Altınözü ilçesinin 45,4 km² bir alanı ile toplam yüz ölçümün % 7,62 oluşturmaktadır (Tablo:7).

Kırmızı Akdeniz Toprakları (Terra-Rossa), bu topraklar A,B,C horizonludurlar. Oluşumlarında kurak yaz döneminde sıcaklık etkisiyle demir oksit birikimi etkilidir. Ayrışma hızlı olduğundan organik madde düşük seviyededir. Yağışlı dönemde kireç önemli oranda yıkanır. A horizonu kırmızımsı, koyu kırmızımsı renklerde. Taneli bir yapıda olup bünyesinde kil vardır. B horizonu ise daha kıvamlı ve sıkıdır. Eğimli alanlarda veya aşınmanın fazla olduğu yerlerde toprak kaya çatlaklarında oluşur (Fakı 2010, 49). Terra-Rossa (Kırmızı Akdeniz Toprakları) Altınözü ilçesinde en çok yayılış gösteren ikinci toprak türüdür. Bölgenin karstik bir plato özelliği göstermesinin yanında, akdeniz ikliminin de etkisiyle kalkerin topoğrafyadan dış kuvvetlerin etkisiyle uzaklaşması sonucu geriye kil ve mil boyutunda çökeller oluşur. Topraktaki demir oksitten dolayı kırmızı bir renge sahiptir. Terra-Rossa toprakları araştırma sahasında Yayladağı ilçe sınırı kuşağında, Hanyolu, Yunushanı, Akdarı, Akambar, Kozkalesi, Sofular köylerinin bulunduğu sahada yayılış gösterir (Şekil:12, Foto:9). Terra-Rossa toprakları Altınözü İlçesinde 95,4 km² yüz ölçümüne sahiptir. Bu toprak gurubu toplam yüz ölçümün % 16,0 ile toprak gurupları arasında en fazla yayılış gösteren ikinci toprak sınıfıdır (Tablo:7).

Şekil 12: Altınözü İlçesi Toprak Haritası

Foto 9: Yunushanı Köyü Civarında Kırmızı Renkli Akdeniz (Terra-Rossa) Toprakları

Altınözü İlçesinde toprak sınıfları içerisinde değerlendirilemeyen sahalar yer almaktadır. Bu alanlar; yerleşim alanları, ırmak yatağı, baraj-göl alanı ve çıplak kayalık alanlarıdır. Araştırma sahasında yerleşim alanı olarak en büyük alan ilçe merkezidir. Toplam yerleşim alanı yüz ölçümü $20,5 \text{ km}^2$ alan kaplamakta ve toplam alanın % 3,44 oluşturmaktadır (Tablo:7). İlçe merkezi dışında başlıca yerleşim alanları ise Babatorun, Altınkaya, Çetenli, Hacıpaşa, Karbeyaz, Enek, Kıyığören mahalleleri oluşturmaktadır (Şekil:12).

Altınözü ilçesinde yüz ölçümü olarak ırmak yatakları ile baraj alanı da önemli bir yüz ölçümüne sahiptir. Irmak yatakları olarak Altınözü ilçe sınırları içerisinde en büyük ırmak Asi Nehri olup, araştırma sahasına Sarıbük mahallesi sınırlarından girer ve ilçenin Suriye ile olan sınırını oluşturmaktadır. Ayrıca ilçe de belli başlı dereler de şunlardır; Pazar (Beyazçay), Bilinger, Çakal, Tokdemir ve Bulanıksu dereleridir. Bu dereler çoğunluğu mevsimlik olup, yaz sıcaklığında kuruyup kış aylarında akış gösterirler. Irmak yataklarının toplam yüz ölçümü, $5,19 \text{ km}^2$ dir. Bu alan toplam yüz ölçümün % 0,87 oluşturmaktadır (Tablo:7). Yârseli barajının gölet alanı $2,08 \text{ km}^2$ alanıyla, toplam yüz ölçümün % 0,35 oluşturmaktadır. Gölalanı kış aylarında daha geniş bir alan kaplayıp yaz aylarında sıcaklık ve kullanıma bağlı olarak azalmaktadır. O yüzden bu değerde az da olsa değişiklik gözlenebilmektedir. Araştırma sahasında çıplak kaya alanı olarak haritada gösterilen alan, Kamberli köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Beyazçay Deresinin kollarının aşındırması sonucu oluşmuş vadi boyunca uzanan sahada sarp kalker karakterli kayaların yüzeylendiği sahadır (Şekil:12).

Tablo 7:Altınözü İlçesi Toprak Grupları, Alanları ve Yüzdelikleri Tablosu

Toprak Grupları	Alan (km²)	%
Kahverengi Orman Toprakları	401,8	67,5
(Terra-Rossa) Kırmızı Akdeniz Toprakları	95,4	16,0
Kolüvyal Topraklar	45,4	7,62
Alüvyal Topraklar	23,2	3,91
Yerleşim	20,5	3,44
Irmak Yatağı	5,19	0,87
Baraj-Göl	2,08	0,35
Çıplak Kaya	0,75	0,13
TOPLAM	595,194	100

Kaynak: Toprak Grupları Alan Değerleri Arc Map 10.3 Harita Çizim Programı Üzerinden Hesaplanmıştır

4.1.4. Hidrografik Özellikler

Mekânın coğrafi olarak incelenmesinde ele alınması gereken hususlardan biri de mekânın sahip olduğu hidrografik potansiyel ve yerel hidrografik özelliklerdir (Üçeçam Karagel 2008, 33). Araştırma sahasının hidrografik özellikleri incelenirken, iklim, topoğrafya ve jeolojik özellikleri de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Altınözü ilçesi Akdeniz İkliminin etkisi ile sonbahar ve kış mevsimi yağışlı, bahar ve yaz mevsimim kurak geçmektedir. Bundan dolayı bölgedeki akarsuların debileri de iklime bağlı olarak bir rejim özelliği göstermektedir. Altınözü İlçesi kuruluş yeri bakımından Kuseyr Platosu üzerinde olduğundan, topoğrafya ve jeolojik özellikleri Kuseyr Platosun yansımalarını taşımaktadır. Bölgenin litolojik özellikleri geçirimli bir yapıya sahip olduğundan yer üstü suları bakımından zengin değildir. Araştırma sahasında önemli akarsu kaynakları olarak Asi Nehri, Beyazçay Deresi yer almaktadır. Ayrıca bölgede çok sayıda mevsimlik akarsular bulunmakla birlikte, yazın kurumaktadır. Bölge de doğal göl bulunmamakla birlikte Beyazçay Deresi üzerine kurulu sulama amaçlı Yârseli Baraj gölü bulunmaktadır.

Asi Nehri, Lübnan sınırları içerisindeki Lübnan Dağları'nın doğu yamaçlarından kaynağını alır. Buradaki Rasel-Ayn ve Al-Labwah, nehrin ana kaynaklarını oluşturur (Salha 1995, 10). Nehir, doğu Akdeniz Havzasında, Lübnan, Suriye ve Türkiye topraklarını kat eden bir güzergâhta, Ölü Deniz Fay Zonu'nun denetiminde şekillenen graben alanında yer almaktadır. Kabaca güney-kuzey istikametinde akan nehir, Bekaa Vadisi'nin bitiminde Lübnan topraklarını terk ederek Suriye'ye girer. Burada Humus (Katine) Gölü'ne boşalır. Bu gölden çıkınca sırasıyla Humus ve Hama gibi büyük yerleşmelerden geçip Saroute kolunu alarak

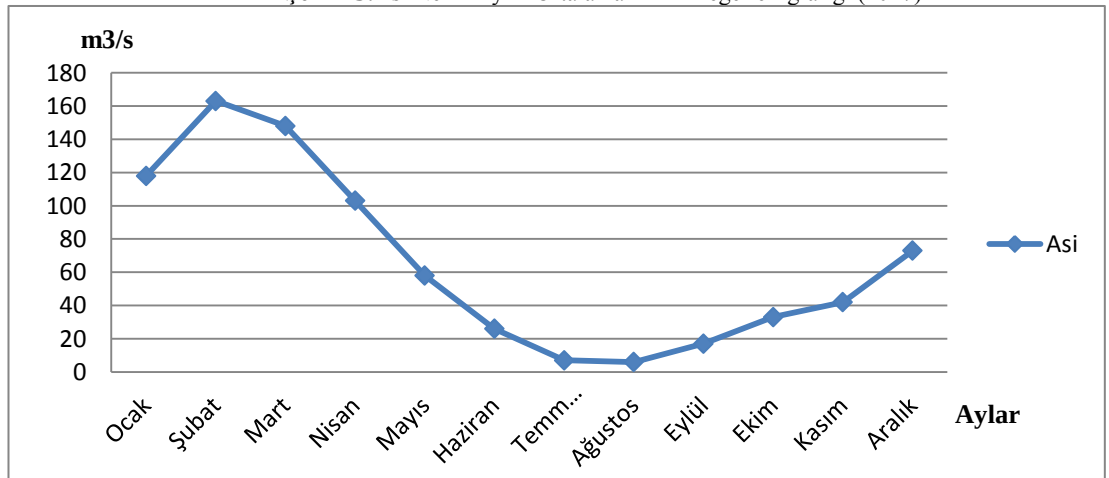
Ghab Ovası'na yayılır. Karkur civarında ovadın çıkar ve Jisr eş-Şuğur kasabasına varır. Ardından Etun ve Eşrefli köyleri arasında Türkiye-Suriye sınırını oluşturarak Türkiye topraklarına girer. Daha sonra bir yay çizerek güneybatı doğrultusunda yönünü değiştiren Asi Nehri, bu sırada Afrin Çayı ve Karasu Çayı ile birleşir. İl merkezi olan Antakya'dan sonra Büyük ve Küçük Karaçay'ları alır. Mansaptaki Ziriye Boğazı ve Samandağ kasabasından geçerek Akdeniz'e ulaşır. Kaynağından ağız kısmına kadar uzunluğu 556 km olup, bunun 40 km si (% 7) Lübnan, 366 km si (% 66) Suriye, 98 km si (%18) ise Türkiye'de yer alır. Ayrıca nehrin 52 km'lik (% 9) bölümü Türkiye-Suriye sınırını oluşturur. Güneyde Baalbek eşiği Ürdün Nehri, kuzeyde ise Sof (Kartal) Dağı ve Nurdağı eşiği, Ceyhan Nehri havzası ile su bölümü çizgisini teşkil eder. Toplam yüzölçümü 21.743 km² olan havzanın 1.582 km² si (% 7) Lübnan, 14.613 km² si (% 67) Suriye, 5.548 km² si (% 26) ise Türkiye topraklarından oluşur (Tablo:8, Şekil:13) (Korkmaz ve Karataş 2009, 22).

Tablo 8: Asi Nehri Aylık ve Yıllık Ortalama Akım Değerleri (m³/s)

Antakya	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl. Ort.
1950-1960	121,1	191,3	203,9	165,5	100,1	49,5	23,9	18,7	25,4	36,8	46,4	70,9	87,7
1960-1970	171,3	243,1	202,7	136,6	73,6	29,3	5,6	4,0	25,0	41,5	51,2	103,3	90,6
1970-1980	133,3	159,3	150,2	106,4	68,3	31,2	8,0	6,8	21,4	46,3	51,2	78,3	71,6
1980-1990	132,6	161,9	180,8	108,2	49,9	26,6	5,9	4,4	18,2	40,3	53,5	69,9	71,0
1990-2000	73,2	114,1	93,4	77,9	34,7	14,1	2,7	1,8	9,9	22,2	35,2	74,2	46,1
2000-2005	102,5	148,5	103,5	64,7	34,7	14,8	2,3	1,4	8,6	18,0	24,2	47,3	47,5
1950-2005	123,7	171,2	159,5	113,1	62,1	28,5	8,5	6,5	18,8	35,3	45,0	75,9	70,6

Kaynak: Karataş, 2010, 52.

Şekil 13: Asi Nehri Aylık Ortalama Akım Değerleri grafiği (2017)

Kaynak: DSİ, E19A008/Asi N. İstasyon verisi.

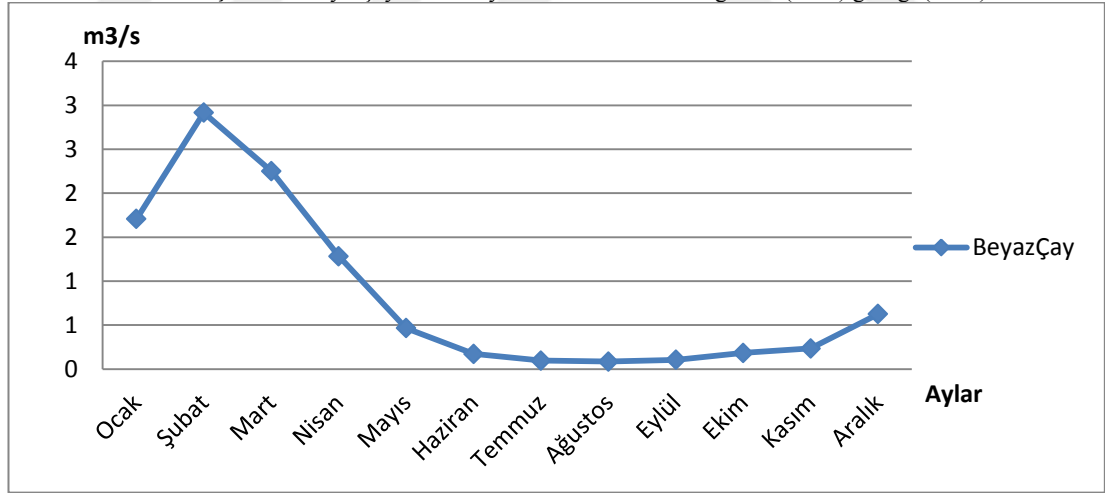
Kuseyr Platosu'nun kuzeydoğu kesimini drene eden Beyaz Çay, Yanıkpınar güneyinden kaynağını alan Emirsu Deresi, Şenköy-Kozkalesi-Kamberli hattının sularını toplayan Kale Dere ve Karbeyaz batısından kaynaklanan Bilinger Deresi'nin Altınözü'nün güneyinde birleşmesiyle oluşur. Çetenli'nin kuzeydoğusunda Babatorun'un güneydoğu kesimindeki yamaçlardan kaynağını alan Çakal Deresi'nin de katılmasıyla iyice güçlenen çay, kabaca güney-kuzey istikametinde akışını sürdürür. Ardından Toprakhisar yakınlarında, seddesi Avsuyu Köyü'nün doğusunda bulunan Yârseli Barajı'nın rezervuarına giriş yapar. Barajdan çıktıktan sonra ise, kuzeydoğu istikametinde yaklaşık 9 km daha akarak Bohşin doğusunda Asi Nehri'ne ulaşır. Çayın toplam uzunluğu 38,6 km olup, 243,3 km²'lik bir alanın sularını drene eder. Faylanmaya bağlı ortaya çıkan dik yamaçlardan inen ve paralellik arz eden bazı yan kolların dışında, genel akarsu ağı dendritik drenajın hâkimiyetini vurgular niteliktedir (Tablo:9, Şekil:14) (Karataş 2010, 69).

Tablo 9:Beyazçay Deresi Aylık Ortalama Akım Değerleri (m²/s) grafiği (2017)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl. Ort.
Debi	1.70 7	2.915	2.25 2	1.284	0.46 7	0.17 4	0.09 7	0.08 5	0.10 6	0.18 5	0.235	0.626	0,679

Kaynak: DSİ, D19A028/Beyazçay D. İstasyon verisi

Şekil 14:Beyazçay Deresi Aylık Ortalama Akım Değerleri (m²/s) grafiği (2017).

Kaynak: DSİ, D19A028/Beyazçay D. İstasyon verisi

Antakya'nın 30 km doğusunda, Altınözü İlçesi'ne bağlı Yârseli ve Avsuyu köyleri yakınında, 1985-1991 yılları arasında inşa edilmiştir. Barajın su kaynağını, üzerinde bulunduğu Beyazçay deresi ile kurak dönemde Asi Nehri'nden pompajla takviye edilen akım oluşturmaktadır. Barajın yapım amacı, civar köylerde ve Amik Ovası'nın doğu kesiminde yer alan tarım alanlarına su temin etmektir. Zonlu toprak dolgu tipindeki barajın sedde yüksekliği 37 m olup göl alanı 250 ha dır. Bu alanda

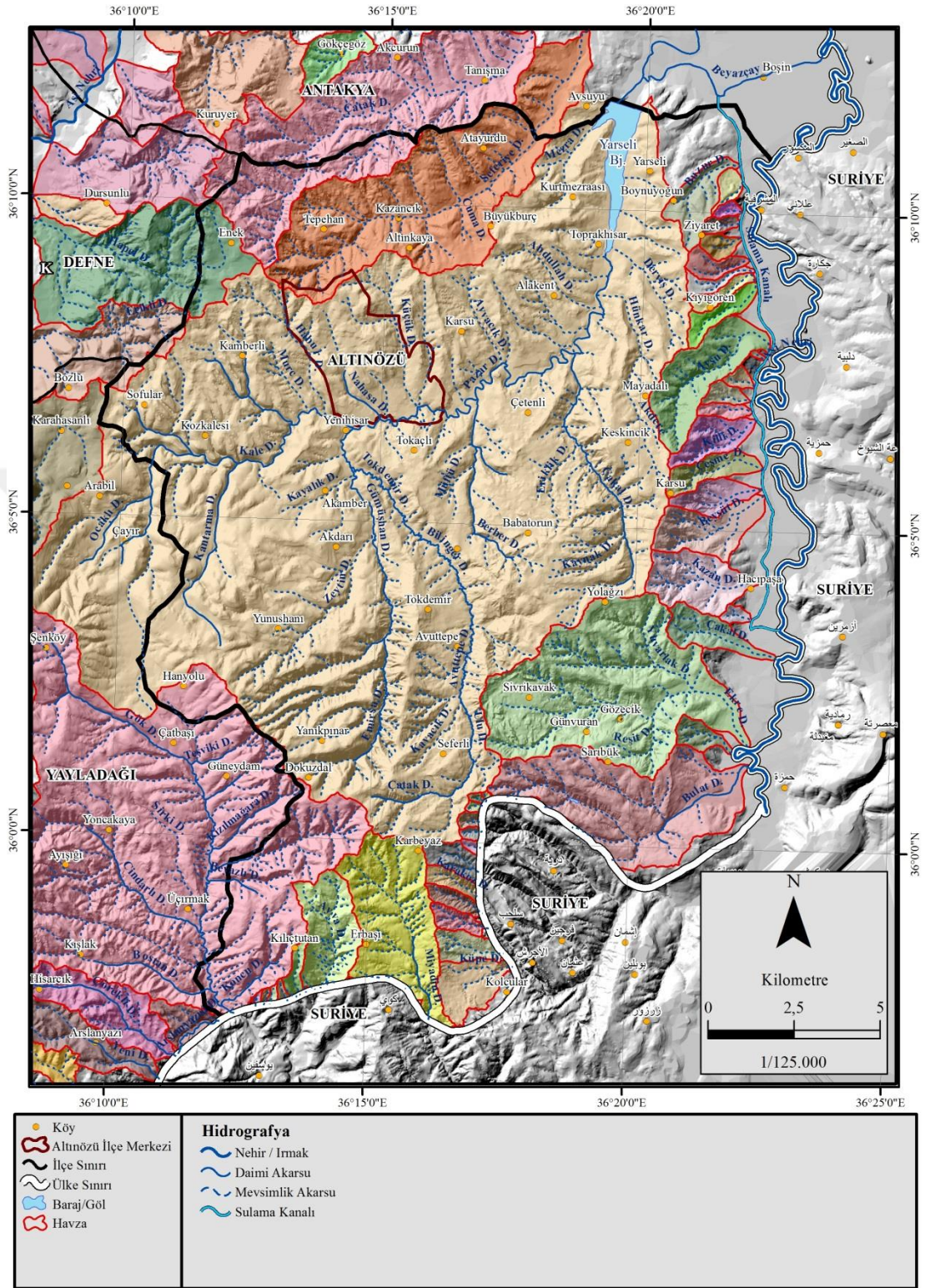
depolanan su miktarı 54,5 milyon m³ tür. Barajın kret kotu 137 m, kret uzunluğu ise 960 m'dir. Barajın toplam sulama alanı 7.300 ha (5.364 ha cazibeyle, 1.936 ha pompajla) dır. Öte yandan baraja 9.30 km uzunluğunda ve 10 m³/s kapasiteye sahip bir kanalla Asi Nehri'nden pompajla su takviyesi yapılmaktadır. Yârseli Barajı'nı destekleme projeleri kapsamında 10.070 m uzunluğunda su destek kanalı, sulamaya hizmet edecek 60.382 m klasik ana kanal şebekesi, 32.111 m drenaj kanalı, 4 adet pompa binası ve P1-P2-P3 pompaj istasyonları tamamlanarak 1994 yılında hizmete açılmıştır (Foto:10) (Karataş 2010, 99).

Foto 10:Yârseli Baraj Gölü (2018). A) Beyazçay Deresi üzerine kurulu olan Yarseli Barajının genel görünümü. B) Baraj kıyıları kesme kayalarla sınırlandırılmıştır. C) Toprak set şeklinde yapılan baraj suyunun acil durumlarda boşaltılması için açıl tahliye kapakları yer almaktadır. Yarseli sulama birliği tarafından yönetilen baraj çiftçilerin tarım arazilerini sulaması amacı taşımaktadır. D) Baraj çevresi ağaçlandırılarak sosyal amaçlı tesislerde yapılmıştır.

Altınözü İlçe sınırlar içerisinde ağaçlama havzası en geniş olan dere Beyazçay deresidir. Kollarıyla birlikte Altınözü ilçesinin büyük bir bölümünün drenajını sağlamaktadır. Bünyesine bağlı birçok mevsimlik ve sürekli akarsuyu toplayan Beyazçay Deresi ilçenin de Asi Nehrinden sonra en büyük akarsuyu durumundadır (Şekil:15). Kış aylarında akış debisi artan dere, yaz aylarında debisi çokça azalmaktadır. Yârseli barajı da bu havza üzerine kurulmuştur. Diğer havlardan ayıran su bölümü çizgisi çok yüksek olmayıp tepe düzlükleri ve tepe sırtlarından oluşmaktadır. Beyazçay Deresi Asi nehrine bağlanarak Akdeniz'e dökülmektedir. Seferiye Deresi, Bulut Deresi, Ekre Deresi, Miyadin Deresi diğer önemli

akarsularıdır.

4.2.ALTINÖZÜ İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI

4.2.1. Nüfusun Tarihsel Gelişimi

Coğrafya biliminin temel odağı, onun çevre ile olan etkileşim süreci olarak düşünüldüğünde nüfusun önemi daha iyi anlaşılır. Coğrafyanın iki temel ögesini oluşturan insan ve çevre arasındaki ilişkilerin ortaya konulabilmesi, doğal çevre özellikleri yanında, çevreye uyum sağlayan ve değişikliğe uğratan insan topluluklarının sayısı, dağılışı, hareketleri ve nitelikleri ile kültürel, ekonomik ve teknik seviyelerinin belirlenmesi ile mümkündür (Tanoğlu 1966, 27).

Cumhuriyet Öncesi Dönem (1516–1938):

Altınözü İlçesine ait ulaşabildiğimiz nüfus kayıtlarına ilk olarak Osmanlı Devleti döneminde tutulmuştur. Sözlükte yazma, deftere geçirme gibi anlamlara gelen tahrir kelimesi terim olarak, Osmanlı maliye teşkilâtında vergilerin ve bu vergileri verenlerin tespiti amacıyla farklı şehirlerde gerçekleştirilen sayımları ve bu sayımların kaydedildiği defterleri ifade eder (Öz 2010, 425). Altınözü İlçesi Osmanlı devleti döneminde Antakya kazasına bağlı bir nahiye merkezi olarak yönetilmiştir. Antakya kazası da Halep beylerbeyliğine bağlıdır. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 1040, 397, 454, 493 ve 610 no'lu *Haleb Tahrir Defterleri'* dir. 1040 nolu ve 1526 tarihli tapu-tahrir defteri toplam 1058 sayfadan ibaret olup, 74-a / 107-a arası Antakya ile ilgili sayım bilgilerini muhtevidir. 397 nolu ve 1536 tarihli tahrir defterinin sayfa sayısı 830'dur. Antakya ile ilgili kayıtlar 310-343 sayfaları arasındadır. 1550 tarihli ve 454 nolu defterimiz ise 866 sayfa olup, Antakya kayıtları 555-592 sayfaları arasındadır. 493 nolu ve 1570 tarihli tahrir defteri 1020 sayfa olup, Antakya ile ilgili kayıtlar 620-660. sayfalar arasındadır. Nihayet, 610 nolu tahrir defterimiz 1584 tarihli kayıtları bulunmaktadır (Gündüz ve Gülcü 2009, 290-291). Tabu tahrir defterlerinde hane sayısı ve mücerred nüfus olarak kayıtlar tutulmuştur. Altınözü Nahiyesinde 1550 yılında 58 köyde 1267 hane ve 718 mücerred nüfus ile birlikte toplamda 7053 kişi bulunmaktadır. Hanelerde ortalama 5 kişinin yaşadığı düşünüldüğünde (Göyünç 1991, s.331–348) toplam nüfus 7053 kişi olarak hesaplanmaktadır. Antakya kazasına bağlı diğer nahiyelerin nüfusları karşılaştırıldığında en fazla nüfusa sahip olan Kuseyr Nahiyesi 18757 kişi, Şuğul Nahiyesi 15814 kişi ve Kuseyr Nahiyesi nüfus miktarı bakımından üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo:10).

Tablo 10:Altınözü Nahiyesi Nüfus Tablosu(1550-1584).

No	Nahiye	1550			1570			1584		
		Hane	Mücerred	Nüfus	Hane	Mücerred	Nüfus	Hane	Mücerred	Nüfus
1	Nefs-i Antakya	1080	393	5793	1070	384	5734	1036	539	5719
2	Antakya Nahiyesi	736	358	4038	663	467	3782	828	433	4573
3	Altınözü Nahiyesi	1267	718	7053	1190	735	6685	1267	707	7042
4	Kuseyr Nahiyesi	3466	1427	18757	3460	1869	19169	3528	1706	19346
5	Şuğul Nahiyesi	2828	1674	15814	2865	1639	15964	3086	1314	16744
6	Cebel-i Akra Nahiyesi	1070	608	5958	998	587	5577	851	344	4599
7	Süveyde Nahiyesi	488	210	2650	374	218	2088	423	117	2232

Kaynak: Gündüz, 2009, 49

Altınözü Nahiyesinde 1570 yılında 1190 hane ve 735 mücerred kişi ile birlikte toplam nüfusu 6685 kişi, 1584 yılında ise 1267 hane ve 707 mücerred kişi ile birlikte toplamda 7042 nüfusu bulunmaktadır. Antakya kazasına bağlı olan Altınözü Nahiyesine bağlı olan Karyelerin (köy) isimleri, hane sayısı ve mücerred nüfusu yer almaktadır (Tablo:11).

Tablo 11:Altınözü Nahiyesine Bağlı Karye (Köy) İsimleri ve Nüfusları (1550, 1570, 1584)

No	Nahiye	1550			1570			1584		
		Hane	Mücerred	Nüfus	Hane	Mücerred	Nüfus	Hane	Mücerred	Nüfus
1	Narluca	48	21	261	33	16	181	37	12	197
2	Yenicekend	13	4	69	10	4	54	9	11	56
3	Boşşin	31	15	170	33	31	196	33	13	178
4	Karâmid	10	2	52	-	-	-	-	-	-
5	El- 'Ubeydiye	29	17	162	14	1	71	18	6	96
6	Ma'sukiye	11	7	62	-	-	-	-	-	-
7	Ilıca	12	2	62	6	10	40	6	10	40
8	Bâbıtra	29	6	151	5	5	30	8	3	43
9	Gökçeğöz	16	11	91	17	12	97	22	17	127
10	Velidiye	33	7	172	29	20	165	32	20	180
11	Dimosa	23	6	121	31	15	170	31	28	183
12	Afsiye	6	-	35	-	-	-	8	3	43
13	Hevâbız	12	5	65	10	6	56	7	10	45
14	Bedino	19	5	100	18	1	91	15	4	79
15	Tulum Burcu (Batlâb)	32	55	215	40	47	247	39	28	223
16	Budak Burcu (Bâsirun)	41	49	254	59	30	325	60	27	327
17	Zengiye	30	10	160	23	15	130	24	14	134
18	Kozluca (‘Ayn-ı Bâkuka)	39	27	222	31	35	190	24	14	134
19	Karsbu el- Müslim	40	25	225	43	21	236	27	8	143
20	Karsu	55	19	294	33	19	184	41	14	219
21	Kınamık	14	13	83	12	8	68	16	6	86
22	Mezra-i	20	10	110	24	22	142	26	13	143

	Cünte-i Müslim									
23	Bedita	39	31	226	27	25	160	28	16	156
24	Terliyân	28	10	150	36	9	189	34	16	186
25	Arahiya	18	12	102	21	7	112	22	12	122
26	Hâlisiye	28	19	159	17	28	113	9	30	75
27	Sağriye	22	15	125	29	26	171	30	26	176
28	Basbâha	24	6	126	2	-	10	2	-	10
29	Tell-i Habeş	12	10	70	8	12	52	16	17	97
30	Feliş	35	15	190	25	14	139	28	11	151
31	Bilme	4	2	22	-	-		-	-	-
32	Ağcurun (Akçurun)	21	9	114	41	14	219	47	24	259
33	Büyük Burc	87	57	492	70	52	402	54	56	326
34	Alâkend	27	9	144	27	32	167	41	17	222
35	Burc-ı Beridi	10	2	52	9	4	49	9	6	51
36	Cünte (Gebran)	30	31	181	56	16	296	62	13	323
37	Sabâha	10	7	57	15	2	77	18	4	94
38	Cıblâk	3	-	15	4	2	22	9	8	53
39	Boz Öyük	21	4	109	14	10	80	19	7	102
40	Bâsılka	9	7	52	12	4	64	18	17	107
41	Kabâb	10	3	53	4	5	25	7	3	38
42	Bitrin	22	10	120	18	14	104	26	21	151
43	Telil-i'ş Şarki	21	25	130	24	10	130	25	11	136
44	Asiya	16	12	92	19	11	106	25	10	135
45	Miryâs	16	28	108	24	12	132	21	16	121
46	Ferzela	30	11	161	32	16	176	22	10	120
47	Danişmendiye	20	14	114	22	11	121	25	14	139
48	Küçük Sağriye	30	18	168	14	13	83	12	11	71
49	Bakârka	27	13	148	18	25	115	21	11	116
50	Dişâna	15	6	81	15	8	83	18	5	95
51	Merza-i Beselnis	30	21	171	35	18	193	31	8	163
52	Tabâbiye	39	5	200	22	14	124	14	4	74
53	Debye	-	-	-	2	-	10	2	-	10
54	Ermence	-	-	-	7	3	38	7	1	36
55	Mansure	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56	Sekriyân	-	-	-	3	-	15	4	4	24
57	Dendâniye	-	-	-	-	-	-	3	1	16
58	Mağarâcık	-	-	-	-	-	-	4	-	20
58	Turunciye	-	-	-	-	-	-	4	4	24

Kaynak: Güngüz, 2009, 196-200.

Altınözü Nahiyesine ait Osmanlı dönemindeki 50 Numaralı Antakya Şer'iyeye Sicili, 1898-1901 tarihleri arasını kapsamakla birlikte ÇELİK (2012) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde Altınözü Nahiyesi hakkında hane ve mücerred bilgileri yer almamaktadır.

Cumhuriyet Dönemi (1940–2017):

Altınözü İlçesi cumhuriyet öncesi nüfus bilgileri Tahrir Defterleri ve Şer'iyeye

Sicilleri incelenerek tahmini nüfus hesaplanmaya çalışılmıştır. Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından sonra ilk nüfus sayımı 1927 yılında, nüfusun sayısını ve özelliklerini tespit amacıyla yapılmıştır. İkinci sayım 1935’te yapılmış olup bu tarihten sonraki sayımlarsa her 5 senede bir gerçekleştirilmiştir. Ancak hükümetin almış olduğu 1990 yılından sonra her 10 yılda bir sayım yapılması kararına rağmen, seçimlerin öne alınması nedeniyle seçmen kütüklerinin güncelleştirilebilmesi için 1997 yılında bir de nüfus tespiti yapılmıştır (Aydoğan 1997, 213-214; Şahbaz 2016, 96-97).

Hatay’ın 1939 yılında Ana Vatana katılmasıyla birlikte, Hatay ilinin ilk nüfus sayımı 1940 yılında yapılmıştır. Altınözü 1940 yılında ilçe idari statüsüne sahip olmadığı için nüfus verileri yer almamaktadır. Altınözü **25.6.1945 tarihli Kanun No: 4769** ile “Yeniden (9) ilce kurulmasına dair kanun” ile Altınözü İlçesi idari teşkilatı kurulmuştur (Resmi Gazete 1945, Sayı:6047). Altınözü İlçesinin kurulmasıyla birlikte 1945 yılı nüfus sayımında nüfus verilerine ulaşabilmektedir.

Hatay ili 1940-2017 yılları arasındaki 77 yıllık zaman aralığında nüfusu sürekli olarak artmıştır. 1940 yılında il nüfusu 246138 kişiden oluşmaktadır. İl nüfusu 1940-2017 periyodun da % 639,9 artmıştır. İl bazında nüfus artış oranı incelendiğinde en fazla artışın 1975 yılında % 25,8 artışla en fazla arttığı dönemdir (Tablo:10, Şekil:16). Hatay ili artış hızı yine 1975 yılında %45,9 hızında artmıştır. Nüfus artış oranı ve artış hızı en az olduğu dönem ise 1945 yılında % 3,36 artış oranı ve %0 6,6 artış hızı ile artmıştır (Tablo:12, Tablo:13, Şekil:16, Şekil:17) .

Altınözü ilçesinin 1945-2017 toplam nüfusu dönemi incelendiğinde, ilçe nüfus sürekli artış göstermemiş belirli dönemlerde salınımlar yapmıştır. 1945 yılında 14834 erkek nüfus, 14557 kadın nüfus olmak üzere toplamda 29391 nüfusa sahiptir. Altınözü ilçesi 1945 yılı il nüfusunun % 11,6’ini oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun 1950 yılındaki nüfusu % 12,2 oranında artarak 32988 kişi olarak sayılmıştır. İlçe nüfusu 1955 yılında % -5,4 oranında azalarak 31205 sayılmıştır. Altınözü ilçesinde 1955 yılında meydana gelen bu nüfus azalışının nedeni **05.06. 1953 yayınlanan Sayı: 8426 numaralı Resmi Gazete ilanında İçişleri Vekâletinden Yapılan idarî değişiklikler** ile, Altınözü Şenköy Bucağına bağlı köylerin Antakya Merkez ilçesine bağlanmasıdır.

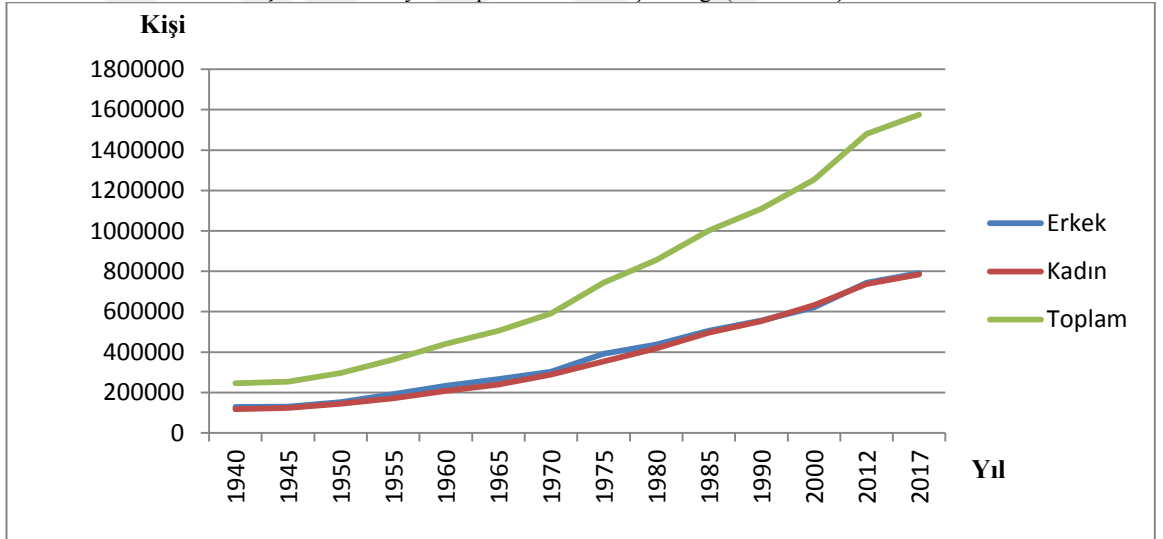
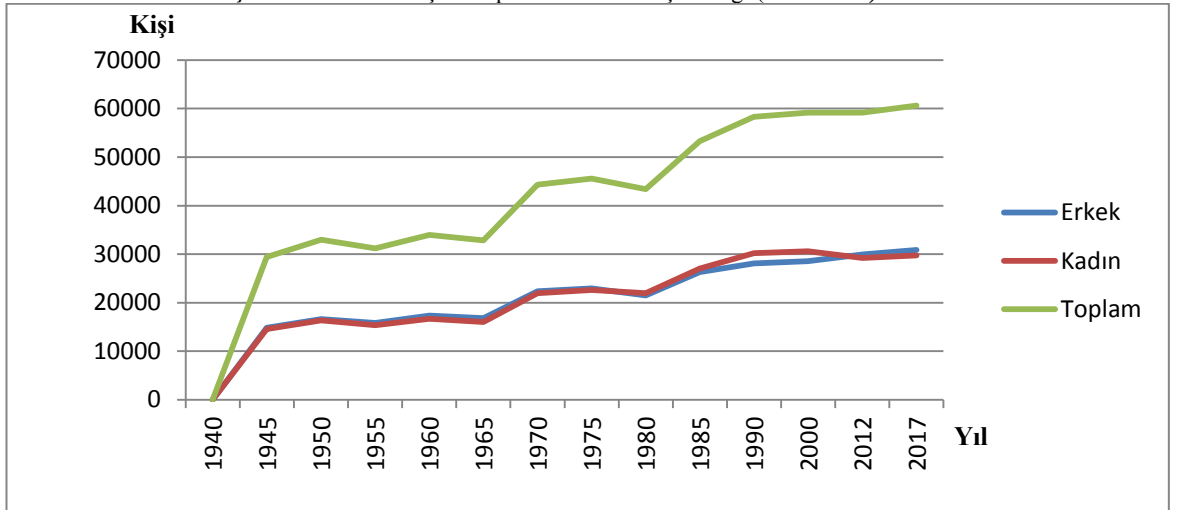
İlçe 1980 yılında toplam nüfusu 43418 kişiye ulaşmıştır. İlçe nüfusuna ait en güncel nüfus verisi 2017 yılına aittir. 2017 yılında ilçe nüfusu 60603 kişi olarak sayılmıştır (Tablo:12, Şekil:16, Şekil:17).

Tablo 12:Hatay İli ve Altınözü İlçesi'nin Toplam Nüfusları (1940-2017)

YILLAR	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	129342	116795	246138	12567	11976	24543
1945	130870	123271	254141	14834	14557	29391
*1950	152199	144600	296799	16632	16356	32988
1955	191777	171854	363631	15836	15369	31205
1960	232990	208219	441209	17345	16654	33999
1965	266.594	239560	506.154	16827	16008	32835
1970	303068	287996	591064	22354	21986	44340
1975	390908	353205	744113	22952	22625	45577
1980	437823	418.448	856271	21470	21948	43418
1985	506296	495956	1002252	26285	27019	53304
1990	556548	553206	1109754	28082	30206	58288
2000	621505	632221	1253726	28550	30617	59167
2012	743.385	737289	1480674	29920	29249	59169
2017	790209	785017	1575226	30864	29739	60603

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 16: Hatay İli Toplam Nüfus Artış Grafiği (1940-2017)**Şekil 17:**Altınözü İlçesi Toplam Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017)

Hatay ili toplam nüfusunda sürekli bir artış yaşanırken Altınözü ilçesinde durum farklılık göstermektedir. Toplam nüfus yıllık artış oranları incelendiğinde Altınözü 1945-1950 döneminde %12,2 bir artış yaşanmıştır. Bir sonraki dönem olan 1965 döneminde toplam nüfusunda % -3,43 oranında azalmıştır. Bu dönemde bir öncesi yıla göre -1164 azalmıştır. Bu dönemde azalış hızı, %o-7,00 olarak azalmıştır. Altınözü ilçesi 1970-1975 yılları arasında nüfusu, % 37,89 oranında artarak 1975 yılında 45577 kişiye ulaşmıştır. Bu dönem Altınözü ilçe nüfusunun artış oranı olarak en hızlı artışı dönemdir. Yine bu dönemde nüfus artış hızı %o 65,51 olarak gerçekleşmiştir (Tablo:13, Şekil:18). Altınözü ilçe nüfusu 1980 yılında -2159 azalmıştır. Bu dönemde artış oranı ise %-4,72 oranında azalmıştır. Bu dönemde azalış erkek gurubunda % -6,46, kadın gurubunda ise %-2,99 azalmıştır. Altınözü ilçe nüfusu 1980 yılında günümüze kadar sürekli artarak 2017 yılında toplam nüfusu 60603 kişiden oluşmaktadır (Tablo:13, Şekil:19).

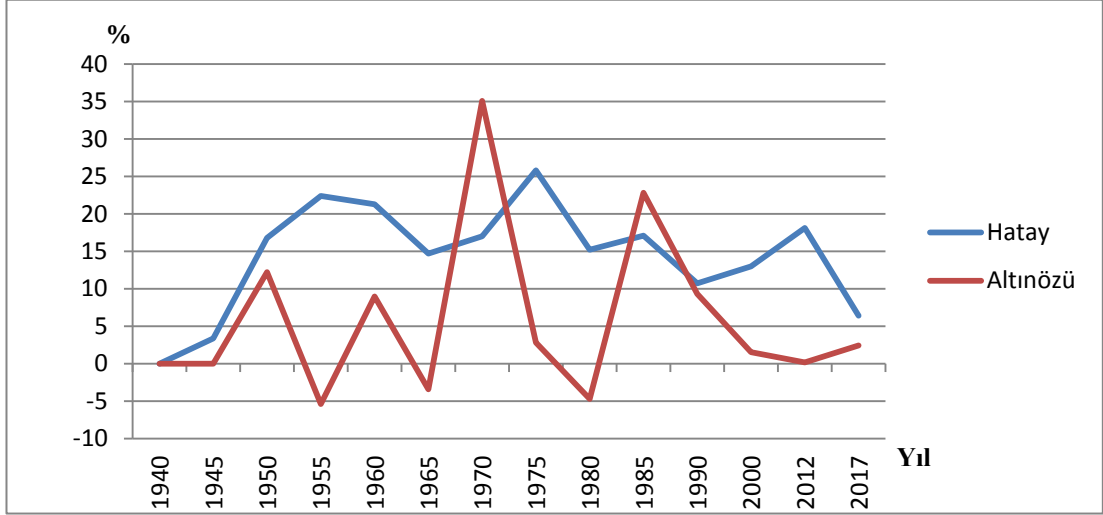
Tablo 13: Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Toplam Nüfus Yıllık Artış Oranları (%) (1940-2017)

YILLAR	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	-	-	-	-	-	-
1945	1,18	5,55	3,36	-	-	-
*1950	16,3	17,3	16,8	12,1	12,4	12,2
1955	26,0	18,9	22,4	-4,79	-6,04	-5,4
1960	21,5	21,2	21,3	9,52	8,36	8,95
1965	14,4	15,1	14,7	-2,99	-3,87	-3,43
1970	13,7	20,2	17,0	32,9	37,3	35,1
1975	29,0	22,7	25,8	2,68	2,90	2,79
1980	12,0	18,5	15,2	-6,46	-2,99	-4,72
1985	15,6	18,5	17,1	22,4	23,1	22,8
1990	9,93	11,6	10,7	6,84	11,8	9,32
2000	11,7	14,3	13,0	1,67	1,36	1,51
2012	19,6	16,6	18,1	4,80	-4,47	0,17
2017	6,30	6,47	6,39	3,16	1,68	2,42

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 18:Hatay İli ve Altınözü İlçesi Toplam Nüfus Artış Oranı (%) Grafiği (1940-2017)

Hatay ili ve Altınözü İlçesi toplam nüfus artış hızı incelendiğinde Hatay ili en fazla artış 1975 döneminde %o 45,9 oranında artmıştır. Artış hızının en düşük olduğu dönem ise 1945 döneminde %o 6,6 oranında artmıştır. Altınözü ilçesi toplam nüfus artış hızı incelendiğinde artış ve azalışlar olduğu görülmektedir. Altınözü ilçesi 1945-2017 arası dönemde artış hızının en fazla olduğu dönem %o 60,1 ile 1970 yılında artmıştır. En düşük artışın yaşandığı dönem ise -%o 11,1 ile 1955 yılında meydana gelmiştir (Tablo:14, Şekil:19).

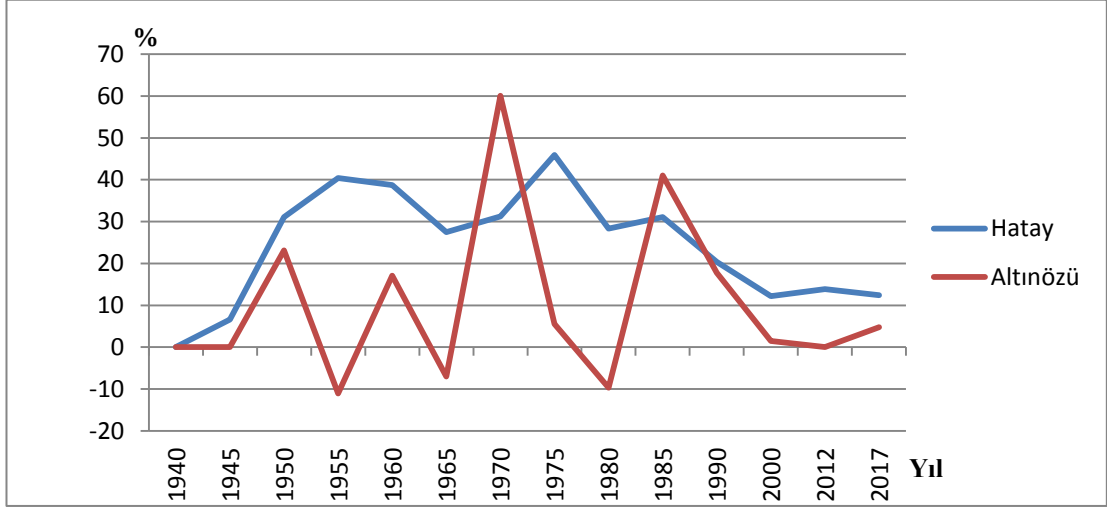
Tablo 14:Hatay İli ve Altınözü İlçesi'nin Toplam Nüfus Yıllık Artış Hızları (%) (1940-2017)

Yıllar	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	-	-	-	-	-	-
1945	2,35	10,8	6,6	-	-	-
*1950	30,2	31,9	31,1	22,9	23,3	23,1
1955	46,2	34,5	40,4	-9,81	-12,4	-11,1
1960	38,9	38,4	38,7	18,2	16,1	17,1
1965	26,9	28,0	27,5	-6,1	-7,9	-7
1970	25,7	36,8	31,2	56,8	63,5	60,1
1975	50,9	40,8	45,9	5,3	5,7	5,50
1980	22,7	33,9	28,3	-13,4	-6,08	-9,71
1985	29,1	34,0	31,1	40,5	41,6	41,0
1990	18,9	21,9	20,4	13,2	22,3	17,8
2000	11,0	13,4	12,2	1,65	1,35	1,50
2012	14,9	12,8	13,9	3,91	-3,81	0,05
2017	12,2	12,6	12,4	6,12	3,32	4,77

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 19.: Hatay İli ve Altınözü İlçesi Toplam Nüfus Artış Hızı (%) Grafiği (1940-2017)

Cumhuriyet Dönemi Kırsal Nüfus Gelişimi

Araştırma sahasındaki yer şekilleri yerleşmeler ve tarımsal etkinlikler üzerinde önemli bir yönlendiriciliğe sahiptir. Kuseyr Platosu'nda insan, yer şekillerinin sağladığı imkân ölçüsünde hem yerleşim alanı oluşturmuş, hem de tarımsal faaliyetlerde bulunmuştur. Bu bağlamda araştırma sahasındaki yer şekilleri, belirtilen insan faaliyetleri kapsamında doğal ortam insan etkileşiminin yoğunluğu bakımından değerlendirilmiştir (Özşahin 2014, 69). Altınözü ilçesinde tarımsal alanların sınırlı ve parçalı bir yapıya sahip olmasından dolayı, tarımsal faaliyetler yoğun iş gücü gerektirmektedir. Bundan dolayı Altınözü ilçesinin kırsal nüfusu toplam nüfus içerisinde büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. 416715

Hatay ili kırsal nüfus gelişimi 1940-2017 periyodunda sürekli bir artış göstermiştir. Buna karşın Altınözü kırsal nüfusu, toplam nüfus seyrinde olduğu gibi sürekli bir artış göstermeyip, salınımlar yaparak artmıştır. Bu salınımlar, 1955 yılında %-6,65 oranında azalışla meydana gelmiştir. Kırsal nüfusun 1970 yılında %-20,4 oranında bir salınım yaparak bir önceki yıla göre azalmıştır. Altınözü ilçesinde kırsal nüfusun azalış gösterdiği başka bir salınım ise 2012 yılında %--3,80 oranında bir azalış göstermiştir.

Altınözü İlçesi 1945 yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur. Bu yüzden Altınözü ilçesine ait nüfus verileri 1945 yılı ve sonrasında hesaplanmıştır. 1945 yılında Altınözü kırsal nüfusu 26.569 kişidir. İlçe kırsal nüfusunu 55 yıl geçtikten sonra 2000 yılında ikiye katlamıştır. Altınözü ilçesi kırsal nüfusu 1945-2012 döneminde 67 yıllık süreçte 25.201 kişi artarak 2012 yılında 51770 kişi olarak sayılmıştır. 2012 yılından sonra Büyükşehir Yasasının kabul edilmesinden sonra ilçeye ait kırsal nüfus verileri hesaplanmamıştır. (Tablo:15, Şekil:20, Şekil:21).

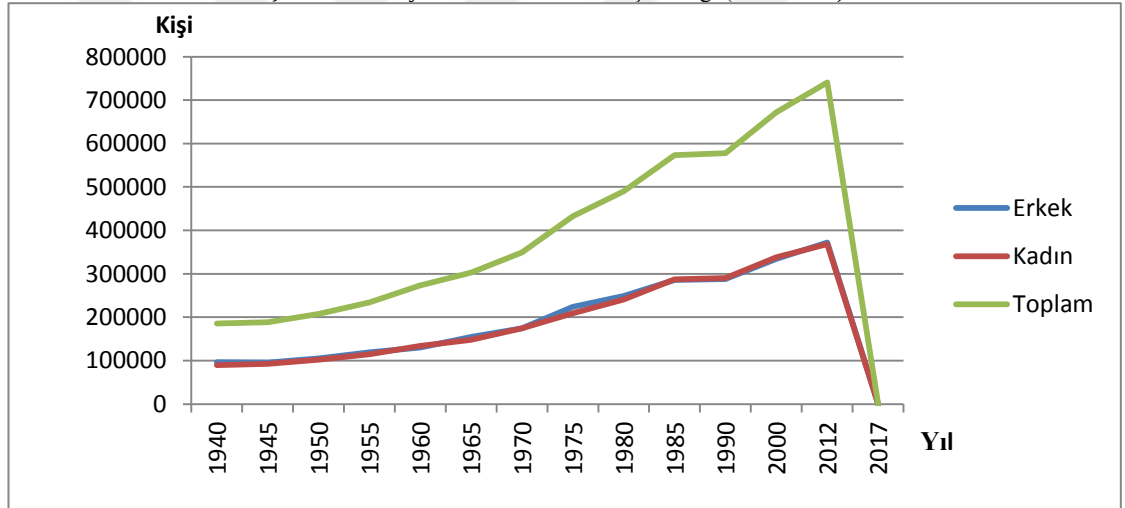
Tablo 15:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfusları (1940-2017).

Yıllar	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	96085	89738	185823	11451	10981	22432
1945	95399	92749	188148	13380	13189	26569
*1950	105227	102577	207804	15271	15081	30352
1955	119290	115000	234290	14313	13991	28334
1960	130378	133946	273324	15574	15202	30776
1965	154501	148043	302544	18966	18137	37103
1970	174623	174389	349012	15065	14458	29523
1975	223694	209112	432806	20349	20070	40419
1980	248830	240891	489721	19040	19686	38726
1985	286142	287265	573407	23343	24169	47512
1990	287786	290261	578047	24772	26988	51770
2000	334306	338079	672385	25947	27868	53815
2012	372439	368645	741084	25857	25913	51770
2017	-	-	-	-	-	-

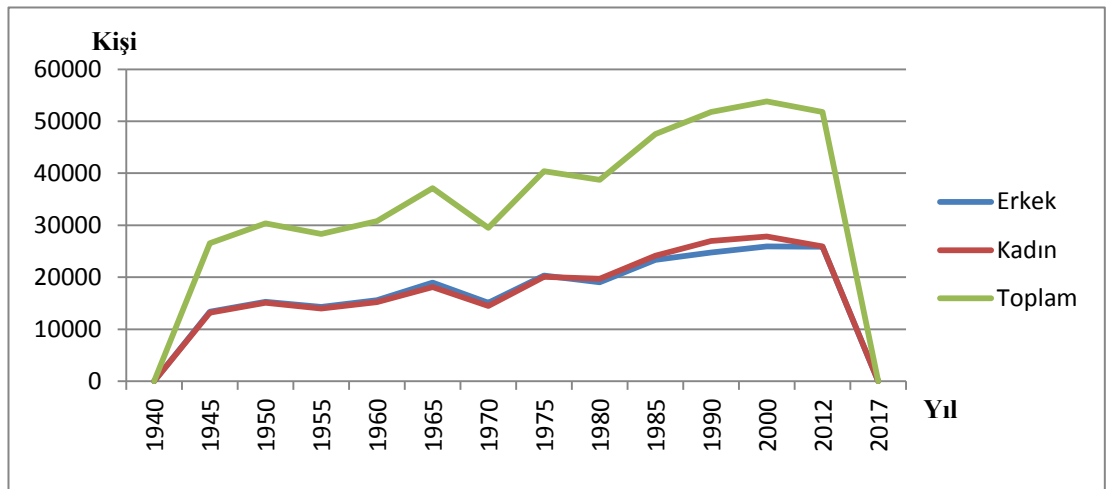
Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 20: Hatay İli Kırsal Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017)

Şekil 21:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017).

Kırsal nüfus artış oranları incelendiğinde Hatay ili kırsal nüfusu 1940-1945 döneminde %1,25 oranında artmıştır. Bu dönemde yaşanan II. Dünya savaşının ekonomik, siyasi, sosyal ve askeri nedenlerinden dolayı artış oranı en düşük dönemini yaşamıştır. İl kırsal nüfusu en fazla artış oranı 1975 döneminde %35,1 oranında gerçekleştirmiştir. Altınözü ilçesi kırsal nüfus artış oranı en fazla yaşandığı dönem 1975 yılında %36,9 oranında meydana gelmiştir. En düşük artış oranı ise 1955 yılında -%6,65 ile gerçekleşmiştir (Tablo:16, Şekil:22).

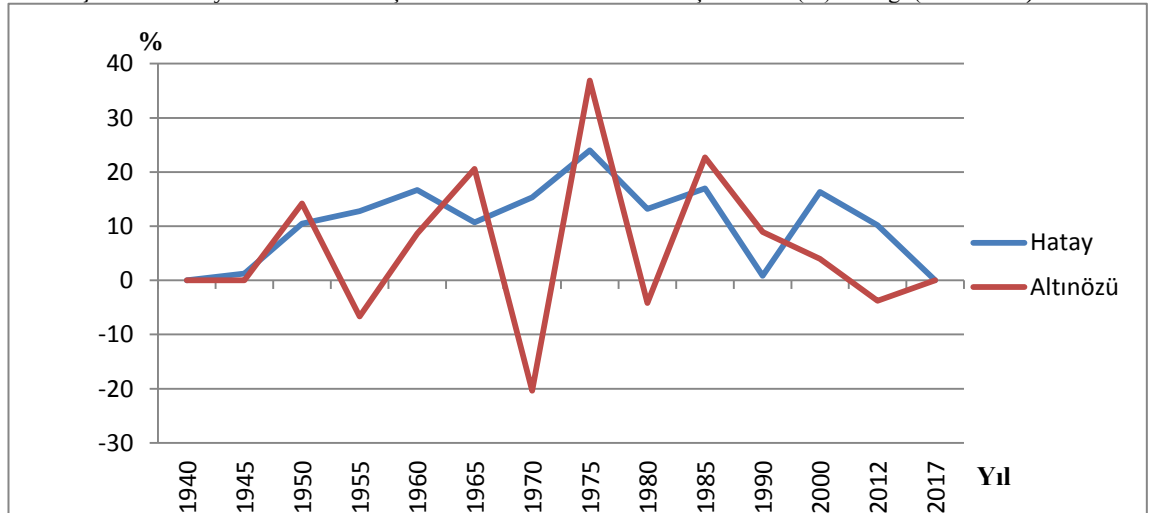
Tablo 16:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Oranları (%) (1940-2017)

Yıllar	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	-	-	-	-	-	-
1945	0,71	3,36	1,25	-	-	-
*1950	9,58	10,6	10,5	14,1	14,4	14,2
1955	13,36	12,1	12,8	-6,27	-7,23	-6,65
1960	9,29	16,5	16,7	8,81	8,66	8,62
1965	18,5	10,5	10,7	21,8	19,3	20,6
1970	13,2	17,7	15,3	-20,6	-20,3	-20,4
1975	28,1	19,9	24,0	35,1	38,8	36,9
1980	11,2	15,2	13,2	-6,43	-1,91	-4,19
1985	15,0	19,3	17,0	22,6	22,8	22,7
1990	0,57	1,04	0,81	6,12	11,7	8,96
2000	16,2	16,5	16,3	4,74	3,3	3,95
2012	11,4	9,04	10,2	-0,35	-7,02	-3,80
2017	-	-	-	-	-	-

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 22:Hatay ili ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Oranları (%) Grafiği (1940-2017)

Kırsal nüfus yıllık artış hızı tablosu incelendiğinde artış oranına paralel bir tablo çıkmaktadır. Hatay ili artış hızı en yüksek olduğu dönem 1975 döneminde %42,9 oranında meydana gelmiştir. En düşük olduğu dönem ise 1990 yılında %0,16 oranında gerçekleşmiştir. Altınözü ilçesi artış hızı tablosu incelendiğinde dalgalı bir

eğri çizdiği görülmektedir. Artış hızı en fazla olduğu dönem 1980 yılında %o 62,9 olarak meydana gelmiş iken, en düşük artış hızı ise 1975 döneminde %o45,7 oranında meydana gelmiştir (Tablo:17, Şekil:23).

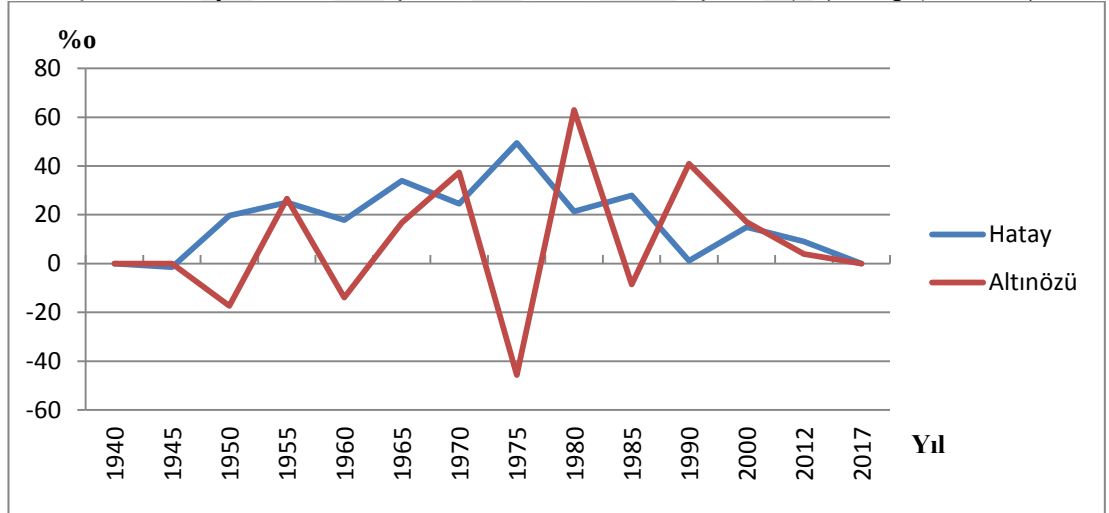
Tablo 17:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Hızları (%o) (1940-2017)

Yıllar	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	-	-	-	-	-	-
1945	-1,43	6,60	2,58	-	-	-
*1950	19,6	20,1	19,9	-19,7	-15,2	-17,4
1955	25,1	22,9	24,0	26,4	26,8	26,6
1960	17,8	30,5	24,1	-13,0	-15,0	-14,0
1965	34,0	20,0	27,0	16,9	16,6	16,8
1970	24,5	32,8	28,6	39,4	35,3	37,4
1975	49,5	36,3	42,9	-46,1	-45,3	-45,7
1980	21,3	28,3	24,8	60,1	65,6	62,9
1985	27,9	35,2	31,6	-13,3	-3,9	-8,6
1990	1,16	2,08	1,61	40,8	41,0	40,9
2000	15,0	15,3	15,1	11,9	22,1	17,0
2012	9,00	7,21	8,10	4,64	3,21	3,92
2017	-	-	-	-	-	-

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 23: Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Kırsal Nüfus Yıllık Artış Hızları (%o) Grafiği (1940-2017)

Cumhuriyet Dönemi Şehirsel Nüfus Gelişimi:

Türkiye 2017 yılı nüfusunun (80.810.525) kırsal-şehirsel nüfusu incelendiğinde kırsal nüfus (6.049.393) toplam nüfus içerisinde % 7, 49 kısmını oluştururken, şehirsel nüfus (74.761.132) ise toplam nüfusun % 92,51 oluşturmaktadır. Araştırma sahasında “12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı “12 ilde Büyükşehir belediyesi ve 27 ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun”, “14.03.2013 6447 sayılı 13 ilde büyükşehir belediyesi ve 26 ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde

kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanunda değişiklik yapılmasına dair kanunda değişiklik’’ (Resmi gazete 6.12.2012, Sayı: 28489) kapsamında Hatay Büyükşehir belediyesinin kurulmasıyla birlikte Hatay ili içerisinde yer alan bütün köyler büyükşehir belediyesinin birer mahallesine dönüştürülmüştür. Böylelikle Altınözü ilçesine bağlı 40 köy mahalleye olarak kabul edilmiş ve 2012 yılından sonra Hatay ili ve Altınözü ilçesine ait kırsal nüfus verileri yer almamaktadır. Hatay ili 2017 toplam nüfusunun (1.575.226) tamamı şehirli nüfus olarak kabul edilmektedir. Altınözü ilçesinin 2017 yılı toplam nüfusunun (60603) tamamı şehirsal nüfus olarak kabul edilmektedir (Tablo:18, Şekil:24, Şekil:25).

Altınözü ilçesi şehirsal nüfusu sürekli artmamış bazı dönemlerde dalgalanmalar yapmıştır. 1945 yılı şehirsal nüfusu 2822 kişidir. 1975-1980 döneminde azalmıştır. 1990-2000 döneminde de şehirsal nüfus miktarında azalış yaşanmıştır (Tablo:18, Şekil:24, Şekil:25).

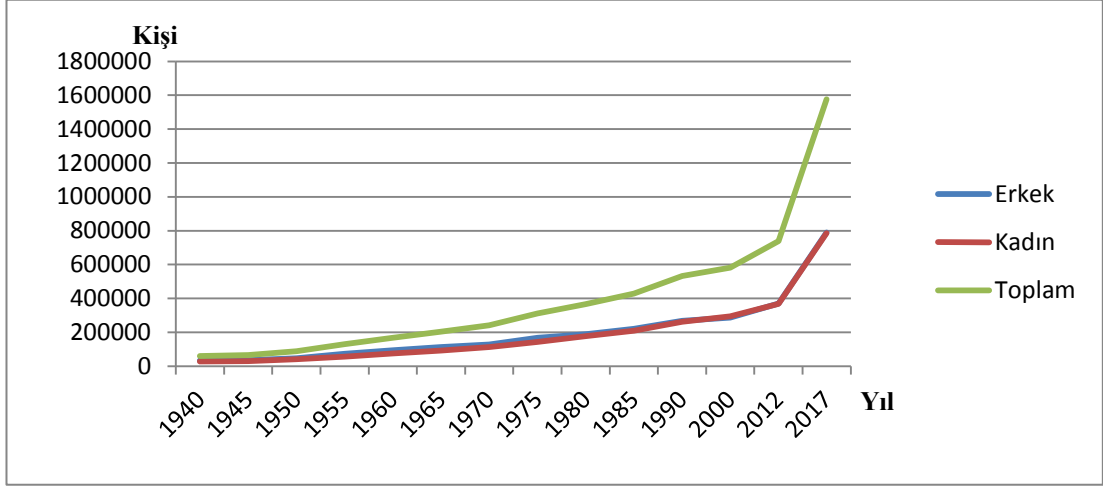
Tablo 18:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Şehir Nüfusları (1940-2017).

YILLAR	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	33257	27058	60315	1116	995	2111
1945	35471	30522	65993	1454	1368	2822
*1950	46972	42023	88995	1361	1275	2636
1955	72487	56354	129341	1493	1378	2871
1960	93612	74273	167885	1771	1452	3223
1965	112.093	91.517	203.610	1762	1550	3312
1970	128.445	113.607	242.052	2630	2012	4642
1975	167.214	144.093	311.307	2603	2555	5158
1980	188.993	177.557	366.550	2430	2262	4692
1985	220154	208691	428845	2942	2850	5792
1990	268762	262.945	531.707	3310	3208	6518
2000	287199	294.142	581341	2603	2749	5352
2012	370946	368644	739590	4063	3336	7399
2017	790209	785017	1575226	30864	29739	60603

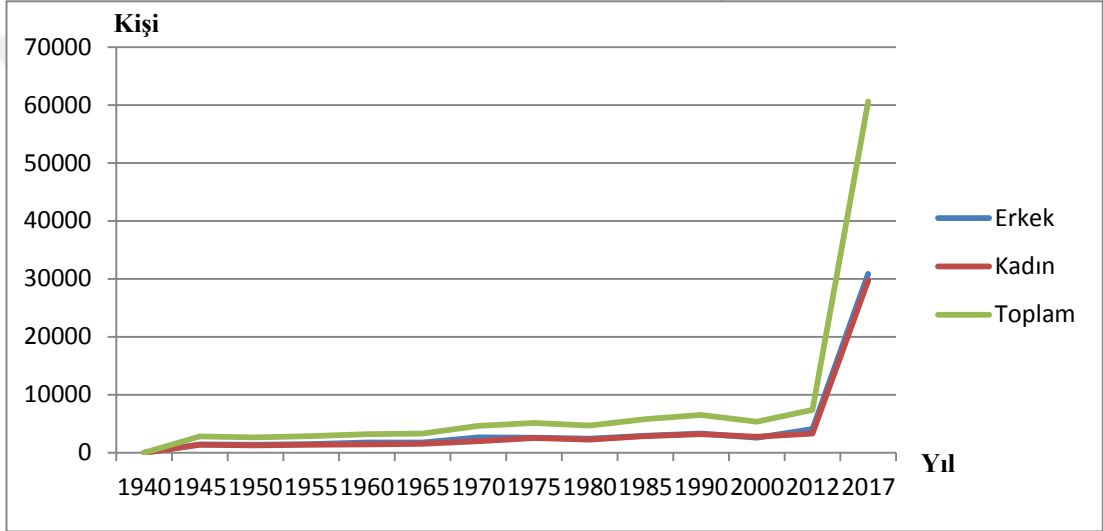
Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 24:Hatay İli Şehir Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017).

Şekil 25:Altınözü İlçesi Şehir Nüfusu Artış Grafiği (1940-2017).

Şehirsal nüfus artış oranı tablosu incelendiğinde şehirsal nüfusta sürekli bir artış yaşanmıştır. Hatay ili için en fazla artış 1955 döneminde %44,2 oranında artmıştır. En düşük artışı ise 2000 yılında %9,4 oranında yaşanmıştır. 2012 yılı sonrası büyükşehir yasası kabul edildiği için il genelindeki tüm kırsal nüfus şehirli nüfustan sayılmış ve 2017 yılı şehirsal nüfusta suni bir artış oranı yaşanmıştır. bu oran %112,9 olarak gerçekleşmiştir. Altınözü ilçesi şehirsal nüfus oranı 1985 yılında %23,5 oranında artış ile en fazla olduğu dönemdir. 2000 yılında %-17,8 oranında meydana gelmiştir. 2017 yılında ilçe kırsal nüfusu şehirli nüfustan sayıldığı için suni bir artış yaşanmış ve %725,6 oranında meydana gelmiştir (Tablo:19, Şekil:26).

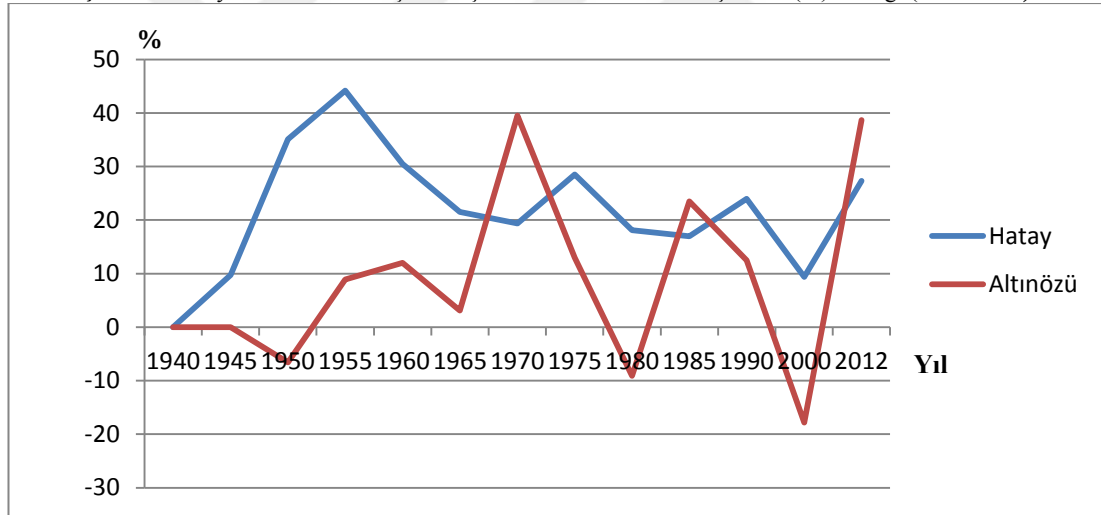
Tablo 19:Hatay İli ve Altınözü İlçesinin Şehirsel Nüfus Yıllık Artış Oranı (%) Tablosu (1940-2017).

Yıllar	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	-	-	-	-	-	-
1945	6,66	12,8	9,73	-	-	-
*1950	32,4	37,7	35,1	-6,40	-6,80	-6,60
1955	54,3	34,1	44,2	9,70	8,10	8,89
1960	29,1	31,8	30,5	18,6	5,37	12,0
1965	19,7	23,2	21,5	-0,51	6,75	3,12
1970	14,6	24,1	19,4	49,3	29,8	39,5
1975	30,2	26,9	28,5	-1,03	27,0	13,0
1980	13,0	23,2	18,1	-6,65	-11,5	-9,10
1985	16,5	17,5	17,0	21,1	26,1	23,5
1990	22,1	26,0	24,0	12,5	12,6	12,5
2000	6,86	11,9	9,4	-21,4	-14,3	-17,8
2012	29,2	25,3	27,3	56,1	21,4	38,7
2017	113,0	112,9	113,0	659,7	791,5	725,6

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 26:Hatay ili ve Altınözü İlçesinin Şehirsel Nüfus Yıllık Artış Oranı (%) Grafiği (1940-2017)

Şehirsel nüfus artış hızı tablosu incelendiğinde, artış oranı ile paralellik göstermektedir. Hatay ili 1950 yılında %60,1 olarak en fazla artış hızının olduğu dönemdir. Artış hızının an düşük olduğu dönem ise 2000 yılında %8,9 oranında olmuştur. Altınözü ilçesi şehirsel nüfus artış hızı nüfusu az olduğundan artış oranında yaşanan artış az olsa bile artış hızı yüksek olmaktadır. Altınözü şehirsel nüfus artış hızı 1950 yılında %267 oranında en fazla olarak meydana gelmiştir. En düşük artış ise 2012 yılında %68,5 oranında yaşanmıştır. 2017 yılında yaşanan artış ise suni bir artıştır (Tablo:20, Şekil:27).

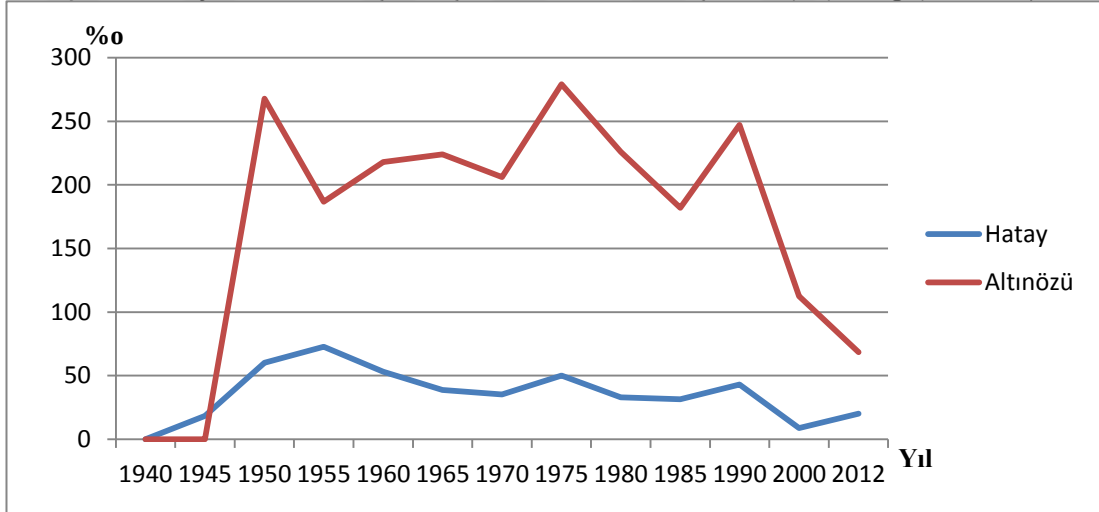
Tablo 20:Hatay İli ve Altınözü İlçesi Şehir Nüfus Yıllık Artış Hızları (%) (1940-2017).

Yıllar	Hatay			Altınözü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1940	-	-	-	-	-	-
1945	12,9	24,1	18,5	-	-	-
*1950	56,2	64,0	60,1	260,6	275,0	267,8
1955	86,8	58,7	72,7	187,2	186,4	186,8
1960	51,2	55,2	53,2	219,4	216,2	217,8
1965	36,0	41,8	38,9	237,2	210,7	224,0
1970	27,2	43,3	35,2	199,0	213,5	206,2
1975	52,8	47,5	50,2	298,5	259,6	279,1
1980	24,5	41,8	33,1	198,0	254,0	226,0
1985	30,5	32,3	31,4	186,7	177,1	181,9
1990	39,9	46,2	43,1	242,1	252,0	247,1
2000	6,64	11,2	8,9	112,5	112,6	112,5
2012	21,3	18,8	20,1	65,5	71,4	68,5
2017	151,3	151,2	151,2	312,2	242,7	277,4

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

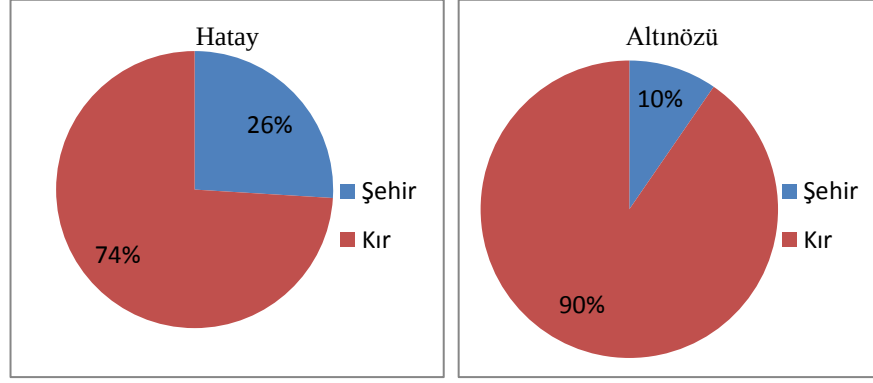
*1950 yılı nüfus değerleri, 1945 ve 1955 yılı verileri kullanılarak orantılanmıştır.

Şekil 27:Hatay ili ve Altınözü İlçesinin Şehirsel Nüfus Yıllık Artış Hızları (%) Grafiği (1940-2017).

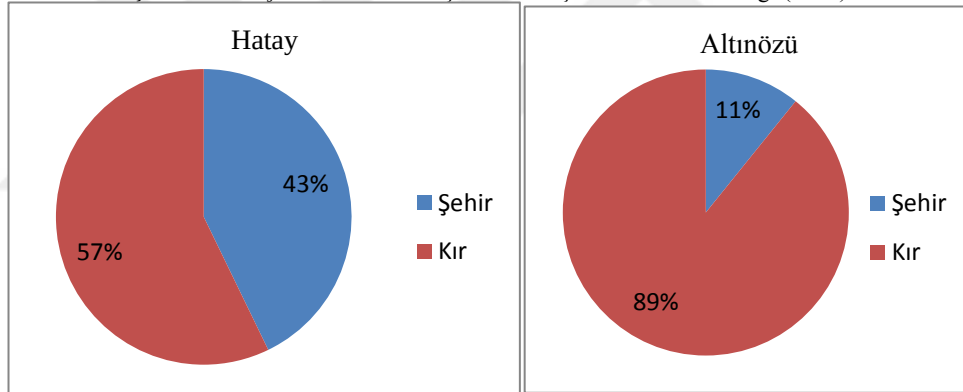
Nüfus kıyaslamalarında önemli bir gösterge olan toplam nüfusun kırsal-kentsel birbirine göre oranıdır. Hatay ili 1945 yılı toplam (254,141) nüfusunun %74 kır (188,148), %26 (65993) ise şehirli nüfustan oluşmaktadır. Altınözü İlçesi toplam (29,391) nüfusunun %90'ı (26,569) kırsal alanda yaşarken, %10'u (2,822) şehirsel alanda yaşamaktadır (Şekil:28).

Şekil 28:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehrsel Nüfus Grafiği (1945).

Türkiye 1980 yılı toplam nüfusunun (44.736.957) kent nüfus oranı (19.645.007) % 43,91 oluşturmaktadır. Kırsal nüfusu (25.091.950) ise %56,09 oranını oluşturmaktadır. Hatay il 1980 nüfusu incelendiğinde ise kırsal nüfusu (489721), toplam nüfusun % 57'sini oluştururken, kent nüfusu (366550) ise % 43'ünü oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 1980 yılı nüfusu incelendiğinde kırsal nüfusu (38726) %89 oluştururken, kent nüfusu (4692) ise % 11 oluşturmaktadır (Şekil:29).

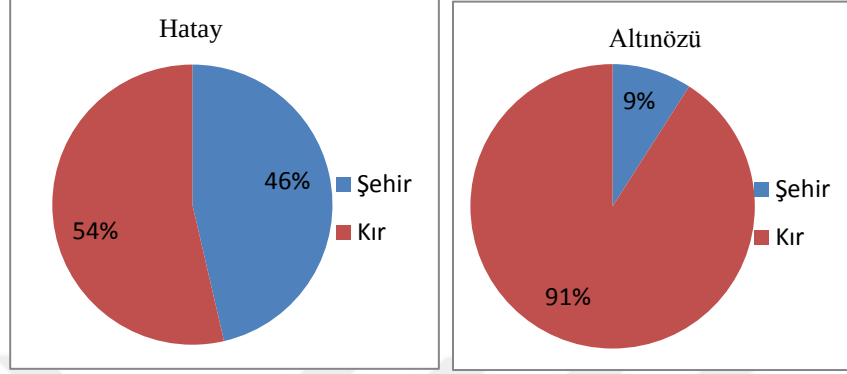
Şekil 29:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehrsel Nüfus Grafiği (1980).

Altınözü İlçe nüfusu toplam nüfus içerisinde kırsal nüfus oranının büyük bir oranını oluşturması, ilçenin kırsal bir özelliklere sahip nitelikler yansıtmaktadır. Türkiye 2000 yılı nüfusu 67.803.927 kişiden oluşturmaktadır. Toplam nüfus içerisinde şehirli nüfusu (44.006.274) % 64,90 oluştururken, kırsal nüfusu(23.797.653) % 35,10 oluşturmaktadır. Bu dönemde kırdan büyükşehirlere doğru göçün yaşanmasında dolayı şehirli nüfus toplan nüfus içerisinde kırsal nüfusu geçmiştir. Hatay ili 2000 yılı nüfus özellikleri incelendiğinde şehir nüfusu (581341) toplam nüfusun %46 oluştururken, kırsal nüfusu (672385) ise toplam nüfusun %54 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 2000 yılı kırsal-şehrsel nüfus özellikleri incelendiğinde ise şehir nüfusu (5352) toplan nüfusun %9 oluştururken, kırsal nüfus (53815) ise toplam nüfusun % 91 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 2000 yılı şehirli nüfusu, 1980 dönemine göre toplam nüfus içerisinde % 2 oranında azalış

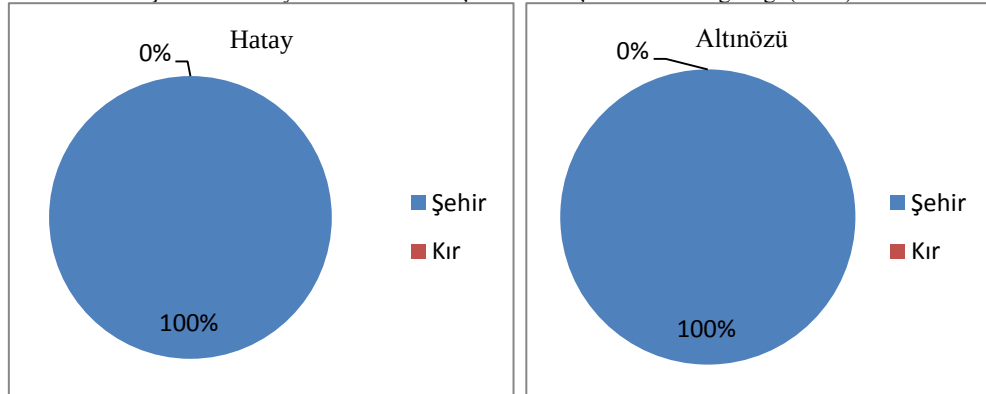
göstermiştir. Bunun nedeni Altınözü kırsal nüfusu 1980-2000 yılları arasındaki 20 yıllık periyotta % 35,61 oranında 15.089 kişi artış göstermiştir. Buna karşılık Altınözü şehrsel nüfusu 1980-2000 yılları arasında 20 yıllık periyotta % 18,2 oranında 660 kişi artış göstermiştir (Şekil:30).

Şekil 30:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehrsel Nüfus Grafiği (2000).

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir yasası ile birlikte Hatay İli sınırları içerisinde yer alan bütün köyler Hatay Büyükşehir Belediyesinin birer mahallesi olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle nüfus istatistiklerinin tamamı şehrsel nüfus olarak değerlendirilmektedir (Şekil:31). 2017 yılı Hatay İli ve Altınözü ilçesine ait kırsal-şehrsel nüfus ayrımını istatistiklerden çıkarmak için ilçe merkezindeki mahallelerin isimlerini bilmek gerekmektedir. Bu durum istatistikler üzerinden yeniden bir nüfus çalışması yapılmasına ihtiyaç gösterir ki, çalışmanın hem sınırlılıkları arasında bulunur hem de çalışmanın süre itibarıyla daha uzun zaman diliminde yürütülmesine neden olur. Dolayısıyla 2012 yılından sonra ilçe merkezi (şehrsel alan) nüfusunu tespit edebilmemiz için imar sahası içerisinde yer alan mahallelerin nüfuslarını ayırmak suretiyle şehir nüfusu tespit edilebilir. Çalışmada şehir nüfusu tespit ederken şehir merkezindeki mahalleler, kırsal kesim mahallelerinden ayrılarak tespit edilmiştir.

Şekil 31:Hatay ili ve Altınözü İlçesi Kırsal- Şehrsel nüfus grafiği (2017).

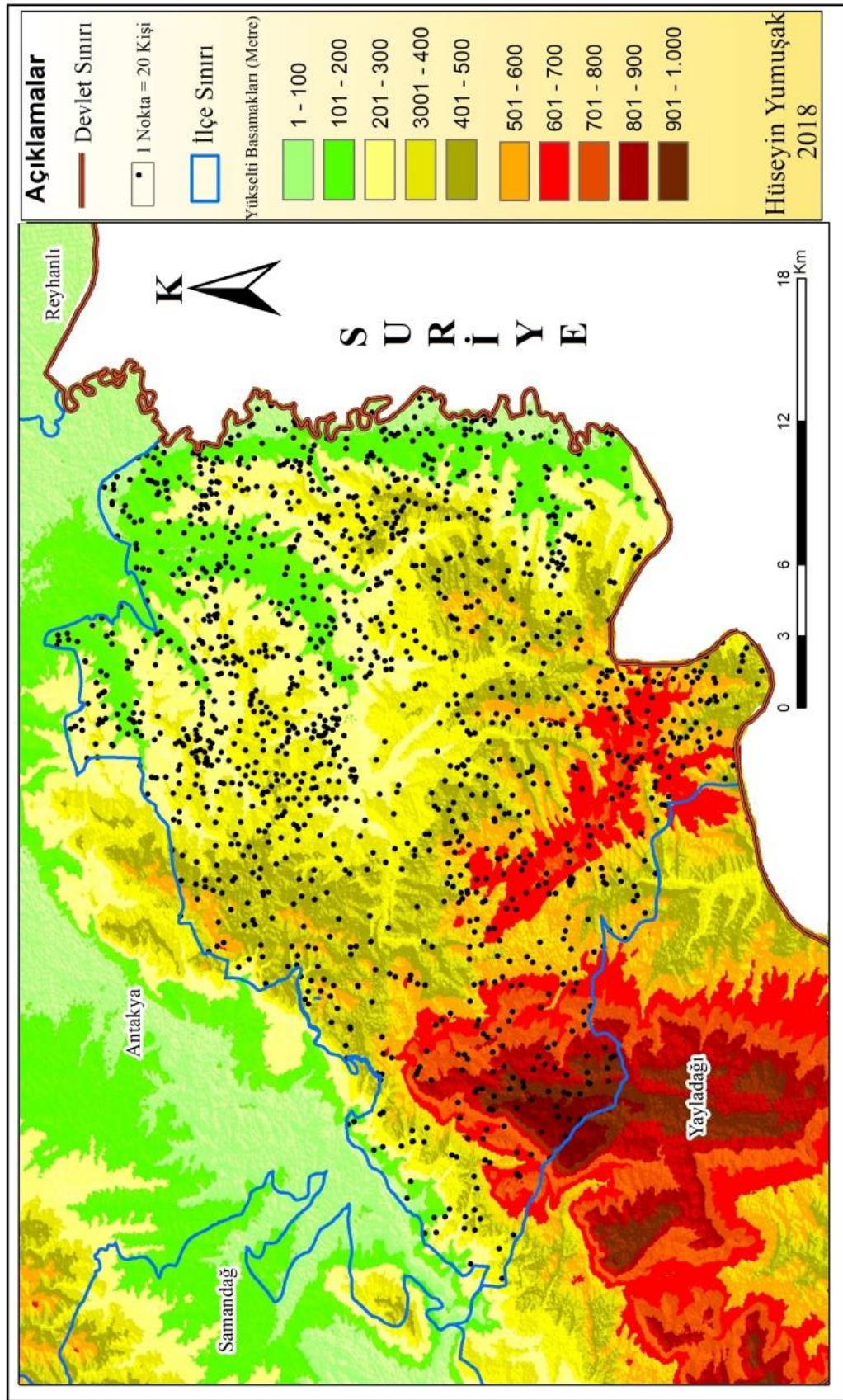
4.2.4. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunlukları

Altınözü ilçesi nüfus dağılışı ve yoğunluğu, jeomorfolojik birimlerin etkisinde kalmıştır. Altınözü ilçe sınırları içerisinde bölgenin en önemli jeomorfolojik birimi olan Kuseyr Platosu kırsal yerleşmeleri, tarımsal faaliyetleri dağılışıda etkili olmuştur. Plato üzerinde tarımsal faaliyetlerin yapılabildiği sahalarda nüfus yoğunluğu daha fazladır. “Kuseyr Platosu da kuzeye doğru tedrici alçalışa sahip bir horst olarak nitelendirilebilir (Gönençgil ve Karataş 2012, 14)”. Kuseyr platosu iki tarafından Asi Nehri’nin yerleştiği grabenin bulunduğu ve bu nedenle bir horst karakteri (Özşahin 2014, 87) kazandırmış ve asi nehri platonun doğu ve batı sınırını oluşturmuştur. Altınözü ilçesinin nüfusun dağılışı ve yoğunluk özellikleri belirli dönemler temel alınarak (1945, 1960, 1980, 2017) ortaya konulmuştur.

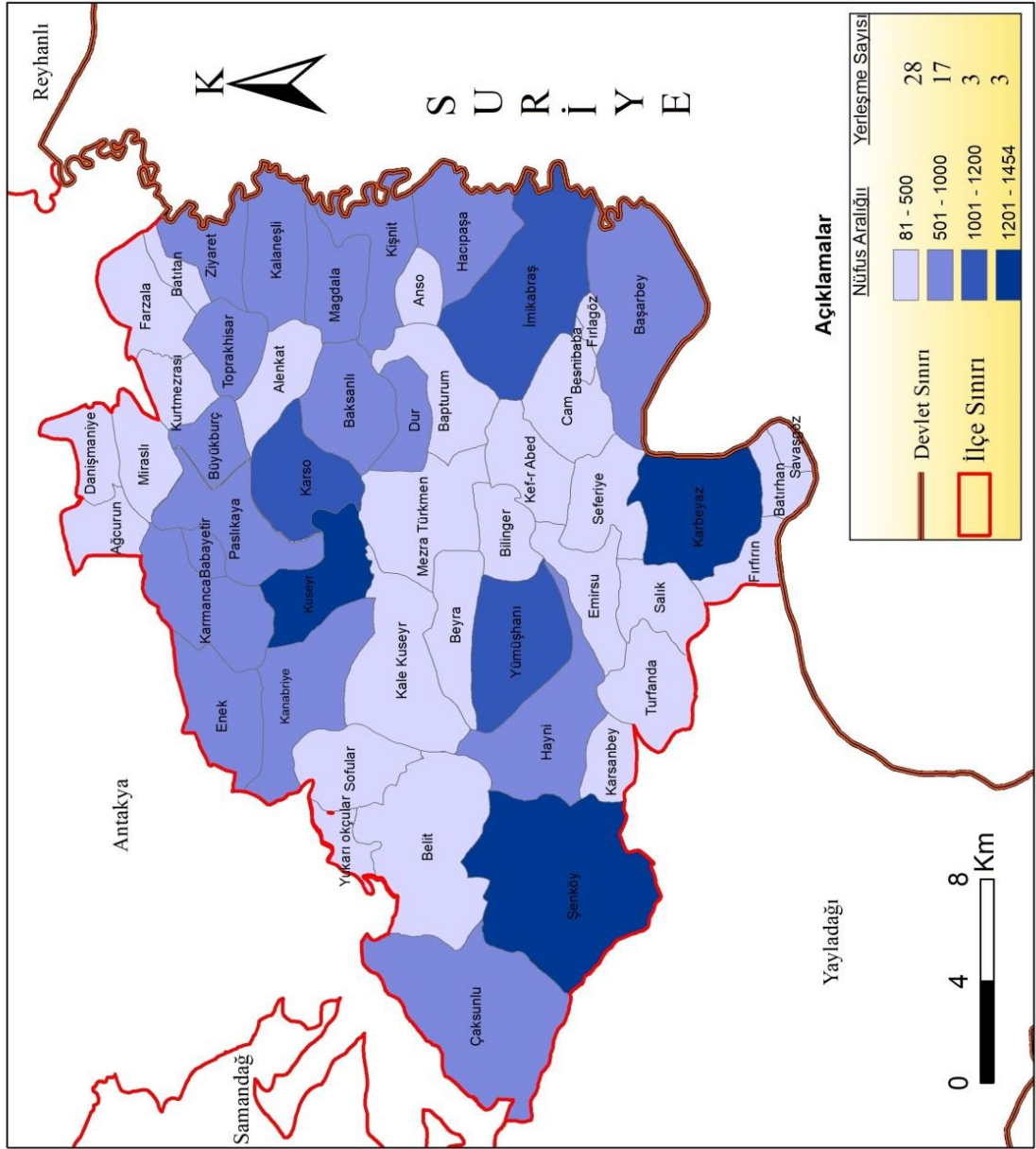
1945 Dönemi

Altınözü ilçesi 1945 yılı toplam nüfusu 29391 kişidir. Bu nüfusun yoğunluğu ve dağılışı incelendiğinde, ilçe merkezinde toplam nüfus 2822 kişidir. Kırsal alan toplam nüfusu ise 26569 dır. Toplam nüfusun % 9,6 ilçe merkezinde yaşamakta iken % 90,4 kırsal alanda yaşamaktadır. Bu oran nüfusun büyük bir kesiminin kırsal alanda yaşadığını göstermektedir. Altınözü ilçesi 1945 yılı ilçe sınırları günümüzdeki sınırlardan daha geniş bir alanı kapsamaktadır.

Nüfusun dağılışı ve yoğunluk özellikleri dikkate alındığında ilçenin doğu ve kuzey bölümü her dönemde yoğun nüfuslu alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni bölgede alüvyal örtülü verimli toprakların bulunması, sulamaya imkân sağlayan akarsuların (Asi Nehri ve Beyazçay Deresi) yer alması ayrıca eğitim değerlerinin düşük olmasından dolayı makinalı tarıma ve sulama imkânlarına olanak sağlamasıdır. Altınözü ilçesi yüz ölçümü 438 km² olarak kabul edildiğinde 1945 yılı Altınözü ilçesi nüfus yoğunluğu km² 67 kişidir. 1945 yılında Altınözü ilçesine bağlı 51 köy sayısı bulunmaktadır. Bu köylerden nüfusu 81-500 arasında olan 27 köy bulunmaktadır. Bu köylerin nüfusu seyrek olduğu gözlenmektedir. Nüfusu 501-1000 arası olan yerleşme sayısı ise 18’dir. Nüfus miktarı 1001-1201 olan köy sayısı 3, 1201-1454 arası olan köy sayısı ise 3 tür. Bu sayılara dayanarak nüfusu seyrek olan yerleşme sayısı daha fazla olduğu görülmektedir. Nüfus genellikle ilçenin doğu ve kuzey kesimlerinde toplandığı gözlemlenmektedir (Şekil:32, Şekil:33). Altınözü ilçesi kurulduğunda Şenköy Bucağı ve bu bucağa bağlı olan köyler de Altınözü ilçesine dâhil edilmiştir. Bu durumda 1945 yılında Altınöz’üne bağlı köy sayısı 52’dir.

Şekil 32:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (1945).

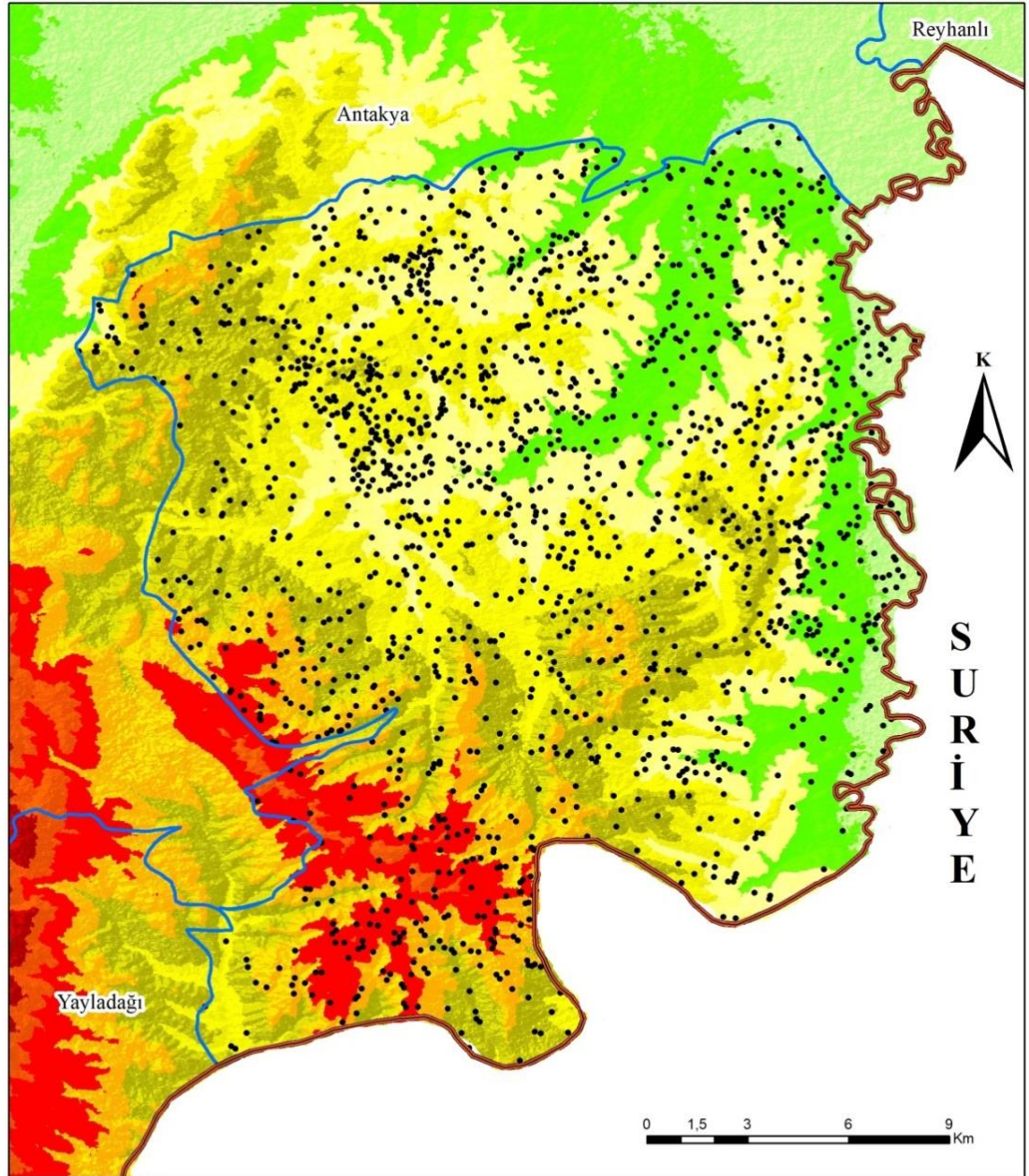

Şekil 33:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (1945).

1960 Dönemi

Altınözü İlçesi 1960 Dönemi Toplam nüfusu 33999 kişi olarak sayılmıştır. Bu nüfusun 30776 kırsal, 3223 kişi ise şehirseldir. İlçe nüfusunun 1960 yılı nüfus dağılışı incelendiğinde fiziki coğrafya şartlarının daha bölgesel farklılıklar gösterdiği alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Nüfusun Asi Nehri boyunca alüvyal toprakların yaygın olduğu alan ile Beyazçay Deresi'nin bulunduğu bölge özellikle dikkat çekmektedir. Bu bölgelerde eğim değerinin düşük, toprak veriminin yüksek olduğu ve tarımda sulama imkânının yapılmasına bağlı olarak tarımsal gelirin fazla olduğu alanlardır. Ayrıca ilçe merkezinin bulunduğu alan ile Yiğityolu köyünün nüfus dağılışı olarak yoğun olduğu alanlardır (Şekil:34).

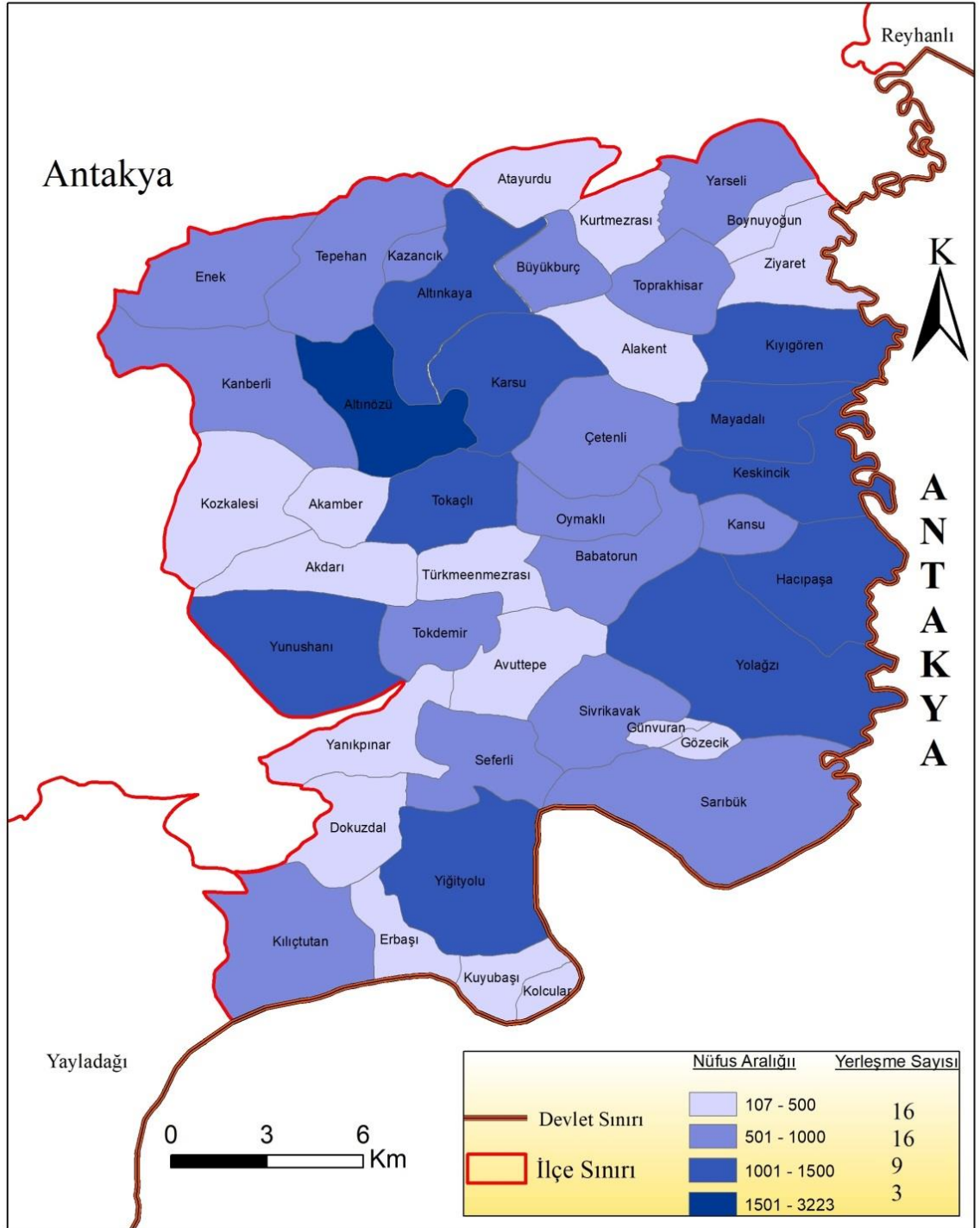
Altınözü ilçesi 1960 yılı nüfus yoğunluğu incelendiğinde seyrek nüfuslu köyler olarak sınıflandırılan 107-500 arası nüfusa sahip köy sayısı 16'dır. Bu köyler Kolcular, Akamber, Gözecik, Dokuzdal, Türkmenmezrası, Ziyaret, Kurtmezraası, Yanıkpınar, Erbaşı, Alakent, Atayurdu, Boynuydoğan, Akdarı, Avuttepe, Kuyubaşı, Günvuran köyleridir. Nüfusu Aralığı 500-1000 arası nüfus yoğunluğuna sahip köy sayısı 16'dır. Bu köyler Kozkalesi, Kılıçtutan, Seferli, Sivrikavak, Tokdemir, Kazancık, Yârseli, Enek, Kanberli, Oymaklı, Babatorun, Kansu, Toprakhisar, Sarıbük, Çetenli köylerdir, Büyükburç. Nüfus Aralığı 1001-3223 arası olan ve sık nüfusa sahip yerleşme sayısı ise 12'dir. Bu köyler (Şekil:58). Tepehan, Kıyığören, Tokaçlı, Mayadalı, Altınkaya, Yolağzı, Keskincik, Yunushanı, Hacıpaşa Köylerdir. Nüfus yoğunluğu köyü renk ile gösterilen ve nüfus aralığı 1501-1774 olan köy sayısı 2 dir. Bunlar Karsu köyü ile Yiğityolu köyüdür (Şekil:35).

Açıklamalar

Yükselti Basamakları (Metre)				Devlet Sınırı		Hüseyin Yumuşak 2018
1 - 100	501 - 600	İlçe Sınırı		1 Nokta = 20 Kişi		
101 - 200	601 - 700					
201 - 300	701 - 800					
3001 - 400	801 - 900					
401 - 500	901 - 1.000					

Şekil 34: Altınözü İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (1960).

Şekil 35: Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (1960).

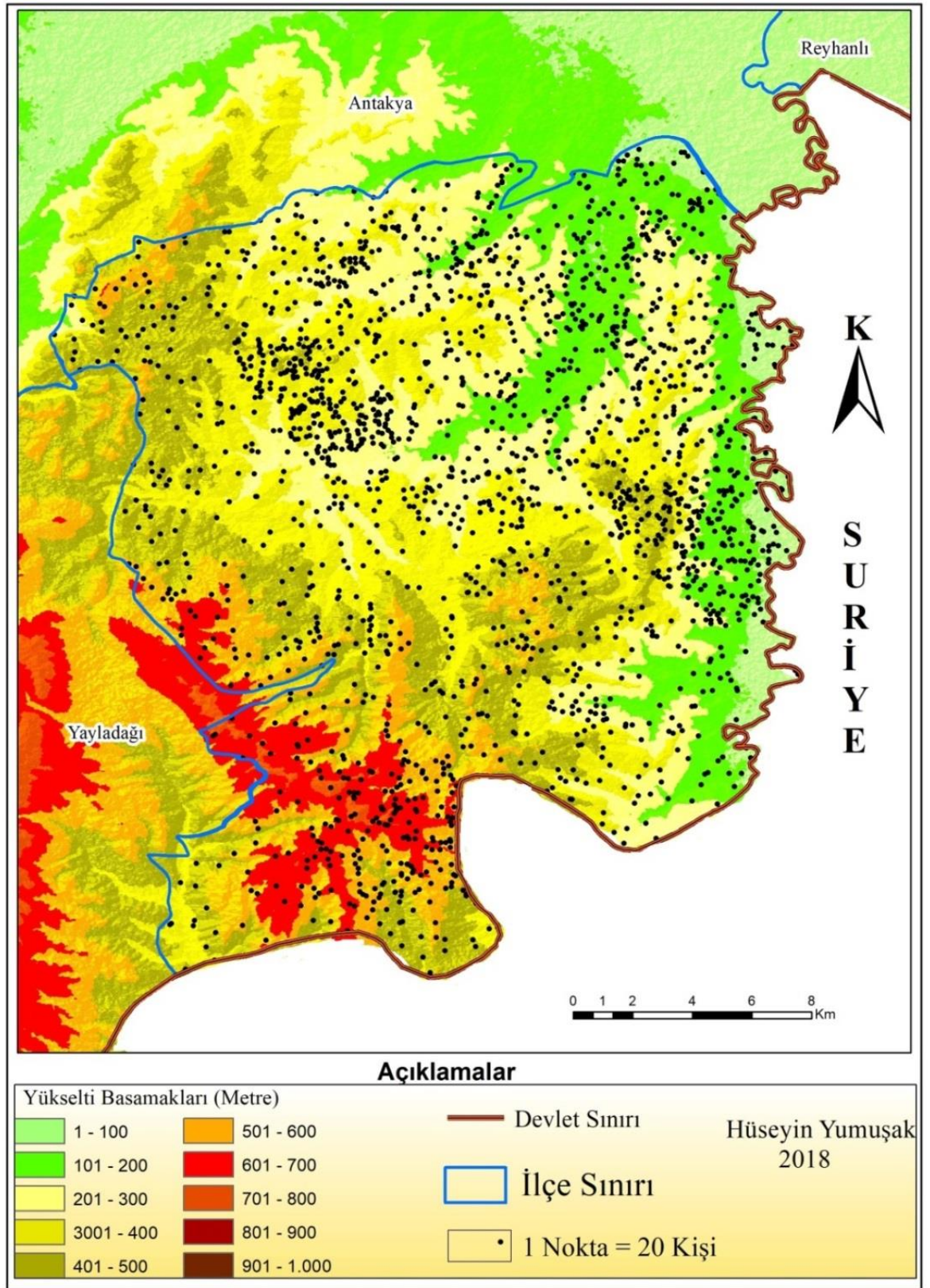
1980 Dönemi

Altınözü ilçesi 1980 yılı toplam nüfusu 43418 kişidir. Toplam nüfus içerisinde kırsal nüfus oranı 38726 kişi iken, şehirli nüfus miktarı ise 4692 kişidir.

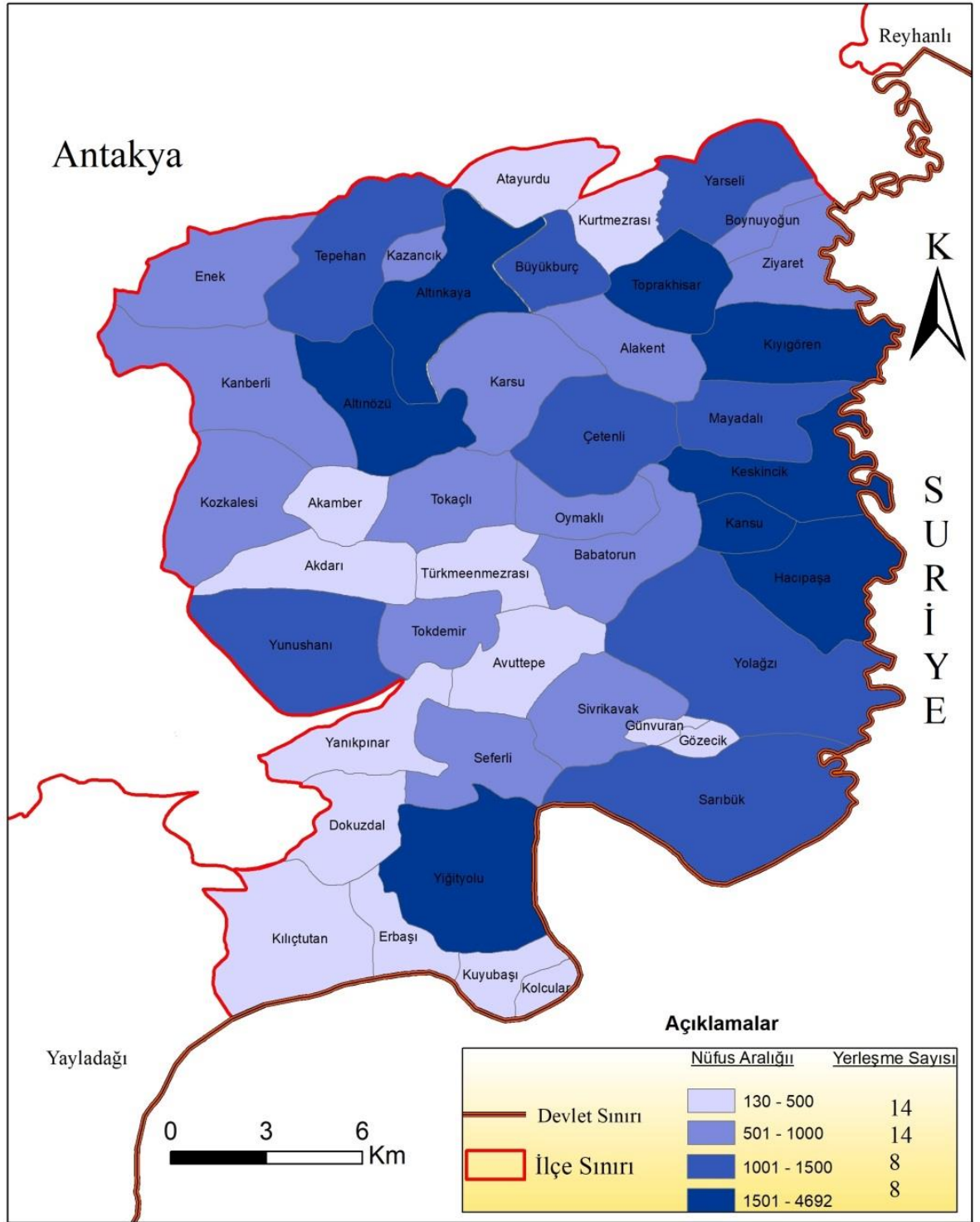
Toplam nüfus ilçe geneline dengeli olarak dağılmamıştır. Nüfusunun dağılımı incelendiğinde Altınözü ilçesinin kuzey bölgesi, Hacıpaşa ve Tepehan köylerinin bulunduğu doğu kesimi ve güneybatısına toplanmıştır. İlçe merkezi ve yakın çevresi de yoğun nüfuslu alanlardır. İlçenin orta kesiminde nüfusun seyrek olduğu bölgenin yükseltisi 300-600 m arasında değişen akarsular tarafından yarılmış vadilerin yoğun olduğu bir sahadır. Topoğrafyanın arızalı olması nüfus dağılışını da etkilemiştir (Şekil:36).

Araştırma sahasının 1980 yılı nüfus yoğunluk haritası incelendiğinde 130-500 arası nüfus miktarına sahip köy sayısı 14'dir. Bu nüfus aralığına sahip yerleşmeler nüfus yoğunluğu az olan yerleşmeler olarak nitelenebilir. Bu köyler Kolcular, Akamber, Günvuran, Kuyubaşı, Türkmenmezraası, Gözecik, Kurtmezraası, Akdarı, Dokuzdal, Erbaşı, Yanıkpınar, Atayurdu, Kılıçtutan, Avuttepe köylerdir. Nüfus aralığı 501-1000 olan köy sayısı 14'dür. Bu köyler Ziyaret, Kozkalesi, Seferli, Tokdemir, Alakent, Kazancık, Babatorun, Boynuyoğun, Enek, Kanberli, Oymaklı, Sivrikavak, Karsu, Tokaçlı köylerdir.

Nüfus miktarı 1001-1500 arasında olan köy sayısı 8'dir. Bu köyler Yunushanı, Tepehan, Mayadalı, Büyükburç, Yârseli, Sarıbük, Çetenli, Yolağzı köylerdir. Yoğun nüfuslu olan köy yerleşmeleri koyu renkle ile belirtilmiştir. Nüfusu 1501-2983 arasında olan köy sayısı 7'dir. Bu köyler Kansu, Toprakhisar, Altınkaya, Kıyığören, Keskincik, Hacıpaşa, Yiğityolu köylerdir. İlçe merkezinin Nüfusu 4692 kişidir (Şekil:37).

Şekil 36:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (1980).

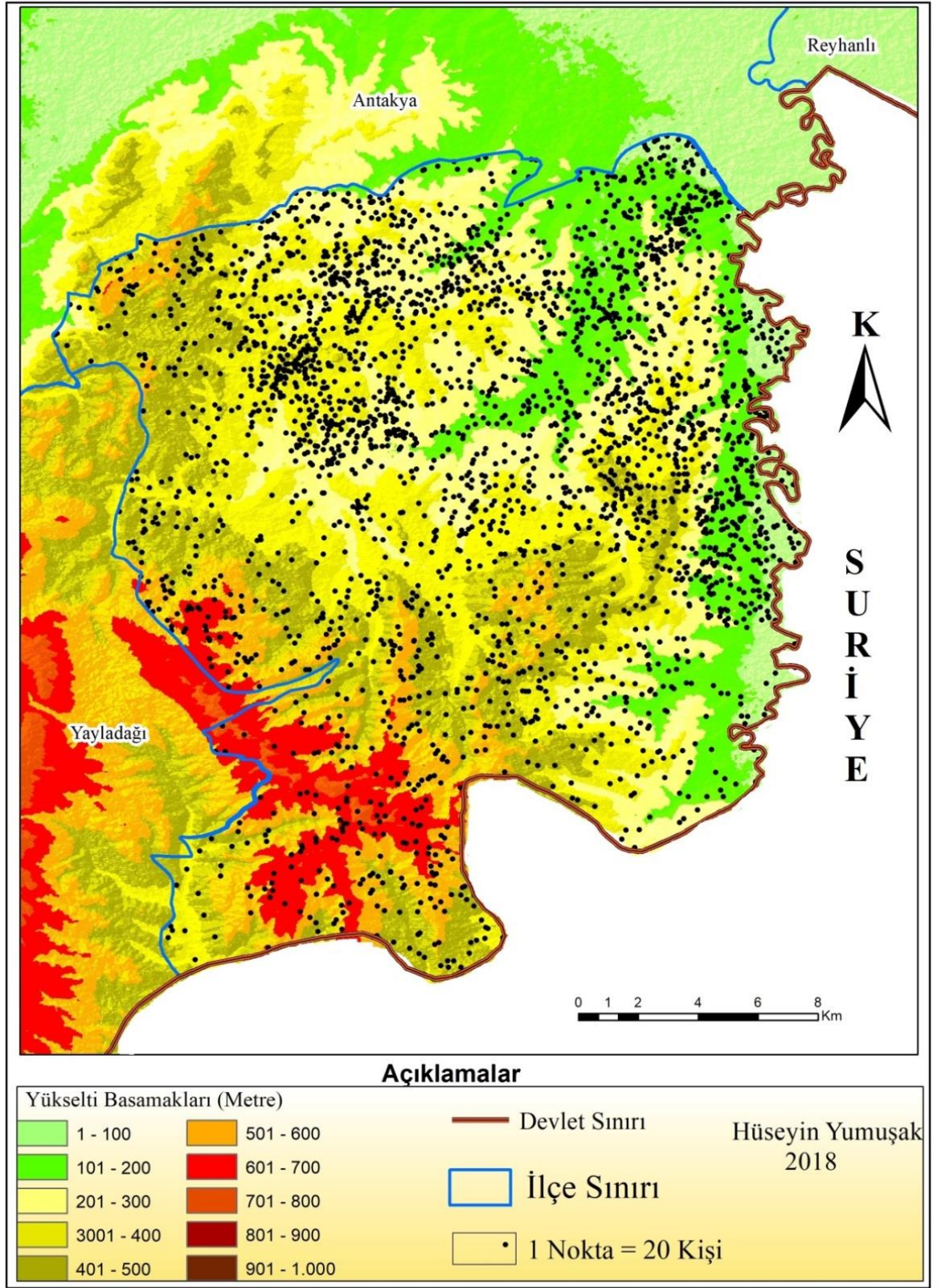
Şekil 37:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (1980).

2000 Dönemi

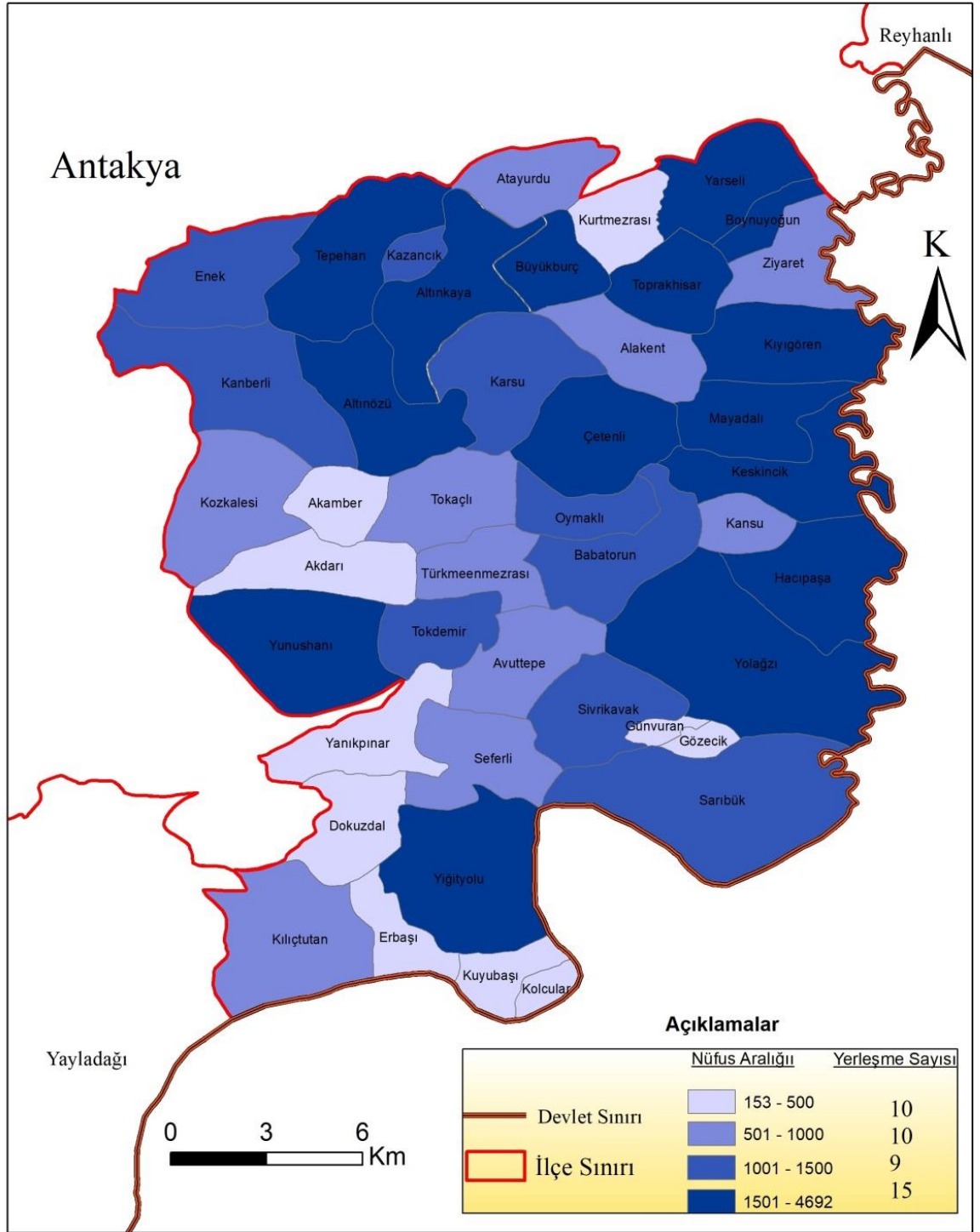
Altınözü ilçesi 2000 yılı nüfusun dağılışı ve yoğunluğu incelendiğinde Altınözü toplam nüfusu 59167 kişidir. Bu nüfusun 53815 kırsal alanda 5352 kişi de ilçe merkezinde yaşamaktadır. Nüfusun % 91 oranında kırsal alanda ikamet etmektedir.

Altınözü ilçe nüfusu her dönemde büyük oranda kırsal alanda yaşadığı dikkat çekmektedir. Bu durum ilçe merkezinde iş imkânlarının yetersiz olması ve tarımsal faaliyetlerin yoğun yapılmasından kaynaklanmaktadır. 1980-2000 yılları arasında toplam nüfus miktarında meydana gelen artışın nüfus dağılışında büyük bir değişiklik meydana getirmemiş, nüfusu yoğun olan bölgelerde nüfus miktarında artış olmuştur. 2000 yılında nüfus dağılışı ilçe merkezi ve kuzeyindeki bölgeler de daha sık olduğu halde ilçe merkezinin güney kesiminde daha seyrek olmuştur (Şekil:38).

Altınözü 2000 yılı nüfus dağılışı incelendiğinde 153-500 aralığında seyrek nüfuslu köy sayısı 10'dur. Bu aralıkta yer alan Gözecik, Günvuran, Akamber, Kolcular, Kuyubaşı, Dokuzdal, Kurtmezraası, Akdarı, Erbaşı, Yanıkpınar köyleridir. 501-1000 aralığında nüfusa sahip yerleşme sayısı 10 dur. Türkmenmezraası, Kılıçtutan, Atayurdu, Avuttepe, Seferli, Ziyaret, Kansu, Tokaçlı, Alakent, Kozkalesi köylerdir. 153-1000 aralığında nüfusu olan köyler seyrek nüfuslu olarak nitelen aralıkta toplamda 20 köy bulunmaktadır. Toplam nüfusu 1001-1500 aralığında nüfusa sahip köy sayısı ise 9 dur . Tokdemir, Kamberli, Kazancık, Oymaklı, Enek, Babatorun, Sarıbük, Sivrikavak, Karsu köylerdir. 1501-3132 aralığında nüfusa sahip yerleşme sayısı 11'dir. Boynuyoğun, Yunushanı, Çetenli, Yârseli, Yolağzı, Büyükburç, Kıyığören, Toprakhisar, Tepehan, Mayadalı, Keskincik köyleri Yoğun nüfuslu olarak nitelenen 1501-5352 aralığında nüfusa sahip yerleşme sayısı 15'dir. (Şekil:39).

Şekil 38:Altınözü İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (2000).

Şekil 39:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (2000).

Altınözü ilçesinde nüfus dağılışı ve yoğunluğu ilçe sınırları içerisinde dengeli olarak dağılmamıştır. Nüfus ilçe sınırları içerisinde belirli merkezler ve bölgelerde toplanmıştır. Araştırma sahasının doğu ve kuzey kesimi Asi Nehrinin varlığı dolayısıyla tarım ve sulamaya elverişli olmasından dolayı ilçenin batı kesimine göre daha fazla nüfusu toplamıştır. Yükseltinin doğudan batıya doğru artması da nüfusun dağılışında etkili olan faktörler arasındadır (Şekil:40).

Altınözü ilçesi 2017 nüfusları incelendiğinde nüfusu 500 den az olan yerleşme sayısı 12'dir. Bu aralıkta olan yerleşmeler seyrek nüfuslu yerleşmeler olarak kabul edilmektedir. Nüfus aralığı 501-1000 aralığında yerleşme sayısı ise 13 dür. Altınözü ilçesinde yoğun yerleşmeli nüfus aralığı diye kabul edilen 1001-1500 aralığında yerleşme sayısı 8 iken, 1501-3916 aralığında ise 15 yerleşme sayısı vardır (Tablo:21).

Tablo 21:Altınözü İlçesi Mahalle Nüfusları (2017).

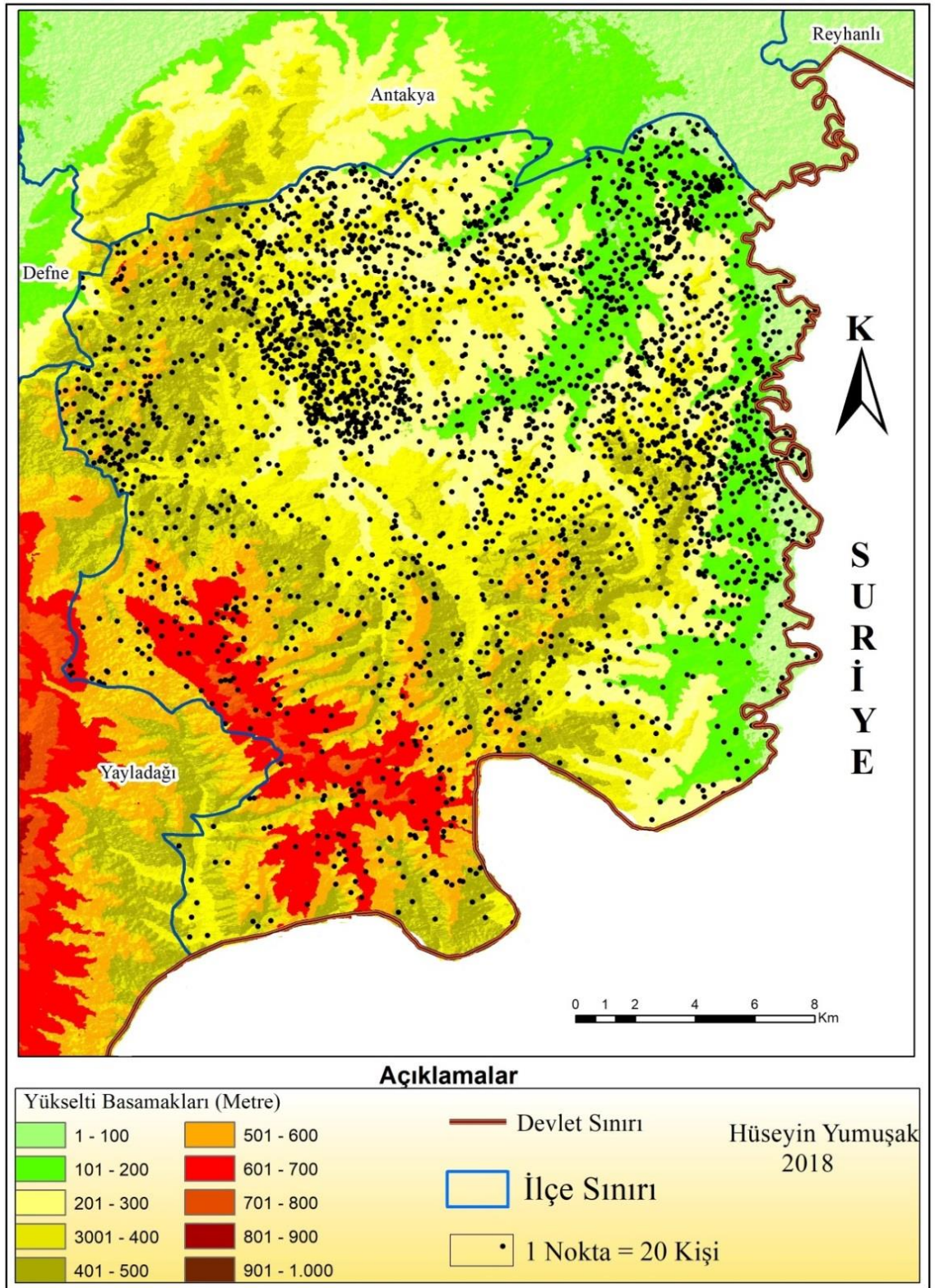
No	Mahalle	Nüfus	Mahalle	Nüfus	Mahalle	Nüfus	Mahalle	Nüfus
	75-500		501-1000		1001-1500		1501-3916	
1	Günvuran	75	Tokaçlı	522	Yunushanı	1.045	Yolağzı	1.687
2	Gözecik	87	Avuttepe	574	Karsu	1.091	Büyükburç	1.886
3	Kolcular.	110	Atayurdu	613	Kozkalesi	1.102	Kıyığören	1.887
4	Akamber	162	Seferli.	653	Sivrikavak	1.117	Boynuyoğun	1.943
5	Kurtmezraası	226	Tokdemir	803	Karbeyaz	1.256	Yârseli.	2.174
6	Dokuzdal	248	Kansu	855	Enek	1.305	Çetenli	2.225
7	Erbaşı	262	Oymaklı	863	Babatorun	1.362	Sofular.	2.235
8	Yanıkpınar.	289	Alakent	865	Sarılar.	1.467	Hacıpaşa.	2.254
9	Yenihisar	294	Kazancık	897			Toprakhisar	2.369
10	Akdarı.	327	Kamberli	921			Fatikli	2.491
11	Türkmenmezraası	365	Sarıbük	925			Mayadalı	2.684
12	Kılıçtutan	371	Ziyaret	928			Altınkaya.	2.961
13			Hanyolu	989			Yenişehir.	3.012
14							Keskincik	3.910
15							Tepehan	3.916

Kaynak: TÜİK ADNKS.

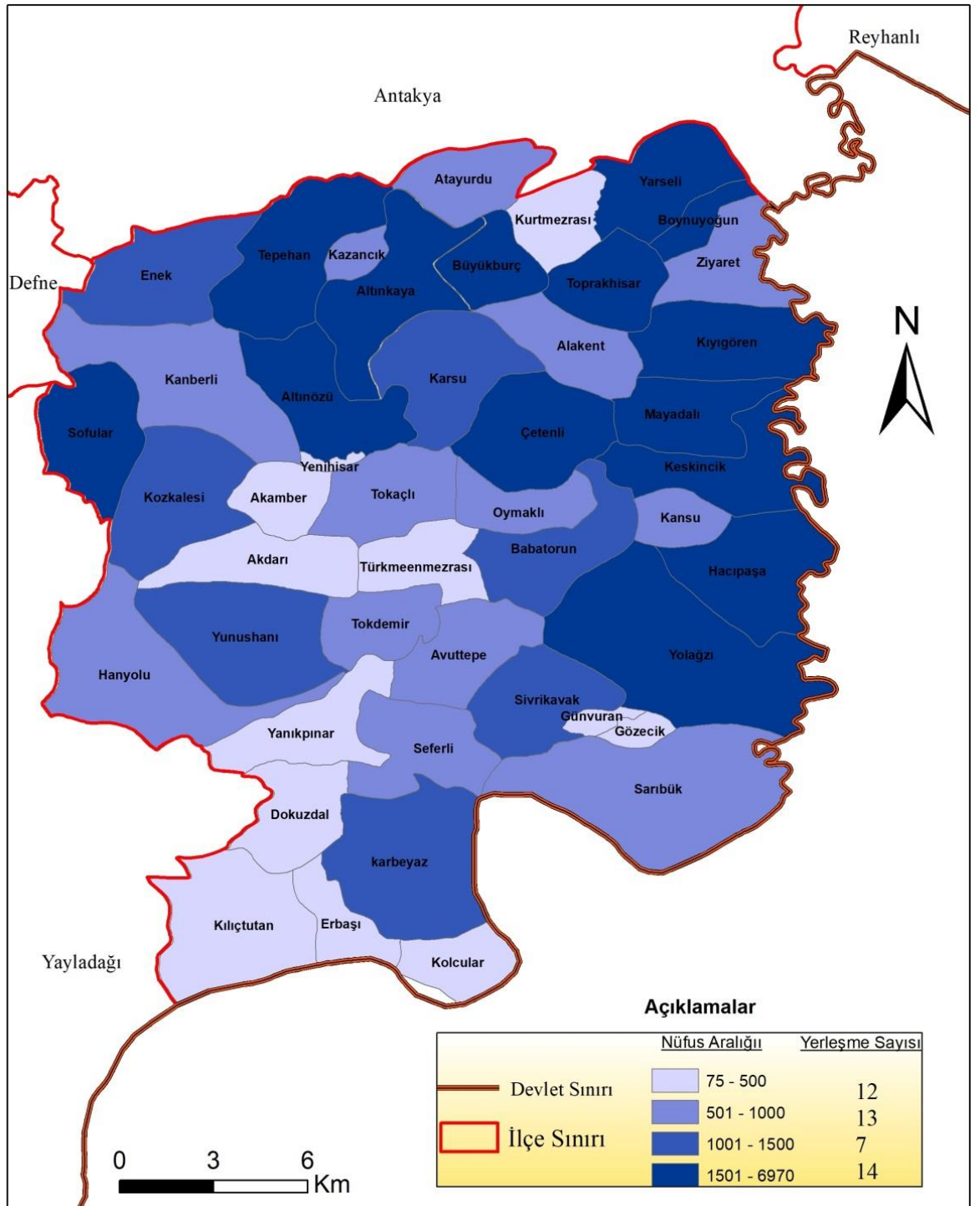
Altınözü ilçesi 2017 nüfus miktarı 60603 kişidir. Altınözü 392 km² olarak kabul edildiğinde 155 /km² kişi düşmektedir. Bu oran ile Türkiye ortalamasının üzerinde bir nüfus yoğunluğuna sahiptir. Altınözü ilçesi fizyolojik nüfus yoğunluğu incelendiğinde Altınözü ilçesi sınırları içerisinde tarımsal faaliyetlerin yapıldığı toplam alan 29 667 hektardır. Ölçü birimlerinde değişiklik yaparak hektarı km² ye çevirdiğimizde 296 km² tarım alanı çıkmaktadır. Böylelikle Altınözü ilçesinde Fizyolojik nüfus yoğunluğu 205 / km² olmaktadır. Altınözü ilçesi 2017 nüfus dağılışı ve yoğunluğu ise, sulu tarım yapılmaya uygun alanlar genellikle daha yoğun nüfuslu

sahalaradır. Asi nehri yatağı boyunca eski göl tabanı, verimli alüvyal toprakların bulunması bölge de yoğun bir tarımsal faaliyet yapılmasına elverişli bir ortam hazırlamıştır. Bundan dolayı Altınözü İlçesi'nin doğu kesimi batı kesimine oranla daha yoğun nüfuslu alanlardır (Şekil:40). Araştırma sahasının doğu bölümü, dalgalı topoğrafyası, tepe sırtları dolayısıyla toprak örtüsü ince olduğundan dolayı tarla tarımı yapılmasını zorlaştırmıştır. Bundan dolayı bölge de zeytin tarımı yaygındır. Yârseli barajının yapılmasıyla birlikte tarım alanlarının sulanmasıyla birlikte bölgeden göçü yavaşlatmış ve daha yoğun nüfuslu alanlar haline gelmiştir (Şekil:41).

Altınözü ilçe merkezi ise kırsal alanları kadar yeteri kadar gelişme gösterememiştir. Devlet planlama teşkilatının 2004 yılında yapmış olduğu **ilçelerin Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması**nda veri seti olarak 32 farklı sosyo-ekonomik değişken kullanılmıştır. Raporda ilçelerin gelişmişlik durumuna göre 6 farklı grup oluşturulmuştur. Gelişmişlik düzeyi yüksek olan ilçeler 1.grupta yer alırken 6.grupta yer alan ilçelerde gelişmişlik düzeyi en düşük olan ilçelerdir. Altınözü ilçesi sosyal-ekonomik gelişmişlik indeksi -0,91636 ile 6. Grupta yer almakta ve bu grupta yer alan Hatay ilinin tek ilçesidir. Altınözü ilçesi ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması bazında ise Türkiye geneli toplam 872 ilçe içerisinde Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Altınözü 787. sırada, Şehirleşme oranı göre % 9,05oranı ile 872. Sırada, İşsizlik oranına göre 0,88 oranı ile 872. sırada yer almaktadır (DPT, 2004, 101-232-240).

Şekil 40: Altınözü İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (2017).

Şekil 41:Altınözü İlçesi Nüfus Yoğunluk Haritası (2017).

4.2.2. Nüfus Hareketleri

4.2.2.1. Doğumlar ve Ölümler

Doğal nüfus hızı artışı, doğumlar ve ölümler arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Doğal nüfus artışındaki hız ile bir yerleşmenin nüfusunun gelişimi paralellik göstermektedir (Doğanay 2014, 180). Altınözü ilçesi doğum ve ölüm istatistikleri değerlendirildiğinde 2014 yılında toplam 1655 doğum gerçekleşirken yine aynı yıla ait ölüm sayısı ise 364 kişidir. 2015 yılı toplam doğum sayısı 1645 kişi iken, ölüm sayısı 362 kişidir. 2016 yılı doğum sayısı 1561 kişi iken, ölüm sayısı ise 371 kişidir (Tablo:22). Doğurganlık için çeşitli ölçütler kullanılır. Bunların en basit olanı ham doğum oranıdır (Tümertekin ve Özgüç 2016, 231). Altınözü ilçesine ait son yılların doğum ve ölüm istatistikleri incelendiğinde 2014 yılında toplam doğum sayısı 1655 iken, ölüm sayısı ise 364 kişidir. Doğal artış miktarı ise 1291 kişidir. Ham doğurganlık oranı ise ‰ 26,9 olarak gerçekleşmiştir. Altınözü ilçesinde 2015 yılında toplam doğum oranı 1645 olarak gerçekleşirken 362 ölüm meydana gelmiştir. Doğal nüfus artış miktarı ise 1283 olarak gerçekleşmiş ve ham doğum oranı ise 27,1 olarak meydana gelmiştir. Araştırma sahasında 2016 yılında 1561 doğum meydana gelirken 371 ölüm yaşanmıştır. Doğal artış miktarı 1190 kişi olurken, ham doğurganlık oranı ise 25,7 olarak meydana gelmiştir. Altınözü ilçesi ile Türkiye ham doğum oranı ortalaması karşılaştırıldığında 2014 yılı Türkiye ortalaması ‰ 17,5 olarak gerçekleşirken Altınözü ilçesinde bu oran ‰ 26,9 olarak gerçekleşmiştir (Tablo:22).

Sonuç olarak Altınözü ilçesi 2014-2016 yılları arası ham doğurganlık oranı Türkiye ortalamasının üzerinde meydana gelmiştir. Bu durum Altınözü ilçesinde toplam nüfus içerisinde doğurganlık miktarının Türkiye ortalamasının üzerinde meydana geldiğini göstermektedir (Tablo:22).

Tablo 22:Altınözü İlçesi Doğum ve Ölüm İstatistikleri Tablosu (2014-2016).

Yıllar	Doğumlar			Ölümler			Doğal artış	Ham doğurganlık oranı
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kişi	(‰)
2014	840	815	1655	193	171	364	1291	26,9
2015	821	824	1645	181	181	362	1283	27,1
2016	825	736	1561	208	163	371	1190	25,7

Kaynak: TÜİK ADNS 2014-2016 yılları Arası Doğum ve Ölüm Verileri.

4.2.2.2. Göçler

Altınözü ilçesinde de yaşanan göçün temel nedeni ekonomik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Kırsal alanda tarım arazilerinin parçalı olması, tarımda sulamanın yetersiz olmasından dolayı bölgeden Türkiye'nin çeşitli illerine doğru göç yaşanmıştır. Araştırma bölgesinde 2000 yılında aldığı göç 917 kişi olarak meydana gelmiş iken verdiği göç 2043 kişidir. Net göç miktarı -1126 kişi olarak gerçekleşirken net göç hızı ise % -19,03 olarak gerçekleşmiştir. Altınözü ilçesine ait 2012 yılında aldığı göç miktarı 1140 kişi iken verdiği göç 3123 kişi olarak meydana gelmiştir. En çok göçlerin olduğu şehirler olarak ilk sırada Hatay iline doğru gerçekleşmiştir. Akabinde İstanbul, Antalya, Adana, Mersin, Ankara illeri gelmektedir. Net göç miktarı -1983 kişi olarak gerçekleşirken, net göç hızı ise % -32,96 olarak meydana gelmiştir. Altınöz'ünde 2013 yılında 868 kişi göç verirken 406 kişi de göç almıştır. Net göç miktarı -462 kişi olurken net göç hızı ise % -7,44 olarak meydana gelmiştir. En fazla göçün yapıldığı şehirler İstanbul, Mersin, Antalya, Ankara, Adana illeri gelmektedir. Altınözü ilçesi 2014 yılında aldığı göç miktarı 531 kişi iken, verdiği göç miktarı ise 912 kişidir. Net göç miktarı -381 olarak gerçekleşirken, net göç hızı ise % -6,19 olarak meydana gelmiştir. Altınöz'ünün 2015 yılı göç verileri incelendiğinde ise aldığı göç 533 kişi iken, verdiği göç miktarı ise 919 kişidir. Net göç miktarı -386 olarak meydana gelir iken net göç hızı ise % -6,33 olarak meydana gelmiştir. Altınözü ilçesinin günümüze en yakın göç verisi ise 2016 yılını kapsamaktadır. Bu yılda verdiği göç 933 kişi iken, aldığı göç miktarı ise 611 kişi olarak meydana gelmiştir. Net göç miktarı 322 olarak meydana gelir iken net göç hızı ise % -5,30 olarak gerçekleşmiştir. Göçün en çok yaşandığı iller olarak İstanbul, Mersin, Antalya, Adana, Ankara, Şanlıurfa illerine doğru gerçekleşmiştir (Tablo:23; Tablo:24).

Tablo 23:Altınözü İlçesi Göç İstatistikleri Tablosu (2000-2016).

Şehir	2000		2012		2013		2014		2015		2016	
	Al.	Ver.	Al.	Ver.	Al.	Ver.	Al.	Ver.	Al.	Ver.	Al.	Ver.
Adana			33	33	24	60	20	54	25	28	42	45
Adıyaman			3	5	C	7	15	3	C	5	8	13
Afyonkarahisar			-	6	3	10	7	6	C	6	-	5
Ağrı			4	C	-	C	10	5	C	3	C	C
Amasya			-	-	-	-	13	3	8	C	-	3
Ankara			7	26	13	24	18	34	11	30	31	10
Antalya			40	80	19	133	40	137	59	168	83	111
Artvin			-	-	-	-	-	-	C	C	C	-
Aydın			7	C	9	7	C	12	C	9	4	C
Balıkesir			C	5	5	C	C	7	5	11	C	8
Bilecik			-	3	-	C	C	C	-	C	-	4
Bingöl			4	C	C	C	4	4	-	3	C	C
Bitlis			C	C	-	4	C	C	5	C	-	C
Bolu			-	5	3	C	-	5	-	C	-	C
Burdur			4	3	7	C	4	15	4	3	6	9

Bursa			23	10	C	16	6	11	8	8	C	15
Çanakkale			3	C	4	7	4	8	C	-	C	7
Çankırı			-	C	-	-	-	7	-	C	-	-
Çorum			-	-	-	5	3	-	C	-	-	C
Denizli			6	6	C	4	4	10	3	9	4	5
Diyarbakır			-	9	8	12	7	4	3	7	6	7
Edirne			-	-	3	C	-	4	C	C	-	6
Elazığ			6	5	4	-	-	3	C	C	C	5
Erzincan			-	7	-	-	C	3	5	7	3	13
Erzurum			C	6	6	C	3	8	-	5	C	3
Eskişehir			C	C	3	4	C	11	5	3	C	7
Gaziantep			19	15	17	22	24	32	2	20	13	34
Giresun			-	5	-	7	9	10	4	14	4	7
Gümüşhane			-	-	-	3	-	4	3	3	C	11
Hakkâri			4	4	-	-	-	3	C	-	C	-
Hatay			589	2316	-	-	-	-	-	-	-	-
Isparta			4	5	C	8	3	4	C	6	11	4
Mersin			158	99	67	102	122	81	123	70	67	77
İstanbul			84	207	54	192	72	198	78	227	124	230
İzmir			6	8	6	11	12	15	6	18	7	8
Kars			4	C	C	C	-	C	C	C	8	C
Kastamonu			-	C	C	C	-	C	-	7	C	5
Kayseri			C	C	3	5	8	13	-	7	3	4
Kırıkkale			C	16	C	C	4	C	C	C	3	3
Kırşehir			-	3	-	4	C	7	C	C	C	C
Kocaeli			C	8	3	21	C	14	4	19	8	13
Konya			15	5	6	17	5	15	12	9	8	18
Kütahya			C	66	51	9	6	10	8	6	13	8
Malatya			-	C	-	5	5	C	4	4	4	8
Manisa			5	5	12	13	5	3	3	3	4	5
Kahramanmaraş			43	12	3	11	10	18	14	19	C	18
Mardin			3	5	3	C	C	C	9	3	12	5
Muğla			8	21	3	28	3	9	5	23	13	18
Muş			-	C	-	C	-	-	-	C	13	C
Nevşehir			-	C	-	C	C	C	C	7	-	6
Niğde			C	6	-	4	-	C	-	9	5	5
Ordu			-	3	-	-	-	C	-	C	5	-
Rize			3	C	-	C	4	C	4	3	C	-
Sakarya			-	-	C	C	-	4	-	6	3	7
Samsun			3	6	C	3	-	5	-	3	3	14
Siirt			C	C	5	4	C	3	C	4	C	-
Sinop			C	C	-	-	-	C	C	-	-	C
Sivas			4	9	5	3	3	8	C	6	5	7
Tekirdağ			-	3	-	14	9	11	7	3	5	13
Tokat			3	C	C	3	C	3	-	6	5	8
Trabzon			C	3	8	C	C	4	6	12	3	9
Tunceli			-	-	-	C	C	-	5	C	-	C
Şanlıurfa			14	14	C	C	9	8	6	13	20	17
Uşak			-	C	-	-	3	C	-	7	-	C
Van			7	C	C	3	-	4	7	C	9	8
Yozgat			C	6	C	C	-	4	-	C	C	3
Zonguldak			C	C	C	6	3	6	C	-	-	-
Aksaray			-	4	C	5	3	-	C	C	C	3
Bayburt			-	5	5	-	-	3	5	3	-	C
Karaman			-	-	4	C	-	4	5	4	8	7
Kırıkkale			-	3	3	4	4	9	C	8	C	C
Batman			-	3	-	C	4	-	C	C	-	-
Şırnak			-	-	C	6	5	C	C	3	-	-
Bartın			-	C	-	C	3	C	-	-	-	C
Ardahan			-	-	-	-	-	-	-	C	C	5
İğdır			C	-	4	C	C	-	C	4	3	-
Yalova			-	-	-	C	3	-	C	C	-	-
Karabük			-	-	-	3	C	C	C	4	C	6
Kilis			C	7	4	11	5	15	6	18	11	11
Osmaniye			5	13	3	10	4	7	9	7	3	16
Düzce			-	C	4	4	C	C	-	-	-	-
Toplam	917	2043	1140	3123	406	868	531	912	533	919	611	933

NOT: 3'ün altındaki gözlem değerleri gizlenmiştir, **Kaynak:** TÜİK Altınözü Göç İstatistikleri (2000-2016)

Sonuç olarak Altınözü İlçesi'ne ait göç verileri incelendiğinde 2000, 2012-2016 yılları arasında verdiği göç miktarı her dönemde aldığı göç miktarından fazla

meydana gelmiştir. Bu yüzden net göç hızı eksi yönde bir seyir izlemiştir. Bundan dolayı Altınözü ilçesi doğal nüfus artarken, göç yolu ile nüfus kaybetmiştir. Göçün en çok yaşandığı iller incelendiğinde ilk sırada İstanbul yer alırken, Mersin, Antalya, Muğla gibi kıyı şehirlerine doğru olmasında turizm sektöründe çalışmak üzere Altınözü İlçesinden bu şehirlere doğru olmuş ve daha sonra kalıcı olarak yerleşme yaşanmıştır.

Tablo 24:Altınözü İlçesi Net Göç ve Net Göç Hızı Tablosu (2000-2016).

Şehir	2000		2012		2013		2014		2015		2016	
	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
Altınözü	-1126	-19,03	-1983	-32,96	-462	-7,44	-381	-6,19	-386	-6,33	-322	-5,30

Altınözü ilçesinde iş imkânlarının kısıtlı olmasından dolayı meslek sahibi bireyler yurt içi ya da yurt dışına ekonomik nedenlerden dolayı göç etmektedir. Altınözü ilçesinden yurt dışına göçler kayıt dışı olduğundan dolayı dış göçler hakkında güvenilir rakamlara ve istatistiklere ulaşamamıştır. 1981 Tük köy Envanter Etüdünde ilçe kırsalından toplam yurt dışına giden 225 aile 1151 nüfus olarak belirtilmektedir. Yine Tük 1997 Tük köy Envanter Etüdüne göre 251 hane yurt dışına göç etmiştir.

4.2.3. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri

4.2.3.1. Nüfusun Fiziksel (Cins ve Yaş) Yapısı

Altınözü İlçesinin 1945-2017 yılları arası nüfusun cins yapısı ve oranı incelendiğinde cins yapısında dalgalanmalar olduğu görülmektedir (Şekil:32). Altınözü ilçesinde 1945-1975 yılları arasında erkek nüfus kadın nüfusa oranla daha fazladır. Cins oranı 100 kadına düşen erkek miktarı 1945 yılında 101,9 dur (Tablo:25). Cins dengesi 1975 yılında 101,5 olarak gerçekleşmiş ve denge durumuna yaklaşmıştır. Altınözü ilçesinde 1965 yılında cins oranında 100 kadına düşen erkek miktarı en üst düzeye çıkarak 105,1 olarak gerçekleşmiştir. Altınözü ilçesinde 1980-2000 yılları arasında cins oranı kadınlar lehine bozulmuştur. Bu dönemde de 100 kadına düşen erkek oranı 1990 yılında 92,9 oranın da gerçekleşerek minimum seviyeyi görmüştür. Bu dönemde erkek nüfusun Altınözü kırsal kesiminden büyük şehirlere ve yurt dışına çalışmak amacıyla göç etmesi ile, erkek nüfusu azalarak kadın nüfusu artmasına neden olmuştur. Erkek nüfusu 2012 ve 2017 yıllarında ki cins yapısı ve oranı incelendiğinde erkek nüfustaki artış nedeniyle cins oranında

erkek nüfus lehine gelişmiştir. Bu dönemde 2012 yılında cins oranı 100 kadına düşen erkek oranı 102,3 iken 2017 yılında ise 103,8 oranında gerçekleşmiştir (Tablo:25).

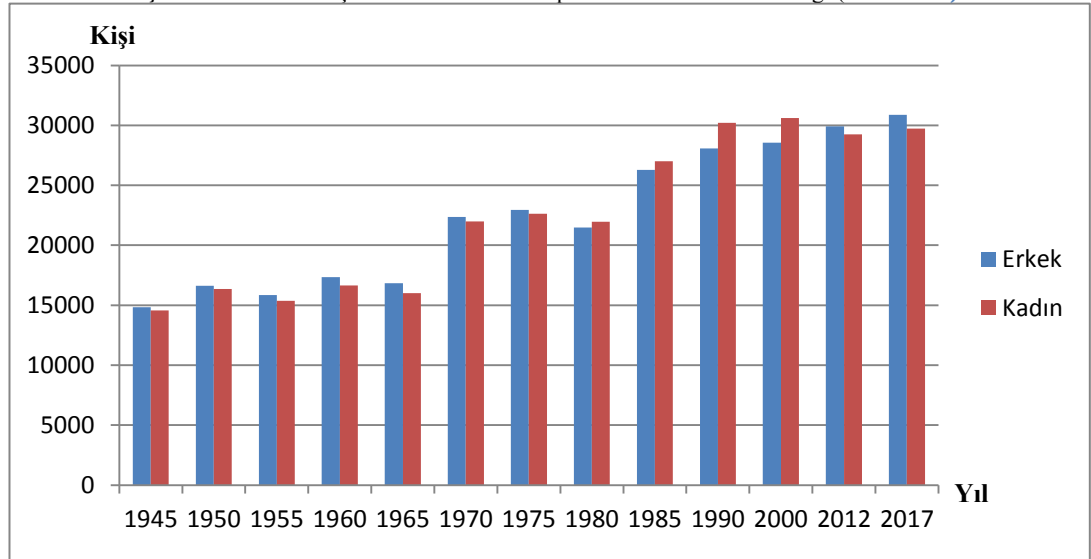
Tablo 25:Altınözü İlçe Nüfusunun Cins Yapısı ve Cins Oranları Tablosu (1945-2017).

Yıllar	Altınözü					
	E	%	K	%	T	Cins Oranı (%)
1945	14834	50,5	14557	49,5	29391	101,9
1950	16632	50,4	16356	49,6	32988	101,7
1955	15836	50,8	15369	49,2	31205	103,0
1960	17345	51,0	16654	49,0	33999	104,2
1965	16827	51,2	16008	48,8	32835	105,1
1970	22354	50,4	21986	49,6	44340	101,7
1975	22952	50,3	22625	49,7	45577	101,5
1980	21470	49,4	21948	50,6	43418	97,8
1985	26285	49,3	27019	50,7	53304	97,3
1990	28082	48,1	30206	51,9	58288	92,9
2000	28550	48,2	30617	51,8	59167	93,3
2012	29920	50,6	29249	49,4	59169	102,3
2017	30864	50,9	29739	49,1	60603	103,8

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

Sonuç olarak Altınözü ilçesinin nüfusu cins yapısı ve cins oranları 1945-1975 döneminde erkek nüfusu fazla, 1980-2000 yılları arasında kadın nüfusu fazla, 2012-2017 döneminde ise erkek nüfusu tekrardan daha fazla duruma geçmiştir.

Şekil 42:Altınözü İlçe Nüfusunun Cins Yapısı ve Cins Oranları Grafiği (1945-2017)

Beşeri ve ekonomik amaçlı düzenlemelerde yol haritasının doğru çizilebilmesi ve stratejilerin isabetli belirlenebilmesinde bir yerin nüfusunun yaş yapısının analiz edilerek, elde edilen sonuçların sentezlenmesi gerekmektedir. “Yaş

yapısı” terimi, Doğanay’ın ifade ettiği gibi “*bir nüfus kitlesinin yaş gruplarına göre sergilediği bileşim*”dir (Doğanay 1994, 158; Üçeçam Karagel 2008, 103).

Altınözü İlçesi 1990 Yılı Yaş Bileşeni:

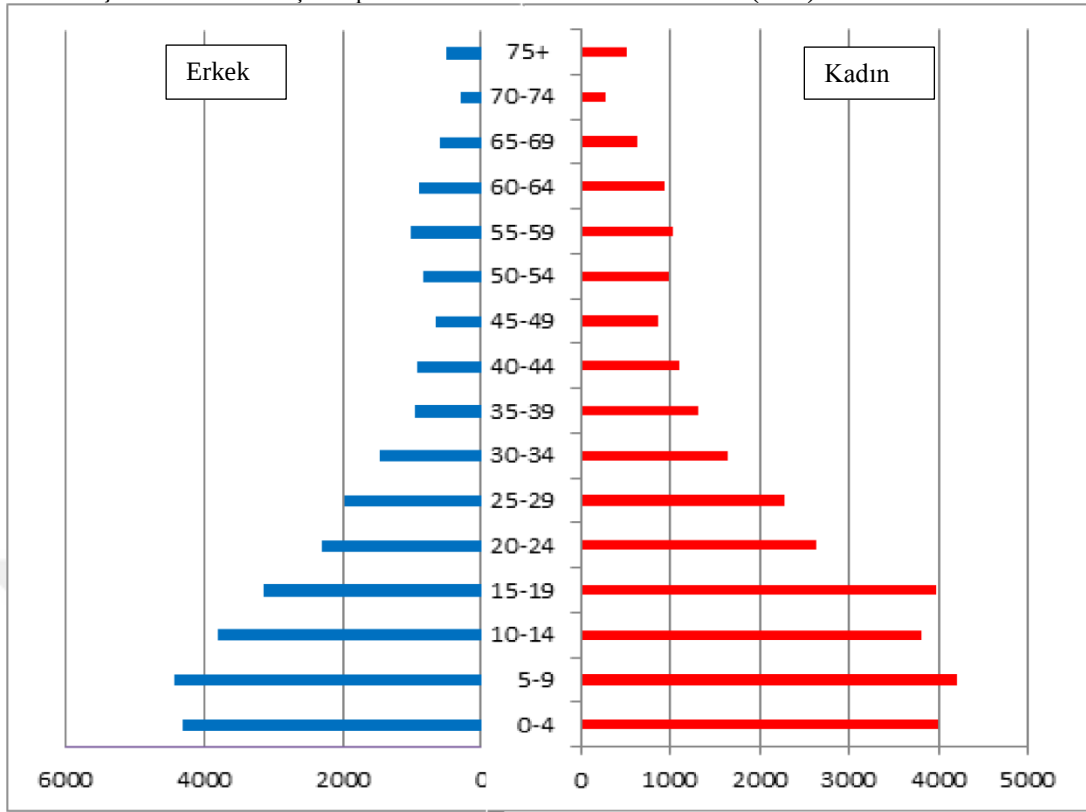
Altınözü ilçesi 1990 yılı nüfusu incelendiğinde toplam nüfus (58,240) içerisinde erkek nüfus (28082) oranı % 48, 16 teşkil eder. Kadın nüfus (30206) ise toplam nüfusun %51,84 teşkil eder (Tablo:26). Altınözü ilçesi dar aralıklı nüfus tablosunda 0-4 yaş gurubunda ki çocuk nüfusu ilçe nüfusunun %14,3 oluşturmaktadır. Araştırma sahasının geniş aralıklı yaş kombinasyonu incelendiğinde 0-14 yaş gurundaki genç bağımlı nüfus (24.521) oranı % 42,1 oluşturmaktadır. Çalışma çağındaki nüfus (30.921) olan 15-64 yaş gurubundaki nüfus, toplam nüfusun % 53,1 teşkil etmektedir. Yaşlı nüfus (2.798) olarak nitelenen 65+ üstü nüfus ise toplam nüfusun % 4,8 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 1990 yılı nüfusun yaş bileşeni incelendiğinde toplam nüfus içerisindeki çalışan nüfusun (30921) bakmakla yükümlü olduğu bağımlı nüfus (27,319) toplam nüfusun %46,9 oluşturmaktadır. Genç bağımlı nüfus oranının fazla olması, gelecekte iş gücüne katılacak nüfusun fazla olduğu anlaşılmaktadır. Çalışma çağındaki nüfus oranı ise % 53,1 dir. Altınözü ilçesinde her çalışan 1 kişinin bakmakla yükümlü olduğu 1 kişi vardır sonucuna ulaşılmaktadır (Şekil:43, Şekil:44).

Tablo 26:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (1990).

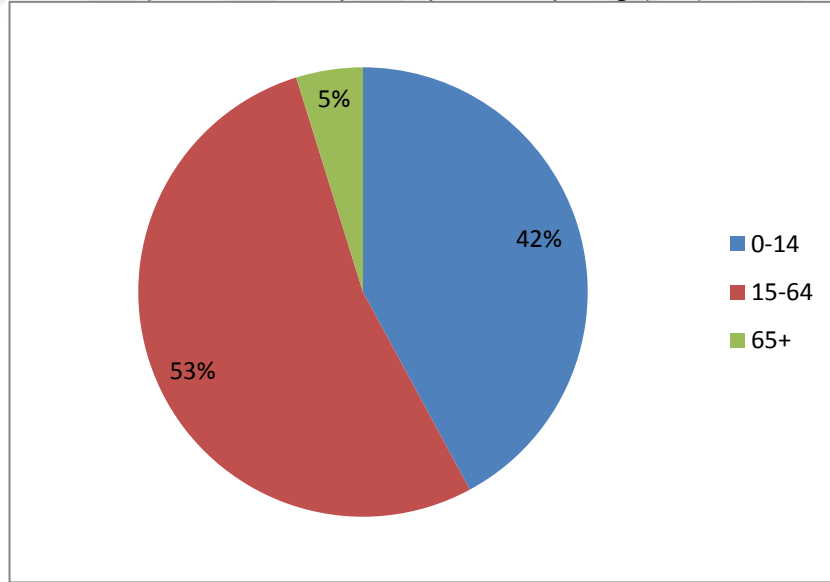
Yaş Aralığı	1990					
	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
0-4	4.304	7,39	3.997	6,86	8.301	14,3
5-9	4.412	7,58	4.199	7,21	8.611	14,8
10-14	3.802	6,53	3.807	6,54	7.609	13,1
15-19	3.146	5,4	3.969	6,81	7.115	12,2
20-24	2.304	3,96	2.623	4,5	4.927	8,46
25-29	1.976	3,39	2.278	3,91	4.254	7,3
30-34	1.454	2,5	1.651	2,83	3.105	5,33
35-39	942	1,62	1.303	2,24	2.245	3,85
40-44	936	1,61	1.098	1,89	2.034	3,49
45-49	657	1,13	869	1,49	1.526	2,62
50-54	838	1,44	979	1,68	1.817	3,12
55-59	1.007	1,73	1.040	1,79	2.047	3,51
60-64	903	1,55	948	1,63	1.851	3,18
65-69	585	1,004	625	1,073	1.210	2,078
70-74	288	0,49	283	0,49	571	0,98
75+	496	0,85	521	0,89	1.017	1,75
Genel Toplam	28.082	48,16	30.206	51,84	58.288	100

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017).

Şekil 43:Altınözü İlçesi toplam Nüfus Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (1990).

Şekil 44:Altınözü İlçesi Geniş Aralıklı Yaş Grafiği (1990).

Altınözü İlçesi 2000 Yılı Yaş Bileşeni:

Altınözü ilçesinin 2000 yılı yaş yapısı incelendiğinde 0-4 yaş grubundaki bebek nüfusun 1990 yılına göre % 0,6 oranında (540 kişi) artmıştır. Altınözü ilçesi 2000 yılında 0-14 yaş gurubundaki genç bağımlı nüfus oranı 23,720 kişi'dir. Araştırma sahasında 2000 yılı 0-14 yaş gurubu nüfus, 1990 yılına göre % 2,1

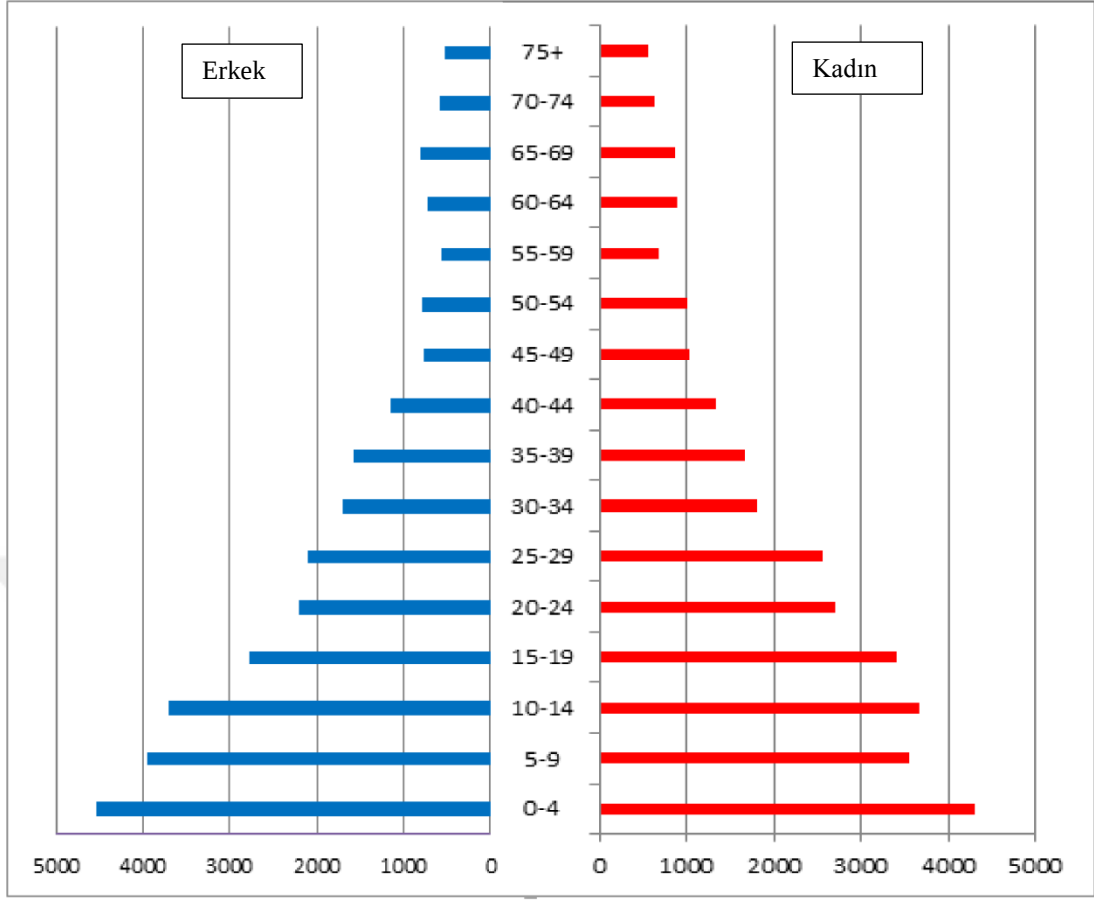
oranında (801 kişi) azalmıştır. Çalışma çağındaki nüfus olan 15-64 yaş gurubu nüfus ise % 0,01 oranında (532) kişi artmıştır. Yaşlı nüfusu oluşturan 65+ nüfus ise % 1,9 oranında (1183) kişi artmıştır. Altınözü ilçesi 2000 yılı bağımlı nüfus oranı %0,01 oranında (382 kişi) azalarak % 46,8 çalışma çağındaki nüfus ise % 53,2 oranına ulaşmıştır (Tablo:27; Şekil:45, Şekil:46).

Tablo 27:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (2000).

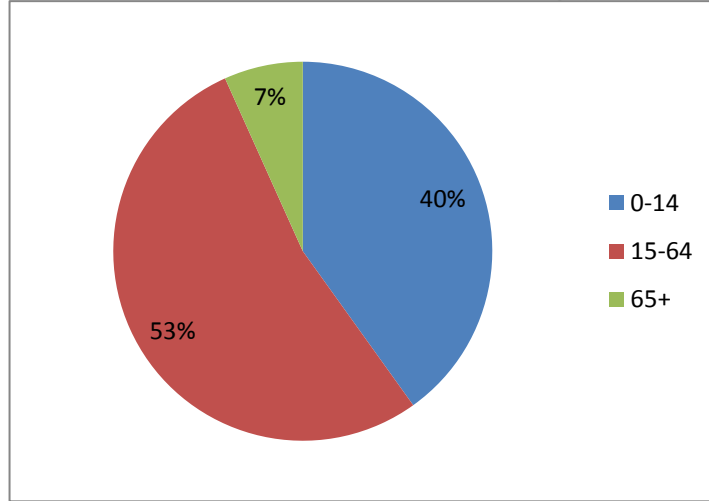
Yaş Aralığı	2000					
	E	%	K	%	T	%
0-4	4.546	7,68	4.295	7,26	8.841	14,9
5-9	3.946	6,67	3.555	6,01	7.501	12,7
10-14	3.707	6,27	3.671	6,2	7.378	12,5
15-19	2.780	4,69	3.400	5,75	6.180	10,4
20-24	2.216	3,75	2.706	4,57	4.922	8,32
25-29	2.106	3,56	2.549	4,31	4.655	7,87
30-34	1.706	2,88	1.804	3,05	3.510	5,93
35-39	1.586	2,68	1.673	2,83	3.259	5,51
40-44	1.154	1,95	1.330	2,25	2.484	4,2
45-49	769	1,3	1.032	1,74	1.801	3,04
50-54	783	1,32	1.001	1,69	1.784	3,02
55-59	572	0,97	668	1,13	1.240	2,1
60-64	734	1,24	884	1,49	1.618	2,73
65-69	814	1,38	860	1,45	1.674	2,83
70-74	595	1,01	628	1,06	1.223	2,07
75+	530	0,9	554	0,94	1.084	1,83
Genel Toplam	28550	48,2	30617	51,7	59167	100

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

Şekil 45:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2000).

Şekil 46:Altınözü İlçesi Geniş Aralıklı Yaş Grafiği (2000).

Altınözü İlçesi 2017 Yılı Yaş Bileşeni:

Altınözü ilçesi 2017 yılı toplam nüfusu 60603 olarak sayılmıştır. Bu nüfus miktarı içerisinde erkek nüfusu (3086 kişi) toplam nüfusun % 50,93 oluştururken, kadın nüfusu (29739) ise % 49,03 teşkil etmektedir. Bu toplam nüfus içerisinde 0-14 yaş gurubundaki genç nüfus (20431) toplam nüfusun % 33,7 oluşturmaktadır. 15-65 yaş

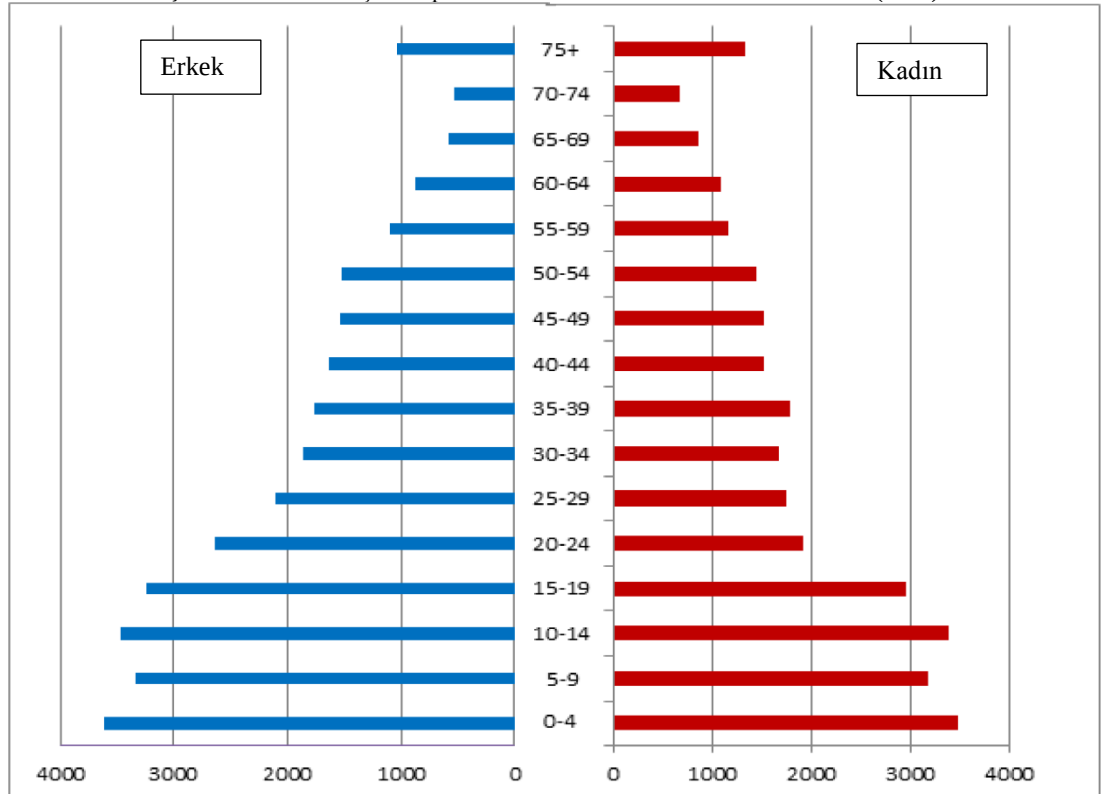
gurubundaki nüfus (35146) ise toplam nüfusun % 58,0 oluşturmaktadır. Yaşlı nüfus olarak nitelenen 65+ nüfus (5026) ise toplam nüfusun % 8,3 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 2017 yılı bağımlı nüfus (25457 kişi) oran % 42 iken, çalışma çağındaki nüfus ise % 58,0 oluşturmaktadır(Tablo:28, Şekil:47, Şekil:48).

Tablo 28:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (2017).

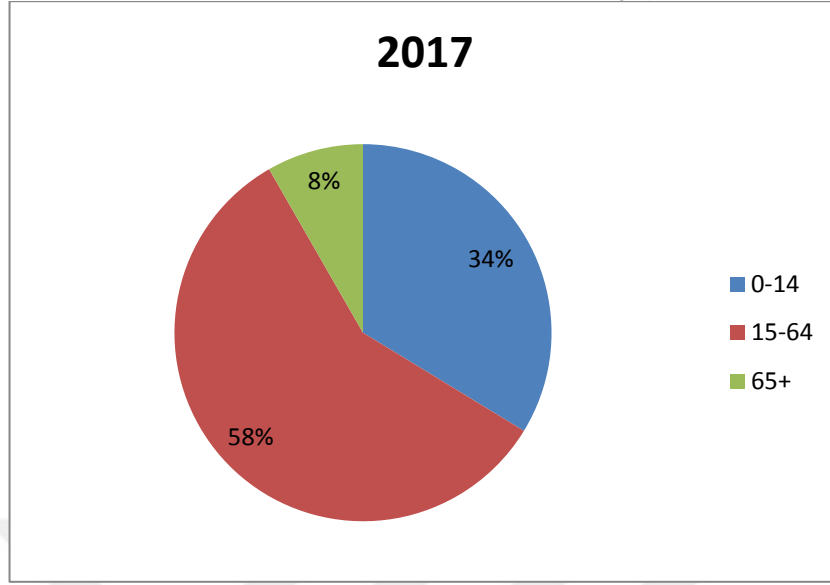
Yaş Aralığı	2017					
	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
0-4	3621	5,97	3470	5,73	7091	11,70
5-9	3333	5,49	3170	5,23	6503	10,73
10-14	3462	5,71	3375	5,57	6837	11,28
15-19	3247	5,36	2958	4,88	6205	10,24
20-24	2640	4,36	1925	3,18	4565	7,53
25-29	2099	3,46	1749	2,89	3848	6,35
30-34	1865	3,08	1677	2,77	3542	5,85
35-39	1770	2,92	1789	2,95	3559	5,87
40-44	1638	2,70	1527	2,52	3165	5,22
45-49	1532	2,53	1518	2,50	3050	5,03
50-54	1526	2,52	1450	2,39	2976	4,91
55-59	1106	1,82	1164	1,92	2270	3,75
60-64	873	1,44	1093	1,80	1966	3,24
65-69	579	0,95	871	1,44	1450	2,39
70-74	533	0,88	678	1,12	1211	1,00
75+	376	0,62	487	0,80	863	1,42
80-84	421	0,69	485	0,80	906	1,00
85+	243	0,40	353	0,58	596	0,98
Genel Toplam	3086	50,93	29739	49,07	60603	100

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

Şekil 47:Altınözü İlçesi Toplam Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2017).

Şekil 48:Altınözü İlçesi Geniş Aralıklı Yaş Grafiği (2017).

Altınözü İlçesi'nin 1990, 2000 ve 2017 yılları cins ve yaş yapısı incelendiğinde kadın nüfus oranı 1990 (%51,84) ve 2000 (%51,7) daha fazla iken 2017 yılında (%49,07) erkek nüfustan daha az olmuştur. Bu durum Altınözü ilçesinde cins durumunun değişken olduğunu göstermektedir. Araştırma sahasında yaş yapısı ise 1990-2017 yılları arasında 0-14 yaş aralığındaki nüfus % 4,2 oranında (1862 kişi) azalmıştır. Yaşlı nüfus olarak nitelenen 65+ nüfus gurubu ise % 3,5 oranında (2228 kişi) artmıştır. Çalışma çağındaki olan 15-64 yaş aralığındaki nüfus % 4,9 oranında (4225 kişi) artmıştır (Tablo:29).

Sonuç olarak Altınözü İlçe nüfusu 1990-2012 arasındaki 27 yıllık sürede 0-14 yaş aralığındaki nüfus oranı %42,2 den % 33,7 oranına gerileyerek azalmıştır. Yaşlı bağımlı nüfus ise % 4,8 oranında artarak % 8,3 olmuştur. Çalışma çağındaki nüfus olan 15-65 yaş aralığındaki nüfus ise % 53,1 den artarak % 58,0 olmuştur. Altınözü nüfusu genç nüfusu giderek azalarak, çalışma çağındaki nüfus ile yaşlı bağımlı nüfus oranı artmıştır. Bu durumda Bağımlı nüfus oranı genç nüfus aleyhinde azalırken, yaşlı nüfus lehine artmıştır.

Tablo 29:Araştırma Sahasındaki Toplam Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Bileşimi (1990, 2000, 2017).

Yaş Grubu	1990		2000		2017	
	Nüfus	%	Nüfus	%	Nüfus	%
0-14	24.521	42,2	23.720	40,1	20431	33,7
15-64	30.921	53,1	31.453	53,2	35146	58,0
65+	2.798	4,8	3.981	6,7	5026	8,3
Toplam	58.240	100	59.154	100	60603	100
Bağımlı Nüfus Oranı	27.319	46,9	27701	46,8	25457	42
Çalışma Çağındaki Nüfus Oranı	30.921	53,1	31.453	53,2	35146	58,0

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017)

4.2.3.2. Nüfusun Eğitim Durumu

Altınözü ilçesinin Eğitim durumu incelendiğinde en üst derecede eğitim kurumu Mustafa Kemal Üniversitesine bağlı Altınözü Tarım Bilimleri Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır.. Altınözü Tarım Bilimleri Meslek Yüksekokulu'na bağlı Bitkisel Ve Hayvansal Üretim, Gıda İşleme, Kimya Ve Kimyasal İşleme Teknolojileri Bölüm' leri ile eğitim öğretim faaliyetine devam etmektedir.

Altınözü ilçesinde 2018 yılı verilerine göre Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı, 91 kurum bulunmaktadır. Bu kurumlardaki derslik sayısı 969, öğrenci sayısı 15.369, Öğretmen sayısı ise 763 kişidir. İlçe de İlkokul - Ortaokul düzeyinde 20 kurum, genel ortaöğretim düzeyinde 28 kurum, mesleki ve teknik eğitimi veren 20 kurum bulunmaktadır (<https://altinozu.meb.gov.tr/>, Erişim: 21.03.2018).

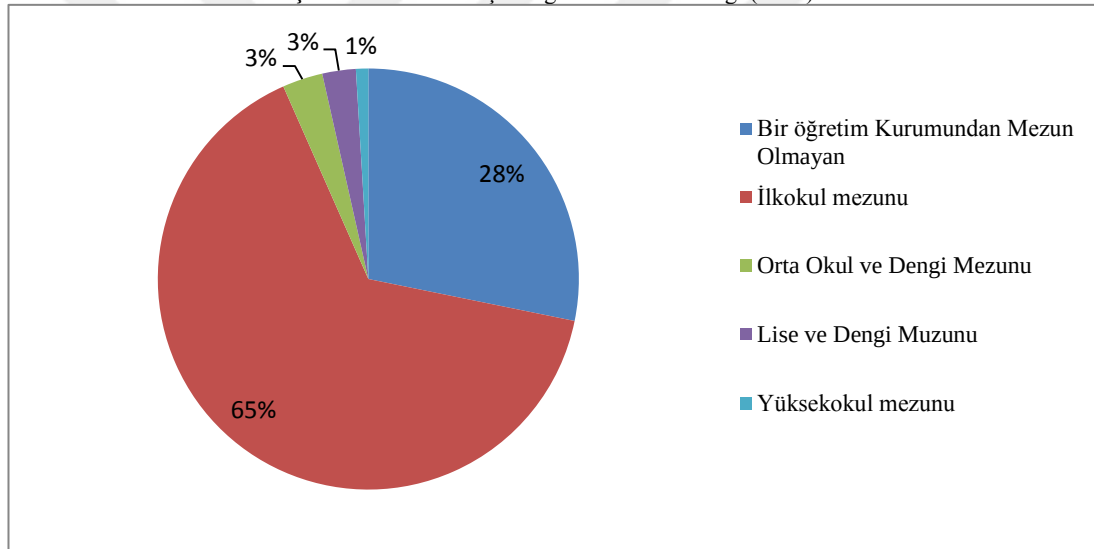
Altınözü ilçesi 1990 yılı eğitim verileri ne göre ilçe de okuma yazma bilen toplam nüfus 31.535 kişidir. Bu toplam nüfus içerisinde erkek nüfus (18.515) oranı %58.7 dır. Kadın nüfus (13020) oranı ise % 41,3'tür. Altınözü 1990 yılında Bir öğretim Kurumundan Mezun Olmayan kişi sayısı 8.891 kişi olarak nüfusun % 28,2 oluşturur. İlçe de İlkokul mezunu sayısı 20,556 kişi olarak eğitilmiş nüfusun % 65,2 oluşturmaktadır. Lise ve dengi mezunu kişi sayısı 812 kişi olarak eğitilmiş kitlenin %2,58 oluşturmaktadır. Yüksekokul mezunu kişi sayısı ise 298 kişi ve toplam eğitilmiş nüfusun % 0,95 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 1990 eğitim verileri sonucunda erkek nüfus, her alanda kadın nüfustan daha fazlasını oluşturmaktadır (Tablo:30, Şekil:49).

Tablo 30:Altınözü İlçesinin Eğitim Durumu Tablosu (1990).

1990							
Eğitim Durumu		Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma-Yazma Bilen	Bir Öğretim Kurumundan Mezun Olmayan	8.891	28,2	4.799	15,2	4.092	12,9
	İlkokul Mezunu	20.556	65,2	12.085	38,3	8.471	26,9
	Orta Okul Mezunu	972	3,08	759	2,4	213	0,7
	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	5	0,01	3	0,01	2	0,01
	Lise Muzunu	639	2,03	500	1,6	139	0,44
	Lise Dengi Meslek Okulu	173	0,55	129	0,41	44	0,14
	Yüksekokul Mezunu	298	0,95	240	0,76	58	0,18
	Diğer	1				1	
Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Okuma Yazma Bilen Nüfus) TOPLAM		31.535	100	18.515	58,7	13.020	41,3

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Altınözü İlçesi Eğitim İstatistikleri (1990).

Şekil 49:Altınözü İlçesi Eğitim Durum Grafiği (1990).

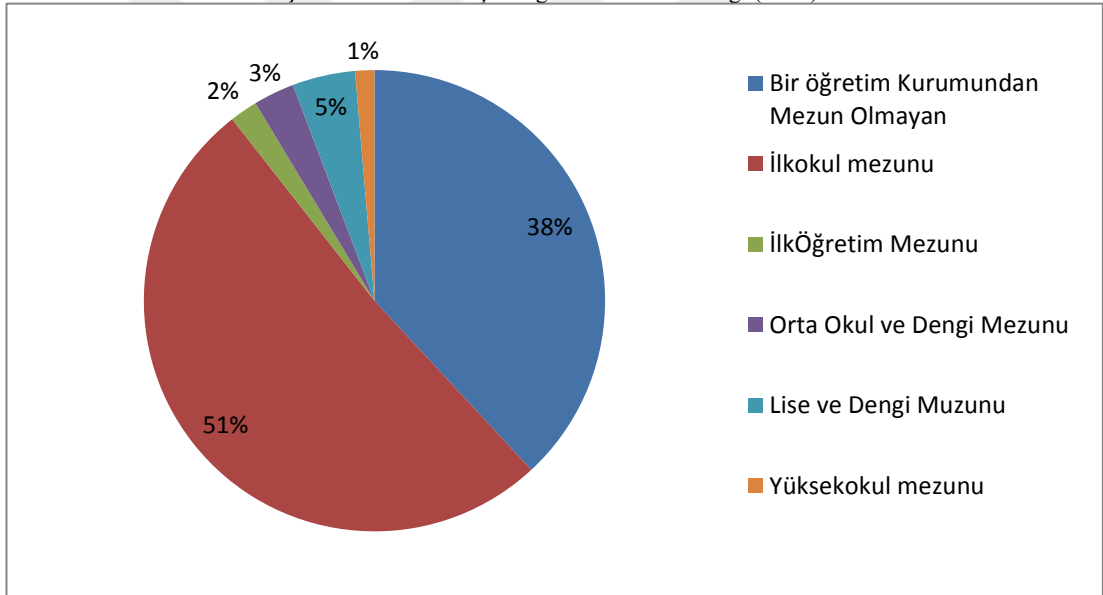

Altınözü İlçesi 2000 yılı nüfus verileri incelendiğinde okuma yazma bilenlerin sayısı 37766 kişidir. Erkek nüfus sayısı 21061 sayısı ile toplam nüfusun % 55,8, kadın okur-yazar sayısı ise 16705 kişi ile toplam nüfusun % 44,2 oluşturmaktadır (Tablo:30). İlçe de 2000 yılında bir öğretim kurumundan mezun olmayan kişi sayısı 14.388 kişi ile toplam okur-yazar nüfusun %38,1 oluşturmaktadır. İlkokul muzun sayısı, 19383 kişi ile toplam eğitimli nüfusun % 51,3 teşkil eder. İlçe de ortaokul mezun sayısı 1052, lise ve dengi okul mezun sayısı 1665 ve yüksekokul mezun sayısı 508 kişidir (Tablo:31, Şekil:50).

Tablo 31:Altınözü İlçesinin Eğitim Durumu Tablosu (2000).

2000							
EĞİTİM DURUMU		Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma-Yazma Bilen	Bir Öğretim Kurumundan Mezun Olmayan	14.388	38,1	7.325	19,4	7.063	18,7
	İlkokul Mezunu	19.383	51,3	10.747	28,5	8.636	22,9
	İlköğretim Mezunu	734	1,94	461	1,22	273	0,72
	Orta Okul Mezunu	1.052	0,79	821	2,17	231	0,61
	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	36	0,10	31	0,10	5	0,10
	Lise Muzunu	1.289	3,41	997	2,64	292	0,77
	Lise Dengi Meslek Okulu	376	0,10	309	0,82	67	0,18
	Yüksekokul Mezunu	508	1,34	370	0,98	138	0,36
	Diğer		0		0		0
(6 ve yukarı yaştaki nüfus) TOPLAM		37.766	100	21.061	55,8	16.705	44,2

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Altınözü İlçesi Eğitim İstatistikleri (2000).

Şekil 50:Altınözü İlçesi Eğitim Durumu Grafiği (2000).

Altınözü ilçesine ait 1990 ve 2000 yılı verileri karşılaştırıldığında 2000 yılında bir öğretim kurumundan mezun olmayan kişi sayısı 14.388 kişi ile toplam okur-yazar nüfusun %38,1 oluşturmaktadır. Oysaki bu oran 1990 yılında bu oran % 28,2 olarak 8.891 kişidir. Bu verilere dayanarak 2000 yılında okuldan mezun olmadan okulu bırakan kişi sayısında artış yaşanmıştır. Ayrıca ilçe de lise ve dengi ile Yüksekokul mezun kişi sayısında artış yaşanmıştır. Altınözü ilçe merkezinde anasınıfı, ilkokul, ortaokul, lise ve meslek yüksekokulu gibi çeşitli derecelere ait eğitim kurumları yer almaktadır. Eğitim kurumlarının daha çok Yenişehir mahallesinde toplandığı görülmektedir (Tablo:32).

Tablo 32:Altınözü İlçe Merkezinde Yer Alan Eğitim Kurumları Tablosu (2018).

Okul Adı	Kuruluş Yeri	Türü
Lokman Hekim Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Yenişehir Mah.	Lise
Altınözü Anadolu İmam Hatip Lisesi	Yenişehir Mah.	Lise
Halk Eğitim Merkezi	Yenişehir Mah.	Eğitim Merkezi
Merkez 75.Yıl Anaokulu	Yenişehir Mah.	Anaokulu
Atatürk Orta Okulu	Yenişehir Mah.	Ortaokul
Atatürk İlkokulu	Yenişehir Mah.	İlkokul
Cumhuriyet Ortaokulu	Fatikli Mah.	Ortaokul
Akşemsettin İmam Hatip Ortaokulu	Yenişehir Mah.	Ortaokul
Altınözü Anadolu Lisesi	Yenişehir Mah.	Lise
Sultan Abdülhamit Han Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Yenişehir Mah.	Lise
Mehmet Akif Ersoy Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Sarılar Mah.	Lise
Mutafa Kemal Üniversitesi, Altınözü Meslek Yüksekokulu	Yenişehir Mah.	Yüksek Okul

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Altınözü İlçesi Eğitim Kurumları.

4.2.3.3. Nüfusun Sağlık Durumu

Bir yerdeki nüfusun sağlık yapısı ele alınırken, sadece yörenin iklim koşulları ile insan fizyolojisi ve sağlığı arasındaki uyum ve uyumsuzluklar tasvir edilmeye çalışılmaz. Aynı zamanda çevredeki sağlık koşulları, sağlık kuruluşları, sağlık kuruluşlarının sayısı ve yoğunluğu, sağlık kuruluşlarının nitelikleri, sağlık kuruluşlarının personel durumu, hasta sayısı ve yoğunluğu, hastalık tür ve çeşitleri, sağlık araç gereç ve donanım durumu ve benzeri pek çok özellik dikkate alınmalıdır (Üçeçam Karagel 2008, 130).

Altınözü ilçesi 2017 yılına ait sağlık bakanlığı verilerine göre Altınözü ilçesinde 9 aile sağlığı merkezi, 17 Aile hekimliği birimi, 50 yataklı 1 devlet hastanesi bulunmaktadır (Foto:11). Altınözü ilçesin 6 da eczana bulunmaktadır. Bu sağlık kuruluşlarında görev yapan 6 uzman, 38 pratisyen, 8 diş hekimi bulunmaktadır. Ayrıca ilçe de Sağlık hizmetleri sunucularında çalışan 30 personel ve 58 diğer personelle birlikte toplam 219 sağlık personeli bulunmaktadır (Tablo:33).

Tablo 33:Altınözü İlçesinin Sağlık Verileri Tablosu (2017).

KURUM BİLGİLERİ									
KAMU					ÖZEL				
İlçe Müdürlüğü	Aile sağlığı merkezi	Aile hekimliği birimi	Hastane	Yatak Sayısı	Hastane	Yatak Sayısı	Dal/Tıp Merkezi	Eczane	Özel Poliklinik
1	9	17	1	50	-	-	-	6	-
PERSONEL BİLGİLERİ									
Uzman	Pratisyen	Diş Hekimi	Eczacı	Ebe/Hemşire	Sağlık hizmetleri sunucuları	Diğer Personel	Toplam		
7	38	8	0	78	30	58	219		

Kaynak: Altınözü İlçe Sağlık Müdürlüğü Sağlık Personeli Verileri 2017.

Foto 11:Altınözü Devlet Hastanesi (2018). Altınözü ve kırsal kesimine sağlık hizmeti veren Altınözü Devlet Hastanesinden bir görünüm.

Altınözü ilçesine ait 2000 yılı engelli nüfus istatistikleri değerlendirildiğinde görme engelli nüfus toplam nüfus miktarı 190 kişidir. İşitme engelli 84, konuşma engelli 86, fiziksel engelli nüfus sayısı 514 kişidir. Zihinsel engelli kişi sayısı 218, diğer herhangi bir engelli bulunan kişi sayısı 128 kişidir. Birden fazla engeli olan kişi sayısı 117, bilinmeyen kişi sayısı ise 69 kişidir. Altınözü ilçesinde engelli sayısı en fazla olan grup fiziksel engelle sahip bireylerdir (Tablo:34).

Tablo 34:Altınözü İlçesi Engelli Nüfus Tablosu (2000).

Cinsiyet	Görme Engelli	İşitme Engelli	Konuşma Engelli	Fiziksel Engelli	Zihinsel Engelli	Diğer	Birden Fazla Engelli Olan	Bilinmeyen
Erkek	121	45	49	296	130	65	72	38
Kadın	69	39	37	218	88	58	45	31
Toplam	190	84	86	514	218	128	117	69

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Altınözü İlçesi Engelli Nüfus Verileri.

4.2.3.4. Nüfusun Ekonomik Nitelikleri

Bir bölgede ekonomik faaliyetlerin meydana getirdiği bütünlüğün karışımı (bileşimi) bölgenin ekonomik gelişme ve değişme bakımından halen mevcut ve gelecekteki potansiyelini ortaya koyar. Bir bölgesel ekonomiyi daha derinlemesine anlayabilmek için ekonomik sektörlere göre faaliyetlerin durumu ortaya konulmalıdır. Ekonomik sektör ise belirli faaliyetlerin içinde yer aldığı bölgesel ekonominin bölümleri ya da gruplarıdır. Bir bölgesel ekonomideki faaliyetler üç sektörde ya da bunlardan biriyle ilgili olabilecektir; (a) birincil sektör (tarım); (b) ikincil sektör (sanayi); (c) üçüncül sektör (hizmet) olarak sınıflandırılır (Tümertekin, Özgüç 2015, 115). Çalışma çağındaki nüfus içerisinde yer alan, nüfus sayımının yapıldığı son hafta içerisinde işi olan ve gelir sağlayan nüfusa “çalışan (aktif, iktisaden faal olan) nüfus” denir. Bu nüfus, “Türkiye İstatistik Kurumu” nun tanımladığı gibi ülkemizde genel olarak 12 yaş ve üzerindeki iktisaden faal olan nüfusu kapsamaktadır. Ayrıca, çalışma çağındaki nüfus içerisinde yer alan, ancak nüfus sayımının yapıldığı son hafta içerisinde işi olmayan ve/veya geliri olmayan nüfusa ise “işsiz (pasif, iktisaden faal olmayan) nüfus” denilmektedir (Üçeçam Karagel 2008, 137).

Altınözü ilçe nüfusuna ait ekonomik faaliyetleri hakkında düzenli bilgilerin 1990 yılından sonra ulaşılabilmektedir. Altınözü ilçesi 1990 ve 2000 yılında yapılan nüfus sayımları sırasında nüfusun, ekonomik faaliyet türleri, faal olmama nedenleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Araştırma sahasında 1990 yılında 12 yaş ve üzeri faal olmayan toplam nüfus miktarı 5319 kişidir. Bu toplam sayının içerisinde 129 kişi emekli, 2757 kişi ev hanımı, 1614 kişi öğrenci, 826 kişi de diğer nedenlerden dolayı faal olmayan nüfustur (Tablo:35).

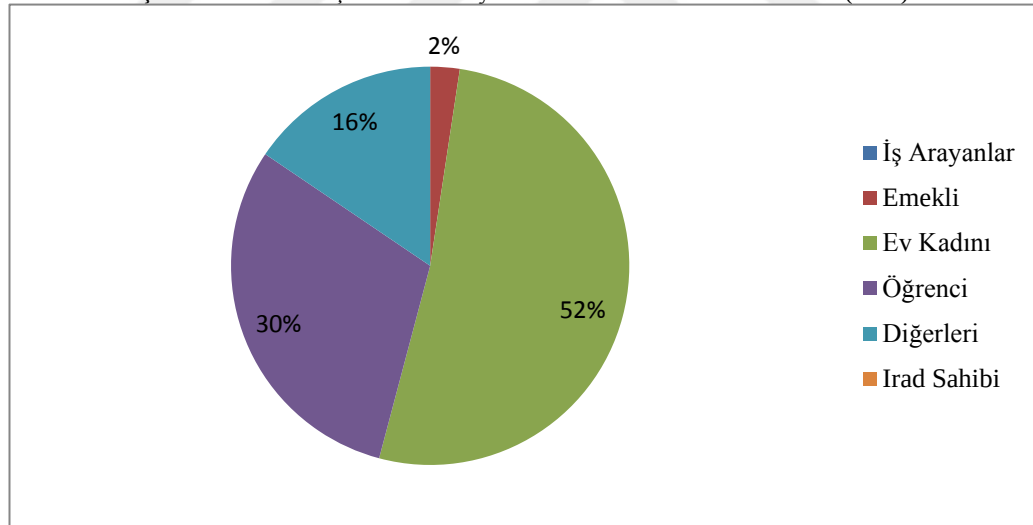
Tablo 35:Altınözü İlçesi Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (1990-2000).

Faal Olmayan Nüfus		1990						2000					
		E	%	K	%	T	%	E	%	K	%	T	%
12 Yaş ve Üstü Nüfus	İş Arayanlar							86	1,10	24	0,3	110	1,34
	Emekli	114	2,14	13	0,25	127	2,39	326	4,10	68	0,85	394	4,92
	Ev Kadını			2.752	51,7	2.752	51,7			2.183	27,3	2.183	27,3
	Öğrenci	1.106	20,8	508	9,55	1.614	30,3	2.544	31,8	2.254	28,2	4.798	59,9
	Diğerleri	590	12	236	4,44	826	15,5	110	1,34	11	0,14	121	1,51
	İrad Sahibi	-	-	-	-		-	432	5,40	77	0,97	509	6,36
	Toplam										0		
TOPLAM		1810	22,1	3509	65,9	5319	100	3412	42,6	4593	57,38	8005	100

Kaynak: DİE (1990-2000), Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Verileri.

Altınözü ilçesi 1990 yılı faal olmayan nüfus dağılımı ise % 2,39 emekli, % 51,7 ev kadınları, % 30,3 öğrenciler ve % 15,5 ise diğer nedenlerden dolayı faal olmayan nüfusu oluşturur. Faal olmayan nüfus içerisinde en büyük payı ev kadınları oluşturmaktadır (Şekil:51).

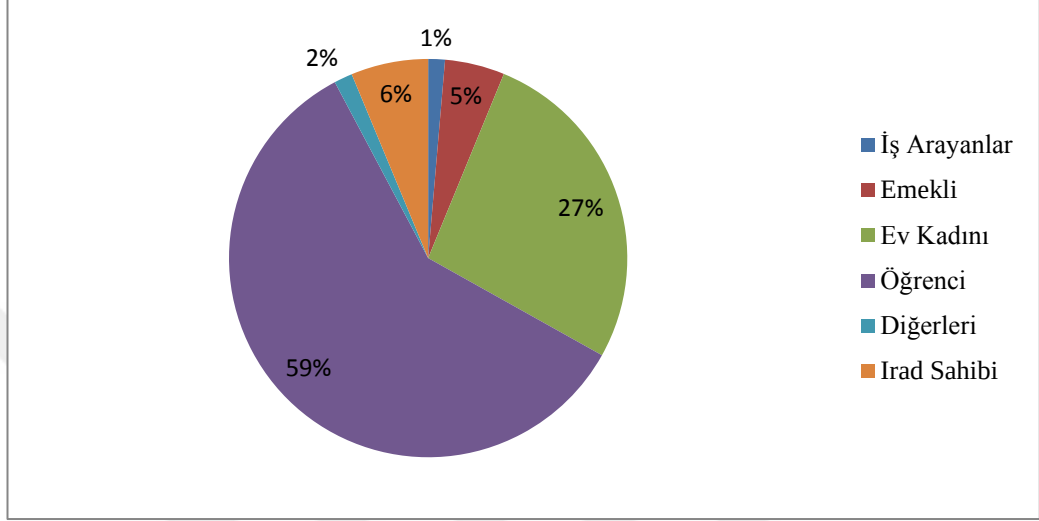
Şekil 51:Altınözü İlçesi Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (1990).

Altınözü ilçe nüfusunun 2000 yılı faal olmayan toplam nüfus 8005 kişidir. Faal olmayan tablosu incelendiğinde 110 kişi iş arayan, 394 kişi emekli, 2.183 kişi ev hanımı, 4798 kişi ise öğrenci nüfusu, 509 kişi irad sahibi ve 121 kişi ise diğer nedenlerden dolayı faal olmayan kısmı oluşturmaktadır. Faal olmayan nüfus oranları incelendiğinde ise iş arayanlar faal olmayan nüfusun % 1,34, emekli nüfusu % 4,92 ev kadını nüfus toplam nüfusun % 27,3 öğrenci nüfusu % 59,9 irad sahibi % 6,36 diğer nedenlerden dolayı faal olmayan nüfus ise % 1,51 oluşturmaktadır. Altınözü

ilçesinde faal olamayan nüfus 1990-2000 yılları arasındaki 10 yıllık periyotta emekli nüfus %2,53 oranında artış yaşanmıştır. Faal olamayan nüfus içerisinde ev kadını oranı ise % 24,4 oranında bir azalma meydana gelmiştir. Öğrenci oranı ise 5 29,6 oranında bir artış yaşanmıştır. İrad sahibi nüfusun 1990 yılı verileri yer almamaktadır, bundan dolayı bir kıyaslama yapılamamaktadır (Tablo:36, Şekil:52).

Şekil 52:Altınözü İlçesi Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (2000).

Altınözü ilçe merkezinde 1990 yılı faal nüfus incelendiğinde erkek nüfus toplam nüfusun % 86,1 oluştururken kadın nüfusu faal nüfusun % 13,9 oluşturmaktadır. Faal olmayan nüfus içerisinde de kadın nüfus oranı % 65,9 oluşturmaktadır. İlçe merkezinde de faal olan toplam nüfus 1905 kişidir. Bu toplam nüfus içerisinde 615 kişi tarım sektöründe, 206 kişisi sanayi sektöründe, 1084 kişi ise hizmet sektöründe çalışan nüfus oluşturmaktadır (Tablo:36). Toplam nüfus içerisindeki oranları ise tarım sektörü % 32,3, sanayi sektörü ise % 19,8, hizmet sektörü ise % 56,9 oluşturmaktadır (Şekil:53).

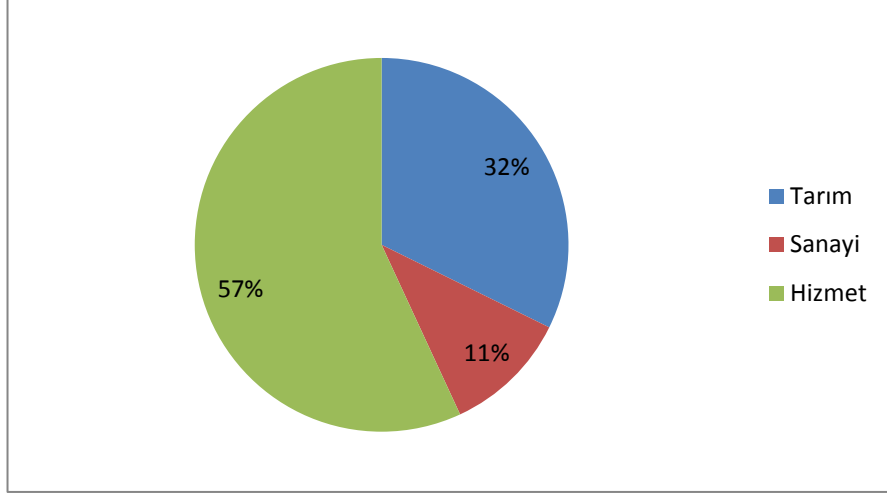
Tablo 36:Altınözü İlçe Merkezi Nüfusun Sektörel Bölünüşü (1990-2000).

	1990			2000		
	Tarım	Sanayi	Hizmet	Tarım	Sanayi	Hizmet
Toplam	615	206	1084	187	175	833
%	32,3	19,8	56,9	15,7	14,6	69,7

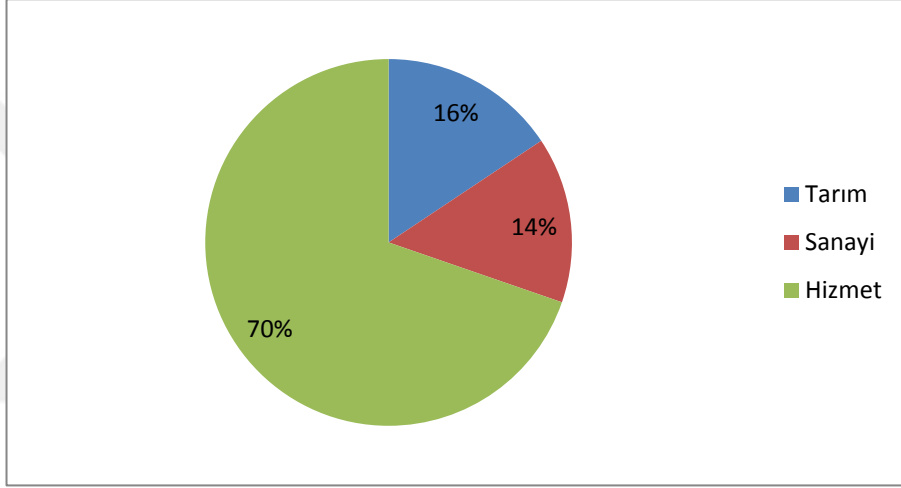
Kaynak: DİE (1990-2000), Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Verileri.

Altınözü İlçe merkezinde 2000 yılında faal olan 1195 toplam nüfusun Sektörel dağılımı 187 kişi tarım sektöründe, 175 kişi sanayi sektöründe, 833 kişi ise hizmet sektöründe çalışmaktadır (Tablo:36). Nüfusun oransal dağılımı ise tarım sektöründe % 15,7 sanayi sektöründeki oran %14,6 hizmet sektöründeki ise % 69,7'dir (Şekil:54).

Şekil 53:Altınözü İlçe Merkezi Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (1990).

Şekil 54:Altınözü İlçe Merkezi Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (2000).

Altınözü ilçe merkezinde nüfusun sektörel dağılımı 1990-2000 yılları arasında 10 yıllık periyodunda değişim şöyle özetlemek mümkündür. İlçe merkezinde tarım sektörün çalışan nüfusta %16,6 oranında bir azalma meydana gelmiştir. Sanayi sektöründe çalışan nüfus oranında ise %5,2 bir azalma meydana gelmiştir. Hizmet sektöründe çalışan nüfus oranı ise %12,8 oranında bir artış meydana gelmiştir.

Altınözü İlçesinin 1990-2000 yılları kırsal nüfusunun sektörel bölünüşü incelendiğinde 1990 yılında Altınözü kırsal alanlarda 30451 faal nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun 28407 kişisi tarım sektöründe, 517 kişi sanayi sektöründe, hizmet sektöründe ise 1527 kişi çalışmaktadır (Tablo:36). Altınözü kırsal kesiminde sektörel dağılımı, nüfusun toplam nüfusa oranı şu şekildedir. Tarım sektöründe nüfusun büyük bir kesimi yani %93,3 oranı kapsamaktadır. Sanayi sektöründe çalışan nüfus ise %1,68 oranını oluştururken, hizmet sektöründe çalışan nüfusun oranı ise %5,02 dir (Şekil:55).

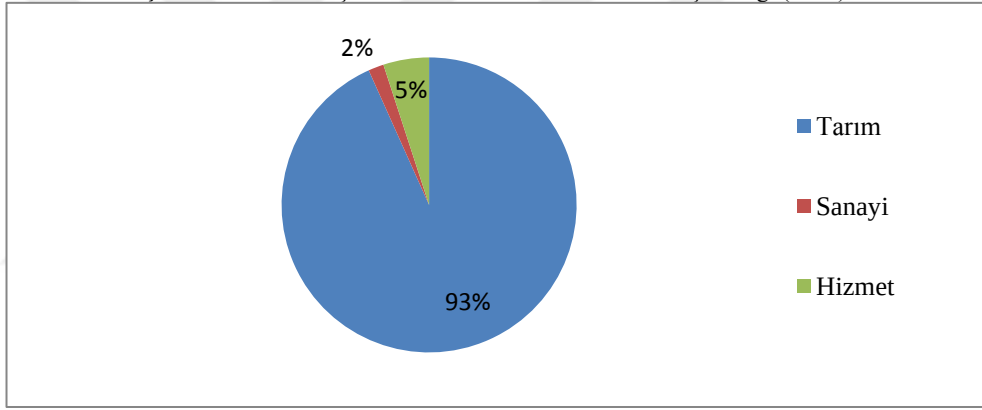
Tablo 37:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusun Sektörel Bölünüşü (1990-2000).

	1990			2000		
	Tarım	Sanayi	Hizmet	Tarım	Sanayi	Hizmet
Toplam	28407	517	1527	27224	551	2521
%	93,3	1,68	5,02	89,9	1,8	8,3

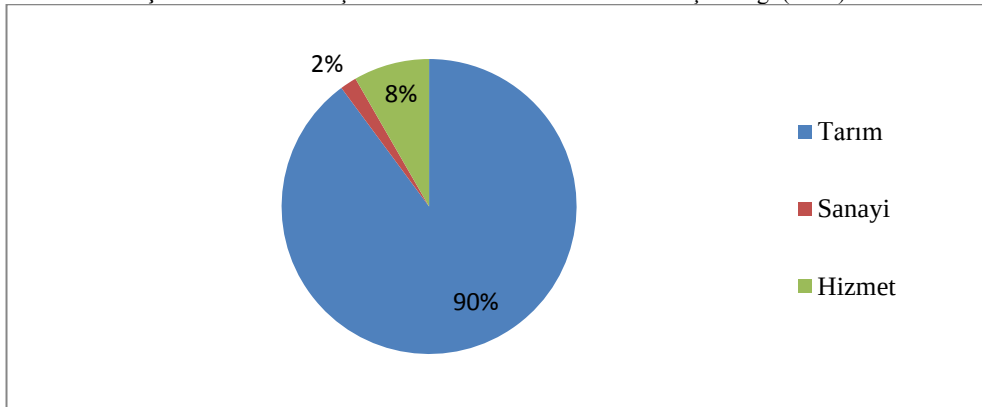
Kaynak: DİE (1990-2000), Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Verileri.

Altınözü kırsal nüfusunun 2000 yılı verileri incelendiğinde kırsal kesimde toplam faal nüfus miktarı 30296 kişidir. Bu nüfusu sektörel dağılımı ise tarım sektöründe çalışan nüfus 27224, sanayi sektöründe çalışan nüfus miktarı 551 kişi iken, hizmet sektöründe çalışan nüfus miktarı ise 2521 kişidir (Tablo:36). faal nüfusun toplam nüfusa oransal dağılımı; tarım sektöründe %89,9, sanayi sektöründe çalışan nüfus %1,8 ve sanayi sektöründe çalışan nüfusun oranı ise %8,3 tür (Şekil:57).

Şekil 55:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (1990).

Şekil 56:Altınözü İlçesi Kırsal Nüfusun Sektörel Bölünüş Grafiği (2000).

Altınözü kırsal nüfusun 1990-2000 yılları arasındaki değişim incelendiğinde tarım sektöründe %3,4 oranında bir değişim (1183 kişi) azalma meydana gelmiştir. Kırsala alanda hizmet sektöründe ise %3,28 oranında (994 kişi) artmıştır (Tablo:37, Şekil:55, Şekil:56). Sonuç olarak Altınözü ilçe merkezindeki faal nüfus 1990 3/1 kesimi tarım sektöründe çalışmaktadır. Altınözü ilçesi kırsal nüfusun faaliyet alanları

incelendiğinde ise tarım sektöründe çalışan nüfus 1990 yılında %93,3 2000 yılında ise %89,9 gibi büyük bir oran tarım sektöründe çalışmaktadır. Altınözü hem kırsal nüfusun hem de ilçe merkezinde çalışan nüfus tarım sektörü ve tarım sektörüne bağlı hizmet sektöründe çalışmaktadır. Altınözü ilçesinde tarıma dayalı bir ekonomiye dayandığı nüfusun sektörel dağılımı incelendiğinde ulaşılmaktadır.

Altınözü İlçe merkezinde çalışan nüfusun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı incelendiğinde 1990 yılında çalışan 1905 toplam nüfusun 1641 erkek, 264 kişisi ise kadın çalışanlardır. Bu çalışan nüfusun dağılımı ise şu şekildedir. 615 kişi ziraat avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. Sanayi sektörünün alt kolu olan imalat sanayisinde 206 kişi faaliyet göstermektedir. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında; İnşaat işlerinde 102, elektrik, gaz ve su işlerinde 18, toptan ve perakende ticarete 157, Ulaşım haberleşme ve Depolama işlerinde 60, Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde 19, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde 730 kişi çalışmaktadır (Tablo:38). 2000 yılında 1195 çalışan nüfusun 1051 erkek, 144 ise kadın çalışandır. Çalışan nüfusun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı ise şu şekildedir. Ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık işlerinde 187, imalat sanayinde 175 kişi çalışmaktadır. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında ise inşaat işlerinde 108, elektrik, gaz ve su işlerinde 7, toptan ve perakende ticarete 180, ulaşım haberleşme ve Depolama işlerinde 39, Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde 33, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde 466 kişi çalışmaktadır (Tablo:38).

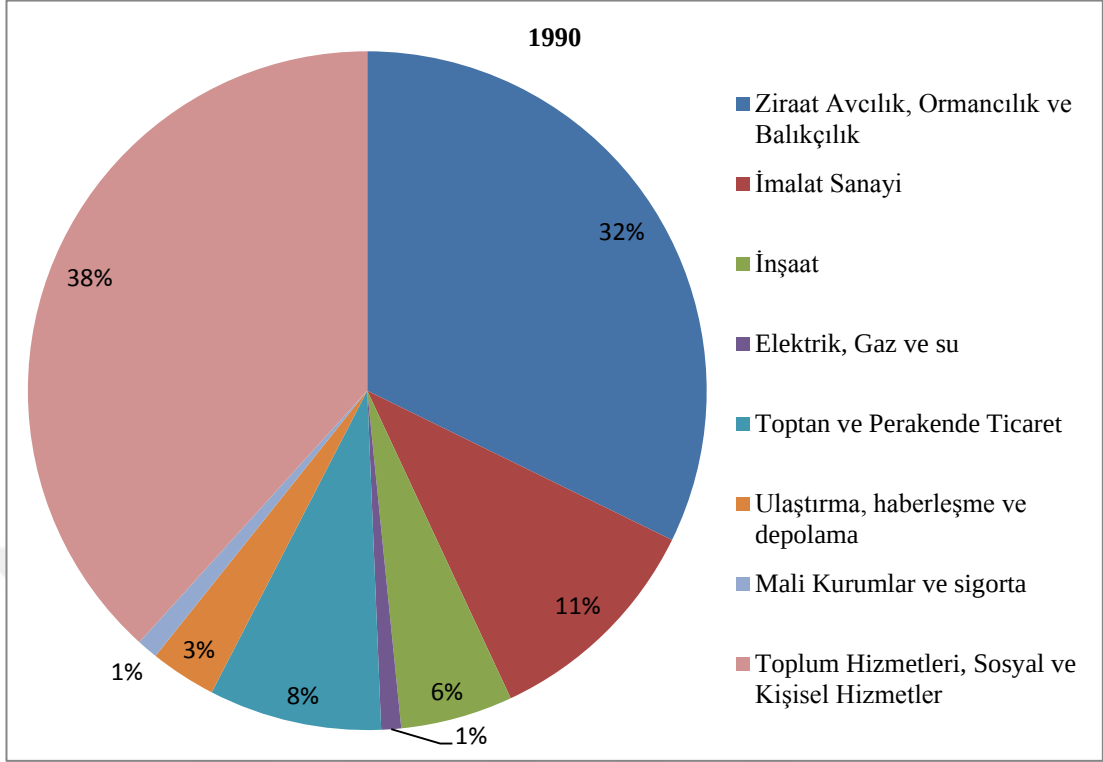
Altınözü ilçesinde çalışan nüfusun sektörel yüzdelikleri incelendiğinde 1990 yılında nüfusun % 32,3 ziraat avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. Sanayi sektörünün alt kolu olan imalat sanayisinde % 10,8 oranında faaliyet göstermektedir. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında; İnşaat işlerinde çalışan nüfusun oranı % 5,36, elektrik, gaz ve su işlerinde % 0,95, toptan ve perakende ticarete % 8,24, ulaşım haberleşme ve depolama işlerinde % 3,15, Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde % 1, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde % 38,3 oransal dağılışa sahiptir (Şekil:57).

Tablo 38:Altınözü İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990-2000).

Sektör			1990					2000				
Faaliyet Kolu		Cins	Nüfus Miktarı	Toplamı	Sektör Toplamı	Faaliyet Kolu (%)	Sektörel (%)	Nüfus Miktarı	Toplamı	Sektör Toplamı	Faaliyet Kolu (%)	Sektörel (%)
TARIM	Ziraat Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	E	414	615	615	32,3	32,3	139	187	187	15,7	15,7
		%	67,3					74,3				
		K	201					48				
		%	32,7					25,7				
SANAYİ	İmalat Sanayi	E	195	206	206	10,8	10,8	169	175	175	14,7	14,6
		%	94,7					96,6				
		K	11					6				
		%	5,34					3,43				
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	E	-	-		-		0	0			
		%	-					-				
		K	-					0				
		%	-					-				
HİZMET	İnşaat	E	102	102	1084	5,36	56,9	106	108	833	9,04	69,7
		%	100					98,2				
		K	-					2				
		%	-					1,85				
	Elektrik, Gaz ve Su	E	18	18		0,95		7	7		0,59	
		%	100					100				
		K	-					0				
		%	-					-				
	Toptan ve Perakende Ticaret	E	155	157		8,24		169	180		15,1	
		%	98,7					93,9				
		K	2					13				
		%	1,27					7,22				
	Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	E	59	60		3,15		39	39		3,26	
		%	98,3					100				
		K	1					0				
		%	1,67					-				
	Mali Kurumlar ve Sigorta	E	17	19		1,00		29	33		2,76	
		%	89,5					87,9				
		K	2					4				
		%	10,5					12,1				
	Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	E	681	730		38,3		395	466		39,0	
		%	93,3					84,8				
		K	49					71				
		%	6,71					15,2				
TOPLAM		E	1641	86,1	1905	100	100	1051	87,9	1195	100	100
		K	264	13,9				144	12,1			

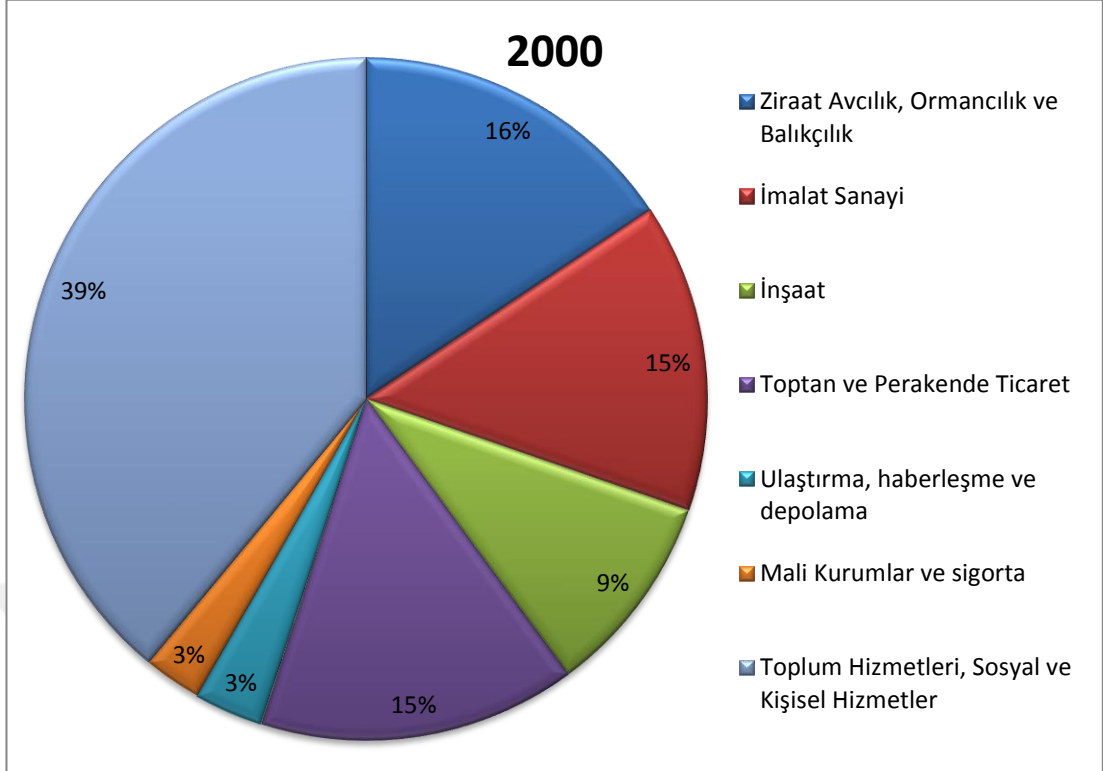
Kaynak: DİE (1990-2000), Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Verileri

Şekil 57:Altınözü İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990).

Altınözü ilçe Merkezinde çalışan nüfusun sektörel yüzdelikleri incelendiğinde 2000 yılında nüfusun % 15,7 ziraat avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. Sanayi sektörünün alt kolu olan imalat sanayisinde % 14,7 oranında faaliyet göstermektedir. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında; İnşaat işlerinde çalışan nüfusun oranı % 9,04, elektrik, gaz ve su işlerinde % 0,59, toptan ve perakende ticarete % 15,1, ulaşım haberleşme ve depolama işlerinde % 3,26, Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde % 2,76, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde % 39 oranında dağılış göstermektedir (Tablo:38, Şekil:58).

Şekil 58:Altınözü İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2000).

Altınözü kırsal kesiminde çalışan nüfusun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı incelendiğinde 1990 yılında çalışan 30446 toplam nüfusun 13908 erkek, 16538 kişisi ise kadın çalışanlardır. Bu çalışan nüfusun dağılımı ise şu şekildedir. 28407 kişi ziraat avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. Sanayi sektörünün alt kolu olan imalat sanayisinde 512 kişi, madencilik ve taş ocaklığı faaliyet kolunda ise çalışan bulunmamaktadır. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında; İnşaat işlerinde 270, elektrik, gaz ve su işlerinde 14, toptan ve perakende ticarete 258, Ulaşım haberleşme ve Depolama işlerinde 259 Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde 23, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde 703 kişi çalışmaktadır (Tablo:39). 2000 yılında kırsal kesiminde 30296 çalışan nüfusun 13803 erkek, 16493 kişi ise kadın çalışandır. Çalışan nüfusun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı ise şu şekildedir. Ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık işlerinde 27224, imalat sanayinde 551 kişi çalışmaktadır. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında ise inşaat işlerinde 376, elektrik, gaz ve su işlerinde 16, toptan ve perakende ticarete 309, ulaşım haberleşme ve Depolama işlerinde 338, Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde 42, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde 1439 kişi çalışmaktadır (Tablo:39).

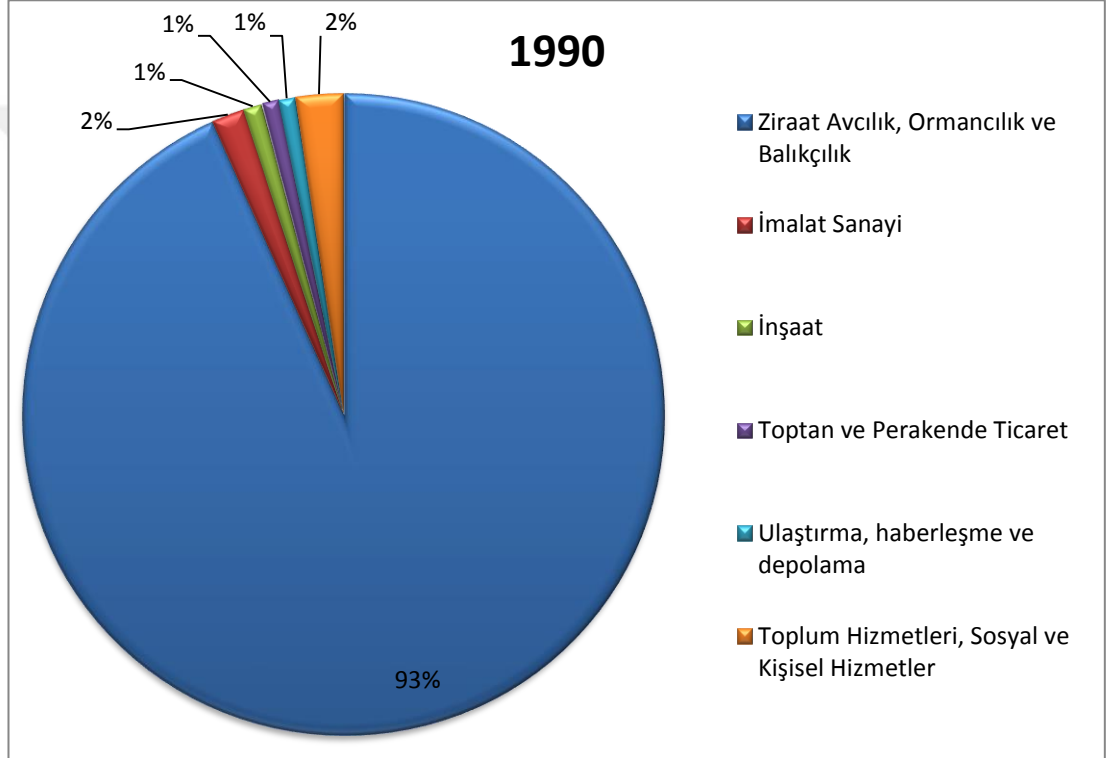
Tablo 39:Altınözü Kırsal alanda Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990–2000).

Sektör			1990					2000				
Faaliyet Kolu		Cins	Nüfus Miktarı	Toplamı	Sektör Toplamı	Faaliyet Kolu (%)	Sektörel (%)	Nüfus Miktarı	Toplamı	Sektör Toplamı	Faaliyet Kolu (%)	Sektörel (%)
TARIM	Ziraat Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	E	12011	28407	28407	93,3	93,3	10922	27224	27224	89,9	89,9
		%	42,3					40,1				
		K	16396					16302				
		%	57,7					59,9				
SANAYİ	İmalat Sanayi	E	441	512	512	1,7	1,7	535	551	551	1,82	1,8
		%	86,1					97,1				
		K	71					16				
		%	13,9					2,9				
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	E	0	0				0	0			
		%	0									
		K	0								0	
		%	0									
HİZMET	İnşaat	E	268	270	1527	0,89	5,02	375	376	2521	1,24	8,3
		%	99,3					99,7				
		K	2					1				
		%	0					0,27				
	Elektrik, Gaz ve Su	E	14	14		0,05		16	16		0,06	
		%	100					100				
		K	0					0				
		%										
	Toptan ve Perakende Ticaret	E	252	258		0,84		299	309		1,02	
		%	97,7					96,8				
		K	6					10				
		%	2,33					3,2				
	Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	E	258	259		0,85		338	338		1,12	
		%	99,6					100				
		K	1					0				
		%	0,39									
	Mali Kurumlar ve Sigorta	E	22	23		0,08		34	42		0,14	
		%	95,7					81,0				
		K	1					8				
		%	4,3					19,0				
	Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	E	642	703		2,31		1283	1439		4,75	
		%	91,3					89,2				
		K	61					156				
		%	8,7					10,8				
TOPLAM		E	13908	30446	30446	100	100	13803	30296	30296	100	100
		K	16538					16493				

Kaynak: DİE (1990-2000), Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Verileri.

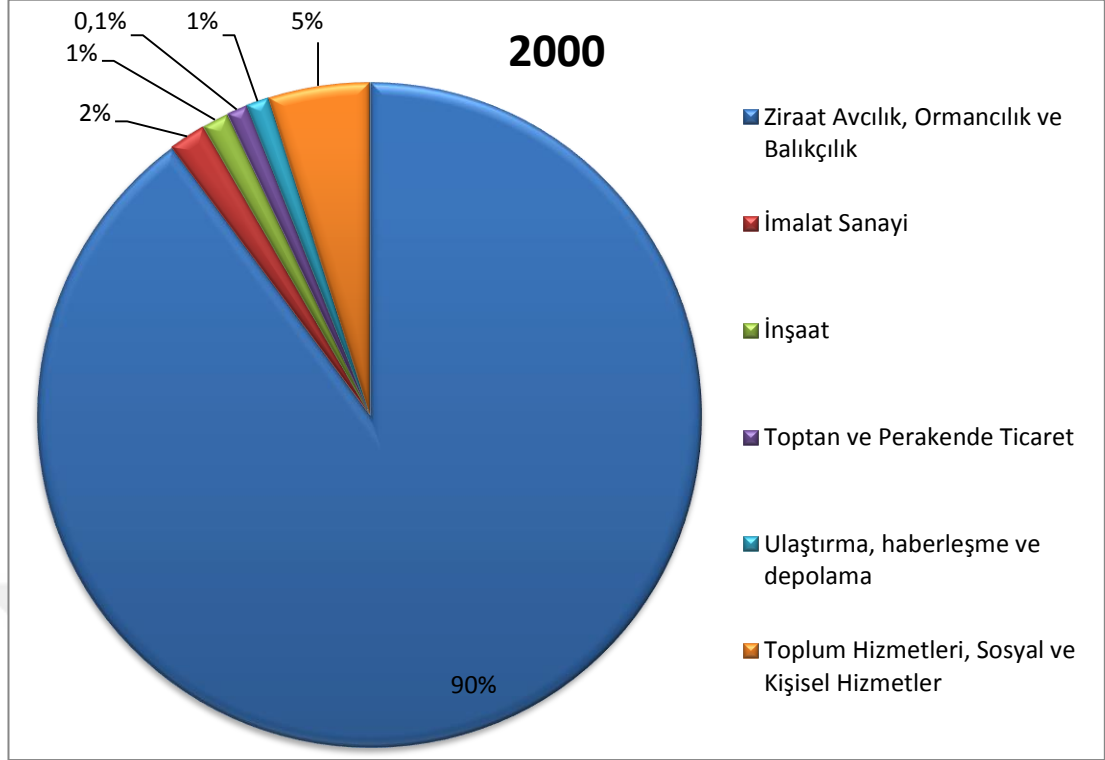
Altınözü kırsal kesiminde çalışan nüfusun sektörel yüzdelikleri incelendiğinde 1990 yılında nüfusun % 93,3 ziraat avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. Sanayi sektörünün alt kolu olan imalat sanayisinde % 1,7 oranında faaliyet göstermektedir. Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında; İnşaat işlerinde çalışan nüfusun oranı % 0,89, elektrik, gaz ve su işlerinde % 0,05, toptan ve perakende ticarete % 0,84, ulaşım haberleşme ve depolama işlerinde % 0,85, Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde % 0,08, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde % 2,31 oranında dağılış göstermektedir (Şekil:59).

Şekil 59:Altınözü Kırsal alanda Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990).

Altınözü kırsalında nüfusun 2000 yılı sektörel yüzdelikleri incelendiğinde nüfusun % 89,9 ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde çalışmaktadır. Sanayi sektörünün alt kolu olan imalat sanayisinde % 1,82 oranında faaliyet göstermektedir. Kırsal kesiminde çalışan nüfusun Hizmetler sektörünün alt faaliyet kollarında dağılımı ise; İnşaat işlerinde çalışan nüfusun oranı % 1,24, elektrik, gaz ve su işlerinde % 0,06, toptan ve perakende ticarete % 1,02, ulaşım haberleşme ve depolama işlerinde % 1,12, Mali Kurumlar ve sigorta işlerinde % 0,14, toplum hizmetleri ve kişisel hizmetlerde % 4,75 oranında dağılış göstermektedir (Şekil:60).

Şekil 60:Altınözü Kırsal alanda Çalışan Nüfusun Sektörlere ve İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2000).

Sonuç olarak Altınözü ilçesinde kırsal nüfus 1990 yılında %93,3 ziraat avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyet kollarında çalışırken, 2000 yılında %3,4 oranında azalarak %89,9 olarak nüfusun büyük bir kısmı tarımsal işlerde çalışmaktadır. Kırsal kesimde sanayi sektöründe çalışan nüfus 1990 yılında %1,7 iken 2000 yılında %1,82 gibi sembolik bir rakama sahiptir. Hizmet sektöründe çalışan nüfus ise 1990 yılında %5,02 olarak hesaplanırken, 2000 yılında %8,3 olarak gerçekleşmiştir. Altınözü kırsal nüfusunun neredeyse tamamı tarımsal faaliyetlerde çalışarak geçimini sağladığı ortaya çıkmaktadır.

4.2.4.BÖLÜM HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hipotez 1: *“Altınözü İlçesinde 1940-2017 yılları arasında nüfus artışı oranı azalmıştır.”*

Altınözü ilçesi toplam nüfusun tarihi seyri incelendiğinde 1940-2017 yılları arasında sürekli artış göstermemiş, salınımlar yapan bir grafik oluşturmuştur. Nüfus artış hızının en fazla olduğu dönem 1970 yılında yaşanmıştır. Grafiklerdeki eğim kırıkları dikkate alınmadığında ise genel olarak nüfus artış oranı özellikle 1985-2017 yılları arasında bir azalma yaşanmıştır.

Hipotez 2: *“Altınözü İlçesinde göçler genellikle ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır.”*

Altınözü ilçesi göç istatistikleri incelendiğinde elde edilen veriler 2000-2016 yılları arasında düzenli verilere ulaşılmıştır. Bu dönem arasında Altınözü İlçesi verdiği göç aldığı göçten fazla olmuştur. En fazla göç verilen yerler arasında il merkezi ilk sırada yer almaktadır. daha sonrasında ise İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirler yer almaktadır. Altınözü ilçesinde iş imkanlarının kısıtlı olması, tarım arazilerinin parçalı ve dağınık olmasından dolayı iş imkânları kısıtlıdır. Bu da göç olayını kaçınılmaz hale getirmektedir.

Hipotez 3: *“Suriye deki iç savaştan sonra Altınözü İlçesi nüfusunu ikiye katlamıştır.”*

Altınözü ilçe sınırları içerisinde Suriyeli göçmen nüfusu hakkında kesin ve net bir veri bulunmamaktadır. İlçe sınırları içerisinde 2 adet sığınmacı kampı yer almaktadır. Bunun dışında Altınözü İlçe merkezi ve köylerine yerleşmiş olan Suriyeli göçmenler bulunmaktadır. Yapılan gözlem ve tahminler doğrultusunda İlçe sınırları içerisinde 20-30 bin arasına Suriyeli göçmenin bulunduğu tahmin edilmektedir. Suriyeli göçmenlerin İlçe nüfusunu ikiye katlamamış, %50 artırdığı düşünülmektedir.

4.3.ALTINÖZÜ İLÇESİ'NİN YERLEŞME COĞRAFYASI

Antakya'nın güneyinde Kuseyr yaylasında yer alan Altınözü ve köylerinde Roma ve Geç Roma dönemine ait yerleşim izleri taşımaktadır. Bölge de yapılan yüzey araştırmalarında Sofular, Aşağı Okçular, Çatbaşı, Çayır, Dağdüzü, Hanyolu, Turfanda, Yoncakaya, Kamberli, Kozkalesi, Yunushanı köylerinde yerleşim alanları, su yapıları, sarnıçlar, havuzlar, kutsal mekânlar, mezar anıtları ve nekropol, kale ve köprü kalıntılarına rastlanılmıştır (Pamir 2014, 138-174). Bu bilgiler Altınözü ilçesi yerleşme tarihi ilk çağlardan günümüze kadar yerleşmeye sahne olduğu, birçok devlet yönetimi altında kaldığı ve yerleşme tarihi kesintisiz olarak yaşandığını ortaya koymaktadır.

4.3.1. Altınözü İlçesi'nin Tarihi Gelişimi

Anadolu'da M.Ö. 2000 yıllarda ilk kültürler oluşmuştur. Bunlar, Hattiler, Luviler ve Hurilerdir. Anadolu'ya dışarıdan gelen kavimler yüzünden bölge de etnik, kültürel ve dini inançları birbirinden farklı topluluklar oluşmuştur. Dolayısıyla birbirleriyle uyuşmaları mümkün olmamıştır. Antakya çevresinde yaşayan bir kısım küçük topluluklar daha sonra (M.Ö.IX Yüzyılda) Hattena Krallığı'nı kurmayı başarmışlardır. Antakya bölgesinde daha sonra Persler hakim olmuşlardır. Persler Anadolu'ya hâkimiyetleri altına almışlar. Babil Devleti'ni yıkarak Çanakkale'den Hindistan'a, Amurderya (Ceyhun) ötelere kadar ilerlemişlerdir. Bölgedeki egemenlikleri İskender'in Anadolu'ya eline geçirmesine kadar devam etmiştir. İskender'in Kral Kodomanus'u M.Ö. 331 yenmesiyle Antakya yöresinde Pers üstünlüğü sona ermiştir (Hatay Valiliği 2011, 19).M.Ö. 323 yılında Makedonya kralı İskender'in ölümünden sonra imparatorluğun yönetimi ve toprakları, generallerinden Antigonos ve Selevkos arasında paylaşıldı. Selevkos I. Nikodar, Antigonos'u M.Ö. 301 yılında Ağustos ayında İpsus Savaşı 'nda yendi. Böylece Antigonos 'un egemen olduğu toprakları da alarak Ege Bölgesinden Fırat Havzasına kadar olan bölgede Selevkos Krallığı' nı Kurdu (Bickerman 1983, 4; Gündüz 2009, 5). Roma İmparatoru Pompei, Selevkos Krallarından XIII. Antiouchus'u M.Ö. 64'te yapılan bir savaşta mağlup ederek Antakya'yı işgal etti. Böylece Antakya' da Roma İmparatorluğu dönemi başlamış oldu (Downey 1961, 5; Tekin, 2000,5). Bizans ordusunun 634'te İslam orduları karşısında yenilgiye uğradığı Yermük Savaşı'ndan sonra, Ebu Ubeyde B. Cerrah idaresindeki islam kuvvetleri önce Şam'ı, sonra kuzeye doğru hızla hareket ederek hıms, hama ve halep'i alıp Antakya surlarının önüne geldi, Hz. Ömer'in şehre

zarar verilmemesini emretmiş olması sebebiyle çatışmaya girilmediği için kuşatma uzun sürdü. Nihayet halkın cizye ödemesi şartıyla şehir teslim oldu. Ebu Ubeyde'nın şehirde ayrılması üzerine halk ayaklandıysa da İyaz B. Ganem ve Habib B. Mesleme'nin komutasındaki askeri birliklerin gönderilmesiyle şehir yeniden itaat altına alındı (Sahillioğlu 1999, 230; Gündüz 2009, 11). Abbasiler döneminde Halife Memun zamanında ise bölgeye çok sayıda Türk yerleştirilmiştir. Memun ve Mutasım zamanlarında (813-842) Türklerin önemli askerî görevlere getirilmesiyle birlikte, Antakya yöresinde de bir kısım önemli işler Türkler tarafından ifa edilmiştir. Şehir 638'den 969'a kadar Müslüman Arapların elinde kalmıştır. Doğu Romalı General Burtzes, şehir içinden birini kullanarak şehri almayı başarmıştır. Antakya bundan sonra bir asırdan fazla Bizanslıların elinde kalarak Müslümanlara karşı Bizans'ın başlıca kalesi olmuştur. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Süleyman'ın şehri almasıyla 1084'ten itibaren Antakya tekrar İslam hâkimiyetine girdi. 1097'de haçlılar şehrin önünde gözüktüğü zamanda bu kişi emir idi. Şehrin kuvvetli ve geniş surları ile arazinin sarp olması yüzünden Hristiyanlar muhasarada güçlük çektiler. Ancak içerden bir işbirliğinin (komutanlardan Firuz) yardımıyla 2 Haziran 1098'de haçlılar şehri ele geçirip ahaliyi kılıçtan geçirdiler. Antakya bundan sonra 170 sene Hristiyanların elinde kaldı ve bir dükalık merkezi oldu. Moğolların Anadolu'yu istila etmeleri üzerine Müslüman ve Hristiyanlardan birçok insan Antakya'ya sığınmıştır. Dolayısıyla şehrin nüfusu bir anda artmaya başlamıştır (Hatay Valiliği 2011, 21-22).

Sultan Baybars, Antakya Önlerinde ordusunu üç kısma ayırarak dışarıdan şehrin imdadına gelecek haçlı ve Ermeni kuvvetlerinin önünü kesmeyi amaçladı. Bu amaçla ordusunun esas kısmını oluşturan merkezine kendisi, ikinci kısmına Emir Seyfeddin Kalavun el- Elfi ve üçüncü kısmına da Emir İzzeddin Yügan er – Rükni komutanlık yapacaktı (İbn Aybek 125; İbn Tagribirdi 128; Gökhan 2010, 7). Baybars el – Mansuri ve EL- Ayni 'nin verdiği bu bilgiye karşılık el- Makrizi Memlük ordusunun esas kalabalık kısmı ile Sultanın Antakya üzerine yürüdüğünü, bir bölümüne komutanlık yapan Emir Bedreddin El- Hazinedar'ın Süveydiye'ye gönderildiğini, üçüncü kısmın başında ise Emir İzzeddin 'in Derbsak'a doğru ilerlediğini haber vermektedir. Derbsak üzerine yürüyen bu komutan kaleyi alarak içinde yaşayanları esir etmişti (Takiyiddin Ahmet el- Makrizi 1956, 567). Sultanın Arkadaşı Seyfeddin Kalavun ise Efamiye üzerinden Kusayr Kalesi'ne ulaşarak burayı haçlıların elinden almıştır (Gökhan 2010, 6-7; Foto:12).

Foto 12:Altınözü İlçesi Kozkalesi Köyü Sınırlarında Bulunan Kozkalesi (2018).

Yavuz Sultan Selim, 1516 yılında memlûklülerle yaptığı Merc-i Dabık savaşıyla Antakya, Suriye çevresini Osmanlı topraklarına katmıştır (Uzunçarşılı 1983, 190-195). Osmanlı idaresine alındıktan sonraki süreçte Antakya kazası; Antakya, Altınözü, Kuseyr, Şuğul, Süveyde ve Cebel-i Akra nahiyelerinden oluşmakta iken, incelediğimiz dönemde bu yapının değişmiş olduğunu görmekteyiz. Nitekim kazaya bağlı Kuseyr ve Süveyde nahiyeleri mevcudiyetlerini korurken, Şugur, Cebel-i Akra ve Altınözü nahiyelerinin yerini, Reyhaniye, Karamut ve harbiye nahiyeleri almıştır. 1867-1906 döneminde Antakya kazasına bağlı nahiye sayısı 4 ile 5 arasında değişmektedir (Gündüz, Çelik, Akgül 2010, 79). Altınözü, Antakya kazasına bağlı bir nahiye olarak yönetilmiştir. Altınözü Nahiye 'sine bağlı olan köyler Antakya kazası Şer 'iye Sicilinde yer almaktadır (Tablo:40).

Türkmenler 1064 yılında Antakya ve çevresini istilâ etmişlerdir (Söylemez 2007, 3). Bu bölge beylikler dönemi, memlûklülerle döneminde Türk nüfusunun yaşadığı bir bölge olarak kalmıştır. Osmanlı devleti bölgeyi fethettiği 1516 yılında bölge de Türk nüfusunu buldu. Osmanlı Devleti hâkimiyeti döneminde bölge, Canbolatoğlu ve Belen savaşları sayılmazsa hemen hemen hiç savaş görmedi ve dört asır süren bir barış dönemi yasadı (Canbolat 2006, 1).

Tablo 40:Altınözü Nahiyesine Bağlı Köyler (1550).

Narluca	Budak Burcu (Bâsirun)	Bilme	Ferzela
Yenicekend	Zengiye	Ağcurun (Akçurun)	Danişmendiye
Bohşin	Kozluca (‘Ayn-ı Bâkuka)	Büyük Burc	Küçük Sağriye
Karâmid	Karsbu el-Müslim	Alâkend	Bakârka
El-’Ubeydiye	Karsu	Burc-ı Beridi	Diyâna
Ma’sukiye	Kınamık	Cünte (Gebran)	Merza-i Beselnis
İlica	Mezra-i Cünte-i Müslim	Sabâha	Tabâbiye
Bâbitra	Bedita	Cıblâk	Debuye
Gökçeğöz	Terliyân	Boz Öyük	Ermence
Velidiye	Arahiya	Bâsılka	Mansure
Dimosa	Hâlisiye	Kabâb	Sekriyân
Afsiye	Sağriye	Bitrin	Dendâniye
Hevâbız	Basbâha	Telil-i’ş Şarki	Mağarâcık
Bedino	Tell-i Habeş	Asiya	Turunciye
Tulum Burcu (Batlâb)	Feliş	Miryâs	

Kaynak: Gündüz 2009, 196-200.

Osmanlı hâkimiyetinin 17.yy da siyasi, askeri, iktisadi alanlarda gerilemesi, taşra teşkilatlarına da yansımış ve taşrada özellikle tarım ile uğraşan köylünün problemleri artmıştır. Bu durumun uzun süre devam etmesi sonucunda vergi vermek istemeyen aşiret ve topluluklar devlete karşı isyan etmiştir. Bu isyan hareketleri eşkıyalık şeklinde devam etmiş, Antakya bölgesinde köyler yağmalanmış, ticaret ve hac kafileleri soyulmaya başlanmıştır. Eşkıyalardan bıkan köylüler, köylerini terk etmiş üretim dengesi bozulmuş ve devletin vergi gelirleri azalmaya başlamıştır. Bunun yanında asayiş düzeni bozulmuş, posta hizmetleri aksamaya başlamıştır.

Amik bölgede bozulan düzenin yeniden kurulması ve asayişin sağlanması için görevlendirilen Fırka-i Islâhiyye, deniz yoluyla 3 Haziran 1865 tarihinde İskenderun’a geldi ve Belen tarafında İskenderun’a yarım saat mesafede bulunan dağ ve tepeler üzerindeki Kargasekmez taraflarına karargâh kuruldu (Cevdet Pasa 1991, 139; Canpolat 2006, 74).

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Antakya, bugünkü Hatay ili sınırlarının yarısını içine alan ve güneyde birkaç köy hariç olmak üzere, bugünkü Hatay sınırı ile hemen hemen aynı olan bir sınıra sahiptir. Bu sınırlar içinde Antakya merkezi ve civarı, Altınözü, Cebel-i Akra ve Süveydiye adlı nahiyeler başlangıçta göze çarpan ve uzun süre yapısı değişmeyen idari birimlerdir. 1805’te, “Kuseyr” adıyla (bugünkü Altınözü) bir nahiye kurulmuş ve Antakya köylerinin bir kısmı bu nahiyeye bağlanmıştır. 1866 yılında “Karamurt” ve “Harbiye” adıyla iki nahiye kurulmuş, ancak dönemin Sart ve ihtiyaçları doğrultusunda yapılan bu çalışmalara bağlı olarak, Altınözü Nahiyesi ortadan kalkmıştır. (Tekin 1997, 13).

4.3.1. 1.Cumhuriyet Dönemi Altınözü

1.Dünya dünya savaşından yenik çıkan Osmanlı devleti, Mondros Ateşkes anlaşması ile Antakya ve çevresi Fransızların işgaline uğramıştır. Bu durum Antakya ve Kuseyr bölgesindeki Arap yandaşı esnafın tutumunu değiştirmişti. Olayların bu şekilde gelişmesi üzerine bölgedeki Faysal yanlıları bu durum karşısında yapılacak çalışmaları belirlemek üzere Kuseyr havalisindeki Türk ve Arap ileri gelenlerini Kuseyr'in Ziyaret köyünde yapılacak olan kongreye davet etti. Bu davetin ertesi günü yapılan kongrede çatışmaların durdurulması yönünde görüşlerini bildiren Faysal yanlıları, çetelerin silahlarını da Fransızlara teslim etmelerini istemişlerdi. Bu olumsuz düşünce kongreye katılan kişilerin çoğunluğu tarafından tepki ile karşılanmıştı. Nitekim bu tepkiyi değerlendiren yedek subay Cevat Bey kongreye katılanlara hitaben şöyle bir konuşma yaptı:

“Ağalar, eğer Halep sükût ettiyse bize ne, zaten Halep'in bize bir yardımı mı dokunuyordu? Silah ve cephanelerimizi kendi paramızla bize sattıklarını cümlemiz biliyoruz. İşte, soydaşlarımız Türkler, Maraş'ta Milli Kuvvetler teşkil edip Hassa'ya kadar ilerlemişlerdir. Biz esasen Türk gayesi için çalışıyorduk. Halep'e arka vermekliğimiz silah ve cephane temin etmek içindi. Kuvvetlerimizi dağıtıp maneviyatımızı bozmadan Maraş'a bir heyet gönderelim ve Mustafa Kemal Paşa'nın zabitlerinden talimat alalım”

sözlerinden sonra da Cevat Bey Halep'in Fransızların eline geçmesinin Antakya, Kuseyr ve Amik mıntıkalarında sürdürülen mücadele açısından hiçbir değişiklik yaratmayacağını, asıl desteğin gittikçe güçlenen Maraş Kuva-yı Milliyesi'nden alınması gerektiğini de vurgulamıştı (Güney Nur 2008, 100, Hatipoğlu, 2013, 333).

Altınözü halkının kurtuluş savaşındaki mücadele Fransa ile yapılan Ankara Anlaşmasına kadar devam etmiştir. Fransa denetimindeki Suriye'ye bırakılan Hatay'a özel statü tanınmıştır. Fransa'nın Suriye'den çekilmesiyle bir daha gündeme gelen Hatay sorunu, milletler cemiyetine taşındı ve 2 Eylül 1938 bağımsız Hatay Devleti kuruldu. Hatay meclisinin 29 Haziran 1939 yılında aldığı kararla ana vatana katılmıştır.

Altınözü İlçesi yerleşme coğrafyası incelendiğinde 1981 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü Köy Envanter Etüdü'nde yapılan sınıflanma ya göre Altınözü ilçesinde 42 köy yerleşmesi yer almaktadır. Köyden küçük yerleşme biriminden

birisi olan mahalle yerleşmesinden 6 yerleşme yer almaktadır. Bölge de yüksek dağ kütlesi yer almadığından dolayı Yayla yerleşmesi bulunmamaktadır (Tablo:41).

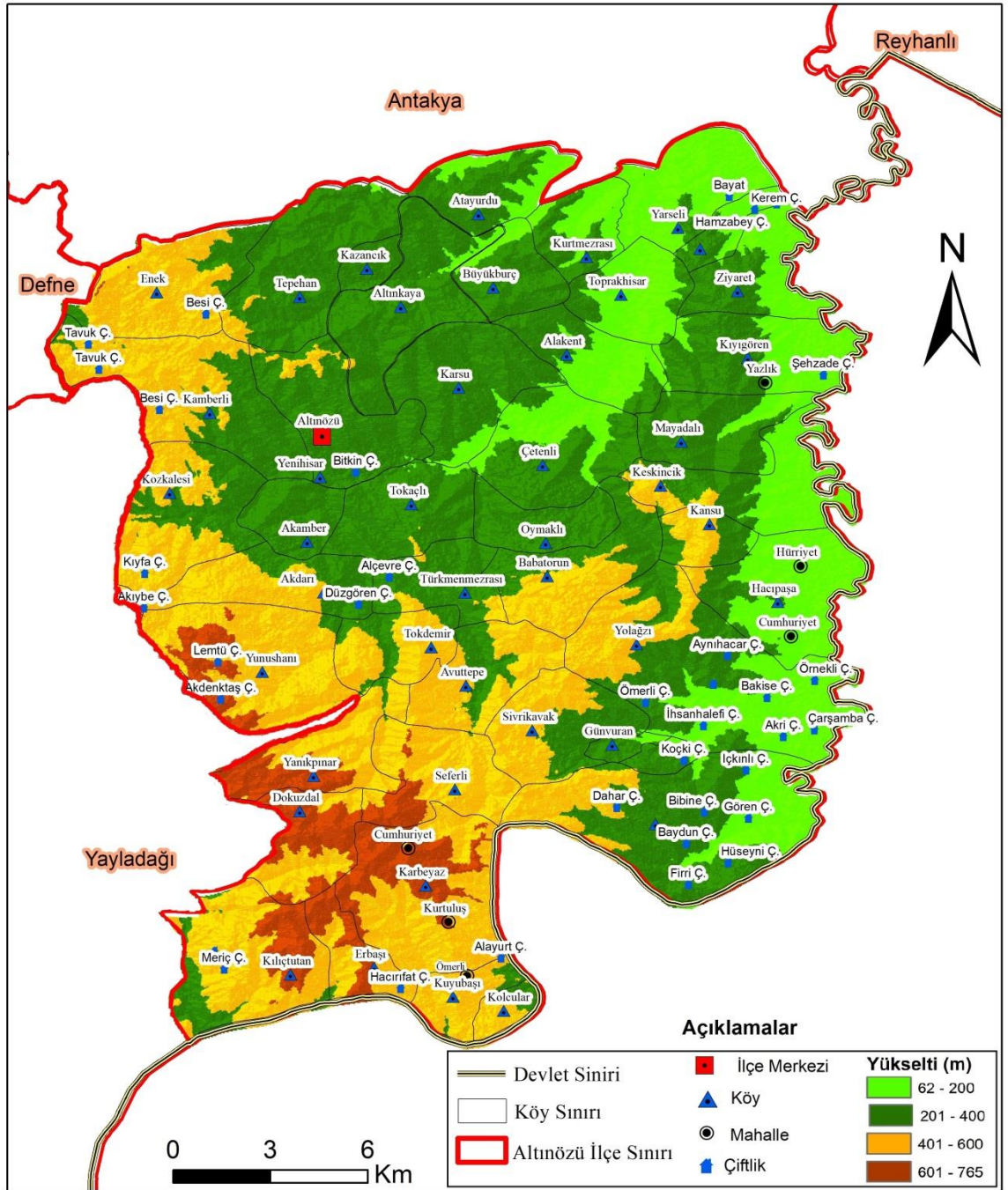
Araştırma sahasında yer alan mahalleler incelendiğinde Kıyığören Köyüne bağlı Yazlık Mahallesi yer almaktadır. Altınözü ilçesi 1980 yılı nüfus bakımından büyük köylerinden biri olan Hacıpaşa Köyü iki mahalleden oluşmaktadır. Bu mahalleler Hürriyet ile Cumhuriyet Mahallesidir. Altınözü ilçesine bağlı nüfus bakımından diğer büyük köy olan Karbeyaz Köyü de iki mahalleden oluşmaktadır. Bu mahalleler Kurtuluş ve Cumhuriyet mahallesidir. Kuyubaşı köyüne bağlı olan Ömerli Mahallesi yer almaktadır (Tablo:41). Hacıpaşa ve Karbeyaz köylerinin mahallelerden oluşmasının nedeni nüfuslarının fazla olmasından dolayı yönetim ve vatandaşlık işlerinin daha düzenli sağlanması amacıyla mahallelere ayrılmıştır. Kıyığören ve Kuyubaşı köylerinde ise yer alan mahalleler fiziki olarak köyden ayrı bir yerde bulunmaktadır. Bu mahalleler ilk birkaç evden kurulmuş ve zamanla nüfusun artışına bağlı olarak konutların sayısı arttığından dolayı muhtarlık kurulmuştur.

Tablo 41:Altınözü İlçesi Yerleşme Tablosu (1981).

İlçe	Köy sayısı	Mahalle sayısı	Mezra sayısı	Yayla	Çiftlik
Altınözü	42	6	-	-	38

Kaynak: DİE Köy Envanter Etüdü 1981.

Altınözü ilçesinde köy altı yerleşme tiplerinden olan çiftlik yerleşmeleri önem arz etmektedir. 1981 yılı 1/25.000 ölçekli P36d2, P36c1, P36c2, P36d3,p36c4, R36a2 ve R36b1 topoğrafya haritalarından yararlanarak 38 çiftlik yerleşmesi tespit edilmiştir. 1981 yılı çiftliklerin ilçe genelindeki dağılışı incelendiğinde Altınözü İlçesinin doğu kesiminde daha fazla çiftlik yer almaktadır. Çiftliklerin köylere göre dağılışı incelendiğinde Yolağzı ve Sarıbük Köyleri çiftlik sayısı bakımından en fazla çiftliğe sahip köyleridir. Yolağzı ve Sarıbük köyleri sınırları içerisinde 7 çiftlik yer almaktadır. Kamberli köyünde 3, Yunushanı, Akdarı, Boynuyoğun köylerinde 2 çiftlik yer almaktadır. Diğer çiftlikler ise Altınözü İlçesinin diğer muhtelif bölgelerine yayılmıştır. Çiftliklerin dağılışı ve sayısında bölgenin topoğrafya koşulları, toprak özellikleri ve yetiştirilen tarım ürünleri etkilemektedir (Şekil:61).

Şekil 61: Altınözü İlçesi Yerleşme Haritası (1980).

4.3.2. Yerleşme Şekilleri

Altınözü ilçe ve kırsal yerleşmeleri etkileyen ve sınırlandıran faktörlerin başında bölgenin topoğrafyası gelmektedir. Altınözü ilçe sınırları dâhilinde bölgenin yükseltisi 92 ile 765 m. arasında değişmektedir. Altınözü ilçesinin doğu bölgesi ile ilçe merkezinin bulunduğu sahanın yükseltisi 200 m. ve hafif eğimli bir eğime sahiptir. Bundan dolayı bu bölgelerde kırsal yerleşme sayısı bakımından daha fazla ve nüfus yoğunluğu diğer bölgelere göre daha yüksektir. Bu sahalarda alüvyal toprakların yayılım göstermesinin yanında Ası Nehri ve Beyazçay Deresi üzerine kurulmuş olan Yârseli Baraj sayesinde sulamalı tarım yapılmakta ve bölgeden yüksek verim alınmaktadır.

Araştırma sahasının batı bölümü Yayladağı ilçesini ile sınır oluşturan sahanın yükseltisinin fazla olması, bölgenin eğimli yapısı, tepe sırtlarının bulunması ve karst topoğrafyası dolayısıyla tarım alanlarının kısıtlı olmasında dolayı yerleşme sayısı az ve nüfus bu bölgede daha seyrek. Altınözü İlçesi yerleşmeleri yer aldıkları morfografik ünite, yerleşme dokuları, nüfusları, hâkim ekonomik faaliyetleri, idari fonksiyonel özellikleri bakımından sınıflandırılabiliriz.

Altınözü ilçesi 12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı “12 ilde Büyükşehir belediyesi ve 27 ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun” ile Kurulan Hatay Büyükşehir Belediyesinin sınırlarına dâhil edilmiştir. Altınözü ilçe sınırları içerisinde yer alan bütün köyler, büyükşehir belediyesinin birer mahallesine dönüştürülmüştür.

4.3.2.1. Kırsal Yerleşmeler

4.3.2.1.1. Köy Altı Yerleşmeler

Mahalle

Altınözü ilçesi 2012 yılı 6360 sayılı büyükşehir yasasının kabulüyle, Altınözü ilçe sınırları içerisinde yer alan belde belediyeleri, köy tüzel kişilikleri bu köylere ait mahalleler kaldırılarak, Hatay Büyükşehir Belediyesinin mahallesine dönüştürülmüştür. Bu durum Altınözü İlçesi yerleşme coğrafyası açısından değişiklikleri de beraberinde getirmiştir.

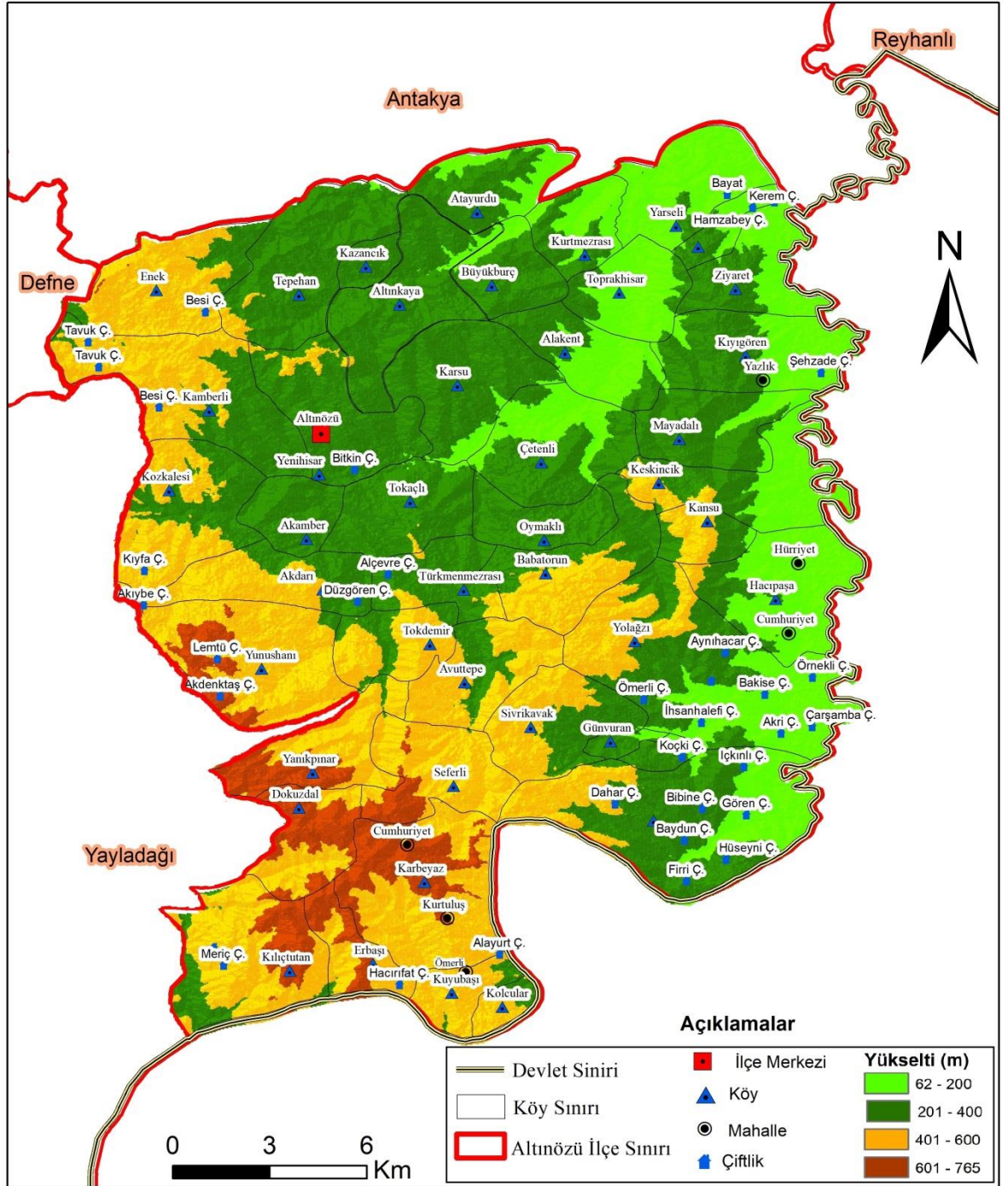
Altınözü ilçe merkezinde 2012 yılı öncesinde Hacıpaşa Köyünde 21 Aralık 1987 yılında “Hatay İli Altınözü İlçesine bağlı Hacıpaşa Köyünde aynı isimde belediye kurulması 1580 sayılı Belediye Kanununun 7469 sayılı Kanunla değişik 7. maddesi uyarınca uygun görülmüştür” kararı ile Belde Belediyesi kurulmuştur (Resmi Gazete 1987, Sayı: 19676). Hacıpaşa Köyü daha önceden idari bakımdan tek

mahalleli bir köy yerleşmesiydi. Belde belediyesi statüsüne getirildiğinde Hacıpaşa köyü iki mahalleden oluşan bir belde statüsüne kavuşmuştur.. Bunlar Hürriyet ve Cumhuriyet mahalleleridir (Şekil:63).

Altınözü ilçesinde yer alan Yiğityolu köyü, 19.12.1974 tarihinde karar sayısı 14169 ile “Hatay İli Altınözü İlçesine bağlı Karbeyaz Bucağının merkezi Yiğityolu Köyünde belediye kurulması” kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete 1975, Sayı: 15109). Yiğityolu tek mahalleden oluşan bir köy yerleşmesi olmasına rağmen nüfus bakımından çevresine göre daha fazla nüfusu kendisinde toplamıştır. Yiğityolu beldesinin kurulmasıyla birlikte, belde iki mahalleye ayrılmıştır. Bunlar Kurtuluş ve Cumhuriyet mahalleleridir (Şekil:63).

Mahalle yerleşmesine sahip bir diğer köy ise Kuyubaşı köyüdür. Kuyubaşı köyü köy merkezi dışında daha Kuyubaşı köyüne bağlı bir çiftlik yerleşmesiydi. Zaman içerisinde çiftlikte çalışanların çiftlik etrafına konutlarını yapması ve çiftliğe eklentilerin yapılmasıyla birlikte zamanla genişlemiştir. Bu durum sonucunda Ömerli çiftliği Kuyubaşı köyüne bağlı bir mahalle statüsüne kavuşmuştur (Şekil:63).

2012 yılı 6360 sayılı büyükşehir yasasının kabulüyle mahalle statüsüne sahip yerleşmeler ortadan kaldırılmıştır.

Şekil 62:Altınözü İlçesi Yerleşme Şekilleri (2012 yılı 6360 sayılı Büyükşehir Yasası öncesi).

Mezra

“Çok yerde yanlış bir yaklaşımla mahallelere mezra da denilmektedir. Mezra, Arapça bir sözcük olup, ziraat alanı, ekinlik anlamına gelmektedir. Engebeli arazi yapısına sahip sahalarda yer alan köylerde, ziraat alanları köy yerleşim sahasından uzakta bulunabilmektedir. İşte, bu gibi tarım alanlarına mezra, bu alanlarda tarım sezonu boyunca barınmak amacıyla inşa edilen yerleşmelere de mezra yerleşmesi denilmektedir. Mezra yerleşmeleri tarımsal fonksiyonlu dönemlik yerleşmelerden olup, yıl içinde tarımsal faaliyetin yürütüldüğü dönemde arazi sahipleri veya kiralayanlar tarafından yerleşik hale getirilirler. Tarımsal faaliyetin sona ermesiyle bu yerleşmeler boş kalır. Son yıllarda Türkiye’deki mezra yerleşmelerinin çoğu sürekli ikamet edilen yerleşmelere dönüşmüşlerdir. Bir köy alanı içindeki mezra yerleşmelerinin sürekli oturlan yerleşmeler haline gelmeleri idarî bakımdan mahalle statüsü kazandıklarına işaret etmektedir” (Özçağlar 2005, 8).

Altınözü İlçesinde 1526 yılında tutulan tapu-tahrir defterinde Altınözü ilçesi 55 köy ve 42 mezradan oluşmaktadır (Gündüz 2008, 143). Mezralar köy altı yerleşme olarak sürekli veya mevsimlik olarak tarımsal faaliyetler için kullanılmıştır. Altınözü ilçesinin topoğrafya özellikleri göz önüne alındığında tarım arazilerinin parçalı olmasından dolayı daha küçük yerleşmeli tarımsal faaliyetlerin yapıldığı mezralar geniş bir alana yayılmıştır. Osmanlı döneminde Altınözü nahiyesinde bulunan mezralarından toplanan vergiler 2000-5000 akça (Hatay Valiliği 2013, 244) tutmaktadır. Bu gösteriyor ki Altınözü nahiyesinde yer alan mezralarda yoğun tarımsal faaliyetler yapılmaktadır. Bunun yanında mezralardan toplanan vergilerin bir kısmı vakıflara devredilmiştir. Mezra yerleşmelerinin bazıları geçmişten günümüze kadar varlığını koruyup günümüz köylerinin yerleşme çekirdeklerini oluşturmuşlardır. Altınözü ilçe sınırları içerisinde günümüzde köy yerleşmeleri olan Ziyaret, Boynuyğun, Okçular (Gündüz 2008, 152) geçmişte birer mezra yerleşmeleridir. Sonuç olarak mezralar hem yerleşme coğrafyası açısından önem arz etmekte iken, ekonomik faaliyetler içinde önemli bir konuma sahiptir.

Çiftlik

Bir tarım işletmesi ekonomi terimi olarak *çiftlik*, ekilmeye ve her türlü evcil hayvanları yetiştirmeye elverişli olan; çiftlik sahibi veya orada çalışanların oturabilecekleri (kuşkusuz hayvan barınakları da olan), geniş tarım işletmeleridir (Doğanay 1994 302). Genellikle çiftlik yerleşmeleri, üstlendikleri fonksiyona göre

bir veya birkaç meskenle eklentilerinden oluşan, bir kişiye ait küçük yerleşim ünitesidir. Bu yönüyle çiftlikler, çok yerleşmeli köylerdeki mahallelerden ayrılmaktadır. Mahalleler birden fazla kişinin bir araya gelmesiyle oluşmuş, içerisinde müşterek bir hayatın yaşandığı yerleşmelerdir (Özçağlar 1997, 7).

Altınözü ilçe sınırları içerisinde yapılan arazi çalışmaları ile isimleri ve yerleri tespit edilen çiftlikler kayıt altına alınmıştır. Ayrıca 1/25.000 ölçeğe sahip P36d2, P36c1, P36c2, P36d3,p36c4, R36a2 ve R36b1 paftalarından yararlanılarak araştırma bölgesinde yer alan çiftliklerin yerleri belirlenerek gerekli işaretlemeler yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ile 63 çiftlik tespit edilmiştir. (Tablo:42). Besi çiftlikleri büyükbaş hayvancılık ve tavuk çiftliği şeklinde yapılmaktadır. Yârseli ve Alakent köylerinde birer tavuk çiftliği yer almaktadır. Altınkaya mahalle sınırları içerisinde yer alan Abdülkerim, Ömer bey Çiftlikleri besi hayvancılığı faaliyetleri yapılmaktadır.

Foto 13:Türkmenmezrası Mahalle Sınırlarında Bulunan Ökten Çiftliği (2018).

Altınözü ilçesinde yer alan tarım çiftliklerinin sahipleri genellikle varlıklı ailelere ait olduğu için sürekli olarak Altınöz'ünde ikamet etmemektedirler. Çiftlik sahipleri genellikle Antakya il merkezinde oturmaktadırlar. Çiftliklerin bakımları ise çiftliklere yerleştirilen aileler tarafından yapılmaktadır. Hasat zamanının da çiftliğe gelen toprak sahipleri işleri yürütmektedirler. Bölge de yer alan tarım çiftlikleri zeytin bahçelerinin yanında, tek yıllık tarla tarımı da yapılmaktadır. Çiftlikler genellikle iki katlı olmakta, alt kat tarım alet ve makinaların koyulduğu alanlar ile tarım depoları şeklinde kullanılmakta, üst tarafı ise çiftlik sahibinin oturduğu bölüm olarak yer almaktadır (Foto:19).

Altınözü ilçesinde tarım çiftliklerinin yanında çokça besi çiftliği de yer almaktadır. Hayvan besiciliği olarak daha çok büyükbaş hayvanların belirli bir alanda tutulması ve mandıra şeklinde yapılmaktadır. Burada ki hayvanlar otlatılmaya çıkarılmamaktadır. Bu çiftlikler de yemler, beslenme havuzlarına doldurulmakta ve büyükbaş hayvanlar yan yana gelecek şekilde planlanmaktadır. Hayvanların sütleri modern sağım makinaları ile sağılmakta süt ve süt ürünleri şeklinde ekonomik olarak değerlendirilmektedir. Besi çiftlikleri hayvanların kaldığı bölümün yanında bakıcısı veya sahibinin de ikamet ettiği eklentilerden oluşmaktadır (Foto:20).

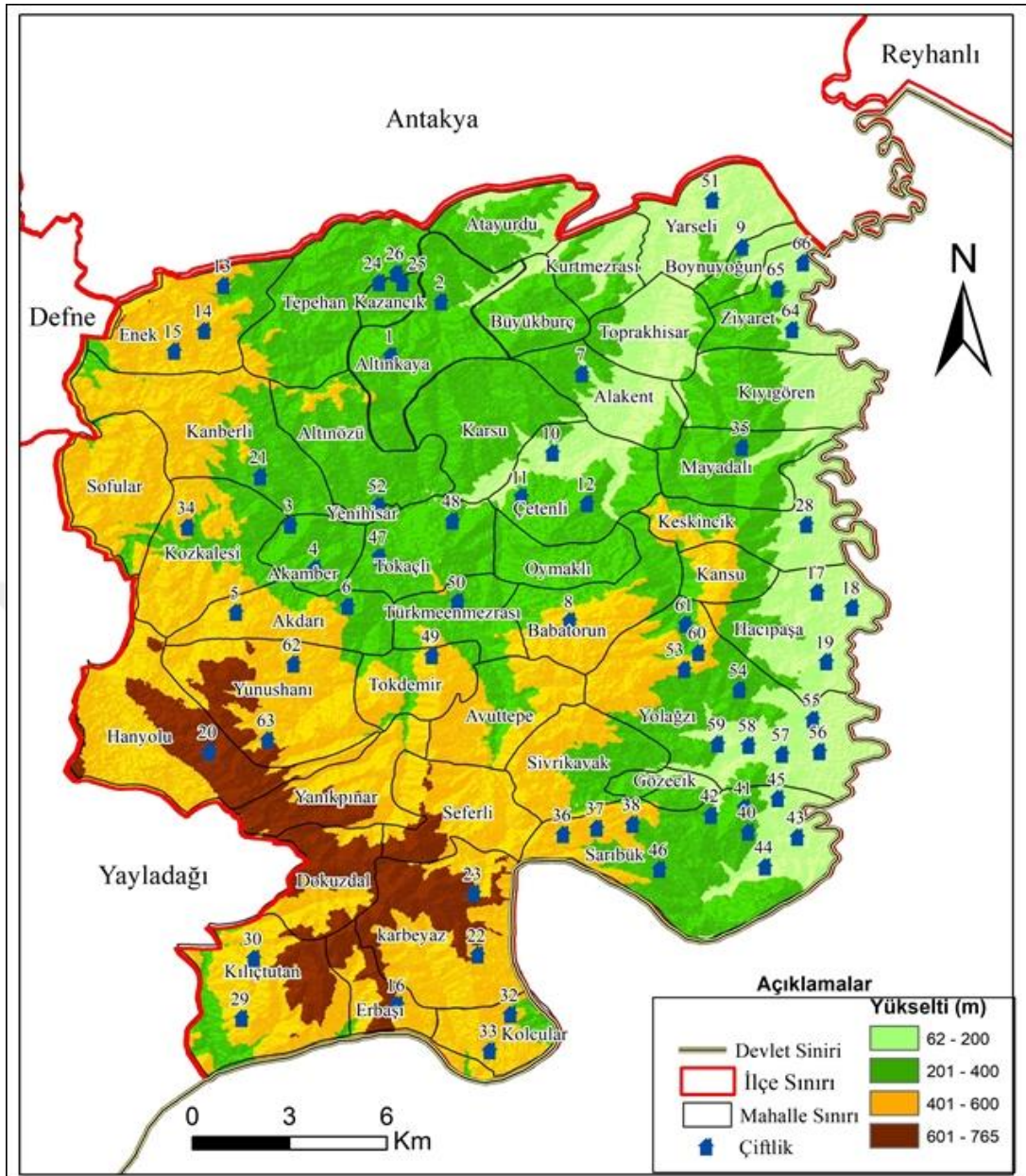
Foto 14:Altınözü İlçesinde Yer Alan Bir Hayvan Çiftliği (2018). Enek köyü sınırları içerisinde yer alan Cuma Ziyaret Çiftliği büyükbaş hayvan besiciliği olarak faaliyet göstermektedir. Çiftlik hayvanların kaldığı üstü kapalı bölümün yanında hayvanlar ile ilgilenen kişinin kaldığı ev eklentisinden oluşmaktadır.

Arazi çalışmaları ile sırasında tespit edilen çiftliklerin dağılımları incelendiğinde en fazla çiftliğe sahip köyler şöyle sıralanabilir. Sarıbük köyü sınırları içerisinde 10 tane çiftlik, Yolağzı köyünde 9 çiftlik yer almaktadır. Enek köyünde 3, Hacıpaşa köyünde 3, Kazancık Köyünde 3, Ziyaret köyünde de 3 çiftlik yerleşmesi bulunmaktadır. Altınözü ilçesinde yer alan bu çiftliklerin bir kısmı eski tarihli çiftlik yerleşmeleri bazıları da son dönemlerde kurulmuştur (Tablo:42, Şekil:64).

Tablo 42:Altınözü İlçesinde Yer Alan Çiftliklerin Adı ve Türü Tablosu (2018).

Mahalle	No	Çiftlik Adı	Mahalle	No	Çiftlik Adı
Altınkaya	1	Abdülkerim Çiftliği	Mayadalı	33	Hacı Halil Çiftliği
	2	Ömerin Çiftliği		34	Kırbe Çiftliği
Akamber	3	Ramazan Dirlik Çiftliği	Sarılık	35	Beydün Çiftliği
	4	Sami Ramis Kuseyri Çiftliği		36	Sahura Çiftliği
Akdarı	5	Berdiye (Kuseyri) Çiftliği		37	Firli Çiftliği
	6	Akıybe Çiftliği		38	Hüseyini Çiftliği
Alakent	7	Metin Baloğlu Çiftli		39	Gören Çiftliği
Babatorun	8	Hacı Murat Çiftliği		40	Dahar Çiftliği
Boynuyolu	9	Bayat Çiftliği		41	Bidine Çiftliği
Çetenli	10	Hayrettin Bey Çiftliği		42	Koçki Çiftliği
	11	Mustafa Bey Çift		43	İçkinli Çiftliği
	12	Memet Geçin Çiftliği		44	Kahnsan Çiftliği
Enek	13	Cuma Ziyaret Çiftliği	Tokaçlı	45	Köprü Mevki Çiftliği
	14	Bedi Aşık Çiftliği	Tokdemir	46	Kambelit Çiftliği
	15	Büyük Burçlu Çiftliği		47	Ökten Çiftliği
Erbaşı	16	Hacı Rıfat Çiftliği	Türkmenmezraası	48	Kuseyr Çiftliği
Hacıpaşa	17	Ömer Rüstem Çiftliği	Yârseli	49	Bitkin Çiftliği
	18	Ahmet Melik Çiftliği	Yolağzı	50	Nacioğlu Çiftliği
	19	Sahura Çiftliği		51	Kırançık Çiftliği
Hanyolu	20	Saraç Çiftliği		52	Abdullah Ergir Çiftliği
Kamberli	21	Hevliya Çiftliği		53	Bakise Çiftliği
Karbeyaz	22	Ömerli Çift.		54	Abdülhamit Nalbant Çiftliği
	23	Bidirhan Çiftliği.		55	Mustafa Bey Çiftliği
Kazancık	24	Veysel Sönmez Çiftliği		56	İhsan Halefi Çiftliği
	25	Ali Ceyhan Çiftliği		57	Çarşamba Çiftliği
	26	Ömer Sönmez Çiftliği		58	Aynı Hacı Çiftliği
Keskincik	27	Tülecî Çiftliği	Yunushanı	59	Lemtü Çiftliği
Kılıçtutan	28	Yukarı (Abufadil) Meriç Çiftliği		60	AK Denктаş Çiftliği
	29	Aşağı Meriç Çiftliği	Ziyaret	61	Şeyh Varol Çiftliği
Kolcular	30	Şefik Eraslan Çiftliği		62	Kerem Çiftliği
	31	Alayurt Çiftliği		63	Hamza Bey Çiftliği

Kaynak: Arazi çalışmaları ve 1/25.000 ölçekli P36d2, P36c1, P36c2, P36d3,p36c4, R36a2 ve R36b1 paftaları.

No	Adı	No	Adı	No	Adı	No	Adı
1	Abdülkerim Ç.	17	Ömer Rüstem Ç.	33	Hacı Halil Ç.	48	Kuseyr Ç.
2	Ömerin Ç.	18	Ahmet Melik Ç.	34	Kırbe Ç.	49	Bitkin Ç.
3	Ramazan Ç.	19	Sahura Ç.	35	Beydün Ç.	50	Nacioğlu Ç.
4	Samî Ramis Kuseyri Ç.	20	Saraç Ç.	36	Sahura Ç.	51	Kıracık Ç.
5	Berdiye (Kuseyri) Ç.	21	Hevliya Ç.	37	Firli Ç.	52	Abdullah Ergir Ç.
6	Akrybe Çiftliği	22	Ömerli Ç.	38	Hüseyini Ç.	53	Bakise Ç.
7	Metin Baloğlu Ç.	23	Bidirhan Ç.	39	Gören Ç.	54	Abdülhamit N. Ç.
8	Hacı Murat Ç.	24	Veysel Sönmez Ç.	40	Dahar Ç.	55	Mustafa Bey Ç.
9	Bayat Ç.	25	Ali Ceyhan Ç.	41	Bidime Ç.	56	İhsan Halefi Ç.
10	Hayrettin Bey Ç.	26	Ömer Sönmez Ç.	42	Koçki Ç.	57	Çarşamba Ç.
11	Mustafa Bey Ç.	27	Tülecî Ç.	43	İçkmlî Ç.	58	Aynı Hacı Ç.
12	Memet Geçin Ç.	28	Y.(Abufadil)Meriç Ç.	44	Kalmsan Ç.	59	Lemti Ç.
13	Cuma Ziyaret Ç.	29	Aşağı Meriç Ç.	45	Köprü Mevki Ç.	60	AK Denктаş Ç.
14	Bedi Aşık Ç.	30	Şefik Eraslan Ç.	45	Köprü Mevki Ç.	61	Şeyh Varol Ç.
15	Büyük Burçlu Ç.	31	Alayurt Ç.	46	Kambelit Ç.	62	Kerem Ç.
16	Hacı Rifat Ç.	32	Kırya Ç.	47	Ökten Ç.	63	Hamza Bey Ç.

Şekil 63:Altınözü İlçesinde Yer Alan Çiftlik Yerleşmelerinin Coğrafi Dağılışı (2018).

4.3.2.1.2. Köy Yerleşmeleri

Altınözü ilçesi kırsal yerleşmeler bakımından köyler önem arz etmektedir. Altınözü ilçe sınırları içerisinde fiziki şartlar da göz önüne alındığından köylerin kuruluş yerleri, ekonomik geçim kaynaklarında önemli değişiklikler görülmemektedir. Altınözü ilçesinde 1981 yılı köylerin birinci ve ikinci derece geçim kaynakları incelendiğinde 42 toplam köyün 28'i birinci dereceden tarla ziraatı 14 köy ise zeytincilik birinci dereceden geçim kaynağıdır. İkinci dereceden geçim kaynakları incelendiğinde toplam 42 köyden 14'ü tarla ziraatı, 1'i, meyvecilik 2 köy sebzeçilik ve 25 köy ise zeytincilik faaliyeti ile uğraşmaktadır (Tablo:43).

Tablo 43:Köylerin birinci ve ikinci derece geçim kaynakları itibarıyla dağılımı (1981).
(A) Birinci Derece Tercih B) İkinci Derece Tercih)

İl ve İlçeler	Toplam Köy Sayısı	Geçim Kaynağını Derecesi	Tarla Ziraatı	Meyvecilik	Sebzeçilik	Hayvancılık	Su Ürünleri	Madencilik	Köy El Sanatları	Ziraat Sanatları	Orman Ürünleri	Çiçek Seracılığı	Sebze Seracılığı	İşçilik	İpek Böcekçiliği	Zeytincilik
Altınözü	42	A	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
		B	14	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25

Kaynak: DİE 1981 Köy Envanter Etüdü.

Altınözü İlçesi köylerin tarım alanlarının işletme büyüklükleri dağılımı incelendiğinde 42 köyde toplam 6311 topraklı çiftçi aile sayısı bulunmaktadır. ilçe de Topraksız çiftçi aile sayısı 2397'dir. Toprak büyüklüğü 0-25 dekar olan ait sayısı 3656, toprak büyüklüğü 25-50 dekar arasında olan aile sayısı 1576, toprak büyüklüğü 51-100 arasında olan ait sayısı 755, toprak büyüklüğü 101-200 arasında 250, toprak büyüklüğü 201-500 arasında olan aile sayısı 42, toprak büyüklüğü 500-1000 dekar arasında olan aile sayısı 12'dir. Toprak büyüklüğü değerlendirildiğinde 0-25 dekar arasında toprak sahibi ailelerin toplama oranı %52,3 oranı ile toplam nüfusun yarısından fazlası küçük ölçekli toprak sahibi aile olduğu görülmektedir (Tablo:44).

Tablo 44: Köylerin Tarım Alanlarının İşleme Büyüklükleri İtibariyle Dağılımı (1981).
A:Aile Sayısı B:Parça Sayısı C:Toplam Arazi(Dekar).

İl ve İlçeler	Toplam Köy Sayısı	Topraklı Çiftçi Aile Sayısı	Topraksız Çiftçi Aile Sayısı	Nitelikleri	Toplam	Topraklı Çifti Ailelerinin Arazi Dağılımı (Dekar)						
						0-25	25-50	51-100	101-200	201-500	500-1000	1000+
Altınözü	42	6311	2397	A	6991	3656	1576	775	250	42	12	-
				B	13055	6235	2808	1671	721	182	21	-
				C	265848	49990	55530	52620	33425	12900	8500	-

Kaynak: DEİ 1981 Köy Envanter Etüdü.

Altınözü İlçesi kırsal yerleşmelerin sosyal ve ekonomik tesisler itibariyle dağılımı incelendiğinde köylerde yer alan tesislerin sayısı ve durumu günümüz ile kıyaslanma yapılması bakımından önem taşımaktadır. Altınözü 1981 yılında yer alan 42 köy yerleşmesinde faal olan belediye bulunmamaktadır. Altınözü ilçesinde 2012 yılı büyükşehir yasasından önce 3 köy yerleşmesinde belde belediyesi yer almaktaydı. Bunlar; Hacıpaşa, Yiğityolu ve Altınkaya köyleridir. 1981 yılında sadece 2 köy de PTT acentesi yer almakta iken 2018 yılı itibariyle 9 köy yerleşmesinde PTT acentesi yer almaktadır. Altınözü ilçesi sınır ilçesi olduğundan dolayı sınır bölgesini koruyan karakollar ve kırsal da asayiş sağlayan jandarma karakolları yer almaktadır. 1981 yılı verilerine göre Altınözü ilçesinde 12 adet karakol yer almaktadır. Altınözü kırsalında halk sağlığı ile ilgili 2 sağlık ocağı yer almaktadır. Ayrıca 24 köy grup ebesi bulunmaktadır. 1981 yılı Altınözü 42 köyünde 36 cami yer almaktadır. Altınözü ilçesinin etnik ve dini özelliği göz önüne alındığında 3 alevi yerleşmesi ve 1 Hristiyan yerleşmesi yer almaktadır. Bu 4 köy dışında diğer köylerde cami yer almaktadır. Ayrıca 2 de mescit bulunmaktadır. Altınözü köylerinden sadece birinde köy kitaplığı yer almaktadır (Tablo:45)

Tablo 45: Köylerin Sosyal ve Ekonomik Tesisler İtibariyle Dağılımı (1981).
A) Faal Olan B) Faal Olmayan.

İl ve ilçeler	Toplam köy sayısı	Faal olup olmama	Sosyal ve ekonomik tesisler															
			Belediye	Karakol	PTT	Sağlık ocağı	Sağlık evi	Köy grup ebesi	Ana çocuk sağlığı	Cami	Mescit	Kilise	Hamam	Çamaşırhane	Köy odası	Selektör	Köy kütüphanlığı	Umumi WC
Altınözü	42	A	-	12	2	2	-	24	-	36	2	-	-	1	-	-	1	-
		B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: DEİ 1981 Köy Envanter Etüdü.

Altınözü kırsal kesiminde yer alan köylerde ev yapımında kullanılan yapı malzemesi dönemin koşullarına göre farklılık göstermektedir. Altınözü ilçesi 1981 yılı köy envanter etüdüne göre dolgu malzemesi olarak kerpiç ve briket ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Meskenlerin nitelikleri incelendiğinde 4162 konutta kerpiç, 195 konutta tuğla, 1636 konutta briket ve 7385 konutta da diğer malzemeler kullanılmıştır. Altınözü ilçesinde 1981 yılında 42 köyde ışıktandırma için pencere yer almaktadır. Hela genellikle ev dışına yapılmıştır. 1981 yılında binaların hali hazır durumları ile 7071 sağlam, 136 çürük ve 178 onarılabilir durumdadır (Tablo:46).

Tablo 46: Köylerin yerleşim yerleri ve meskenlerin niteliklerine göre dağılımı (1981).

İl Ve İlçeler	Dolgu Malzemesi				Işıktandırma İçin Pencere		Hela		Binaların Hali Hazırda Durumu		
	Kerpiç	Tuğla	Briket	Diğer	Var	Yok	Ev İçi	Ev Dışı	Sağlam	Çürük	Onarılabilir
Altınözü	4162	195	1636	7385	42		28	7357	7071	136	178

Kaynak: DEİ 1981 Köy Envanter Etüdü.

Altınözü kırsal kesiminde konutların yapımında fiziki çevrenin etkilerini görmekteyiz. Bölgenin karstik yapısından dolayı konut yapımında bu taşlardan yararlanılmıştır. Kireçtaşından meydana gelen taşlar şekil verilerek kullanılabilir hale getirilmektedir. Bazı konutların temelinin taş duvarlarının ise kerpiç veya briket kullanılmaktadır. Altınözü ilçesinde yer alan Gözcek Köyü konutların eski yapıları korunmuştur (Foto:21).

Foto 15: Altınözü İlçesinde Yer alan Meskenlerin Durumu (2018). A) Gözecik köyünde yer alan meskenler duvar malzemesi olarak kerpiç kullanılmış ve beşik çatı sistemi ile üzeri kapatılmıştır. B) Seferli köyünde tamamı taş malzemeden yapılmış olan bir mesken.

Sürekli kırsal yerleşme birimi olan köyleri sınıflandırma yaparken çeşitli kıstaslar kullanılmaktadır. “Altınözü İlçesi (Hatay)’nin Beşeri ve ekonomik Coğrafyası” isimli bu yüksek lisans tezinki köy yerleşmeleri; Yer Adlarına Göre Köyler, Yükselti Basamaklarına Göre Köyler, Yerleşme Dokularına Göre Köyler ve Nüfus Miktarına Göre Köyler olarak 4 farklı sınıflandırılmaya tabi tutulmuştur. Altınözü ilçesindeki yer alan köyler de sınıflandırılırken bu 4 kritere göre sınıflandırılma yapılmıştır.

Altınözü ilçesine bağlı köy yerleşmeleri 2012 yılında kabul edilen Büyükşehir yasası çerçevesinde, Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin birer mahallesi statüsüne geçirilmiştir. Oysa bu köy yerleşmeleri kırsal özelliklerini taşımaya devam etmektedir. Altınözü İlçesine bağlı 45 köy yerleşmesi bulunmaktadır (Tablo:47).

Tablo 47:Altınözü İlçesine Bağlı Köyler (2017).

Sıra No	Köyün Adı	Sıra No	Köyün Adı
1	Akamber	24	Kılıçtutan
2	Akdarı	25	Kıyığören
3	Alakent	26	Kolcular
4	Altınkaya	27	Kozkalesi
5	Atayurdu	28	Kurtmezraası
6	Avuttepe	29	Mayadalı
7	Babatorun	30	Oymaklı
8	Boynuyoğun	31	Sarıbük
9	Büyükburç	32	Seferli
10	Çetenli	33	Sivrikavak
11	Dokuzdal	34	Sofular
12	Enek	35	Tepehan
13	Erbaşı	36	Tokaçlı
14	Gözecik	37	Tokdemir
15	Günvuran	38	Toprakhisar
16	Hacıpaşa	39	Türkmenmezraası
17	Hanyolu	40	Yanıkpınar
18	Kamberli	41	Yârseli
19	Kansu	42	Yenihisar
20	Karbeyaz	43	Yolağzı
21	Karsu	44	Yunushanı
22	Kazancık	45	Ziyaret
23	Keskincik		

Yer Adlarına Göre Köyler

Altınözü ilçe sınırları içerisinde yer alan yerleşmeler adlarını, farklı kültür, din gelenek ve göreneklerin etkisiyle almıştır. Araştırma bölgesinin yerleşme tarihi Roma imparatorluğu ve öncesine kadar dayanmaktadır. Bölgenin farklı devletlerin yönetime geçmesiyle birlikte farklı din ve kültürlerin etkisi altında kalmıştır. Büyük Selçuklu devleti ve sonrasında Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetinde 400 yıl

boyunca yönetilmiştir. Bölge de Hristiyan ve Müslüman nüfusun yanında farklı mezheplere bağlı olan Nusayri ve Sünni halk yaşamaktadır. Altınözü Hatay ilinin 1939 yılında anavatana katılmasıyla birlikte 1945 yılında İlçe statüsü verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte yerleşme isimlerinin değiştirilmesi işlemleri İçişleri Bakanlığı'nın 1940 yılı sonlarında hazırladığı 8589 sayılı genelge ile resmileşmiş ve böylece *“yabancı dil ve köklerden gelen ve kullanılmasında büyük karışıklığa yol açan yerleşme yerleri ile tabii yer adlarının Türkçe adlarla değiştirilmesi”* başlatılmıştır (Tuncel 2000, 27). Bazı yerleşmelerin isimleri Türkçe olduğu halde değiştirilmiştir.

Altınözü ilçe sınırları içerisinde 45 köy yerleşmesi bulunmaktadır. İlçeye bağlı olan bu köy isimleri geçmiş dönemde Arapça ve Türkçe olarak doğal çevreden etkilenme ya da bölgeye özgü bir nitelik ile isimlendirilmiştir. Altınözü ilçesine bağlı 40 köy yerleşmesinin adı farklı yıllarda değiştirilmiştir. Köylere yeni isimler verilirken köylerin konumu, şekli, doğal unsura yakınlığı gibi faktörler dikkate alınarak yerleşmeye verilen yeni ismin köylülerce kullanımının benimsenmesi gözetilmiştir. Altınözü ilçesinde yer alan köylerin isimleri farklı tarihlerde isimleri değiştirilmiştir. İlk isim değişikliği 1935 yılında Alenkat adı Alakent olarak değiştirilmiştir. İsim değişikliklerinin en fazla değiştirildiği dönem 1960 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihte Altınözü ilçesine bağlı 30 köyün ismi değiştirilmiştir.

Altınözü ilçesine bağlı bazı yerleşmelerinde adı değiştirilmeyerek eski adını korumuştur. Adı değişmeyen köyler ise Hacıpaşa, Toprakhisar, Ziyaret, Türkmenmezrası, Sofular, Kurtmezraası köylerinin isimleri değişmemiştir. Bu köylerin isimlerinin Türkçe olması ve telaffuzlarında zorluk olmaması nedeniyle eski isimleriyle birlikte kullanımları devam etmiştir (Tablo:48).

Tablo 48:Altınözü İlçesine Bağlı Köylerin Eski ve Yeni Adları

Sıra No	Değiştirilme Yılı	Eski Adı	Yeni Adı
1	1960	Zaw, Sev	Akamber
2	1960	Boyra, Beyra	Akdarı
3	1935	Alenkat	Alakent
4	1940	Paslıkaya, Başlıkaya	Altinkaya
5	1960	Mayras, Miraslı	Atayurdu
6	1960	Badrhun, Bedirhan	Kuyubaşı
7	1965	Kefer-abed, Kefenbit	Avuttepe
8	1960	Btetin, Batitan	Boynuyoğun
9	1960	Çaksuniye, Çaksunlu	Dağdüzü
10	1960	Kersenbol, Karsanbey	Çatbaşı
11	1960	Baksanus, Baksanlı	Çetenli
12	1960	Salkiye, Salıkköy	Dokuzdal
13	1960	Fırfıriye, Fırfırın	Erbaşı
14	1960	Aynfwar, Fırlakgöz	Gözecik
15	1960	Giineydam	Turfanda
16	1960	Basnibe, Besnibaba	Günvuran
17	1945	Haqyni, Hayno	Hanyolu
18	1945	Kanabriye	Kamberli
19	1955	Karso	Karsu
20	1960	Karbiyes, Karbeyaz	Yiğityolu
21	1950	Karsuin	Kansu
22	1960	Babtra, Babayetim	Kazancık
23	1955	Kışkinit	Keskincik
24	1960	Uzkiyat	Kılıçtutan
25	1960	Kalanes, Kanlaeşli	Kıyığören
26	1960	Aynselnaz, Salaşgöz	Kolcular
27	1960	Kaleyikuseyr	Kozkalesi
28	1945	Mağdala, malyadolı	Mayadalı
29	1970	Belit, Okçular	Yukarıokçular
30	1960	Deyr, Dur	Oymaklı
31	1960	Başırbe, Başarbey	Sarıbük
32	1955	Seferiye	Seferli
33	1960	Cume, Com	Sivrikavak
34	1960	Yarımca, Karmanca	Tepehan
35	1960	Cundi, Yonta	Tokaçlı
36	1960	Filincer, Bilinber	Tokdemir
37	1960	Marso, Emirsu	Yanıkpınar
38	1960	Ferzele	Yârseli
39	1960	Makabros, İmikapraş	Yolağzı
40	1960	Yümüşhanı	Yunushanı

Kaynak: 1) İç İşleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Köylerimiz, 1968.

2) TÜİK Genel Nüfus Sayımları

3) Index Anatolicus:Türkiye Yerleşim Birimleri Envanteri

. Yükselti Basamaklarına Göre Köyler

Beşeri ve ekonomik coğrafya araştırmalarında köy yerleşmelerinin yükselti basamaklarına göre dağılışını yapmak, coğrafyacılar tarafından sıklıkla başvurulmuş bir sınıflama yöntemidir. Zira kırsal alanlarda, primer sektörler olarak adlandırılan tarımsal üretim vb. ekonomik faaliyetlerle uğraşmaktadır. Bu tip faaliyetler, özellikle de tarım ve ormancılık yükseltiye bağlı olarak değişen ve iklimin doğrudan tesiri altında olan faaliyetlerdir. Ayrıca ekonomik faaliyetlerin yanında köylerin kuruldukları yükselti basamaklarına bağlı olarak değişen fiziki ve beşeri ortamdaki koşullar, meskenlerin şekil, yapı malzemesi vb. unsurlarında da farklılıklar oluşmasına neden olmaktadır (Tunçdilek 1967, 56-57; Deniz 2013, 208-209). Altınözü ilçe merkezi ve kırsal yerleşmeleri bir plato üzerinde kurulmuşlardır. Kuseyr platosu bir aşınım platosudur. Bu plato, Asi Nehri ile Suriye sınırı arasında, genel doğrultusu GB-KD olan, D-B yönünde 35 km genişliğe; GB-KD yönünde 53 km uzunluğa sahiptir. Plato alanı 1.017 km² olup, doğuda Ölü Deniz Fayı'nın Gharb Segmenti, batıda ise Karasu Segmenti tarafından sınırlandırılmıştır. Bu açıdan bir horst özelliği gösterir. Belirtilen horst alanının Neojen ve sonrasında yükselmesiyle Asi Nehri ve kolları tarafından parçalanması sonucunda bugünkü plato yüzeyi oluşmuştur. Yükseltisi 150-1.000 m arasında değişen plato yüzeyinde yer yer tektono-karstik çöküntü alanları ve tepeler bulunur (Korkmaz ve Fakı 2009, 325).

Altınözü ilçe sınırları içerisinde en düşük yükseklik değeri 94 m. ile Asi Nehri vadisi oluştururken, en yüksek noktası ise 755 m. yükseltisiyle Kanihatip Tepesi oluşturmaktadır. Altınözü'ne bağlı köyler de bu yükselti değerleri arasında bir yükselti değerine sahiptir. Köyleri yükselti değerlerine göre dört farklı grupta ele alınmıştır. Altınözü ilçesine bağlı 45 köy yerleşmesinden 94-200 m. yükseltileri arasında yer alan 3 köy bulunmaktadır. Birinci grupta yer alan köyler toplam yerleşmelerin % 7'sini oluşturmaktadır. İkinci grupta yer alan 201-400 m. Arasında yükseltiye sahip köy sayısı ise 22'dir. Bu grupta yer alan köyler, toplam yerleşmelerin % 49' unu oluşturmaktadır. Üçüncü grupta yer alan 401-600 m. Yükseltileri arasında yer alan 15 köy, toplam yerleşmelerin % 33'ünü oluşturmaktadır. Dördüncü grupta yer alan 601-755 m. yükseltileri arasında bulunan 5 köy ise, toplam yerleşmelerin % 11' ini oluşturmaktadır.

İlk grupta yer alan köyler 94-200 m. Arasında yükselti değerlerine sahip köylerdir. Bu gruba giren 3 köy bulunmaktadır. Bunlar; Hacıpaşa, Toprakhisar ve

Yârseli köylerdir. Hacıpaşa köyü Asi Nehri'ne yakın olarak sınır bölgesinde kurulmuştur. Yârseli ve Toprakhisar köyleri ise Beyazçay Deresi üzerine kurulu olan Yârseli Barajının kenarında kurulmuştur (Tablo:49, Şekil:65, Foto:22).

Foto 16:Altınözü İlçesinde Yer Alan Toprakhisar Köyü (2018). Yükselti basamağına göre ilk grupta yer alan Toprakhisar köyü Yarseli Barajının batı kıyısına kurulmuş durumdadır.

İkinci grupta yer alan köylerin yükseltileri ise 201-400 m. arasında yükseltilere sahiptir. Bu grupta 22 köy bulunmaktadır. Bu grup Altınözü ilçesinde yer alan toplam köylerin % 49'unu teşkil etmektedir. Bu grupta yer alan köyler; Alakent, Kurtmezraası, Kıyığören, Kazancık, Yenihisar, Çetenli, Boynuyoğun, Gözecik, Atayurdu, Karsu, Büyükburç, Altınkaya, Ziyaret, Günvuran, Tepehan, Tokaçlı, Akamber, Oymaklı, Mayadalı, Türkmenmezrası, Kamberli, Sivrikavak köylerdir (Tablo:49, Şekil:65, Foto:23).

Foto 17:Altınözü İlçesine Bağlı Kurtmezraası Köyünden Bir Götünüm (2018). Yükselti basamağına göre ikinci grupta yer alan Kurtmezraası köyünden bir görünüm.

Altınözü ilçesinde yükselti basamağına göre **üçüncü** grupta yer alan köyler 401-600 m. yükseltileri arasında yer almaktadır. Bu grupta 15 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu grupta yer alan köyler, toplam yerleşmelerin % 33 oluşturmaktadır. Bu grupta yer alan köyler; Sarıbük, Babatorun, Kozkalesi, Keskindik, Akdarı, Avuttepe, Kolcular, Kansu, Yolağzı, Enek, Sofular, Tokdemir, Yunushanı, Seferli, Hanyolu köyleridir. Bu gruptaki yerleşmeler Altınözü ilçesinin güney ve güneybatısında yer alan bölgelerde toplanmıştır (Şekil:2, Şekil:65 Tablo:49). **Dördüncü** grupta yer alan yerleşmeler 600-755 m. arasında yükseltilere sahiptirler. Bu grupta 5 köy yer almaktadır. Toplam köylerin % 11'ini oluşturmaktadır. Bu grupta yer alan köyler ise şunlardır; Erbaşı, Yanıkpınar, Kılıçtutan, Karbeyaz, Dokuzdal köyleridir. Bu grupta yer alan yerleşmeler Altınözü sınırları içerisinde en yüksek sahalara karşılık gelen yüksek yüzeylerde kurulmuşlardır(Tablo:49, Şekil:65, Foto:24).

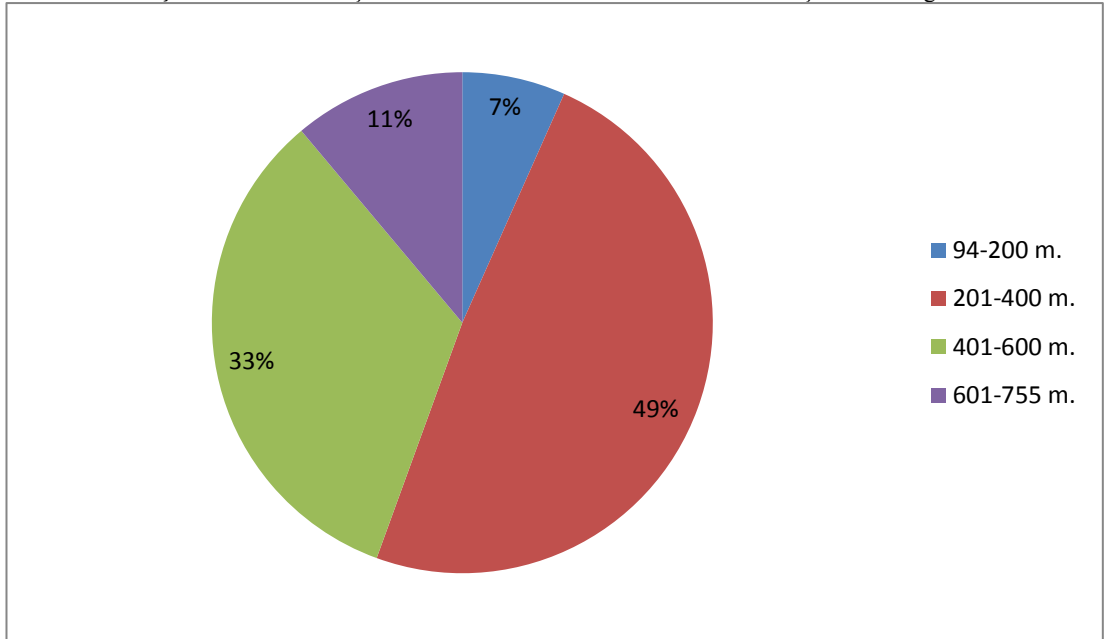
Foto 18:Altınözü İlçesinde Yer Alan Dokuzdal Köyü (2018). Yükselti basamağına göre dördüncü grupta yer alan Dokuzdal köyünden bir görünüm.

Sonuç olarak Altınözü ilçesinde yükseltilerine göre köyler 4 farklı gruba ayrılmıştır. Altınözü ilçesinde en alçakta kurulan köyü 110 m. yükseltisi ile Hacıpaşa köyü iken, En yüksekte kurulmuş olan Dokuzdal Köyünün 702 m. yükseltiye sahiptir.

Tablo 49:Altınözü İlçesi Yükselti Basamaklarına Göre Kırsal Yerleşmeler

Sayı	Yükselti Aralığı (Metre)							
	94-200		201-400		401-600		601-755	
	Köy adı	Yük. Değ.	Köy adı	Yük. Değ.	Köy adı	Yük. Değ.	Köy adı	Yük. Değ.
1	Hacıpaşa	110	Alakent	220	Sarıbük	402	Erbaşı	630
2	Toprakhisar	136	Kurtmezraası	222	Babatorun	410	Yanıkpınar	640
3	Yârseli	200	Kıyığören	230	Kozkalesi	417	Kılıçtutan	661
4			Kazancık	240	Keskincik	418	Karbeyaz	674
5			Yenihisar	245	Akdarı	421	Dokuzdal	702
6			Çetenli	250	Avuttepe	427		
7			Boynuyoğun	255	Kolcular	430		
8			Gözecik	260	Kansu	440		
9			Atayurdu	280	Yolağzı	450		
10			Karsu	290	Enek	470		
11			Büyükburç	305	Sofular	507		
12			Altınkaya	310	Tokdemir	515		
13			Ziyaret	315	Yunushanı	520		
14			Günvuran	318	Seferli	540		
15			Tepehan	350	Hanyolu	582		
16			Tokaçlı	351				
17			Akamber	353				
18			Oymaklı	365				
19			Mayadalı	370				
20			Türkmenmezrası	382				
21			Kamberli	396				
22			Sivrikavak	398				

Kaynak: Yükselti Değerleri Google Eart Pro Programı Kullanılarak Tespit Edilmiştir.

Şekil 64:Altınözü İlçesi Yükselti Basamaklarına Göre Kırsal Yerleşmeler Grafiği.

Yerleşme Dokularına Göre Köyler

Türkiye'deki kırsal yerleşmeleri; toplu, gevşek ve dağınık dokulu olmak üzere sınıflandırılabilir. Ev ve eklentilerinden oluşan yerleşme çekirdekleri, genellikle bir arada veya birbirine yakın inşa edilmişse toplu yerleşme, belli oranda birbirinden uzakta bulunmaları durumunda ise gevşek ve dağınık (Erinç 1973, 262) yerleşmeler ile bu zıtlıklar arasında çok değişik özellikler gösteren yerleşme dokuları ortaya çıkmıştır (Tanoğlu 1966, 242). Genellikle dağlık ve engebeli alanlarda yerleşmeler dağınık karakterde olurken, düz ya da düze yakın alanlarda toplu yerleşmeler ortaya çıkmaktadır. Fakat gevşek dokulu yerleşmeler, düz alanlarda da mülkiyet durumuna göre oluşabilmektedir (Başkaya 2012, 227). Topografya (yerşekilleri, eğim, yükselti) toprak, su, iklim ve doğal bitki örtüsü koşulları araziden faydalanma ve ulaşım durumu, o yerleşmede yaşayan insanların birbirleriyle olan münasebetleri ile yerleşim planları yerleşmelerin şekilleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu faktörlerin tümünün veya birkaçının etkisiyle, konutların arazi üzerindeki dağılım düzenleri (Güner 2010, 115) üzerinde etkili olmaktadır. Yerleşmelerin şekillenmesinde doğal unsurların yanında beşeri unsurlarda etkili olmaktadır. Bölgeden geçen kara yolunun etkisiyle zamanda yerleşmeler bu kara yolunun her iki tarafında genişlemektedir. Ayrıca arazinin mülkiyet durumuna göre köye yakın araziye sahip köylüler kendi arsalarının kenarına evlerini yapmaları şeklinde de olabilmektedir.

Bilindiği gibi buralar Akdeniz'in iklimik faktörlerinin tesiri altındadır. Bunun için hiç şüphe yok ki, Altınözü kazasını da bir su azlığı meselesi tehdit eder. Merkezde olduğu gibi kaza köylerinde de bariz bir toplanma görülür. Bu da su başlarına doğru olan bir temayülden ibarettir. Meskenler toplanarak (ekseriyette kuyu) su ihtiyaçlarını topluca karşılamak gayesini güderler (Ökten 1962, 25). Altınözü ilçesinde kırsal yerleşmeler fiziki coğrafya şartları altında şekillenmişlerdir. Bölgenin karstik bir aşınım platosu özellikleri göstermesi dolayısıyla kısa mesafelerde yükselti farklılıkları bulunmamaktadır. Bölge de yükselti farkları akarsuların aşındırması sonucu akarsu vadileri ile plato yüzeyi arasında bulunmaktadır. Altınözü ilçesinin Doğu kesimini oluşturan Asi Nehri ve eski vadi tabanı boyunca alüvyal toprak örtüsünden dolayı bölgenin tarımsal değeri fazladır. Bu bölge de yoğun tarımsal faaliyetler yapılmaktadır. Bu bölgede yer alan yerleşmelerin toplu özellik gösterme su imkânlarının azlığından değil bölgenin tarımsal değerinden dolayıdır. Araştırma bölgesinde diğer bölgelerinde karstik

topoğrafyanın etkisiyle su tutma özelliği zayıftır. Bundan dolayı köylerin yerleşme çekirdekleri su kuyusunun olduğu bölgede ve toplu bir şekilde kurulmuştur.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından 1981 yılında yapılan Hatay ili Köy Envanter Etüdü çalışmasında Altınözü ilçesine bağlı 42 köyün dokularına göre sınıflandırılmasında toplu köy yerleşme özelliği taşıyan toplam 40 köy bulunmaktadır. Bu köylerin 3 ovada, 23 sırtta, 1 vadi, 13 etekte ve 8 dağda kurulu köylerdir. Dağınık ve seyrek dokuya sahip köy bulunmayıp olup, yol boyu dokusuna sahip 2 köyün 1 sırtta 1 de etekte kurulan köylerdir. Devlet İstatistik Enstitüsü 1997 yılın da Hatay ili Köy Envanter Etüdü kayıtlarında Altınözü ilçesine bağlı 43 köy bulunmaktadır. Bu köylerin 5'i ovada, 33'ü sırtta, 6'sı vadi de, 3'ü dağ da, 2'si orman kenarında ve 1'i baraj gölü kenarında kurulmuştur (Tablo:50).

Tablo 50:Altınözü İlçe Sınırları İçerisinde Yer Alan Köylerin Kuruluş Yeri Ve Dokuları Tablosu.

Yıllar	Köy sayı sı	Köy Tipi	Nehir Kenarı	Ova	Sırt	Vadi	Etek	Dağ	Orman Kenarınd a	Göl, gölet, Baraj gölü kenarında
1981	42	Yol Boyu Köy	-	-	1	-	1	-	-	-
		Toplu Köy	-	3	23	1	13	8	-	-
		Dağınık köy	-	-	-	-	-	-	-	-
		Seyrek Köy	-	-	-	-	-	-	-	-
1997	43	Yol Boyu Köy	-	-	-	-	-	-	-	-
		Toplu Köy	-	4	31	5		3	2	1
		Dağınık köy	-	1	2	1		1	-	-
		Seyrek Köy	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: D.İ.E. Köy Envanter etütleri (1981-1997).

Altınözü ilçe sınırları içerisinde yer alan köylerin kuruluş yeri ve dokuları incelendiğinde göl, gölet, baraj gölü kenarında kurulu 1 köy bulunmaktadır. Beyazçay (Kuseyr) deresi üzerinde 1985-1991 yılları arasında inşa edilen Yârseli Barajı 1991 yılından sonra su tutmaya başlamıştır. Baraj göleti öncesinde dere kenarında olan **Toprakhisar köyü**, baraj inşaatının bitmesi ve barajın su tutmaya başlamasıyla, köyün kuruluş özelliğinde değişiklik oluşmuştur (Foto:25). Arazi çalışmaları ile tespit edilen Toprakhisar köyünün arazileri sulama imkânına kavuşmuştur. Köy de 450 hanesi ve 2017 yılında 2.369 nüfusu bulunmaktadır. Köyün temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Bölge de sulamalı ve kuru tarım faaliyetleri birlikte yapılmaktadır. Köy de en çok yetiştirilen tarım ürünleri olarak zeytin, soğan, buğday, tütün ve sebze-meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Köy de yapı malzemesi olarak eski yapılarında taş ve kerpiç kullanılırken, beşik çatı sistemi kullanılmış ve çatı örtüsü olarak kremit kullanılmıştır. Günümüz de yapılan yeni

konutlar da briket ve tuğla kullanılırken, beton inşaat malzemesi olarak kullanılmakta ve çatı olarak düz dam yapılmaktadır. Köyün yerleşim yerleri göl kıyısının karşısına ulaşmış ve köy sakinleri olarak Karşıyaka Sokağı (mahallesi) olarak isimlendirilmektedir.

Foto 19:Yârseli Baraj Gölü Kenarına Kurulmuş Olan Toprakhisar Mahallesi (2018).

Altınözü ilçende kuruluş yeri dokularına göre köyler incelendiğinde görülen diğer bir köy tipi ise yol boyu köy tipidir. Bu tip köylerin kurulması aşamasında önemli bir yol güzergâhının bulunması önem arz etmektedir. Yol boyu köy tipi Altınözü ilçesinde arazi çalışmaları sırasında tespit edilmiştir. Enek köyü dokusu incelendiğinde yol boyu köy yapısına uymaktadır. **Enek köyü** uydu görüntüsü incelendiği zaman köyün ortasından geçen eski Altınözü-Antakya yolu boyunca evlerin yolun her iki tarafı boyunca sıralandığını görülmektedir (Foto:26). Bir hat boyunca ev ve eklentilerinin bir devamlılığı söz konusudur. Ayrıca kuzey-güney istikametinde bir tali yol bulunmakta ve yerleşmeler bu yol boyunca da devam etmektedir. Altınözü-Antakya arasında yeni yapılan yol, köy içerisinden geçmemekte olup köyün güneybatısından geçirilmiştir. Enek köyü dokusunun oluşmasında fiziki coğrafya koşullarından çok beşeri bir faktör olan ulaşım yolunun köyün dokusunun meydana gelmesinde etkili olmuştur.

Altınözü sınırları içerisinde yer alan Atayurdu Köyü 'nun dokusu incelendiğinde kavşak bir konumda olması ile yol boyu köy özelliği gösteren bir başka yerleşme olarak örnek verilebilir.

Foto 20:Enek Köyü Uydur Görüntüsü (2018). **Kaynak:** Google Earth Pro (Erişim Tarihi 13.06.2018).

Nüfus Miktarına Göre Köyler

Yerleşmeler kuruluş döneminde olduğu gibi, gelişme dönemlerinde de coğrafi çevreyle ilişki içindedir. Yerleşmelerin bazıları kuruldukları çevrenin coğrafi çevre koşullarına bağlı olarak hızla gelişirken, bazıları da kuruldukları ortam koşullarının olumsuz etkileriyle gelişme imkânı bulamamakta ve zamanla ortadan kalkabilmektedir (Mutluer 1996, 208). Köy yerleşmelerine yapılması gereken fiziki planlama hizmetlerinin (sulama, elektrifikasyon, temiz içme suyu ve sulama suyu, yol, telefon, okul, sağlık ocağı vb.) rantabl olabilme bakımından, hem köylerin toplu dokulu ve hem de nüfusunun 500+ olması gerekmektedir (Doğanay 1994, 208).

Altınözü İlçe sınırları içerisinde yer alan köylerin nüfuslarına göre sınıflandırılma yapılması köylerin nüfus bakımından büyüklüklerinin ortaya konulması yanında kamu hizmetlerin öncelikli olarak nüfus bakımından fazla olan köylerin tespiti yapılması bakımından önemlidir. Altınözü ilçesine 1945 yılında idari bakımdan bağlı 49 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu köylerin nüfuslarına göre sıralama yapıldığında en az nüfuslu köyü Kuyubaşı köyü (81 kişi) iken, en fazla nüfuslu köy ise Yiğityolu (1358 kişi) köyüdür (Tablo:50). Köylerin nüfusları gruplandırıldığında nüfusu 500 kişiden daha az olan 26 köy bulunmaktadır. Bu durum toplam köylerin % 53 oluşturmaktadır. Yani Altınözü ilçesine bağlı köylerin yarısından fazlasının nüfusu 500 kişiden daha azdır. Bu veriye dayanarak Altınözü köylerinin yarısından fazlası az nüfusa sahip köyler oluşturmaktadır. Nüfusu 501-1000 arasında köy sayısı ise 17 iken, nüfus aralığı 1001- 1353 arasında köy sayısı ise 4 'tür. Altınözü ilçesinde 1945 yılında Nüfus miktarı 1500 den fazla köy

bulunmamaktadır. Araştırma sahasında 1945 yılında köy sayısı fazla iken nüfusu fazla olan köy sayısı ise azdır (Tablo:51).

Altınözü ilçesine ait 1980 yılında ilçeye bağlı 42 köy bulunmaktadır. Bu köylerin nüfusları değerlendirildiğinde ise nüfusu 500 den az olan köy sayısı 13'tür. Nüfusu 500 den az olan köylerin toplam köy sayısı içerisindeki oranı ise % 31 oluşturmaktadır. 1945 yılına göre köy sayısının azalmasının yanında nüfus miktarı az olan köy sayısı da azalmıştır. Nüfusu 501-1000 kişi aralığında 13 köy bulunmaktadır. Nüfusu 1001- 1500 arasında nüfus sayısı ise 7 köy bulunmaktadır. İlçe de 1501 den fazla nüfusa sahip 6 köy bulunmaktadır. 1980 yılında en az nüfusa sahip köy Kolcular köyü (130 kişi), en fazla nüfusa sahip köy ise Yiğityolu köyü (2.983 kişi)'dür (Tablo:51).

Altınözü ilçesi 2000 yılı köylerin nüfus verileri incelendiğinde ilçeye bağlı köy sayısı 39'dur. İlçeye bağlı köyler arasında nüfusu en az olan Gözecik köyünün nüfusu 153, nüfusu en fazla olan Keskincik köyünün nüfusu ise 3.132'dir. Köylerinin nüfusları gruplandırıldığında ise nüfusu 500 den az olan 9 köy bulunmaktadır. Nüfus miktarı 501-1000 arasında olan 10 köy bulunmaktadır. Nüfus miktarı 1001-1500 arasında ise 8 köy var iken nüfusu 1501 den fazla 10 köy bulunmaktadır (Tablo:51).

Tablo 51:Altınözü İlçesine Bağlı Köylerin Yıllara Göre Nüfusları (1945, 1980, 2000).

Sıra No	1945		1980		2000	
	Adı	Nüfus	Adı	Nüfus	Adı	Nüfus
	Kuyubaşı	81	Kolcular	130	Gözecik	153
1	Kolcular	134	Akamber	169	Günvuran	176
2	Bozlu	176	Günvuran	223	Akamber	203
3	Günvuran	176	Kuyubaşı	241	Kolcular	217
4	Erbaşı	179	Türkmenmezraası	255	Kuyubaşı	231
5	Türkmenmezraası	196	Gözecik	261	Dokuzdal	334
6	Çatbaşı	205	Kurtmezraası	308	Kurtmezraası	343
7	Gözecik	227	Akdarı	311	Akdarı	413
8	Yanıkpınar	248	Dokuzdal	329	Erbaşı	419
9	Kurtmezraası	255	Erbaşı	402	Yanıkpınar	419
10	Atayurdu	256	Yanıkpınar	404	Türkmenmezraası	526
11	Dokuzdal	257	Atayurdu	460	Kılıçtutan	570
12	Avuttepe	270	Kılıçtutan	484	Atayurdu	602
13	Alakent	304	Avuttepe	494	Avuttepe	779
14	Akdarı	344	Ziyaret	570	Seferli	787
15	Boynuyoğun	354	Kozkalesi	629	Ziyaret	840
16	Kozkalesi	381	Seferli	657	Kansu	931
17	Tanışma	419	Tokdemir	657	Tokaçlı	942
18	Sivrikavak	436	Alakent	694	Alakent	952
19	Seferli	455	Kazancık	734	Kozkalesi	988
20	Tokdemir	455	Babatorun	765	Tokdemir	1.002
21	Kansu	464	Boynuyoğun	765	Kamberli	1.124
22	Turfanda	471	Enek	783	Kazancık	1.125
23	Yârseli	471	Kanberli	859	Oymaklı	1.148
24	Sofular	472	Oymaklı	866	Enek	1.267

25	Akcurun	473	Sivrikavak	885	Babatorun	1.306
26	Yukarıokçular	492	Karsu	936	Sarıbük	1.327
27	Babatorun	500	Tokaçlı	969	Sivrikavak	1.375
28	Oymaklı	503	Yunushanı	1.001	Karsu	1.436
29	Enek	518	Tepehan	1.017	Boynuyoğun	1.536
30	Kazancık	525	Mayadalı	1.130	Yunushanı	1.662
31	Toprakhisar	540	Büyükburç	1.196	Çetenli	1.843
32	Kanberli	570	Yârseli	1.286	Yârseli	1.863
33	Hanyolu	582	Sarıbük	1.324	Yolağzı	1.877
34	Sarıbük	632	Çetenli	1.369	Büyükburç	1.917
35	Kıyığören	679	Yolağzı	1.446	Kıyığören	1.984
36	Tepehan	726	Kansu	1.509	Toprakhisar	2.163
37	Çetenli	737	Toprakhisar	1.526	Tepehan	2.483
38	Büyükburç	748	Altınkaya	1.548	Mayadalı	2.892
39	Altınkaya	806	Kıyığören	1.549	Keskincik	3.132
40	Ziyaret	825	Keskincik	1.640		
41	Keskincik	825	Hacıpaşa	2.744		
42	Dağdüzü	835	Yığıtyolu	2.983		
43	Mayadalı	835				
44	Hacıpaşa	958				
45	Yunushanı	1007				
46	Karsu	1097				
47	Yolağzı	1156				
48	Şenköy	1352				
49	Yığıtyolu	1358				

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017).

Altınözü ilçesi 2017 yılı nüfus değerleri incelendiğinde, 2012 yılı Büyükşehir yasası ile birlikte Altınözü ilçesi bağlı bütün köyler mahalle statüsüne geçirilmiştir. Altınözü ilçesine bağlı 45 köy ile ilçe merkezini oluşturan 3 mahallesi ile birlikte 2017 yılında Altınözü İlçesinde toplam 48 mahalle bulunmaktadır. Nüfus miktarı en az olan mahallesi Günvuran Mahallesi'nin nüfusu 75, nüfusu en fazla olan Tepehan Mahallesi'nin nüfusu ise 3916'dır. Nüfus miktarı 500 den az olan mahallesi sayısı 12'tür. Nüfus miktarı 501-1000 arasında olan mahalle sayısı 13 iken, nüfusu 1001-1500 arasında olan mahalle sayısı 8'dir. Nüfus miktarı 1501 den fazla olan mahalle sayısı ise 15'tir (Tablo:52).

Tablo 52: Altınözü İlçesine Bağlı Mahallelerin Nüfus Miktarı (2017).

Sıra No	130-500		501-1000		1001-1500		1501-2983	
	Adı	Nüfus	Adı	Nüfus	Adı	Nüfus	Adı	Nüfus
1	Günvuran	75	Tokaçlı	522	Yunushanı	1.045	Yolağzı	1.687
2	Gözecik	87	Avuttepe	574	Karsu	1.091	Büyükburç	1.886
3	Kolcular	110	Atayurdu	613	Kozkalesi	1.102	Kıyığören	1.887
4	Akamber	162	Seferli	653	Sivrikavak	1.117	Boynuyoğun	1.943
5	Kurtmezraası	226	Tokdemir	803	Karbeyaz	1.256	Yârseli	2.174
6	Dokuzdal	248	Kansu	855	Enek	1.305	Çetenli	2.225
7	Erbaşı	262	Oymaklı	863	Babatorun	1.362	Sofular	2.235
8	Yanıkpinar	289	Alakent	865	Sarılar	1.467	Hacıpaşa	2.254

9	Yenihisar	294	Kazancık	897			Toprakhisar	2.369
10	Akdarı	327	Kamberli	921			Fatikli	2.491
11	Türkmenmezraası	365	Sarıbük	925			Mayadalı	2.684
12	Kılıçtutan	371	Ziyaret	928			Altınkaya	2.961
13			Hanyolu	989			Yenişehir	3.012
14							Keskincik	3.910
15							Tepehan	3.916

Kaynak:DİE Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (1940-2000); TÜİK, ADNKS (2012-2017).

4.3.2.2. Kasaba Yerleşmeleri

Altınözü ilçe sınırları içerisinde 2012 yılı Büyükşehir yasası kabul edilmeden önce ilçe de 3 bucak bulunmaktaydı. Bunlar Merkez Bucağı, Babatorun Bucağı ve Yiğityolu Bucağıdır. Bucak merkezlerinin bu köylerde yer almasından dolayı idari fonksiyonunun etkisiyle nüfusları zamanla artmıştır. Nüfus artışıyla birlikte bucak merkezindeki ve çevre köylerdeki insanların ihtiyaçlarının karşılanması doğrultusunda artmıştır.

2012 yılı 6360 sayılı büyükşehir yasası öncesinde Altınözü ilçesinde merkez bucağının 3 mahallesi, Altınkaya beldesi ve 22 köy, Babatorun bucağına bağlı Hacıpaşa beldesi ve 8 köy, Yiğityolu bucağına bağlı Karbeyaz beldesi ve 10 köy yerleşmesi yer almaktaydı. Büyükşehir Belediye Yasası ile beraber (6360 Sayılı yasa) tüzel kişiliği kaldırılan belde ve köyler mahalleye dönüştürülmüştür (Üçeçam Karagel 2018, 271).

4.3.2.3. Şehir Yerleşmesi

4.3.2.3.1. Altınözü İlçe Merkezinin Kuruluşu ve Gelişimi

Altınözü tarihi hakkındaki malumatın çok az olması birçok güçlükler doğurmuştur. Bundan dolayı İlçe kuruluş tarihini günümüzden haclı seferlerine kadar dayandırılmaktadır. Van Berchem'e göre, 1131 senesinde kral foulques buralara hâkim olmuş ve 1134 senesinde Kuseyr kalesini zapt etmiştir. Bu kale vaktiyle Roul patriği tarafından yaptırılmıştır (Ökten 1962, 12). Altınözü ilçe merkezinde yerleşmenin kuruluşu ve gelişimi incelendiğinde, en eski yerleşim yerinin Kuseyr platosundan Suriye platolarına geçiş güzergâhı üzerinde yer alan ve yerleşme için en elverişli konumda bulunan Kozkalesi ve situasyonu olduğu söylenebilir. Nitekim Hatay il sınırları içerisinde stratejik önem arz eden bazı geçit noktalarında güvenlik açısından çeşitli niteliklerde kale yerleşmeleri kurulmuştur. Belen'deki Bakras yerleşmesi de buna örnektir. Hatay yöresinden Suriye'ye ve daha doğuya seyahatlerinde geçiş güzergâhlarını kullanan ticaret kervanları ve transit yolcuların

güvenliği büyük ölçüde bu kale yerleşmeleri tarafından sağlanmıştır (Üçeçam Karagel 2018, 147). Altınözü, VII. Yüzyılda Müslüman Arapların egemenliğine girdikten sonra buraya kale tipi şato anlamına gelen “Kasr” denilmeye başlanmıştır. Bu ad daha sonra yöre halkının dilinde Kuseyr’e dönüşmüştür (Yurt Ansiklopedisi 1982, 3411).

Altınözü ilçesi 1945 yılında Fatikli ve Sarılar köylerinin birleştirilmesiyle ilçe statüsüne kavuşmasıyla birlikte şehrin kuruluş temelleri atılmıştır. Altınözü ilçesinin kuruluş gerekçesi dönemin iç işleri bakanı Hilmi Duran tarafından 9 Temmuz 1945 yılında Başbakanlığa göndermiştir. Altınözü ilçesi, Hatay Merkez İlçesi’nin çok olan işini azaltmak, Suriye ile olan 50 km sınır münasebetini düzenle yürütmek, içine alacağı bölgenin ekonomik ve kültürel kalkınmalarını kuvvetli bir otorite ile denetlemek ve desteklemek amacıyla Fatikli, Sarılar ve Yunta köyleriyle bağlı mahallerini kapsayacak olan Altınözü olmak üzere kurulmuştur (Resmi Gazete Sayı:6073; Şaşmaz 2014, 202).

Bu iki yakın köyün arasındaki boş alanlar zamanla eklenen konutlar, iş yerleri ile birleşmiştir. Bu nedenle Altınözü şehri iki merkezli yerleşme özelliği taşımaktadır. Altınözü şehrinin imar planı incelendiğinde iş yeri ve ticarethanelerin Fatikli ve Sarılar mahalle merkezlerinde toplandığı görülmektedir (Şekil:66).

Altınözü İlçe Merkezi 1990 Öncesi Dönem

Bu kırsal yerleşmelerin Kozkale’nin hinterlandında bulunması buraları askeri açıdan hem korunaklı yapmış, hem de güvenli bir konumda olmalarının sağlanmıştır. Buna göre Fatikli ve Sarılar mahalleleri günümüz ilçe merkezinin en eski yerleşim alanları durumdadır. Buradaki mimari doku ve sokak sistemleri incelendiğinde tarihsel geçmişin izlerini fark etmek mümkün olmaktadır (Üçeçam Karagel 2018, 148). Altınözü ilçe merkezinin yerleşme çekirdeğini oluşturan bu dönem, Fatikli ve Sarılar köylerinin ilk yerleşim alanına karşılık gelmektedir. Fatikli köyü Müslüman bir yerleşmedir. Köy Müslüman köy mimari özelliğini yansıtmakta ve köy de 1875 yılında yapılan Fatikli Camii yer almaktadır (Şekil:62). Burada ki konutlar bahçeli bir yapı göstermekte ve eski doku yerleşmeleri kullanılmayıp atıl durumdadırlar. Eski yapıların duvarları bazılarında taş duvarlar kullanılırken, bazı yapılar da ise kerpiç evler görülmektedir. Çatılar beşik çatı olarak yapılmış olup çatı örtüsü olarak kiremit kullanılmıştır.

Sarılar Köyü ise Hristiyan Arap yerleşmesidir. Bu köy merkezinde 18.yy yapılmış Kaddis Marciscos Klisesi yer almaktadır (Şekil:62). Klişe köy merkezinde

ve yüksek bir konumda bulunmaktadır. Sarılar mahallesi merkezini oluşturan eski yapılar genellikle taştan yapılmış ve çatı örtüsü olarak kiremit kullanılmıştır (Foto:13). Fatikli mahallesinden ayrılan bu yönü dışında sokakları daha düzenlidir. Günümüzde daha modern yapılar görülmekle birlikte bu mahallede yaşayan Hristiyanlar genellikle Avrupa'ya göç etmektedir. Çeşitli Avrupa ülkelerinde yaşayan mahalle sakinleri mahalleden kopmamış, yaz tatillerini yine burada geçirmektedir. Göç nedenleri olarak Avrupa da daha yaşam kalitesinin daha fazla olmasının yanında genç neslin iş bulması ve devlet kadrolarına girişte sorunlar yaşaması nedeniyle olmaktadır. Bunun yanında bölge halkıyla yapılan görüşmeler ile sosyal sorunları olmadıkları, bölge de yaşayan Müslüman komşularıyla çok iyi ilişkiler kurdukları ve bölgeden kopmamaları nedenleri arasında bunları söylemektedirler.

Foto 21:Sarılar Mahallesinde Eski Konutlardan Bir Görünüm (2018).

Altınözü İlçe Merkezi 1990 - 1945 Arası Dönem

Antakya ilçesi Karsu Nahiyesinin birer köyü durumunda olan Fatikli ve Sarılar köyleri 1945 yılına kadar bu konumlarını korumuştur (Üçeçam Karagel 2018, 150). Altınözü İlçe merkezini oluşturan bu iki köy arasında tarım arazileri üzerinde yeni konutlar eklenmeye başlamıştır. Osmanlı devleti son dönemleri olan bu zaman diliminde ortam koşullarının zorlu olmasında dolayı yavaş bir gelişme olmuştur. Bu dönem de büyük savaşların getirdiği ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar bölgede yakından hissedilmiştir. 1.Dünya savaşı sonrasında bölgenin önce İngilizler, ardında da Fransızların işgali altına girmiştir. Altınözü ve çevresi 1939 yılında Anavatana

katılmıştır (Şekil:62).

Altınözü İlçe Merkezi 1945 - 1980 Arası Dönem

Altınözü 4769 kanun numarası ile “yeniden (9) ilçe kurulmasına dair kanun” ile 25.6.1945 kabul tarihi ile Fatikli ve Sarılar köyleri birleştirilerek ilçe merkezi kurulmuştur. Altınözü ilçe merkezinin kurulmasına dair gerekçeler ise;

“Merkez bucağıyla birlikte 236 köylü ve 6 bucaklı olan Hatay Merkez İlçesi'nin bu topluluk ve 50 kilo metre uzunlukta olan sınır durumu karşısında idare ve kolluk işlerinde zorluğa düşüldüğünden bu güçlükleri gidermek ve özel olarak bölgenin kültürel bakımdan gelişmesini ve kalkınmasını sağlamak ve sınır münasebetlerini düzeninde yürütmek ve kaçakçılık olaylarını önlemek amacıyla merkezi Fatikli ile Sarılar arasında bulunan Köprübaşı'ndaki Pazaryerinde tesis olunmak üzere (Altınözü) adıyla bir ilçe kurulması lüzumlu görülmüştür. ” (Şaşmaz; 2014, 200).

Altınözü İlçesinin yeni bir ilçe olması ile birlikte en temel kamu kurum ve kuruluşları ilçe merkezinde yapılanmaya başlamış, Fatikli mahallesi sınırları içerisinde belediye ve kaymakamlık binaları inşa edilmiştir. 1945 yılı sonrası Fatikli ve Sarılar mahalleri güneyinde Yenişehir Mahallesi oluşturularak ilçe merkezinin imar sahası genişletilmiş, 1952 yılında belediye ve kaymakamlık binaları Yenişehir mahallesine taşınmıştır (Şekil:62). Belediye ve Kaymakamlık binalarının Yenişehir Mahallesi'ne taşınması bu gelişim aksında yeni bir iskân alanının oluşmasına neden olmuştur (Foto:14). 1980'li yıllara kadar yeni açılan eğitim Devlet Hastanesi ile ilçe merkezindeki yatay gelişme, Fatikli ve Sarılar Mahallesi dışına taşmıştır (Üçeçam Karagel 2018, 151).

Foto 22:Altınözü Kaymakamlığı ve Belediye Binaları (2018). Yenişehir Mahallesinde yer alan Altınözü belediye binası ile Altınözü Kaymakamlığına ait hükümet konağı.

Altınözü İlçesinde Yenişehir Mahallesinin kurulması ve Belediye ile

kaymakamlık binalarının 1952 yılında Yenişehir Mahallesi'ne taşınması ile birlikte ilçenin bugün Merkezi İş Sahası (M.İ.S.)' nı oluşturan Atatürk Caddesi, İlçenin en işlek ve en yoğun dönemlerini yaşamaya başlamıştır (Foto:15). Altınözü İlçesinde Çarşamba günleri kurulan Pazar, kırsal alanın ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla önem taşımaktadır. Pazar alanı Atatürk Caddesine bağlanan Pazar Caddesi üzerinde yer almaktadır. Çarşamba günleri kırsal alandan ilçeye gelen halk, aynı zamanda resmi işlerini yapmakta ve ilçenin en işlek günü olmaktadır.

Foto 23:Atatürk Caddesinden Bir Görüntü (2018). Altınözü İlçesi'nin merkezi iş sahası konumunda olan Atatürk Caddesi üzerinde yer alan iş yerlerinden bir görünüm.

Altınözü İlçe Merkezi 1980-2000 Arası Dönem

Coğrafi olarak kasaba karakterinde olan ilçe merkezinde bu dönem birer ilkokul, ortaokul ve liseden oluşan üç eğitim kurumu ve üç caminin hizmete açılması ile şehirselleşme fonksiyonlarda çeşitlenme sağlanmaya çalışılmıştır. 1983 yılında Cumhuriyet Ortaokulu, 1995 yılında Yenişehir Mahallesi'nde Pazar Camii, 1996 yılında Yenişehir Mahallesi'nde Lokman Hekim Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi ve Atatürk ilkokulu, 1997 yılında da Fatikli Mahallesi'nde Mısıroğlu Camii hizmete açılmıştır. Ancak kasaba fonksiyonel olarak fazla bir ilerleme kaydedememiştir. Nitekim şehirleşme oranına göre (%9,05) Türkiye'deki toplam 872 ilçe merkezi içerisinde 871.sırada yer almaktadır (Üççam Karagel 2018, 152; DPT, 2004, 115).

Altınözü ilçesi bu dönemde şehirleşme yönü olarak fiziki şartların daha elverişli olduğu güneydoğu istikametine doğru yayılım göstermiştir (Şekil:62). Karbeyaz ve

Babatorun istikametine yönündeki Atatürk Caddesi ve ona bağlanan caddeler ve sokaklar ile yapılaşma daha planlı bir durum almıştır. Bu dönemde yapılan binalar dönemin koşullarına uygun olarak yapılarda tuğla, briket ve beton çatılar ise düz dam şeklinde inşa edilmiştir. Yatay doğrultuda genişlemenin yanında bu dönemde yapılan binalar daha çok iki ve daha katlı yapılar şeklindedir.

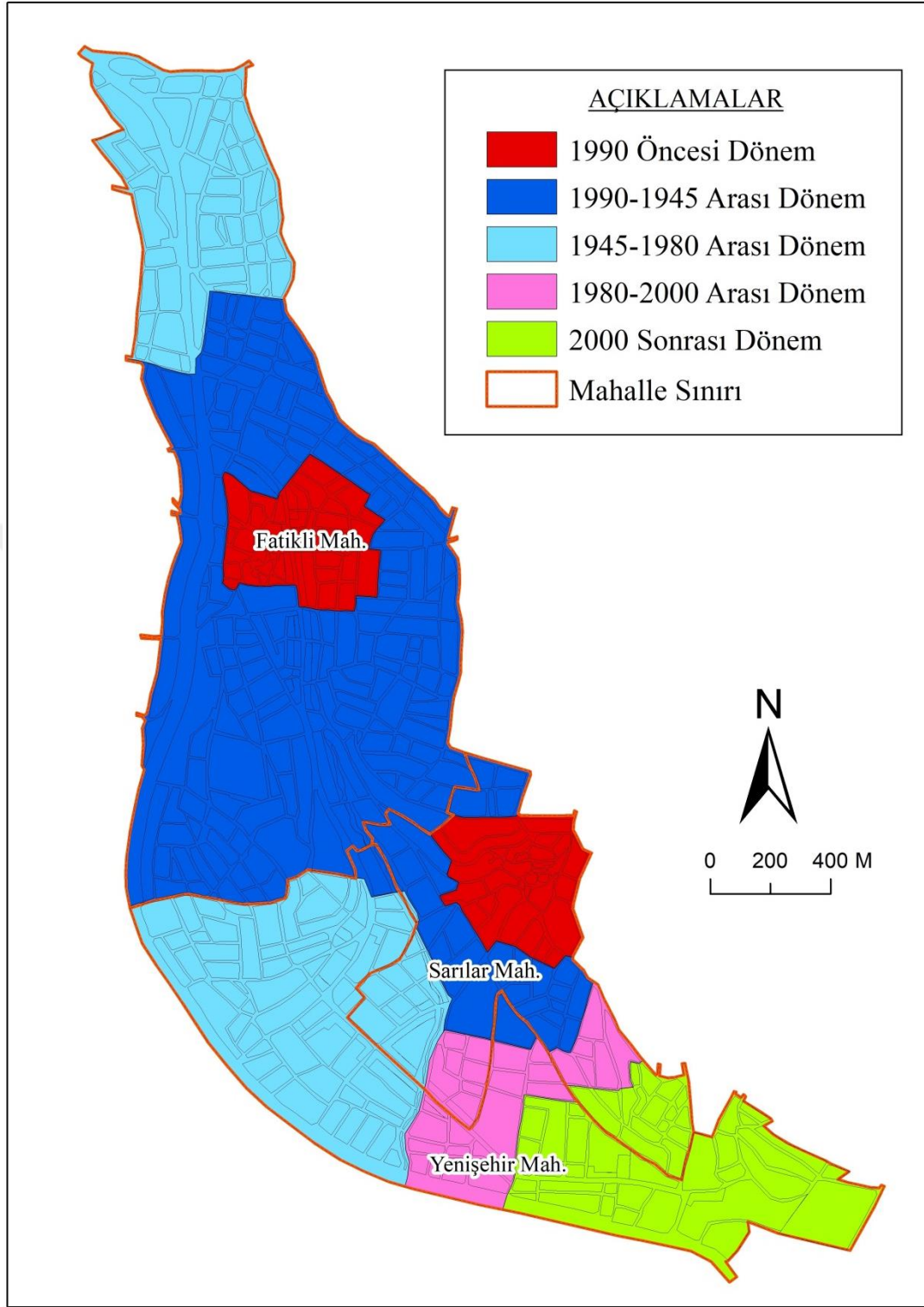
Altınözü İlçe Merkezi 2000 Sonrası Dönem

Bu dönemde, Türkiye’de toplu konut projeleriyle şehirsiz alanlara yeni görünüm kazandırılmaya çalışılmıştır. Altınözü ilçe merkezinde de 2000 yılı ve sonrasındaki şehre özgü mekânsal gelişmede, güneydoğu istikametine devam eden yeni yapılaşma hamleleri dikkat çekmektedir (Üçerçam Karagel 2018, 153; Şekil:62).

Altınözü ilçesi şehirsiz gelişimi 2000 sonrasındaki durumu fiziki coğrafya şartların daha elverişli ve yerleşmeye daha müsait olan güneydoğu kesimi yönünde olmuştur. Bu dönemde Altınözü ilçesinde bu dönemde yapılan yerleşmeler çok katlı apartman tarzı yapılar görülmektedir. Atatürk Caddesi üzerinde yer alan iş yerleri ise tarımsal alet, makine ve gübre satan iş yerleri ile atölye tipi üretim yapan iş yerleri yer almaktadır. Bu iş yerleri hem alansal olarak daha büyük iş yerlerine karşılık gelmektedir (Foto:16).

Foto 24:Altınözü İlçesinde Atatürk Caddesi Üzerinde Yer Alan İş Yerleri (2018). Atatürk Caddesinin kardeşlik parkından itibaren günlük ihtiyaçlardan çok atölye, tarım ilaç, gübre ve makinaları satan iş yerleri yer almaktadır.

Şekil 65:Altınözü İlçe Merkezi Tarihi Gelişim Haritası (2018).
(Kaynak: Üçeçam Karagel, 2018, 150 değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir)

Altınözü ilçesinde şehirleşme yönünü ve hareketlerini etkileyen diğer bir faktör ise yeni yapılan çevre yolu projesidir. Antakya istikametinden gelip Karbeyaz ve Babatorun köyleri istikametinde devam eden yol, önceki dönemlerde Atatürk Caddesi üzerinden akış göstermektedir. Bu durum büyük tonajlı araçların şehir merkezinden geçmesini zorunlu kılmaktaydı. Bu durum hem taşıt trafiğini aksatmakta hem de bazı dönemlerde ölümcül kazalara neden olmaktaydı. Bu durumun önüne geçilmesi ve şehir içi trafiği rahatlatmak amacıyla çevre yolu projesi düşünülmüş ve bu doğrultuda yol yapım çalışmaları devam etmektedir (Foto:17).

Foto 25:Altınözü İlçesi Yeni Yapılan Çevre Yolu (2018). Altınözü ilçe merkezinde yer alan Atatürk Caddesi üzerindeki yoğun trafiği ve yüksek tonajlı araçların şehir merkezinden geçişini engellemek için yapıla yeni çevre yolu.

Bu durum gelecek dönemlerde şehirleşme hareketlerinin yeni yapılan çevre yolunun etkisiyle devam edeceği tahmin edilmektedir. Yenişehir mahallesinde şehirleşme hareketlerini etkileyen diğer bir unsur ise, Sosyo-kültürel faaliyetlerdir. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA) desteklediği büyük ve yeni bir 15 Temmuz Milli İrade Parkı'nın yapılması, bölge halkına mesire alanı ve oyun parkı olarak hizmet vermektedir.

Foto 26:Altınözü İlçesi 15 Temmuz Milli İrade Parkı (2018).

4.3.2.3.1. Şehir Yerleşmesinin Arazi Kullanımı

Altınözü İlçe 'sinin toplam alanı 42071,9 hektardır. Altınözü şehri imar sınırı ise 395,24 ha oluşturmaktadır. Altınözü şehir alanı toplam alanın % 0,94 oluşturmaktadır. Altınözü şehri üç mahalleden oluşmaktadır. Bunlar Fatikli Mahallesi, Sarılar Mahallesi ve Yenişehir Mahallesi'dir. Mahallerin alanları incelendiğinde Fatikli Mahallesi 206, 4 ha alanı ile ilçe merkezinin toplam alanının % 52,4 oluşturmaktadır. İkinci sırada ise Yenişehir Mahallesi 11,5 ha alanı ile toplam alanın % 29,3 oluşturmaktadır. Sarılar Mahallesi ise 71,9 ha alanıyla toplam şehrsel alanın % 18,3 oluşturmaktadır (Tablo:54).

Tablo 53:Altınözü İlçe Merkezini Oluşturan Mahalleler ve Alan Değerleri (2017)

Mahalle Adı	Alan (Ha)	Toplan Alana Oranı %
Fatikli Mahallesi	206,4	52,4
Yenişehir Mahallesi	115,5	29,3
Sarılar Mahallesi	71,9	18,3
Toplam	393,8	100

Kaynak: Altınözü İlçe Merkezi İmar Planı Haritası yardımıyla Arc Map 10.3 Harita Çizim Programı Üzerinden Hesaplanmıştır.

Altınözü ilçe merkezinin imar planı incelendiğinde şehir iki merkezli olarak kurulduğu ve bu iki merkezle mahallelerin birleşmesi yönünde devam etmektedir. Altınözü ilçesinde bu iki merkez olan Sarılar Mahallesi ile Fatikli Mahalleleri

arasında tarım arazilerinin binalar tarafından işgal edilmediği dikkat çekmektedir. Fatikli ve Sarılar mahallelerinin merkezini oluşturan bölge de binaların birbirine çok yakın olduğu, sokakların dar ve dolambaçlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum bu bölgelerin planlama olmadığı dönemi işaret etmektedir. Bu merkezde binalar tek veya çift katlı olmakta ve eski tip yapı malzemelerinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 54:Altınözü Şehri Arazi Kullanım Durumu (2017)

Arazi Kullanımı	Alan (Ha)	m ² /kişi	Toplam Alana Oranı %
Tarım Alanı	151,6	217	38,4
Konut Alanı	99,1	142	25,1
Eğitim, Sosyal ve Kültürel Alanlar	7,53	108	1,90
İş ve Ticaret Alanı	6,11	87	1,55
Spor Alanı	3,35	48	0,85
Resmi Alanlar	3,13	44	0,79
Ağaçlandırma Sahası	3,01	43	0,76
Park, Bahçe ve Yeşil Alanlar	2,54	36	0,64
Sağlık Alanı	2,46	35	0,62
Pazar Alanı	1,97	28	0,50
Akaryakıt İstasyonu	1,69	24	0,43
Dini Alanı	1,53	21	0,39
Mevsimlik Akarsu	1,44	-	0,36
Yollar, Bulvarlar ve Kaldırım Alanları	109,78	157	27,8
Toplam Alan	395,24		100

Kaynak: Altınözü Şehri Arazi Kullanım Durumu Alan Değerleri, Altınözü İlçesi Şehir Haritası üzerinden Arc Map 10.3 Harita Çizim Programı Yardımıyla Hesaplanmıştır.

Konut Alanları

Altınözü ilçe merkezinin kurulduğu saha hafif eğimli bir saha üzerinde kurulmuştur. Bölgenin bir karstik plato olmasından dolayı kuzeyinde akarsu tarafından oluşturulmuş bir vadi yer almaktadır. Bu nedenle yükselti güneyden batıya doğru azalmaktadır. Altınözü ilçesinin **konut alanı** incelendiğinde konutların toplam yüz ölçümü 99,1 ha'dır. Konut alanları toplam imar sahasının % 25,1 oluşturmaktadır (Tablo:54). Altınözü ilçe merkezinde konut yapıları çeşitlilik göstermektedir. Şehir merkezinde daha çok çok katlı binalar gözlenirken, çevreden merkeze doğru daha çok bahçeli ve müstakil konutlara rastlanılmaktadır. Altınözü ilçesinde kişi başına düşen konut alanı ise 142 m² /kişi'dir. Altınözü ilçe merkezini oluşturan Sarılar ve Fatikli mahalleleri en eski yerleşim çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu mahalle merkezlerinde bulunan eski tip konutlarda, kerpiç yapıli duvarlar ile

çatısında ahşap ve kiremitten yapılmış konutlar yer almaktadır. Bu mahallelerde sokaklar dar ve dolambaçlı bir yapı göstermektedir. Yenişehir Mahallesi ise sokak planlarının daha düzenli olduğu çok katlı binaların olduğu apartman tarzı yapılar yer almaktadır (Foto:27).

Foto 27:Altınözü İlçesinde Yer Alan Konutlardan Bir Görünüm (2018). Altınözü ilçe merkezinde yer alan sokağında eski tek katlı konutlar ile yeni beton yapılmış konutlar bir arada yer almaktadır.

Altınözü ilçe merkezinin planı incelendiğinde en fazla alanı tarım alanları kaplamaktadır. Konut alanları alan yüzeyi bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum ilçe merkezinin şehirleşme düzeyinin istenilen düzeye ulaşamadığını göstermektedir. Fatikli ve Sarılar mahalle tam olarak birleşmemiştir. İki mahalle arasına tarım alanları yer almaktadır (Şekil:66).

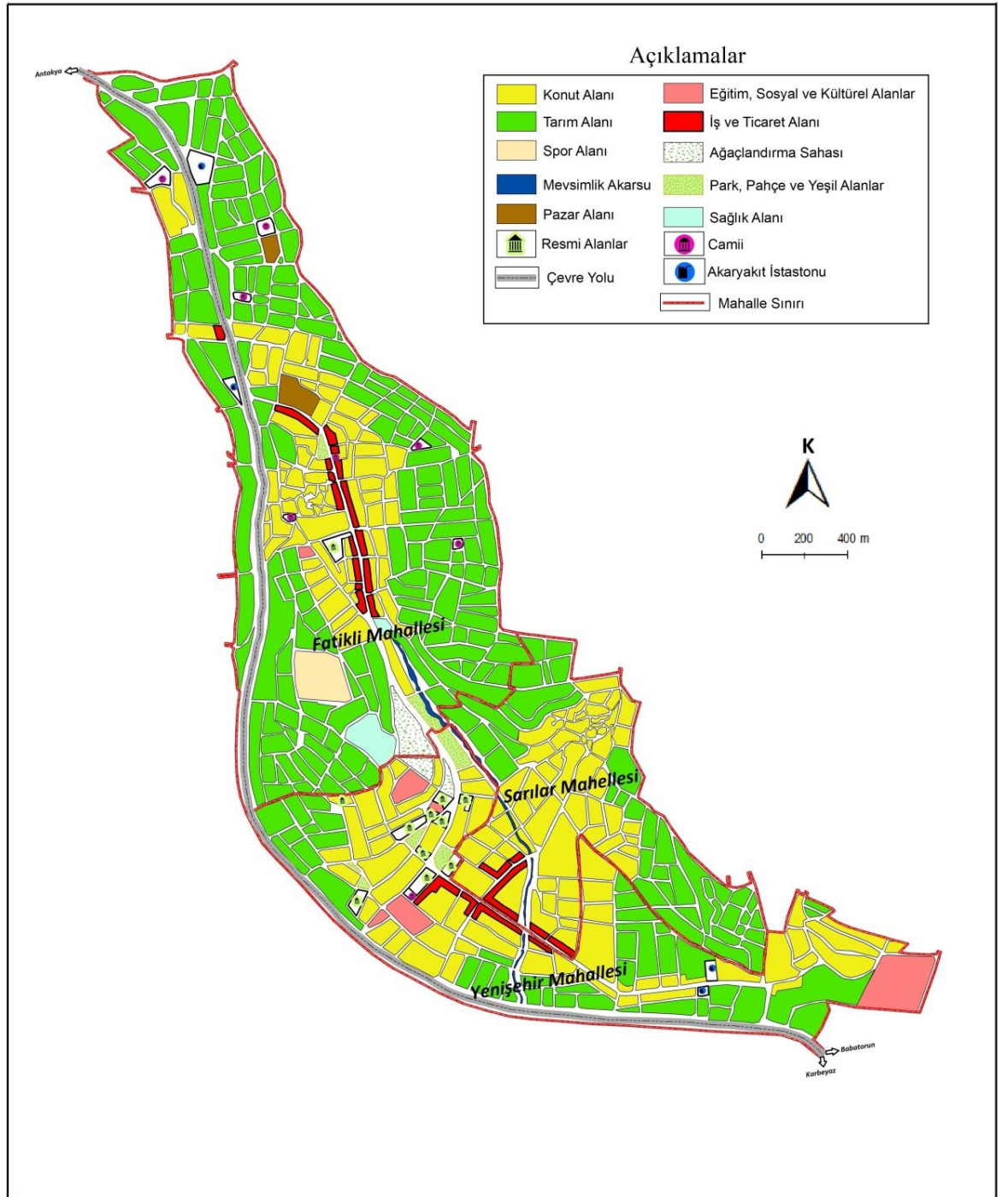
Resmi ve İdari Fonksiyon Alanları

İdari teşkilatlanmanın en önemli göstergelerinden olan **Resmi alanlar** Altınözü’nde resmi kurumlar çoğunlukla Yenişehir Mahallesi’nde toplanmıştır. Resmi binaların toplam alanı 3,13 ha’dır. İlçe toplam alanı içerisindeki % 0,79 orana sahiptir (Tablo:54). Resmi kurumlar birbirine yakın olarak özellikle Belediye Caddesi ile Milli Egemenlik Caddesinde toplanmıştır. Yenişehir mahallesinde Altınözü Kaymakamlığı, adliye sarayı, ilçe milli eğitim müdürlüğü ve diğer kurumlara ait binalar bulunmaktadır (Şekil:67).

Sosyal ve Kültürel Fonksiyon Alanları

Araştırma sahasında **eğitim, sosyal ve kültürel** faaliyetler için ayrılan toplam alan 7, 53 ha’dır. Toplam alan içerisindeki oranı ise % 1,90’dır (Tablo:54). İlçe

merkezinde 12 adet farklı eğitim veren kurum bulunmaktadır. Eğitim alanlarının kişi başına düşen miktarına bakıldığında $108 \text{ m}^2 / \text{kişi}$ 'dir. Altınözü ilçesinde eğitim, sosyal ve kültürel alanların ilçe toplam alanında üçüncü sırada yer alması, eğitim öğretim hizmeti veren çok sayıda kurum ve kuruluş olduğunu göstermektedir. Altınözü İlçesinde **spor alanı** olarak, Fatikli Mahallesinde bulunan halı saha olarak hizmet veren, 3,35 hektarlık alan yer almaktadır. Spor alanı, ilçenin toplam yüz ölçümünün % 0,85 oluşturmaktadır (Tablo:54). Kişi başına düşen alan ise $48 \text{ m}^2 / \text{kişi}$ 'dir. Altınözü İlçesi'nde **park, bahçe ve yeşil alan** olarak kullanılan alanların toplam yüz ölçümü 2, 54 Ha' dır. Toplam yüz ölçümü içerisindeki payı % 0, 64 lük alana karşılık gelmektedir. Kişi başına düşen alan ise 36 m^2 dir. Yeşil alanlar Altınözü ilçesinde Yenişehir mahallesinde belediye parkı ve mevsimlik akarsu çevresinde yer almaktadır. Altınözü Belediyesi tarafından yapılan 15 Temmuz Milli İrade parkı da bölge halkı için önemli bir rekreasyon alanıdır (Şekil:66). Altınözü devlet hastanesi karşısında belediye imar planında ağaçlandırılacak bir alan yer almaktadır. Bu alanın ağaçlandırılmasıyla birlikte Altınözü ilçesinde yeşil alanlar artacaktır. Altınözü ilçesinde Dini alanlar olarak ilçe merkezindeki üç mahallesinde toplam 7 cami ve 1 kilise bulunmaktadır. Camiler Yenişehir ve Fatikli Mahallelerinde yer alırken, Sarılar Mahallesinde ise, Kaddis Marcircos Kilisesi (Aya Yorgi Kilisesi) yer almaktadır.

Şekil 66: Altınözü İlçe Merkezinin Arazi Kullanım Durumu (2017)

Ekonomik Fonksiyon Alanları

İş ve Ticaret Alanları

Altınözü ilçe merkezinde İş ve ticaret alanları 6,11 Ha ile, ilçe yüz ölçümünün % 1,55 oranını oluşturmaktadır. Altınözü ilçesinde kişi başına düşen iş ve ticaret alanı ise 87 m²/kişi düşmektedir (Tablo:54). Altınözü ilçesindeki ilçenin ekonomik faaliyet alanını oluşturan saha, Atatürk caddesi ve bu caddeye bağlanan Milli Egemenlik, Pazar, Konak, Gündüz ve Belediye caddeleri ile Defne, Kanatlı, Karınca, Tandır, Hızarlar sokakları teşkil etmektedir. Atatürk Caddesi aynı zamanda Altınözü ilçesinin Merkezi İş Alanı (M.İ.A.) oluşturmaktadır (Şekil:66; Şekil:67).

Altınözü ilçe merkezinin en işlek caddesi olan Atatürk Caddesine bağlanan Pazar Caddesinde yer alan kapalı Pazar alanı, Çarşamba günlerinde giyim, meyve, sebze, bakliyat ve diğer ürünlerin yer aldığı kalabalık ve geniş bir Pazar kurulmaktadır. Kapalı Pazar alanı yetmemekte ve yan sokak ve caddeler üzerinde de tezgâhlar kurulmaktadır. Çarşamba günleri Altınözü kırsal kesiminden ilçe merkezine ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bu günde yoğun bir trafik yaşanmaktadır.

Fatikli mahallesine giden İstiklal Caddesi boyunca günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik iş yerleri vardır. Altınözü ilçesi 1945 yılında birbirine yakın olan Fatikli ve Sarılar köylerinin birleştirilmesiyle iki merkezli gelişme kaydetmiştir. Daha sonra kurulan Yenişehir Mahallesi resmî kurumlara ait binaların kurulmasıyla Yenişehir Mahallesi merkezli gelişme göstermiştir. Tacettin Sürmeli parkının karşısında yer alan Altınözü Kaymakamlık binasının çevresinde daha çok hukuk büroları, avukatlara ait iş yerleri ile daktilo işi yapan esnaflar ile kırtasiye ürünleri satan iş yerleri yer almaktadır.

Tandır sokak yer alan Kardeşlik parkından itibaren daha çok tarımsal üretime yönelik, tarımsal alet ve makinalar, tarımsal gübre, tarımsal ilaçlar ve traktör satışı yapan büyük iş yerleri yer almaktadır. Bu iş yerleri alansal olarak daha büyük alanlar kaplamaktadır. Atatürk Caddesi üzerindeki iş yerleri metrekare olarak küçük olduğu için daha çok günlük ve periyodik ihtiyaçlara yönelik iş yerleri bulunurken, uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik iş yerleri ise Atatürk caddesine bağlanan diğer caddelerde yer almaktadır.

Altınözü ilçe merkezinde resmi belgelere sahip toplam iş yeri sayısı 749 dur. Bu iş yeri sahiplerinin 673 erkek esnaf, 76 ise kadın esnaf oluşturmaktadır. Kadın ve erkek esnaf sayılarının birbirine oranı incelendiğinde % 89,85 erkek, % 10,15 ise kadınlar oluşturmaktadır (Tablo:55).

Tablo 55:Altınözü ilçe Merkezi Cinsiyete Göre Esnaf Sayıları (2017).

Cinsiyet	Esnaf Sayısı	Oran (%)
Erkek	673	89.85
Kadın	76	10,15
Toplam:	749	100

Kaynak: Altınözü Esnaf ve Sanatkarlar Odası

Altınözü İlçe merkezinde toplam 99 farklı meslek grubuna ait toplam da 755 iş yeri yer almaktadır. İlçe de yer alan iş yerlerinin ihtiyaçlara göre sınıflandırılması yapıldığında günlük ihtiyaçlara yönelik 23 farkı sektöre dayalı toplamda 420 iş yeri bulunmaktadır. Altınözü ilçesinde yer alan günlük ihtiyaca yönelik iş yerleri olarak bakkal-market, manav, kasap, fırın, yeme-içme yerler, şarküteri ve süt ürünleri satıcıları yer almaktadır. Günlük ihtiyaçlara yönelik iş yerleri sayıları karşılaştırıldığında en fazla iş yeri sayısı 263 iş yeri ile büfelerde, bakkallarda ve marketlerde yapılan ticaret oluşturmaktadır. Bunu 51 işe yeri ile kahvehane, kıraathane ve çay ocağı işletmeciliği, 19 işletme ile lokantacılık, yemek ve içecek sunumu faaliyetleri, 17 iş yeri ile tezgâhlar ve pazar yerleri vasıtasıyla yapılan ticaret takip etmektedir (Tablo:55).

Periyodik ihtiyaçlara yönelik 18 farkı sektör de toplam 107 iş yeri yer almaktadır. Bu iş yerleri arasında ayakkabı satıcıları, giyim ve konfeksiyon ürünleri satan ticarethaneler ile kadın ve erkeklere yönelik berber ve kuaför salonları, terziler ile eğlenme ve dinlenme hizmeti veren iş yerleri yer almaktadır. Periyodik ihtiyaçlara yönelik iş yerleri sayıları incelendiğinde 33 iş yeri ile erkek berber ve kuaför işletmeciliği en fazla yer alan işletme türüdür. Bunu 28 işletme ile internet kafe ve eğlence amaçlı oyun salonu işletmeciliği, 8 iş yeri ile terzilik faaliyetleri ve tuhafiyecilik ve tuhafiyeye ürünleri imalatı takip etmektedir (Tablo:56; Şekil:66, Şekil:67).

Altınözü ilçe merkezinde uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik 9 farklı sektörde toplam 27 iş yeri yer almaktadır. Uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik iş yerleri sayıları dikkate alındığında en fazla iş yeri sayısı 14 iş yeri ile telekomünikasyon cihazlarının kurulum, onarım ve ticareti oluşturmaktadır. Uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik iş

yerleri genellikle alansal olarak büyük kapalı alanlara ihtiyaç duyulduğu için Atatürk caddesine bağlanan ara caddelerde yer almaktadır. Bu alanda faaliyet gösteren başlıca iş yerleri ise beyaz eşya ve elektrikli ev aletleri, mobilya satıcıları, ev tekstil ürünleri, mutfak ve züccaciye ürünleri gibi iş yerleri yer almaktadır. Altınözü ilçesinde uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik iş yeri sayısının az olması, bölge de yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle il merkezini tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. İl merkezinde daha fazla ve daha büyük iş yerlerinin olması, tüketicilere daha geniş bir ürün yelpazesi sunması bunda etkili olan faktörlerdir.

Tablo 56:Altınözü İlçe Merkezi Mesleklere Göre Esnaf Sayıları (2017).

Günlük İhtiyaçlar		Periyodik İhtiyaçlar		Uzun Vadeli İhtiyaçlar	
<i>İş yeri türü</i>	<i>Sayı</i>	<i>İş yeri türü</i>	<i>Sayı</i>	<i>İş yeri türü</i>	<i>Sayı</i>
Bakkallık, Bayilik, Büfecilik	5	Ayakkabı imalatı, onarımı ve ticareti	3	Beyaz eşya ve elektrikli ev aletleri ticareti	2
Büfelerde, bakkallarda ve marketlerde yapılan ticaret	263	Fotoğrafçılık ve fotoğraf malzemeleri ticareti	2	Cam ve cam ürünleri imalatı ve ticareti (hareli cam, inceciklik, üfleme cam vb. dâhil)	2
Et ve et ürünlerinin işlenmesi ve ticareti	4	Giyim eşya imalatı ve ticareti (konfeksiyonculuk)	4	Camcılık ve Aynacılık	1
Fırıncılık ve unlu mamuller imalatı ve ticareti	13	Halı yıkama hizmetleri	1	Deri ve kürk giyim, aksesuar eşyası imalatı ve ticareti	1
Hamburger, Pizza, Tost, Kumpir v.b. işletmeciliği	3	Kadın kuaför işletmeciliği	2	Ev tekstil ürünleri imalatı ve ticareti	2
Kafe, kafeterya, kahvaltı salonu işletmeciliği	3	Kitap ve kırtasiyecilik	5	Mobilya döşemeciliği	1
Kahve, çay, baharat (aktarlık) ürünleri imalatı ve ticareti	1	Kozmetik ve kişisel bakım ürünleri imalatı ve ticareti	1	Telefon, cep telefonu, faks, telsiz ve diğer haberleşme cihazları ve aksesuarları satış, tesisat kuruculuğu, bakım ve tamirciliği	2
Kahvecilik, kıraathanecilik ve internet kafe işletmeciliği	4	Terzilik	1	Telekomünikasyon cihazlarının kurulum, onarım ve ticareti	14
Kahvehane, kıraathane ve çay ocağı işletmeciliği	51	Terzilik faaliyetleri	8	Züccaciye ürünleri ticareti	2
Kantincilik	1	Tuhafiyecilik	1		
Kuru bakliyat satıcılığı	2	Tuhafiyecilik ve tuhafiye ürünleri imalatı	8		
Lokantacılık, yemek ve içecek sunumu faaliyetleri	19	Tüp gaz satıcılığı	1		
Mahalli gazetecilik	1	Tüp gaz ticareti	1		
Manavlık	2				
Pastacılık	6	Oto yıkama ve kuaförlüğü	5		
Pazarcılık	7	Erkek berber ve kuaför işletmeciliği	33		
Seyyar satıcılık	1	Gelinlik, gelinlik çiçeği ima), satış ve kiralama	1		
Süt ve süt ürünleri imalatı	7	İnternet kafe ve eğlence amaçlı oyun salonu işletmeciliği	28		
Şarkütericilik	4	Yakacak imalatı ve ticareti	2		
Temizlik ürünleri imalatı ve ticareti	1				
Tezgâhlar ve pazar yerleri vasıtasıyla yapılan ticaret	17				
Yufkacılık	3				
Yumurta ticareti	1				
Hazır gıda imalatı ve ticareti	1				
Toplam	420		107		27

Kaynak: Altınözü Esnaf ve Sanatkarlar Odası

Altınözü ilçesinde büro hizmetlerini yerine getiren faaliyet kolları olarak 2 farklı meslek grubunda 3 iş yeri yer almaktadır. Hükümet konağı ve adliye sarayı civarında

arzuhalcilik hizmeti veren iki iş yeri bulunmaktadır. Ayrıca fatura tahsilatı yapan 1 iş yeri yer almaktadır. Ulaşım hizmeti veren 2 farklı meslek grubunda 4 iş yeri yer almaktadır. Altınözü ilçesinde oto alım satım ve kiralama hizmeti veren iki iş yerinin yanında, Antakya Altınözü arasında taşımacılık yapan 2 taşıma kooperatifi yer almaktadır (Tablo:57).

Tablo 57:Altınözü İlçe Merkezi Mesleklerle Göre Esnaf Sayıları

Büro işleri		Ulaşım hizmetleri	
<i>İş yeri türü</i>	<i>Sayı</i>	<i>İş yeri türü</i>	<i>Sayı</i>
Arzuhalcilik	2	Araç alım, satım ve kiralama hizmetleri	2
Fatura tahsilat büroları	1	Taşıma kooperatifi	2
Toplam	3	Toplam	4

Kaynak: Altınözü Esnaf ve Sanatkarlar Odası

Altınözü esnaf ve sanatkarlar odasına kayıtlı diğer bir meslek grubu ise küçük sanayi ve imalathaneler oluşturmaktadır. Bu gruba giren 34 farklı meslek grubunda toplamda 135 iş yeri yer almaktadır. Altınözü ilçesinin sanayi ve üretim sınıfını oluşturan bu meslek gurubunda, 18 iş yeri ile en fazla iş yerine sahip meslek grubu metallerin işlenmesi, kaplanması ve şekil verilmesi faaliyetleridir. Bunu 14 iş yeri ile elektrik tesisatçılığı, 9 iş yeri ile marangozluk, 8 iş yeri ile kereste imalatı ve ticareti takip etmektedir. Meslek grupları incelendiğinde daha çok atölye tipi faaliyetler olduğu görülmektedir. Yarı mamul maddeyi işleyerek, kullanılır hale getiren iş yerleri yer almaktadır (Tablo:58, Foto:28)

Tablo 58:Altınözü İlçe Merkezinde Küçük Sanayi ve İmalathaneler (2017).

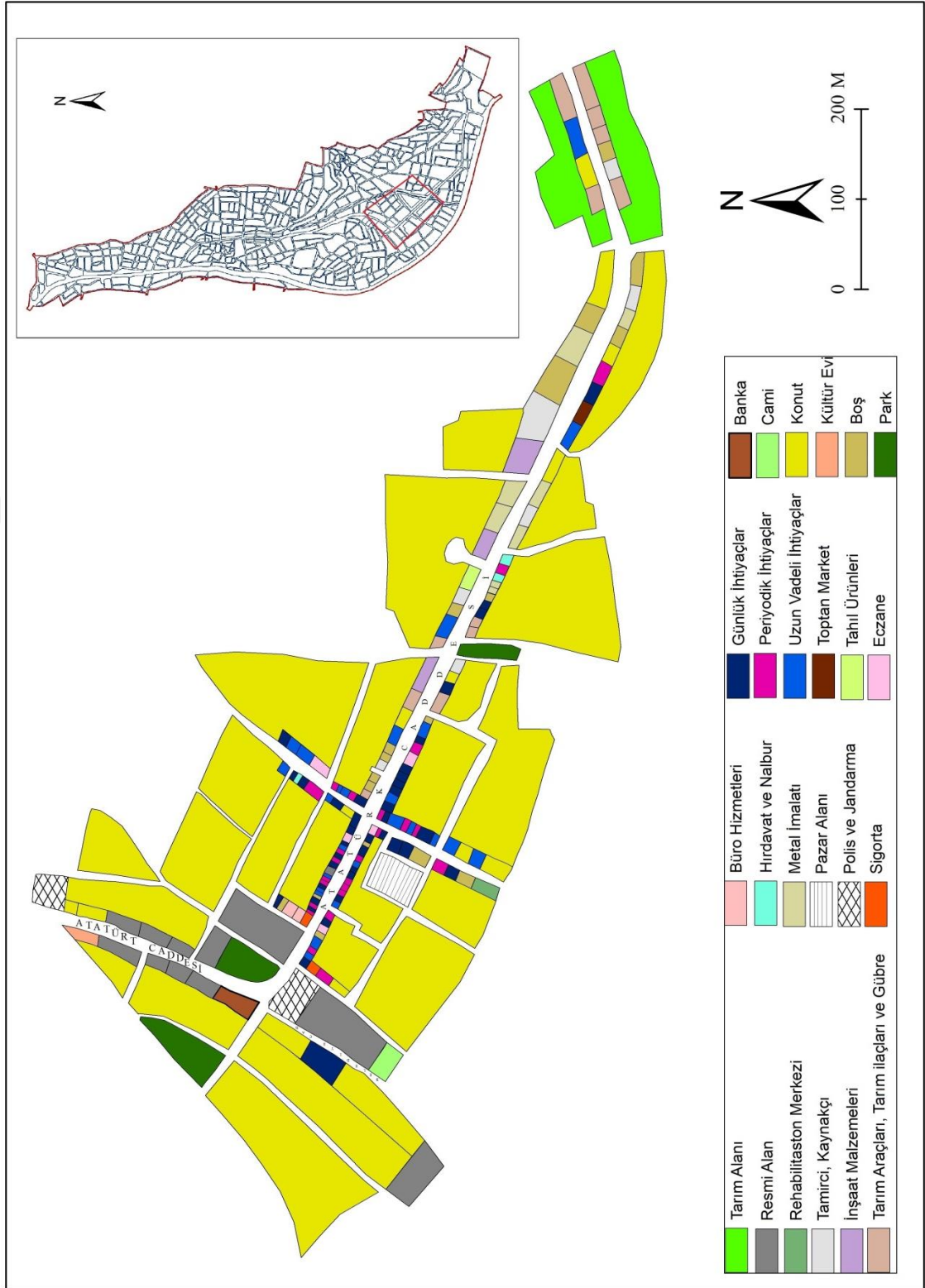
Küçük Sanayi ve İmalathaneler	
<i>İş yeri türü</i>	<i>Sayı</i>
Çelik kapı ve kasalarının imalatı ve ticareti	2
Doğramacılık	6
Dokumacılık ve kumaş imalatı ve ticareti	1
Elektrik motoru, jeneratör ve transformatörlerin imal, onarım ve kurulumu	1
Elektrik tesisatçılığı	14
Elektrik tesisatı ve aydınlatma malzemeleri ticareti	4
Elektrikli ev aletleri imalatı, tamiri ve ticareti	5
Elektrikli motor ve bobinaj imal ve tamirciliği	1
Hızarcılık ve Bıçkıcılık	5
Kablolu yayın, sayısal tv, fm-tv vericileri, uydu cihazları, anten kuruculuğu bakım, tamirciliği	1
Kaynakçılık	3
Kereste imalatı ve ticareti	8
Kuyu ve sondajcılık	2
Lastik kaplamacılığı ve tamirciliği	1
Lastik, plastik, polyester ve kauçuktan mamul eşya imal ve satıcılığı	1
Marangozluk	9
Marangozluk ve Dülgerlik	2
Mermencilik	2
Metallerin işlenmesi, kaplanması ve şekil verilmesi faaliyetleri	18
Mobilya imal, onarım ve ticareti	2
Motorlu kara taşıttan karoser, kaporta imal ve onarımı	6

Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının imalatı ve ticareti	3
Motosiklet ve motorsuz taşıtların imalatı, onarımı ve ticareti	3
Muhtelif motor (odun, su, jeneratör v.b.) tamir ve satıcılığı	1
Oto bakım servisçiliği	6
Oto elektrikçiliği	5
Oto lastik tamir ve ticareti	7
Oto lastik ve oto lastik kaynak ve kaplamacılığı	2
PVC doğrama imal ve satıcılığı	3
PVC panjur, doğrama imalatı ve ticareti	4
Sıvı ve katı yağ imalatı ve ticareti	4
Taşıtlar için koltuk imalatı ve döşemeciliği	1
Tekstil ürünlerini tamamlayıcı eşyaların imalatı ve ticareti	1
Tüketici elektroniği ürünleri imalatı, bakımı ve onarımı	1

Kaynak: Altınözü Esnaf ve Sanatkarlar Odası

Foto 28:Altınözü İlçesinde Yer Alan Oto Tamircisi.

Şekil 67:Altınözü İlçesi Merkezi İş Alanı (M.İ.A.) Haritası.

Tarım Alanları

Altınözü ilçe merkezinin toplam alanı 395,24 ha'dır. Bu toplam alan içerisinde **tarım alanı** en fazla alana sahip sınıftır. Toplam alan içerisindeki oranı ise % 38,4 tür (Tablo:54). Tarım alanlarının dağılışı incelendiğinde Fatikli ve Sarılar mahalleleri arasında kalan bölge ile bu mahallelerin çevresinde olduğu görülmektedir. Altınözü ilçe merkezini oluşturan üç mahallerinin (Fatikli, Sarılar ve Yenişehir) 2017 toplam nüfusları 6967 kişidir. Böylelikle Altınözü ilçe merkezinin toplam nüfusunun belirlenmesiyle birlikte kişi başına düşen, konut alanı, tarım alanı, eğitim sosyal ve kültürel vb. alanların kişi başına düşen oranının tespiti yapılabilir. Altınözü ilçesinde kişi başına 217 Kişi/ m² tarım alanı düşmektedir. Altınözü ilçe merkezi idari sınırları içerisinde kalan bölgedeki tarımsal alanlar daha çok zeytin bağları, incir bahçeleri ve çeşitli meyve ağaçlarının yer aldığı bahçelerden oluşmaktadır. Altınözü ilçe merkezinin bulunduğu sahanın kuzey doğu kesimine doğru eğimin artması ve bölge de eski bir vadi şeklinin olmasından dolayı eğimli bir yapı göstermektedir. Bu yüzden bu sahalar zeytin ağaçları dikilerek değerlendirilmiştir (Foto:29).

Foto 29:Altınözü İlçe Merkezi İçerisinde Yer Alan Tarım Alanları (2018). Altınözü İlçesinde Fatikli ve Sarılar Mahalleleri arasında yer alan tarım alanları zeytin bahçeleri ve tarla arazilerinden oluşmaktadır. Bu alanlar ileriki dönemlerde konutlar tarafından işgal edilecektir.

4.3.3.BÖLÜM HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hipotez 4: *“Altınözü ilçesinin bulunduğu alan Roma Döneminden günümüze kadar bir tarihi yerleşim alanıdır.”*

Altınözü ilçe sınırları içerisinde Aşağı Okçular, Çatbaşı, Çayır, Dağdüzü, Hanyolu, Turfanda, Yoncakaya, Kamberli, Kozkalesi, Yunushanı köylerinde yapılan yüzey araştırmaları ve arkeolojik kazılarda Roma dönemine ait yerleşim kalıntıları, tapınaklar ve sarnıçlara rastlanılmıştır.

Hipotez 5: *“Altınözü ilçe merkezi kasaba fonksiyonlu yerleşmedir.”*

Altınözü ilçe merkezi incelendiğinde aşağıdaki nedenlere dayanılarak bir kasaba olarak değerlendirilmiştir;

- Altınözü İlçe Merkezinin toplam nüfusu 2018 yılı itibariyle 7224 olarak sayılmıştır. Bu durum ilçe merkezinin şehirli nüfus miktarını barındırmadığını ortaya koymaktadır.
- İlçe merkezinde yer alan iş ve ticarethanelerin genellikle günlük ihtiyaç ve periyodik ihtiyaçlara yöneliktir. Uzun vadeli ihtiyaçlar için il merkezine gidilmektedir.
- İlçe merkezi köyde yaşayanlar için merkez durumunda iken, ilçe merkezinde yaşayanlar için Antakya merkez durumundadır.
- Altınözü ilçe sınırları içerisinde yer alan bütün köylerden il merkezine günlük olarak giden dolmuş hatları bulunmaktadır.

Hipotez 6: *“Suriye sınırından geçişlerin yasaklanması ile birlikte kasaba fonksiyonlu yerleşmeler köy formuna dönüşmüştür.”*

Altınözü ilçesi Suriye ile sınır hattı boyunca yer alan yerleşmelerden bazıları kendine has özelliklerinden dolayı diğerlerinden ayrılmaktadır. Hacıpaşa, Karbeyaz köyleri bunların başında gelmektedir. Bu iki köy nüfus miktarları bakımından çevresine göre daha büyük nüfusu barındırmaktadır Bundan dolayı bu iki yerleşme belde belediye bulunmaktaydı. Bu yerleşmeler sınır ticaretinin yoğun yapıldığı iki köydür. Sınırın kapanması ile birlikte sınır ticareti durmuştur.2012 yılı 6063 sayılı büyükşehir yasasından sonra belde belediyeleri kaldırılmıştır. Bu iki sebepten dolayı bu iki yerleşme nüfus kaybı yaşanmış ve köy formuna dönüşmüştür.

4.4.ALTINÖZÜ İLÇESİ'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI

Tarih boyunca, ekonomik coğrafya, nüfus ile ekonomi ve kaynaklar arasındaki ilişkiler; insanların hayatlarını kazanmaları bakımından yerden yere olan farklılık ve benzerlikler; ekonomik faaliyetlerin yer seçiminde tercihleri belirleyen faktörler; bölgesel uzmanlaşmalar ve bu uzmanlaşmaların yarattığı ticaret akışlarının nedenleri; ekonomik kalkınma ve yaşam standartlarındaki farklılıkların açıklanması gibi çok sayıda konu üzerinde durmuştur (Tümertekin ve Özgüç 2005, 2). Araştırma sahasında Antik çağlara dayanan yerleşme izleri bölgede eski bir yerleşme ve ziraat alanı olduğunu kanıtlamaktadır. Altınözü'nün Antakya'ya göre daha yüksekte yer alması ve yayla özelliği göstermesi dolayısıyla Antik dönemlerde bölge de önemli villa ve çiftlik kurulmasını sağlamış ve günümüze bunların kalıntılarına ulaşılmıştır. Yerleşme ve tarım özelliklerini belirleyen en önemli unsurlar olarak doğal çevre özellikleri başta gelmektedir. Altınözü İlçesinde geçmişten günümüze önemini koruyan tarım, hayvancılık gibi ekonomik faaliyetler çeşitlenerek ticaret, ulaşım, sanayi, madencilik gibi faaliyet kolları eklenerek günümüze kadar ulaşmıştır. Araştırma sahasında temel ekonomik faaliyet tarımdır. Bölgede ki diğer ekonomik faaliyetler de tarıma dayalı şekilde ortaya çıkmaktadır. Ekonomik faaliyet alanlarının azlığı bölge de ekonomik bir kısır döngü olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.4.1. Genel Arazi Kullanımı ve Geçim Kaynakları

Toprakların sahip olduğu çeşitli nitelikler toprakların kullanım biçimleri üzerinde doğrudan etkilidir. Bu nedenle topraklar çeşitli özelliklerine ve sahip oldukları kabiliyetlere göre çeşitli sınıflandırmalara ayrılmıştır. Arazilerin değer bakımından sınıflandırılmasında asıl amaç arazinin değerine göre en faydalı şekilde yararlanabilmeyi temin etmektir (Gözenç 1977, 51). I ve IV arasındaki arazi yetenek sınıfları işlemeli tarıma uygun arazileri kapsamaktadır. V ile VII arasındaki sınıflar tarım dışı arazileri veya bazı özel işlemler için uygun arazileri belirtmektedir. V. sınıf arazi, sahip olduğu bir veya iki olumsuz özellikten dolayı şimdilik V. sınıf olarak değerlendirilen, ancak bu olumsuz durum veya durumlar giderildiğinde ve gerekli düzenlemeler yapıldığında yukarı sınıflara (I, II, III, IV) çekilebilecek, eğer herhangi bir düzenleme yapılamayacak durum söz konusu ise daha aşağıdaki sınıflarda (VI, VII, VIII) düşünülebilecek bir arazi yetenek sınıfıdır. VIII. sınıf ise tarıma uygun olmayan çıplak kayalıklar, kumullar, serbest su yüzeyleri ve gidilemeyen uzak yerler vb. gibi arazileri göstermektedir (Doğan, Kılıç, Yılmaz

2013, 23).

Altınözü İlçesi'nin Arazi kabiliyeti incelendiğinde I. sınıf araziler Asi Nehri boyunca görülmektedir (Şekil:68). Bu araziler düz ya da düze yakın eğimli arazilerdir. Bu nedenle erozyon yoktur ya da çok azdır. Toprak derinliği fazla, drenajları iyidir. Tuzluluk, alkalilik, taşlılık gibi sorunları yoktur. Su tutma kapasiteleri iyi, verimlilikleri yüksektir. İşlenmesi kolay ve yetiştirilebilecek ürün çeşitliliği fazladır (Fakı, 2010, 54). Bu bölge de alüvyal toprak özellikleri gösteren araziler yaygın olup, sulamalı tarımın yapılabildiği yüksek verimin alındığı sahalardır. Altınözü ilçesinde I.sınıf arazilerin kapladığı alan 26,1 km²'dir. Toplam arazi sınıflarının % 4,55 oluşturmaktadır (Tablo:59). Tarımın yoğun olarak yapıldığı bu sahalarda tarımda makine kullanımı da yaygındır. Bu sahalarda verimli tarım arazilerinin varlığı, nüfusu da bu sahalarda toplanmasına neden olmuştur. I.sınıf araziler üzerinde nüfus bakımından en büyük yerleşme Hacıpaşa yerleşmesi 2254 kişilik nüfusa sahip, bir kasaba niteliği taşımaktadır.

Altınözü ilçesinde II. sınıf araziler sulu tarıma orta derecede uygun arazilerden oluşmaktadır. Üretkenlik kapasitesi I. sınıftakinden ölçü olarak daha düşük, ürün seçim aralığı daha dar, araziye sulamaya hazırlama daha pahalı ve çiftçilik daha masraflıdır. Altınözü ilçesinde II. sınıf araziler hafif eğimli düzlükler, vadi tabanları, karstik araziler içerisinde yer alan polyeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma sahasında II. sınıf arazilerin kapladığı toplam alan 40,1 km²'dir ve toplam arazilerin % 7,06 oluşturmaktadır (Tablo:59, Şekil:68, Şekil:69). Dağılışı incelendiğinde Kuseyr Platosu'nun doğu yamaçları boyunca uzanan bölge, Beyazçay Deresi'nin yukarı yamaçları, Hanyolu Köyü'nün batısında kalan Mezere Polyesi ile Sivrikavak ve Babatorun köylerinde rastlanır.

Araştırma sahasında III. sınıf arazilerin genel özellikleri orta derece eğim, şiddetli erozyona maruz kalabilme, ürüne zarar veren taşkınlar görülebilmesi, alt toprakta yavaş geçirgenlik, drenaj ve yağıştan sonra bir süre devam eden göllenme, düşük nem tutma kapasitesi, orta derecede tuzluluktur. Bu tip arazilerde verimi yükseltmek için, II. sınıf arazilere oranla daha fazla tedbir alınması gerekmektedir (Fakı 2010, 56). Altınözü ilçesinde III. sınıf arazilerin toplam alanı 92,4 km² ve toplam arazi varlığının % 16,1 oluşturmaktadır. III. sınıf arazilerin araştırma sahasındaki dağılışı incelendiğinde Beyazçay Deresi ve onun kolları olan Avuttepe Deresi, Nahasa Deresi'nin her iki yamacı, eğimin arttığı düzlüklere karşılık gelmektedir. Bu sınıfa giren araziler, Altınözü İlçe merkezinin çevresinde, Yârseli,

Boynuyoğun, Çetenli, Karsu, Tokaçlı, Avuttepe köylerinde görülmektedir. III. sınıf araziler üzerinde genellikle bahçe tarımı yapılmaktadır. Bu arazi sınıfı 200-300 metre arasındaki yükseltiye sahip sahalarda, Yârseli Deresi'nin içine gömüldüğü plato sahasının yüzeyinde görülür (Tablo:59, Şekil:68, Şekil:69).

Altınözü ilçesinde IV. sınıf arazi durumu incelendiğinde toprak örtüsünün sığ olduğu, eğim değerlerinin arttığı, toprak kalınlığının azaldığı ve buna paralel olarak toprağın su tutma yetisinin zayıf olması temel özellikleri arasındadır. Altınözü ilçesinde IV. sınıf araziler geniş bir dağılış gösterdiği için bu sahalarda bağcılık, meyve (nar, kayısı) ağaçları, zeytin gibi sulama ihtiyacı daha az olan ürünlerin tarımı yapılmaktadır. Bu sınıfa giren arazilerin toplam alanı 123,9 km² dir ve toplam arazi varlığının % 21,6 oluşturmaktadır. Altınöz'ünde IV. sınıf arazilerin dağılımı incelendiğinde Avuttepe Deresi sınır teşkil eder ve bu derenin doğu ve kuzey kesiminde yer alan sahalarda görülür (Tablo:59, Şekil:68, Şekil:69).

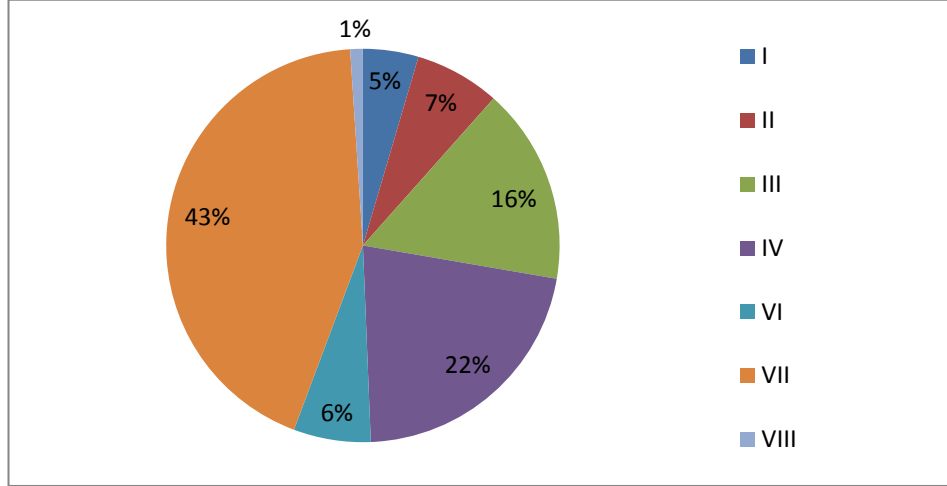
Araştırma sahasında V ile VII arasındaki sınıflar tarım dışı arazileri veya bazı özel işlemez tarım teknikleri için uygun araziler olarak değerlendirilen V. sınıf arazi Altınözü ilçe sınırları içerisinde yer almamaktadır. VI. sınıf arazilerin toplam yüz ölçümüm 36,3 km²'dir ve toplam arazilerin % 6,34 oluşturmaktadır. Bu sınıfa giren araziler dik eğim, ciddi erozyon zararı, aşırı taşlılık, sığ toprak, düşük nem kapasitesi, aşırı yaşlık ve taşkın, tuzluluk - sodiklik gibi sorunları olan arazilerdir (Fakı 2010, 57). Bu sınıfa giren arazi dağılışı ise Kamberli, Kozkalesi, Sofular ile Hanyolu köyü civarında bulunmaktadır. Arızalı olarak nitelenen bu arazilerde bölge de küçükbaş hayvancılık için otlama alanları olarak kullanılmaktadır. Taraçalar yapılarak kuru tarım yapılabilir (Tablo:59, Şekil:68, Şekil:69).

Tablo 59:Altınözü İlçesinde Kabiliyet Sınıflarına Göre Arazilerin Kapladığı Alan (Km²) ve Oranlar (%) (2018).

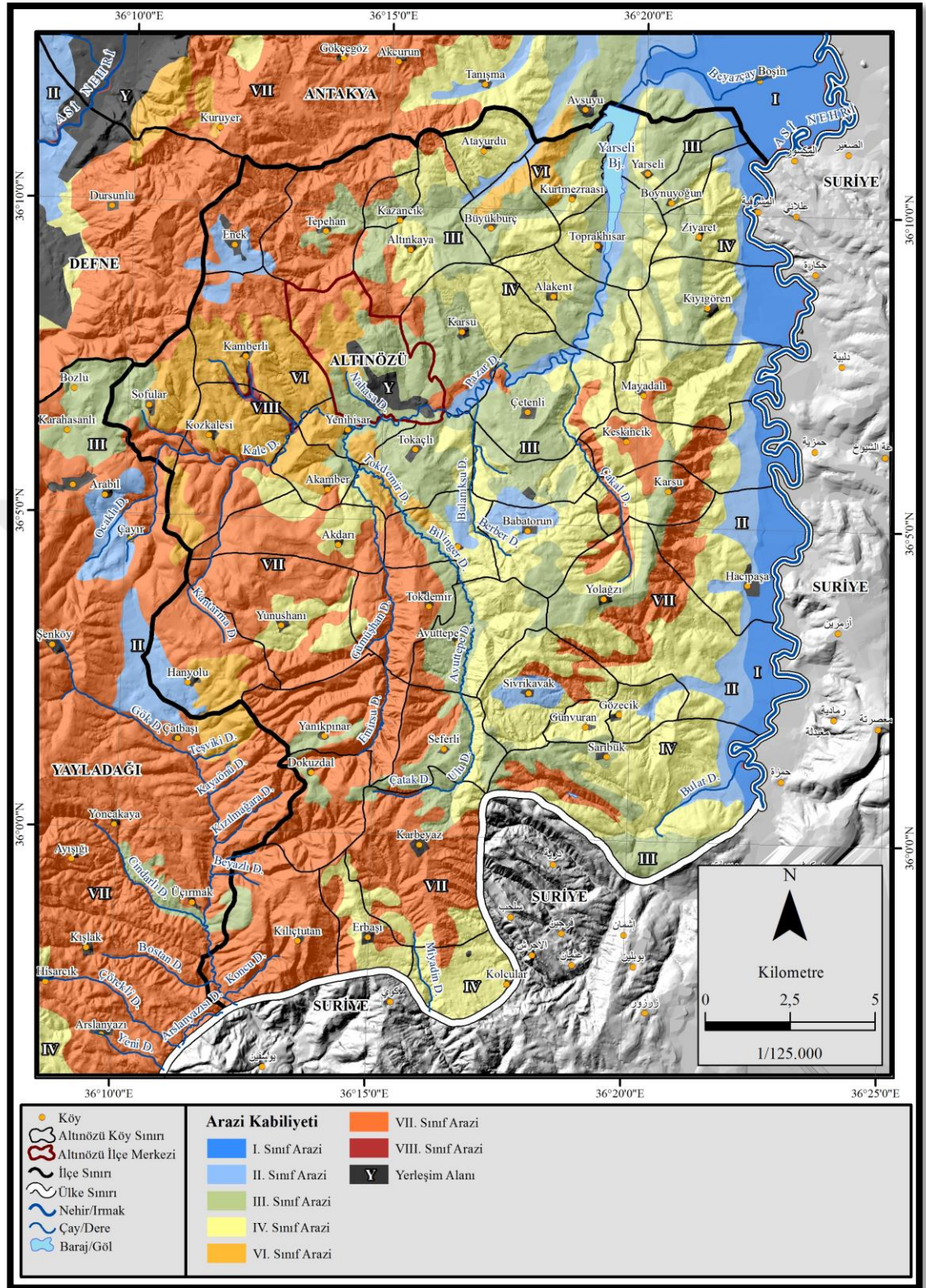
Kabiliyet Sınıfı	Kapladığı Alan(Km²)	Oran(%)
VII	247,6	43,2
IV	123,9	21,6
III	92,4	16,1
II	40,1	7,06
VI	36,3	6,34
I	26,1	4,55
VIII	5,94	1,04
Toplam	572,6	100

Kaynak:Altınözü İlçesi'nin Arazi Kabiliyet Sınıfları Alan Değerleri Altınözü İlçesi'nin Arazi Kabiliyet Haritası Arc. Map 10.3 Harita Çizim Programı Üzerinden Hesaplanmıştır.

Şekil 68:Altınözü İlçesinde Kabiliyet Sınıflarına Göre Arazi Oranları (%)

Araştırma bölgesinde VII. sınıf arazilerin toplam alanı 247,6 km² alan kaplamakta ve toplam arazileri varlığının %43,2 oluşturmaktadır. Bu oran ile Altınözü ilçe sınırları içerisinde en fazla yayılış gösteren toprak sınıfıdır. geniş bir yayılış alanı gösterir. Altınözü ilçesinde VII. sınıf araziler çoğunluğu Avuttepe Deresi'nin Batısında kalan bölgeler ile Kuzeybatı kesiminde yayılış gösterir. VII. sınıf araziler Altınözü ilçesinde kuru tarım, Zeytincilik faaliyetleri ve Yunushanı, Akdarı, Kozkalesi köylerinde mera arazisi olarak kullanılmaktadır. VIII. Sınıf araziler Kuseyr Platosunun aşınımına maruz kalmış, tepe yüzeyleri, sırtlar, tepe zirveleri gibi eğimin fazla olduğu, sarp eğimli alanlarda toprak örtüsünün çok ince veya olmadığı sahalardır. Bu arazi sınıfının dağılışı, 600 metre izohips eğrisinden başlamakta ve Yayladağı ile sınırında bulunan Altınözü İlçesi'nin en yüksek noktası olan Kanihatip Tepesi (755 m.) arasında yayılış gösterir. Bu sınıfa giren arazilerin toplam yüz ölçümü 5,94 km² alan kaplamakta ve toplam arazi varlığının % 1,04 teşkil etmektedir (Tablo:59, Şekil:68, Şekil:69).

Şekil 69:Altınözü İlçesi'nin Arazi Kabiliyet Sınıfları Haritası

Tarım alanları arazi kullanımı bakımından oldukça büyük öneme sahiptir. Çünkü tarım alanlarında yetiştirilen tarımsal ürünler, doğrudan tüketilebildiği gibi, sanayi tesislerinde işlendikten sonra mamul madde olarak da insanların tüketimine sunulmaktadır. Bu açıdan tarıma dayalı sanayiye hammadde sağlaması nedeniyle arazi kullanımı açısından tarım alanları hammadde üretim alanları içerisinde değerlendirilebilir (Taş 2010, 46; Çelikoğlu 2011, 301).

Hatay ili idari sınırları içerisinde 2012 yılı 6360 sayılı Büyükşehir yasası kurulan Defne, Payas ve Arsuz ilçeleri ile birlikte ilçe sayısı 15 olmuştur. Hatay ili toplam yüz ölçümü 5524 km²'dir. İlçelerin yüz ölçümleri dikkate alındığında Kırıkhan ilçesi 715 km² ile toplam yüz ölçümün % 12,9 oluşturan en büyük yüz ölçüme sahip ilçesidir. Defne İlçesi ise 155 km² ile toplam il yüz ölçümünün % 2,81 oluşturan en küçük yüz ölçümüne sahip ilçesidir. Altınözü ilçesi toplam yüz ölçümü 392 km² alanı ile yüz ölçümleri büyükleri bakımından 6. sırada yer almaktadır (Tablo:60).

Tablo 60:Hatay İl ve İlçelerinin Yüz Ölçümleri

No	İlçe Adı	Yüz Ölçümü (Km ²)
1	Kırıkhan	715
2	Antakya	703
3	Hassa	520
4	Arsuz	462
5	Yayladağı	445
6	Altınözü	392
7	Samandağ	384
8	Reyhanlı	367
9	Dört Yol	342
10	Erzin	258
11	İskenderun	247
12	Kumlu	193
13	Belen	184
14	Payas	157
15	Defne	155
	Toplam	5524

Kaynak: Harita Genel Komutanlığı İl ve İlçe Yüz Ölçümleri,2014, 14-15.

Hatay ili toplam yüz ölçümü 552.400 ha'dır. Bu alan içerisinde tarıma uygun arazi miktarı 275.578 ha'dır. Tarıma uygun alanın toplam arazi içerisindeki oranı ise % 49,9'dır. Hatay ili ilçeleri arasında toplam arazi payı içerisinde tarım yapılmaya uygun araziye sahip ilçesi % 84 oranı ile Altınözü İlçesi'dir. Tarıma uygun arazi miktarı, toplam alan içerisindeki oranı % 84 ile Hatay ilçeleri arasında tarıma uygun alan büyüklüğü itibarıyla 1.sırada gelmektedir. Toplam yüz ölçümüne göre en az tarım alanına sahip ilçe ise % 5 oranıyla Payas ilçesi gelmektedir (Tablo:61).

Tablo 61: Hatay ili ilçelerinin Arazi Dağılımı (2017).

Sıra No	İlçeler	Yüz ölçüm (ha)	Tarım Alanı Oranı		İl Oran (%)
			Miktar (ha)	Oran %	
1	Altınözü	39.200	34.319	87	12
2	Reyhanlı	36.700	30.881	84	11
3	Kumlu	19.300	14.700	76	5
4	Yayladağı	44.500	27.375	61	10
5	Kırıkhan	71.500	43.157	60	15
6	Erzin	25.800	12.848	49	5
7	Antakya	70.300	33.075	47	12
8	Arsuz	46.200	20.493	44	7
9	Defne	15.500	6.238	40	2
10	Dörtöyöl	34.200	11.725	34	4
11	Hassa	52.000	16.723	32	6
12	Samandağ	38.400	11.782	30	4
13	Belen	18.400	4.509	24	2
14	İskenderun	24.700	2.003	8	1
15	Payas	15.700	747	5	0
	Toplam	552.400	275.578		100

Kaynak: Hatay İl Gıda Tarım Ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2017, 14.

Tarım Alanlarının Kullanılışı

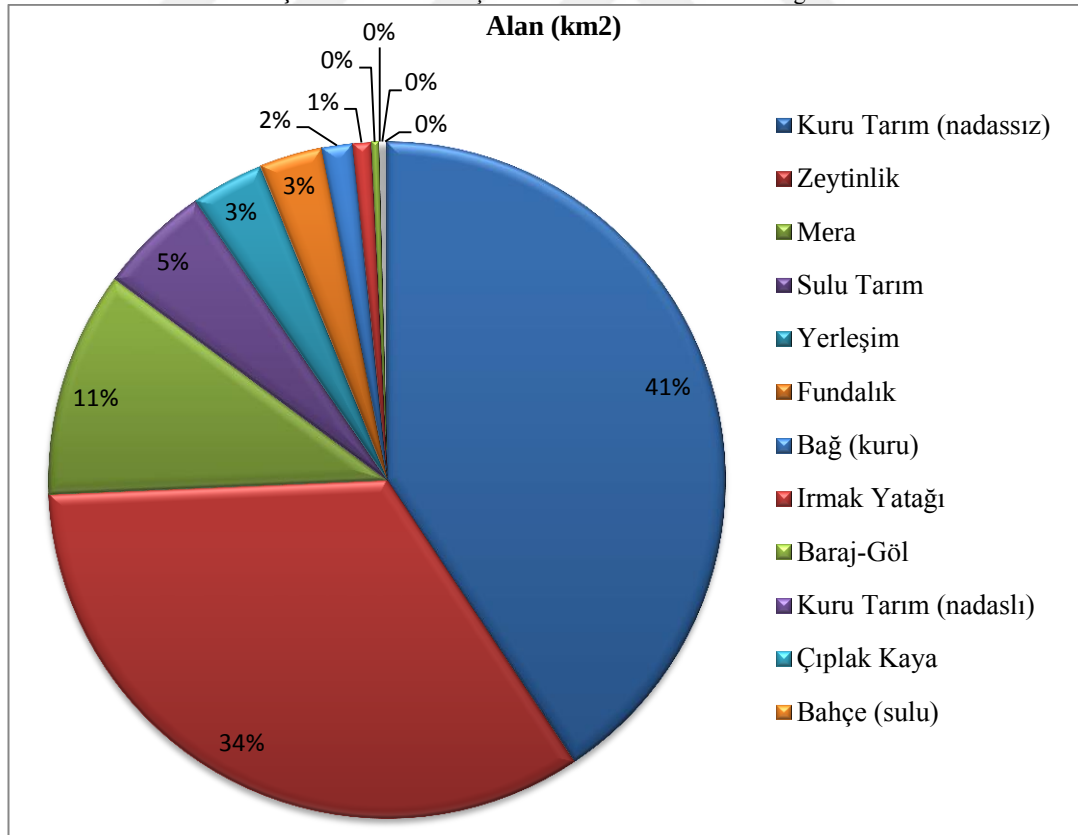
Altınözü ilçesin arazi kullanım haritasından yararlanılarak kullanım sınıfları oluşturulmuştur. Altınözü ilçesinin arazi varlığı 12 farklı kullanım ve sınıfa ayrılmaktadır. Tarımsal alanlarının kullanımı ve dağılışı incelendiğinden en geniş kullanım alanı 241,9 km² ile Kuru Tarım Alanı oluşturmaktadır. Kuru tarım alanı toplam arazi varlığının % 40,6 teşkil etmektedir. İkinci sırada ise Altınözü ile özdeşleşmiş olan Zeytin tarımı yer almaktadır. Zeytincilik 200, 5 km² alanı ile toplam yüz ölçümün % 33,7 oluşturmaktadır. Altınözü mera alanı ise 64,3 km² alanı ile toplam yüz ölçümün %10,8 oluşturmaktadır. Sulu tarım alanı 31,7 km² alanı ile % 5,33, Bağcılık (kuru) ziraatının yapıldığı toplam alan 8,77 km² alanı ile toplam alanın %1,47 oluşturmaktadır. Nadaslı olarak yapılan kuru tarım alanı ise 0,79 km² alanı ile toplam alanın % 0,15 oluşturmaktadır. Araştırma sahasında Sulu Bahçe alanı ise 0,74 km² alanı ile toplam alanın % 0,13 oluşturmaktadır (Tablo:62, Şekil:70, Şekil:71).

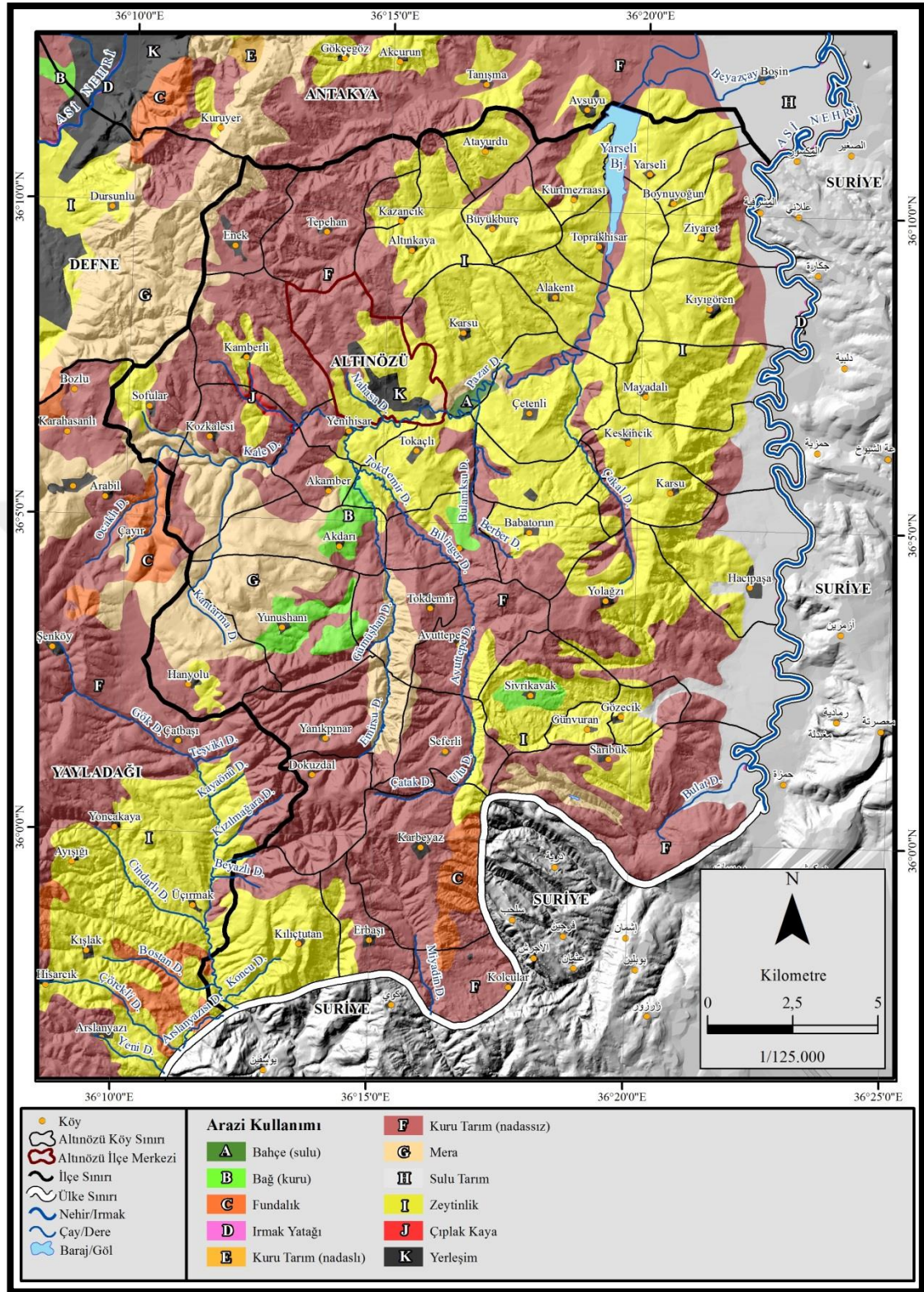
Tablo 62:Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanımı ve Dağılışı (2018).

Sıra No	Arazi K.	Alan (km2)	%
1	Kuru Tarım (nadassız)	241,9	40,6
2	Zeytinlik	200,5	33,7
3	Mera	64,3	10,8
4	Sulu Tarım	31,7	5,33
5	Yerleşim	20,5	3,44
6	Fundalık	18,0	3,02
7	Bağ (kuru)	8,77	1,47
8	İrmak Yatağı	5,19	0,87
9	Baraj-Göl	2,08	0,35
10	Kuru Tarım (nadaslı)	0,79	0,15
11	Çıplak Kaya	0,75	0,14
12	Bahçe (sulu)	0,74	0,13
Toplam		595,2	100

Kaynak: Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanım Alan Değerleri Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanım ve Dağılışı Haritası ile Arc. Map 10.3 Harita Çizim Programı Üzerinden Hesaplanmıştır.

Şekil 70:Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanımı Grafiği

Şekil 71: Altınözü İlçesi Genel Arazi Kullanım Haritası.

Hatay ili kooperatif tablosu incelendiğinde toplam 34 tarımsal kalkınma, 24 sulama, 9 su ürünleri toplamda 67 kooperatif bulunmaktadır. Altınözü İlçesi'nde toplam 3 tarımsal kalkınma kooperatifi bulunmaktadır. Bunun yanında sulama

kooperatifi bulunmamakla birlikte, 1 sulama birliği (Yârseli Sulama Birliği) bulunmaktadır (Tablo:63).

Tablo 63:Hatay İl'inde Yer Alan Kooperatifler

İlçe Adı	Tarımsal Kalkınma	Sulama	Su Ürünleri	Toplam
Antakya	3	-	-	3
Altınözü	3	-	-	3
Arsuz	-	1	2	3
Belen	2	1	-	3
Defne	-	-	-	-
Dört Yol	7	3	1	11
Erzin	4	4	-	8
Hassa	5	1	-	6
İskenderun	-	-	1	1
Kırıkhan	1	7	-	8
Kumlu	-	1	-	1
Payas	1	-	1	2
Reyhanlı	1	5	-	6
Samandağ	3	-	4	7
Yayladağı	4	1	-	5
Genel Toplam	34	24	9	67

Kaynak: Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2014, 15.

Hatay il tarım müdürlüğü çiftçi kayıt sistemi verileri göre ilde 21.416 işletme sayısı bulunmaktadır. Çiftçi kayıt sistemine işletmelere devlet tarafından mazot ve gübre desteği verilmektedir. Hatay ili mazot destekli işletme sayısı 20.843 iken, gübre destekli işletme sayısı ise 20.764 işletmedir. Altınözü İlçesinde kayıtlı işletme sayısı 4.284 ile il genelinde en fazla işletmeye sahip ilçedir. Mazot destekli işletme sayısı 4.271 iken, gübre destekli işletme sayısı ise 4.265'dir. Yine bu rakamlarla Hatay ilinde en fazla işletmeye sahip ilçesidir. Altınözü ilçesinde işletme sayısının fazla olması, işletme başına düşen tarımsal alanın küçük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum tarım alanlarının parçalı ve tarım arazisi olan işletmelerin tarımsal alanlarının az olduğunu göstermektedir. Tarımsal alanı en fazla olan ilçe Reyhanlı iken, tarımsal işletme sayısı 1.993'dür. Bu durum Reyhanlı'daki işletme başına düşen tarımsal alanın daha fazla olduğunu göstermektedir (Tablo:64).

Tablo 64:Hatay İlinde Yer Alan Kayıtlı Çiftçi Sayıları

İlçe Adı	İşletme Sayısı	Mazot Destekli İşletme Sayısı	Gübre Destekli İşletme Sayısı
Antakya	2.830	2.611	2.602
Altınözü	4.284	4.271	4.265
Arsuz	661	656	654
Belen	388	386	386
Defne	350	260	258
Dört Yol	1.047	1.038	1.037
Erzin	1.565	1.338	1.333
Hassa	1.050	1.048	1.045
İskenderun	24	24	24
Kırıkhan	3.377	3.378	3.352
Kumlu	891	891	878
Payas	11	11	11
Reyhanlı	1.993	1.993	1.983
Samandağ	609	609	608
Yayladağı	2.336	2.329	2.328
Genel Toplam	21.416	20.843	20.764

Kaynak: Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2014, 19.

4.4.1.1 Kuru Tarım (Nadassız) Alanları

Altınözü ilçesi genel arazi kullanımı incelendiğinde kullanılan toplam 595,2 km² toplam arazi varlığı bulunmaktadır. Toplam arazi varlığı içerisinde % 40,6 ile en büyük orana sahip kuru tarım bitkileri 241,9 km² alan kaplamaktadır (Tablo:62, Şekil:70, Şekil:71). Altınözü ilçesinin genel fiziki coğrafya koşulları incelendiğinde, araştırma sahasının karstik bir plato özelliği yansıtmasından dolayı bölge yağışları geçirgen bir yapı sergilemektedir. Ayrıca Akdeniz ikliminin etkisiyle uzun süren yaz kuraklığı bölge de etkili olmaktadır. Yapısal ve iklimik sebeplerin yanında bölgenin engebeli olması bölge de sulama yapılmasını da engellemektedir. Araştırma sahasının yapısal, topoğrafya ve iklimik faktörlerinin etkisiyle kuru tarım bitkilerinin geniş bir yayılım alanı göstermesinde etkili olmuştur. Kuru tarım sahalarında başlıca ekilen ürünler arasında baklagiller (yeşil mercimek ve nohut), kekik, tütün, tahıl ürünleridir.

4.4.1.2 Zeytincilik Alanları

Araştırma sahasında genel arazi kullanımı olarak ikinci sırada Zeytin tarımı yer almaktadır. Zeytincilik faaliyetleri 200,5 km² alanı ile toplam arazi kullanımının % 33,7 teşkil etmektedir. Altınözü ilçesinde **zeytin** tarım alanı incelendiğinde toplam 167.914 dekar, ağaç sayısı ise 4.658.055 adettir. İlçe de ağaç başına verim 16 kg' dur. Altınözü ilçesinde 2017 verilerine göre 49.537 ton zeytin üretimi yapılmıştır. Sofralık zeytin üretim miktarı ise 1622 ton' dur. Altınözü ilçesinde zeytincilik çok önemli bir tarımsal üretim çeşidi ve ilçenin başlıca ekonomik ve ticari ürününü

oluşturmaktadır. 2003 yılı verilerine göre, İl de en fazla zeytin üretimi 34 372 ton ile Altınözü ilçesinde gerçekleşmiştir. Bunun 34.000 tonu zeytinyağı üretmek amacıyla islenerek 8 200 ton zeytinyağı üretilmiştir. Bu üretim miktarı 2003 yılında il genelinde üretilen zeytinyağı miktarının %49,1'ini oluşturmaktadır. İlin zeytin ağacı varlığının % 35,3'ünün bu ilçede bulunması nedeniyle Altınözü ilçesi zeytinyağı üretiminde önemli bir yer tutmaktadır (Özgürsoy 2006, 3). Zeytin hasadının yapılması zahmetli bir iştir. Zeytin hasadı ağacın altına örtü edilerek elle sıyırma yöntemi ya da sırık yardımıyla dallara vurarak çırpma yöntemiyle toplanmaktadır. Sırıkla yapılan hasatlarda zeytin dalları zarar görmekte, yeni filizlenen dallar kırılmalar olmakta ve verimin azalmasına neden olmaktadır (Tablo:62, Şekil:70, Şekil:71).

4.4.1.3 Sulu Tarım Alanları

Araştırma sahasında arazi kullanımının büyüklüğü bakımından dördüncü sırada sulu tarım yer almaktadır. Sulu tarım arazileri 31,7 km² kapladığı alan ile toplam arazi varlığının % 5,33 oluşturmaktadır. Altınözü İlçesinde sulu tarım yapılan sahalarda incelendiğinde ilçenin doğusunda Suriye ile sınır teşkil eden sahadır. Bu bölge Asi Nehrinin Altınözü sınırını oluşturduğu Sarıbük Köyü'nden başlar ve kuzeye doğru, Yolağzı, Hacipaşa, Keskincik, Mayadalı, Kıyığören, Ziyaret, Boynuyoğun ve Yârseli Köylerinin sınırları içerisine alan bölgedir. Bu saha aynı zamanda Kuseyr Platosunun doğu sınırını oluşturmaktadır. Eski Asi Nehri vadisinin yine, Asi Nehrinin taşımış olduğu alüvyal malzemelerinin birikmesiyle oluşmuş alüvyal toprak özelliği gösteren bir şerit halindedir. Plato sathından Asi Nehrine ulaşan derelerin taşımış oldukları materyallerde bu ovanın oluşmasında etkilidir. Eski bir vadi tabanı olmasından dolayı bu bölge hafif eğimli, toprağın makine ile işlenmesinin kolay ve zahmetsiz olduğu bir bölgedir. Asi Nehrinden sulama imkânının bulunmasından dolayı bölge tarımında alınan verim fazladır. Bu bölge de getirisi fazla olan ürünlerin yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kışın buğday ve mısır ekilen bu sahalarda mayıs ayında hasat edilmesiyle birlikte, arazilerde dönüşümlü olarak, pamuk, mısır, soğan, sarımsak son dönemlerde ise yer fıstığı, patates gibi getirisi yüksek olan sanayi bitkileri ya da yumrulu bitkiler tercih edilmektedir (Tablo:62, Şekil:70, Şekil:71).

4.4.1.4 Fundalık Alanlar

Altınözü ilçesi Akdeniz iklim kuşağının etkisi altındadır. Akdeniz ikliminin

karakteristik bitki örtüsü kızılcam, kızılçam orman örtüsünün tahrip edilmesi sonucunda maki bitki topluluğu yayılış gösterir. Altınözü ve çevresi tarihi çağlar boyunca insanlar tarafından bitki örtüsün tahrip edilmesi sonucu Altınözü ilçe sınırları içerisinde ormanlık alanlar ortadan kalkmıştır. Bölge topoğrafyasının da arızalı ve yüksek dağ kütlelerinin olmamasından dolayı ormanlar tahrip edilmiştir.

Günümüz de Altınözü ilçe sınırları içerisinde Fundalık alan niteliği taşıyan sınırlı bir alan kalmıştır. Bu bölge Karbeyaz köyü ile kolcular köylerinin Suriye'ye bakan yamaçları boyunca kızılcam ağaçlarının yanı sıra maki toplulukları görülmektedir. Bölgeye ulaşım olmadığından dolayı ve bölge ye yaşayan nüfusun olmama bölge de Fundalığın tutulmasını sağlamıştır. Bölge de Fundalıkların toplam alanı 18,0 Km² alanıyla Altınözü'nün toplam yüzölçümünün % 3,02 oluşturmaktadır (Tablo:62, Şekil:70, Şekil:71).

4.4.2.5. Mera Alanları

Altınözü ilçesinde arazi kullanımı olarak kullanılan sınıflardan bir tanesi de mera arazilerdir. Kırsal alanda hayvancılık için önem arz eden mera alanları Altınözü ilçesinde Yayladağı ilçesi ile sınır oluşturan bölge olan, Hanyolu, Yunushanı, Akdarı Kozkalesi Sofular köylerinin bulunduğu alan ile Avuttepe ve Yunushanı köylerin de toplam 64,3 km² alanı ile ilçe yüz ölçümünün %10,8 karşılık (Tablo:62, Şekil:69, Şekil:70). Mera arazisi olarak ayrılan bu saha, akarsu vadileri tarafından yarılmış, Zeytincilik dâhil tarıma elverişli olmayan, yer yer yüzeylemiş sert kayalıkların olduğu bir sahaya karşılık gelmektedir. Koz kalesi civarındaki bu saha otlakların pekte yaygın olmadığı bir sahadır. Mera alanının ıslah edilip kullanıma açılması açısından da eğimin yüksek olması ve arazinin arızalı olmasından dolayı bu mümkün görülmemektedir (Foto:30)

Foto 30:Altınözü İlçesi Kozkalesi Karşısında Yer Alan Mera Arazisi.

4.4.2. Tarımsal Üretim Durumu

4.4.2.1. Tahıl ve Sanayi Bitkileri Tarımı

Altınözü ilçesinde Türkiye de en çok üretilen (2017 yılı Türkiye üretimi 21,5 milyon ton) tahıl ürünü olan **buğday**, Altınözü ilçesinde de en çok yetiştirilen tahıl ürünü olmuştur. Altınözü ilçesinde yapılan buğday ekimi eylül, ekim aylarında ekilen kışlık buğdaydır. Kış yağışları sayesinde sulama ihtiyacı duyulmamaktadır. Bazı yıllarda kış aylarının kurak geçmesine bağlı olarak sulama imkânı bulunan sahalarda sulamada yapılmaktadır. Mayıs ayların da hasat edilmektedir. Altınözü ilçesinde kuru tarım sahalarında tarla tarımında kış aylarında buğday, toprağın daha verimsiz ve daha ince örtülü olduğu sahalarda ise arpa ekimi yapılmaktadır.

Altınözü ilçesi TÜİK verilerine göre 2017 yılında 32891 ton buğday üretimi yapılmıştır (Tablo:64). Bu oran ile Altınözü ilçesi il bazında Kırıkhan, Reyhanlı, Antakya ilçelerinden sonra 4. sırada yer almaktadır. Tarıma uygun arazisi Kırıkhan ve Antakya'dan fazla olmasına rağmen buğday üretiminde bu ilçelerden sonra gelmektedir. Bu durum Altınözü ilçesinde alınan verim 346 kg/dekar iken, Antakya da 435 kg/dekar, Kırıkhan da 507 kg/dekar, Reyhanlı da ise 475 kg/dekar olarak hesaplanmıştır (TÜİK 2017). Altınözü ilçesinde buğday ekimi kışlık buğday olarak ekilmekte ve kış yağışlarına bağlılık söz konusudur. O yüzden kış yağışlarının iyi olduğu yıllar da verim artarken kurak geçen yıllar da ise verim azalmaktadır. Altınözü ilçesinin tarla tarımına uygun olan tüm arazilerde kış ürünü olarak buğday

ekilmektedir. Toprağın daha verimsiz ve daha ince olduğu sahalarda ise arpa ekilmektedir. Buğday ve arpa bitkilerinin bakımlarının az olması ve temel besin kaynağı olması dolayısıyla en çok tercih edilen tahıl ürünü oluşturmaktadır.

Altınözü ilçesinde buğday ekim-kasım ayların da ekilir genellikle mayıs ayı sonları ile haziran ayının ilk haftası hasat edilmektedir. Buğday ekilen sahalarda eğim değerleri aynı değildir bu yüzden buğday hasadı da farklılık arz etmektedir. Arazilerin daha büyük ve eğim değerlerinin daha az olduğu bölgelerde döver-biçer ile buğday hasadı yapılmaktadır. Ama ekim değerlerinin daha fazla olduğu sahalarda da ilk önce biçer-bağlar ile buğday sapları bağlar haline getirilmektedir. Daha sonra batöz makinesi yardımıyla, buğday tanelere ayrılmakta ve geri kalan sapları da saman haline getirilmektedir (Foto:31). Bölge de biçer-bağlar kullanılmasının diğer bir nedeni ise buğday fazla boylanmaması nedeniyle saplarının kısa kalmasıdır. Bu durumda döver-biçer ile yapılan hasatta, sapların önemli bir kısmı tarlada kalmakta ve saman olarak değerlendirilememekte ve saman ve sap kaybı artmaktadır. Ama biçer-bağlar ile buğdayı daha alt kısımlardan biçmekte ve bağlamaktadır. Daha sonrasında tanelerin saplardan ayırdıktan sonra saman haline getirilmektedir.

Foto 31:Altınözü İlçesi Biçer-Bağlar Makinasının Hasat Ettiği Ve Batöz Makinasına Hazırlanmış Buğday Tarlası (2018).

Araştırma sahasında tahıl ve sanayi ürünlerinde üretim miktarı bakımından en fazla üretim yapılan ürün **pamuk** gelmektedir. Pamuk üretimim bölgede buğday

hasadından sonra ekimi yapılmaktadır. Altınözü ilçesinde mayıs ayında buğday hasadından sonra iki genellikle iki ürünün ekimi yapılmaktadır. Bunlar pamuk ve mısır olarak karşımıza çıkmaktadır. Pamuk ve mısır ilk yetiştirme ve olgunluk döneminde suya ihtiyacı yüksek olan bitkilerdir. Bu yüzden bu ürünlerin ekiminde sulama ihtiyacı fazla olmaktadır. Bu nedenle sulama imkânı olan Asi Nehri boyunca uzanan sahalarda ve Yârseli Barajı'nın suladığı sahalarda ekimi yapılmaktadır. Pamuk toprak seçiciliği olan da bir bitkidir. Toprak örtüsünün kalın olmasının yanında bitkinin gelişebilmesi içinde kil oranının yüksek olmaması gerekmektedir. Pamuk bitkisi çok bakım isteyen bir bitkidir. Toprağın hazırlanması, tohumun ekildikten sonra seyretme yapılması, yabancı otlardan temizlenmesi ve belirli aralıklarla sulama yapılması gerekmektedir. Bu hazırlıkların yapılması ancak tarım işçileri ile olmaktadır. Bölge de Suriye'den gelen göçmenler tarım işçisi olarak çalışmaktadır.

Altınöz'ünde 2017 yılında üretilen toplam miktarı 6336 ton pamuk üretimi yapılmıştır. Üretilen bu ham madde şeklindeki pamuk, ilçe de bulunan çırcır-prese fabrikalarında pamuğun çekirdeği (çiğit) ayırma işlemi de yapılmaktadır. Pamuğun lifleri giyim sanayi için ham madde oluştururken, çiğidi ise yem sanayi, yağ sanayisi ve tohum olarak kullanılmaktadır. Altınöz'ünde 2017 yılında 3802 ton **pamuk çekirdeği (çiğit)** üretimi yapılmış iken, 2281 ton da **Çırcırlanmış pamuk lifi** üretimi yapılmıştır. Pamuk giyim ve yem sanayisinin ham maddesini oluşturmaktadır. (Tablo 64; Şekil:72).

Altınözü ilçesinde hayvancılık için önemli olan yem sanayisi için üretilen **fiğ**, hem yeşil, hem de kuru olarak balya şeklinde hem de tohumlarının yüksek oranda protein içermesinden dolayı saman ile karıştırılan bir yem bitkisidir. Tohum yatağı hazırlığı hassas değildir, toprağın yabancı bitkilerden temizlenmiş olması yeterli olması, sulama ve bakım giderleri düşük olmasından dolayı tercih sebepleri arasındadır (Tablo 65; Şekil:72).

Tütün, kurutulmuş yapraklarından yararlanılan tek yıllık bir tarım ürünüdür. Tütünün anavatanı Amerika Kıtası'dır. Amerika'nın keşfiyle tütün buradan, önce Avrupa'ya getirilmiş, daha sonra da buradan bütün dünyaya yayılmıştır (Günay Ergün, Uğurlu, 2006, 115). Altınözü bölgesi **tütün** üretimi bakımından önemli bir sahadır. Antakya ilçesi 172 ton, Yayladağı ilçesi 334 ton, Altınözü ilçesinde ise 812 ton tütün üretimi yapılmıştır. Hatay il genelinde 2017 yılında 1318 ton toplam tütün üretimi yapılmıştır. Bu veriler doğrultusunda Hatay il genelinde en fazla tütün ekimi

yapılan ilçe Altınözü İlçesi'dir (Tablo 65; Şekil:72).Tütün bitkisi yüzeysel köklü bir bitki bir bitki olduğundan derin bir toprak tabaksı istememesi ve toprak isteği bakımından tınlı, killi-kumlu ve kireçli topraklarda verimli olur. Tütün bitkisinin vejetasyon süresi 90-100 gün arasındadır. Su isteği az olan bir bitki olduğundan dolayı bölge de ekim alanı çok geniş bir sanayi bitkisidir. Ancak tütün üretimi kota ile devlet tarafından belirlendiği için, uygulanan tarım politikalarından etkilenmektedir. Bu yüzden Kota konulmasının nedeni Türk tütününün kalitesini korumaktır (Foto:32).

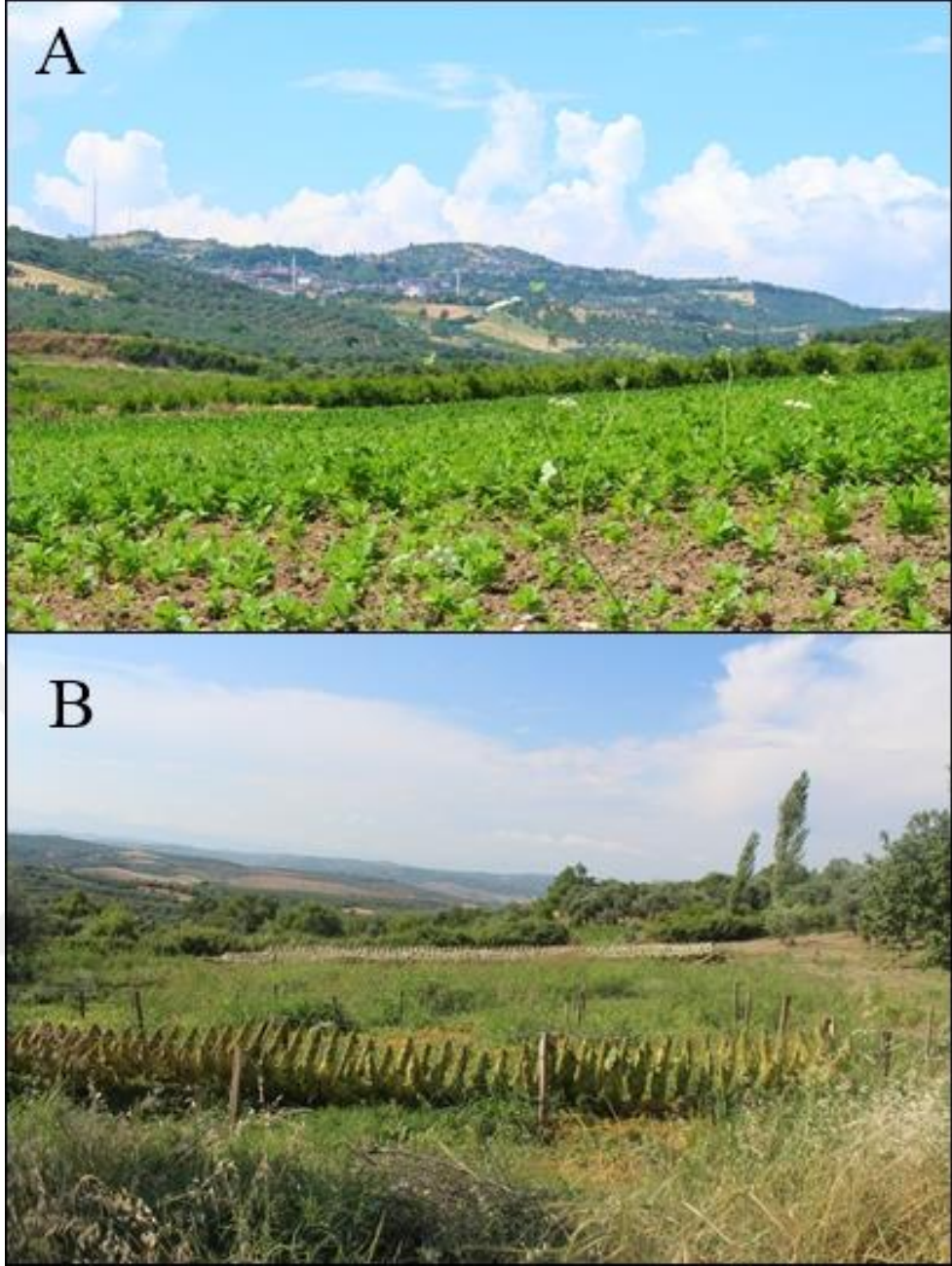

Foto 32:Altınözü İlçesinde Tütün Tarımı (2018). A)Altınözü ilçesinde yaygın olarak yapılan tütün tarımı. B) Tütün toplandıktan sonra iplere geçirilerek kurutmaya bırakılır.

Tütün bitkisi ekimi yapıldıktan sonra hasat zamanında tütün yaprakları toplanıp güneşte kurutulması yapılması için iğne iplik yardımıyla şeritler haline getirilir. Şeritler haline getirilen tütün yaprakları güneşte kurutulması için yerden yüksekte yapılan kurutma çıtalarına konur ve kurumaya bırakılır (Foto:32).

Altınözü İlçesinde **arpa** üretimi de önemli bir yer tutmaktadır. Arpa üretimi, buğday ile aynı yetiştirme koşullarına sahip iken, getirisi daha düşük olduğu için, toprağın buğday üretimine elverişli olmadığı sahalar da ekimi yapılmaktadır. Altınözü ilçesinde 2017 yılı verilerine göre 693 ton arpa üretimi yapılmıştır. Hayvancılık sektörü için yem bitkisi olarak ekimi yapılmaktadır. Bölge de hayvan

yemi için **yonca** ekimi de yapılmaktadır. Araştırma sahasında 2017 yılında 108 ton yaş yonca üretimi yapılmıştır (Tablo 65; Şekil:72).

Altınözü ilçesinde **nohut ve yeşil mercimek** tarımı önemli tarım ürünlerindendir Temel kuru bakliyat ürünlerinden olan nohut ve yeşil mercimek, bölge de buğday ve arpa hasadından sonra ekilmektedir (Foto:33). Nohut bitkisi, derine inen kök yapısı, kuraklığa karşı dayanıklı olması ve toprak seçiciliği olmaması nedeniyle Altınözü ilçesinde sulama imkânının olmadığı kuru tarım alanlarında ekimi yapılmaktadır. Altınözü ilçesinde 2017 yılı verilerine göre 200 ton nohut üretimi yapılmıştır. Yeşil mercimek üretimi nohut ile aynı yetiştirme şartları taşımaktadır. Toprağın nadasa bırakılması yerine yeşil mercimek ekimi yapılmaktadır. Altınözü ilçesi nohut ve yeşil mercimek üretiminde il bazında birinci sırada yer almaktadır (Tablo 65; Şekil:72).

Foto 33:Altınözü İlçesinde Nohut Tarımı Yapılan Arazilerden Bir Görüntü (2018).

Altınözü ilçesinde ekimi yapılan başka bir sanayi bitkisi olan **mısır**, getirisi yüksek olduğu halde, ekim alanı kısıtlı olduğundan dolayı Altınözü ilçesinde il geneline kıyasla daha az üretimi yapılmaktadır. Mısır bitkisi su ihtiyacı yüksek, bakımı maliyetli olduğundan dolayı herkes tarafından tercih edilmemektedir. Altınözü ilçesinde 2017 verilerine göre 81 ton mısır üretimi yapılmıştır. Ayrıca çerezlik olarak kullanılmak üzere **ayçiçeği tohumu** olarak 2017 yılında 14 ton kadar üretimi yapılmıştır. Hayvancılık için önemli yem çeşidinden olan slaj, Altınözü

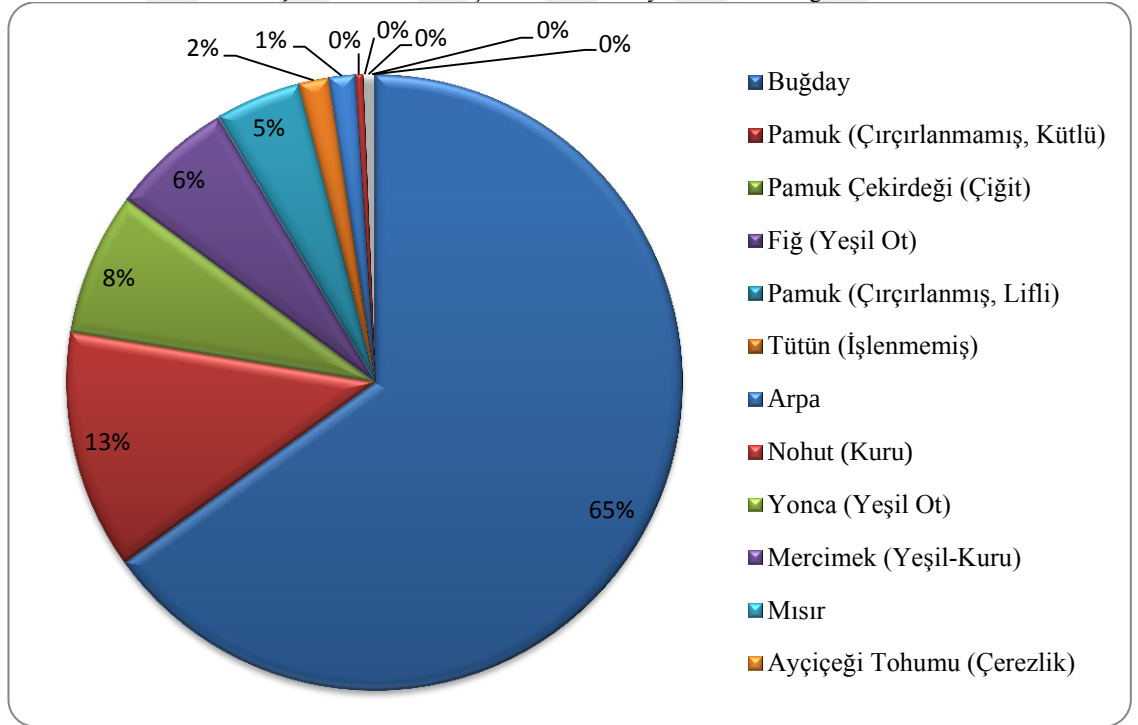
ilçesinde **mısır slajı** olarak, 2017 yılında 600 ton olarak üretimi yapılmıştır. Mısır slajı kuruma dönemine girilmeden mısır bitkilerinin, hasat edilerek plastik örtü ile kapatılarak hava almayacak şekilde 40-60 gün bekletilmesinden sonra hayvanlara verilmek üzere hazır duruma gelmiş olur (Tablo 65; Şekil:72).

Tablo 65:Altınözü İlçesi Tahıl ve Sanayi Ürünleri Tablosu (2017).

Sıra No	Ürün	Miktar (Ton)
1	Buğday	32891
2	Pamuk (Çırcırlanmamış, Kütlü)	6336
3	Pamuk Çekirdeği (Çiğit)	3802
4	Fiğ (Yeşil Ot)	3227
5	Pamuk (Çırcırlanmış, Lifli)	2281
6	Mısır (Slaj)	900
7	Tütün (İşlenmemiş)	812
8	Arpa	693
9	Nohut (Kuru)	200
10	Yonca (Yeşil Ot)	108
11	Mercimek (Yeşil-Kuru)	98
12	Mısır	81
13	Ayçiçeği Tohumu (Çerezlik)	14

Kaynak: TÜİK, Altınözü İlçesi Tahıl ve Sanayi Ürünleri 2017.

Şekil 72:Altınözü İlçesi Tahıl ve Sanayi Ürünleri Grafiği.

4.4.2.2. Meyve ve Baharat Tarımı

Altınözü İlçesi'nde çok yıllık olarak yapılan meyve ve baharat tarımında Altınözü ilçesiyle özdeşleşmiş olan zeytin ve kekik gelmektedir. Doğu Akdeniz Bölgesi zeytin çeşitleri bakımından oldukça zengindir. Özellikle Hatay ilinde yöreye

özgü zeytin çeşitleri de yetiştirilmektedir. Bunlar; Savrani, Halhalı, Karamani, Sarı Haşebi, Topak, Kargaburun gibi zeytin çeşitleridir (Ertürk 2016, 476). Hatay İl'inde zeytin bağlarının kapladığı alan 509.726 dekar, meyve veren ağaç sayısı ise 11.912.325'dir (İl Tarım Müdürlüğü 2017, 22). Ağaç başına ortalama verim ise 22 kg' dur. Altınözü'ünde meyvecilik üretimi olarak Altınözü ilçesiyle karakteri olan zeytin il bazında hem zeytinyağlık üretim hem de sofralık üretiminde ilçe bazında ilk sıradadır. Altınözü ilçesinde **zeytin** tarım alanı incelendiğinde toplam 167.914 dekar, ağaç sayısı ise 4.658.055 adettir. İlçe de ağaç başına verim 16 kg' dur. Altınözü ilçesinde 2017 verilerine göre 49.537 ton zeytin üretimi yapılmıştır. Sofralık zeytin üretim miktarı ise 1622 ton' dur (Tablo:66, Şekil:73).

Cemal arif Alagöz 1944 yılında hataya yaptığı gezisi sonrasında kaleme aldığı makalesinden Altınözü için, *“Orta ve aşağı Kuseyr denilen bu memleket Hatay'ın en kıymetli parçalarından biridir. Sıtma yok, yayla serin. Bereketli toprağı tahıl veriyor; bilhassa zeytin ve bağ memleketi. Kazancı bu yüzden. Bundan başka her türlü meyve yetişiyor. Hataylılar memleketlerini görmeye gelene sorarlar : Kuseyr'e gittiniz mi ? Bu soruda haklı bir öğrenme gizlidir”* şeklinde bahsetmektedir.

Altınözü ilçesinde zeytincilik önemli artış 2005 yılında meydana gelmiştir. “2005 yılından sonra devlet tarafından, sertifikalı zeytin fidanlarıyla kurulan zeytinlikler için yapılan desteklemelerin de etkisiyle Hatay ilinde zeytin dikili alanlar artmıştır (Foto:34). Araştırma bölgesindeki zeytin yetiştiricileri, mazot ve gübre için devlet desteği almaktadırlar. Ayrıca yetiştiriciler, zeytinin sıkılarak zeytinyağı haline getirildiğini belgeledikten sonra da devlet desteği alabilmektedirler” (Ertürk 2016, 476). Altınözü ilçesinde 2017 yılında ise 1622 ton sofralık zeytin üretimi, 49537 ton da yağlık zeytin üretimi yapılmıştır. 2004-2017 periyodunda sofralık zeytin üretimi azalırken yağlık zeytin üretimi ise artmıştır (Tablo:66, Şekil:73).

Altınözü ilçe kırsalında zeytin tarımı yaygınlaşmasıyla bölge de bulunan üzüm ve incir bağları sayısında azalış meydana gelmiştir. Zeytin bitkisinin üzüm ve incir bağlarının arasına ekilmesiyle birlikte zeytin bitkisi diğer ağaçları kurutmakta ve ağaçların sökülmesine neden olmaktadır. Bunun yanında zeytin bitkisinin bakım istemesi nedeniyle tercih edilmektedir.

Foto 34:Altınözü İlçesi Sivrikavak Köyü ve Zeytin Bağları (2018).

Altınözü İlçesinde zeytincilik ve zeytin üretimi temel geçim kaynakları arasındadır. Bölge de yaşanan halkın hem kendi ihtiyaçlarının karşılanması hem de zeytincilikten ekonomik gelir sağlamak oldukça önemlidir. Zeytincilik Altınözü ilçesiyle sıkı ilişkisini ortaya koyan bir diğer kanıt ise Zeytin Müzesi'dir. Altınözü ilçesi Tokaçlı köyünde eski bir zeytinlerin kırılıp, zeytinyağının çıkarılmasının yapıldığı bir üretim atölyesi olan binanın restore edilerek kültür varlıkları arasına alınmıştır (Foto:35).

Foto 35:Altınözü İlçesi Tokaçlı Köyünde Yer Alan Zeytin Müzesi (2018).

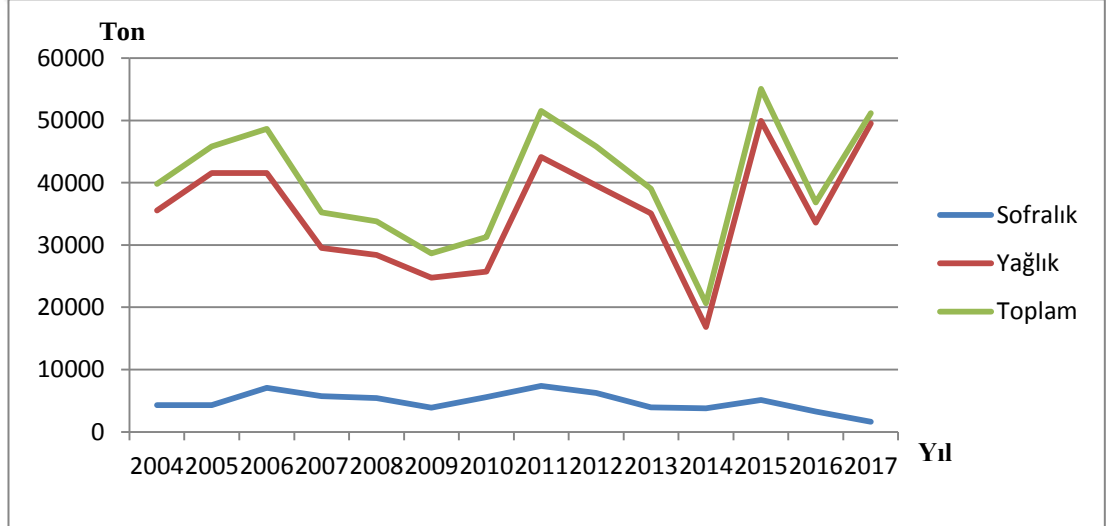
Altınözü ilçesinde 2004-2017 yılları arası zeytin üretimi grafiği incelendiğinde dalgalanmalar olduğu göze çarpmaktadır. Bölge de yapılan zeytin tarımında sulama imkânlarının olmaması sonucunda mevsime bağlı yağışlarda meydana gelen değişim, zeytin üretimine de yansımaktadır. Zeytin ağaçları için de bir yılın verimli diğer yılında da daha düşük verimli olduğu bilinmektedir. İlçe de 2004 yılında 4280 ton sofralık zeytin, 35550 ton da yağlık zeytin üretim ile toplamda 39830 ton zeytin üretimi yapılmıştır (Tablo:66). İlçe de 2005 yılında sonra yeni fidelerin devlet desteği ile dağıtılması ile ekim alanında artış yaşanmış ve bu artış sonraki yıllara üretim artışı olarak yansımıştır. 2011 yılında 7400 ton sofralık 44120 ton da yağlık olarak toplam da 51520 ton üretim sağlanmıştır. İlçe de 2014 yılında üretimde büyük bir düşüş meydana gelmiş, 3782 ton sofralık, 16855 ton yağlık toplam da 20637 ton üretim yapılmıştır. İlçeye ait son üretim yılı 2017 de 1622 ton sofralık, 49537 ton yağlık toplamda 51159 ton üretim yapılmıştır. İlçe de 2004-2017 yılları arasında zeytin üretiminin en fazla olduğu yıl 2015 yılıdır. Bu yılda 1622 ton sofralık, 49932 ton yağlık toplam da 55051 ton üretimle rekor üretim yapılmıştır (Tablo:66, Şekil:73).

Tablo 66:Altınözü İlçesi Yıllara Göre Zeytin Üretimi (2004-2017).

Yıllar	Sofralık (Ton)	Yağlık (Ton)	Toplam
2004	4280	35550	39830
2005	4280	41550	45830
2006	7080	41550	48630
2007	5735	29510	35245
2008	5400	28406	33806
2009	3888	24752	28640
2010	5570	25708	31278
2011	7400	44120	51520
2012	6251	39552	45803
2013	3950	35097	39047
2014	3782	16855	20637
2015	5119	49932	55051
2016	3266	33585	36851
2017	1622	49537	51159

Kaynak: TÜİK Altınözü İlçesi Yıllara Göre Zeytin Verisi (2004-2017).

Şekil 73:Altınözü İlçesinde Sofralık ve Yağlık Zeytin Üretiminin Yıllara Göre Değişim Grafiği (2004-2017).

Altınözü ilçesinde zeytin dışında en fazla yetiştirilen meyve türü ise nardır. **Nar** bitkisi, kuru ve sıcak havaya dayanıklılığı sayesinde Altınözü ilçesinin yaz kuraklığına adapte olmuştur. Altınözü nar yetiştiriciliği 2017 yılında 1002 ton ile en fazla yetiştirilen üçüncü meyve çeşididir (Tablo:66). Altınözü kırsal alanında her evde ihtiyacı için nar ağacının bulunmasının yanında bunu ticari amaçla yapan başlıca köyler vardır. Bunlar; Kamberli, Altınkaya, Babatorun, Dokuzdal, Hacıpaşa, Karbeyaz, Keskincik, Kozkalesi, Oymaklı, Seferli köylerdir (Foto:36).

Foto 36:Altınözü İlçesi Kamberli Köyü Sınırları İçerisinde Yer Alan Nar Bahçesi (2018).

İncir subtropik iklim bitkisidir. **İncir** kışları ılık, yazları sıcak ve kurak yerler ister. Yıllık ortalama 18-20°C olduğu yerlerde yetişir. Meyve doğuşundan hasat sonuna kadar olan Mayıs-Ekim aylarında daha yüksek ortalama sıcaklıklar ve özellikle meyve olgunluğu ve kurutma döneminde (Ağustos-Eylül ayları) 30°C'ye kadar çıkan ortalama sıcaklıklar istenir. Yüksek sıcaklık kadar düşük sıcaklık da önemlidir. En düşük sıcaklığın -9°C'den daha aşağı düştüğü yerlerde incir tarımı başarılı şekilde yapılamaz. İncir ağacının optimal yağış isteği yıllık 625 mm'dir. Yağış miktarının 550 mm'nin altına düşmesi durumunda sulanması gerekir İncir ağacı toprak istekleri yönünden fazla seçici değildir. Derin, kumlu-killi, yeterli organik materyal ve kirece sahip topraklar istenir. İncir ağacı kireççe zengin topraklarda iyi yetişir ve toprak tuzluluğuna az dayanıklı bir bitkidir. İncir taban suyu 2 metreden daha yakın olan topraklarda kaliteli ürün vermez (Anonim, Erişim Tarihi

01.05. 2018). İncir meyvesinin yetiştirme koşulları göz önünde bulundurulduğunda Altınözü ilçesi fiziki coğrafya koşulları incir için doğal bir yetiştirme ortamı oluşturmaktadır. İlçe de 2017 yılı incir üretimi 691 ton ile Antakya (1808 ton), Yayladağı (1729 ton) ilçelerinden sonra üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo:67).

Araştırma bölgesinde üretilen bir başka meyve türü olan **elma**, 2017 yılında toplam 441 ton üretimi sağlanmıştır. Altınözü ilçesi diğer elma türü olarak ürün miktarında Hatay ili içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Altınözü ilçesinde 2004 yılı itibariyle 16.000 meyve veren yaşıta ağaç sayısı, yılları takiben yeni ağaçların ekilmesiyle giderek artmıştır. Meyve üretiminde bodur meyvecilik, modern ekim ve bakım şeklinde yapılmakta, ekilen meyve ağaçları 5 yıl içerisinde verim alınmaya başlanmaktadır. Meyvecilik sektörüne yapılan teşvikler doğrultusunda 2006 yılı itibariyle toplu olarak meyvelik alanları oluşturulmaya başlanmıştır. Altınözü ilçesinde 2017 yılı itibariyle Meyve Veren Yaşıta Ağaç Sayısı 17730, Meyve Vermeyen Yaşıta Ağaç Sayısı 2400 ve Toplu Meyveliklerin Alanı ise 62 dekara ulaşmıştır (Tablo:67).

Tablo 67:Altınözü İlçesi'nde Elma Bahçelerinin Yıllara Göre Değişimi (2004-2016).

Yıllar	Meyve Veren Yaşıta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşıta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)
2004	16000	0	0
2005	15000	1000	0
2006	15000	1100	5
2007	16300	1000	7
2008	16300	1200	7
2009	16300	1200	7
2010	16300	1200	7
2011	16500	1000	7
2012	16800	700	7
2013	16800	2330	27
2014	17130	2000	47
2015	17530	2000	47
2016	17530	2600	62

Kaynak: TÜİK Altınözü İlçesi Elma Bahçeleri Verisi (2004-2016).

Altınözü ilçesi baharat üretiminde önemli bir yeri vardır. Bölge yetiştirme şartlarına adapte olan **kekik**, Altınözü ilçesinden il geneline dağıtımı yapılmaktadır. Kekik üretimi geçmişte kültüre alınmadan bölge de toplama şeklinde üretimi yapılırken, iyi bir gelir kaynağı olması dolayısıyla kekik bitkilerinden toplanan tohumlardan üretim bahçeleri oluşturulmuştur. Altınözü kırsalın da kekik üretiminin Kozkalesi köyü başta üretim yerlerinden biridir. Bunu dışında Kamberli, Sofular, Akamber köyleridir (Foto:37).

Foto 37:Altınözü İlçesi Kekik Tarımı (2018).

Altınözü ilçesinde 2005 yılında kekik bahçelerinin toplan alanı 1000 dekar iken, 2017 yılında 1200 dekara yükselmiştir. Hatay ilinde Yayladağı ve Samandağ ilçelerinde de kekik üretimi yapılmaktadır. Altınözü ilçesi hem üretim hem de sahip olduğu toplam alan olarak ilk sırada yer almaktadır. Altınözü ilçesi 2017 yılı itibariyle toplam işlenmemiş kekik üretimi 102 ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo:68).

Tablo 68:Altınözü İlçesi Yetiştirilen Meyve Ürünleri ve Miktarları (2017).

Sıra No	Ürün	Miktar (Ton)
1	Zeytin (Zeytinyağlık)	49537
2	Sofralık Zeytin	1622
3	Nar	1002
4	İncir (Yaş)	691
5	Elma (Diğer)	441
6	Erik	348
7	Armut	266
8	Badem	216
9	Ceviz	107
10	Kekik (İşlenmemiş)	102
11	Trabzon Hurması (Cennet Elması)	55
12	Ayva	40
13	Kayısı	36
14	Şeftali	22
15	Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	19
16	Dut	10

Kaynak: TÜİK Altınözü İlçesi Yetiştirilen Meyve Ürünleri ve Miktarları (2004-2016).

4.4.2.3. Sebze Tarımı

Altınözü ilçesinde sebze tarımı önemli bir yer tutmaktadır. Bölge de hem kış aylarında yetişebilen hem de yaz aylarında yetişebilen sebze tarımı yapılmaktadır. Bölge de TÜİK istatistiklerinden alınan verilere göre 2017 yılı itibariyle 22 farklı türde sebze üretimi yapılmaktadır (Tablo:69). Altınözü ilçesinde çeşitli sebze ürünlerinin ekilmesinin yanında en çok tercih edilen sebze çeşitleri olarak ilk sırada **kuru soğan** gelmektedir. Soğan, iklim yönünden yetiştirme evresinde nemli bir havaya ihtiyaç duyarken, baş bağlama ve başın büyümesi döneminde sıcak bir havaya ihtiyaç duymaktadır. Toprak isteği olarak yumrulu bir bitki olduğundan toprağın içinde soğanın rahat büyümesi ve gelişmesi için toprağın fazla killi veya ağır bir yapıya sahip olmaması gerekir. Hafif bünyeli, kumlu veya milli topraklarda daha kolay kök salmakta ve baş kısmı gelişme sağlamaktadır. Toprağın mineralce zengin olması soğanın kalitesini de artırmaktadır. Türkiye istatistik kurumundan alınan verilere göre Altınözü ilçesinde 2004 yılında 3600 dekar ekim alanından 10800 ton kuru soğan üretimi yapılmıştır (Tablo:69). Bölge de 2005-2008 yılları arasında kuru soğan ekim alanı ve üretiminde bir azalma eğilimi yaşanmıştır. 2008 yılından sonra kuru soğan üretiminde dalgalanmalar yaşanmakla birlikte 2017 yılında 4300 dekar ekim alanından 10692 ton kuru soğan üretimi yapılmıştır (Tablo:69).

Altınözü ilçesinde ekimi yapılan başka bir sebze türü **kuru sarımsaktır**. Toprak ve iklim isteği soğan ile benzer olan sarımsak bitkisi, organik gübreye pek duyarlı değildir. Altınözü ilçesinde en fazla üretim miktarı bakımından dördüncü sırada yer alan sarımsak 2017 yılında 2608 ton üretimi yapılmıştır (Tablo:69).

Altınözü ilçesinde üretilen ilk dört sebze ürünü Altınözü tarımında ihtiyacından fazlası üretildiği için ticari değeri olan ürünler ilçesinin ekonomisine katkı sağlamaktadır. Ürütülen bu ürünlerin fiyat istikrarı olmadığı için üretiminde dalgalanmalar olmaktadır. Bunun yanında bazı yıllarda ihtiyaçtan fazla üretildiği için zararına satışlar olmakta ve bazı yıllarda çiftçiler zarar etmektedir. Bununla birlikte stoklanma ve taşımaya elverişli olan kuru soğan ve kuru sarımsak yurt dışına ihraç edilmektedir.

Tablo 69:Altınözü İlçesi Yetiştirilen Sebze Ürünleri ve Üretim Miktarları (2017).

Sıra No	Ürün	Miktar (Ton)
1	Soğan (Kuru)	10692
2	Biber (Salçalık)	8421
3	Domates (Salçalık)	2655
4	Sarımsak (Kuru)	2608
5	Kavun	2400
6	Domates (Sofralık)	1136
7	Fasulye (Taze)	930
8	Salatalık (Sofralık)	795
9	Patlıcan	752
10	Kabak (Sakız)	390
11	Karpuz	350
12	Ispanak	270
13	Marul (Göbekli)	258
14	Bal Kabağı	220
15	Biber (Sivri)	161
16	Lahana (Beyaz)	110
17	Bezelye (Taze)	81
18	Bakla (Taze)	31
19	Soğan (Taze)	30
20	Börülce (Taze)	20
21	Turp (Kırmızı)	18
22	Barbunya (Taze)	8

Kaynak: TÜİK Altınözü İlçesi Yetiştirilen Sebze Ürünleri ve Üretim Miktarları Verisi (2017).

Foto 38:Altınözü İlçesi Gözcek Köyünde Biber Ziraatı (2018).

Altınözü İlçesinde en çok üretilen sebze olan Soğan (Kuru), Biber (Salçalık), Domates (Salçalık) ve Sarımsak (Kuru)’ın yıllara göre üretimi incelendiğinde 2004

yılında 3600 de ekilen soğandan 10800 ton üretim elde edilmiştir (Foto:38). 1000 de ekilen biber arazisinden ise 2000 ton, 1000 dekar domates arazisinden 3000 ton, 4000 dekar sarımsak arazisinden ise 3000 ton sarımsak üretimi yapılmıştır (Tablo:70). Soğan ve Sarımsak türleri depolanması ve taşınması biber ve domatese göre daha kolaydır. Olumsuz yönü ise art-talep dengesinin sağlanamamasından dolayı satış fiyatlarında dalgalanmalar yaşanmaktadır. Üretimin fazla olduğu yıllarda fiyatlar düşmekte ve üretici zarara uğramakta, az üretildiği yıllarda ise fiyat yükselmekte ve tüketici zarara uğramaktadır. Bu yüzden arz-talep dengesi sağlanamadığından dolayı kuru soğan ve sarımsak üretiminde de dalgalanmalar yaşanmaktadır (Tablo:70, Şekil:74).

Tablo 70:Altınözü İlçesi En Çok Üretilen Sebzelerin Yıllara Göre Ekim Alanı ve Üretim Miktarı (2004-2017)

Yıllar	Soğan (Kuru)		Biber (Salçalık)		Domates (Salçalık)		Sarımsak (Kuru)	
	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)
2004	3600	10800	1000	2000	1000	3000	4000	3000
2005	3600	10800	2000	4000	1000	2500	4000	3000
2006	2500	7500	3000	6000	1000	2500	1500	1125
2007	2500	6250	3000	6000	1200	3000	1300	1560
2008	2500	6250	3200	6400	950	2442	1300	1560
2009	3500	8750	3000	6000	900	2250	2500	2000
2010	3500	8750	3600	7200	950	2318	2140	1712
2011	3550	8875	3700	7400	960	2396	2100	1680
2012	4291	8889	3800	7600	1035	2619	2655	1760
2013	3605	9013	3850	7700	1050	2603	2100	1785
2014	3705	9263	3960	7920	1000	2587	2200	1760
2015	3685	9213	4010	8020	1050	2655	2100	1785
2016	4385	10963	4000	8000	1000	3000	2660	2394
2017	4300	10692	4010	8421	1000	2500	2745	2608

Kaynak: TÜİK Altınözü İlçesi Üretilen Sebzelerin Yıllara Göre Ekim Alanı ve Üretim Miktarı (2004-2017).

Kuru soğan üretiminde 2005 yılından sonra ekilen dekar alanı 2500 düşmüş ve 2006 yılında 75000 ton, 2007 yılında 6250 ton üretim yapılmıştır. Soğan üretiminde 2009 yılında ekim alanında 1000 dekarlık artış yaşanmış ve 3500 dekar ekim alını ile 8750 ton üretim yapılmıştır. 2017 yılında ise 4300 dekar alanda 10692 ton kuru soğan üretimi gerçekleştirilmiştir. Kuru sarımsak üretiminde ise 2004 yılında 4000 dekar alanda 3000 ton üretim yapılmıştır. Sarımsak üretiminde soğan üretiminin de olduğu gibi 2006 yılında üretim azalması yaşanmıştır. Bu dalgalanmalar 2017 yılına kadar devam etmiş ve 2017 yılında 2745 dekarlık alanda 2608 ton kuru sarımsak üretimi yapılmıştır (Tablo:70; Şekil:74; Foto 39).

Şekil 74:Kuru Soğan, Kuru Sarımsak, Salçalık Biber ve Domates Üretiminin Yıllara Göre Değişim Grafiği (2004-2017).

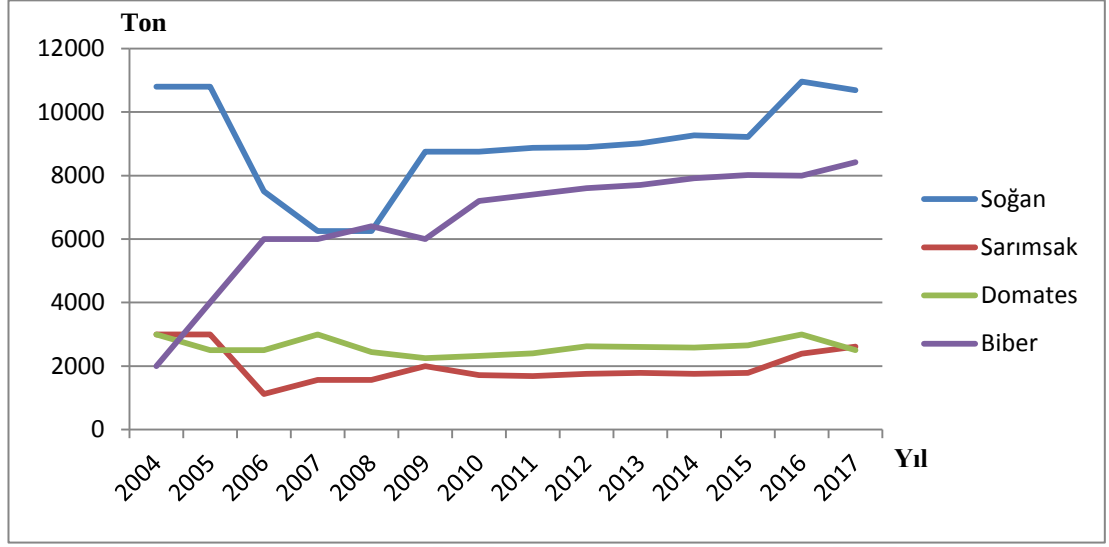

Foto 39:Altınözü İlçesinde Sarımsak Üretimi

Altınözü ilçesinin 2017 yılı tarımsal ürün desene incelendiğinde bazı ürünlerde üretim miktarı fazladır. Bu ürünlerin diğer ilçelerle üretim miktarı incelendiğinde en fazla üretime sahip ilçesi konumundadır. İl genelinde sadece Altınözü ilçesinde üretilen fiğ tohumu ve ayçiçeği tohumu (çerezlik), bu ürünler de tekeli elinde bulundurmaktadır. Bu ürünlerin yanında tütün, fiğ, fiğ tohumu, elma (diğer), sofralık zeytin, zeytinyağı, kekik, nohut ve yeşil mercimek üretiminde birinci sıradadır (Tablo:71).

Tablo 71:Altınözü İlçesinin İl Genelinde Üretim Miktarında İlk Sırada Yer Alan Ürünler

Ürün	1.Sıra	2.Sıra	3.Sıra
Tütün	Altınözü	Yayladağı	Antakya
Fiğ (Yeşil Ot)	Altınözü	Antakya	Defne
Fiğ Tohumu	Altınözü	-	-
Elma (Diğer)	Altınözü	Yayladağı	Kırıkhan
Sofralık Zeytin	Altınözü	Hassa	Samandağ
Zeytinyağı	Altınözü	Antakya	Kırıkhan
Kekik	Altınözü	Yayladağı	-
Nohut	Altınözü	Kırıkhan	Belen
Yeşil mercimek	Altınözü	Kırıkhan	Antakya
Ayçiçeği Tohumu (Çerezlik)	Altınözü	-	-

Kaynak: TÜİK Altınözü İlçesinin Meyve ve Sebze Üretim Verisi (2017).

4.4.3.Tarımda Makine ve Alet Kullanımı

Modern tarımın ön koşullarından biri olan makineleşme, genel olarak, üretim işlemlerinin gelişmiş araçlarla yapılması anlamına gelmektedir. Araştırma sahasında makine kullanımı tarımsal uğraşların birçok kesiminde görülmektedir. Tarım makineleri, tarım yapılan ürün türüne göre değişmekle birlikte; toprağı ekime hazırlama, işleme, tohum atma, gübreleme, çapalama ve sulama işlemlerinde yoğun olarak kullanılmaktadır. Makineleşmede amaç, işgücünden tasarruf sağlamanın yanında, üretimde kaliteyi arttırmak ve üretim miktarının artmasına katkı sağlamaktır. Sahamızda da makine kullanımı, tarımsal işlemlerin zamanında gerçekleşmesi ve iş gücünden büyük tasarruf sağlaması bakımından büyük önem taşımaktadır (Başkaya 2012, 313-314). Altınözü ilçesinde geleneksel tarım alet ve araçların tespiti için Devlet İstatistik Enstitüsü, Köy Envanter etütleri incelendiğinde 1964,1981 ve 1997 yıllarına ait istatistiklere ulaşılmıştır. Altınözü ilçesinde karasaban sayısı yıllara göre azaldığı buna karşılık traktör sayısının arttığı görülmektedir (Foto:30; Tablo:72). Tarımsal aletlerde 1964 yılında 2295 karasaban, 35 hayvan pulluğu, 35 traktör, 34 mibzer bulunmaktadır. Bu yıla ait kağrı, biçerbağlar, traktör pulluğu, çapa makinası, harman makinası, batöz, kültivatör, gübre dağıtıcısı, traktörle çekilen hububat ekim makinası, traktör çeken çapa makinası ait istatistik yer almamaktadır. Altınözü'nde 1981 yılında 2196 karasaban, 23 hayvan pulluğu, 572 traktör, 102 mibzer, 8 biçer-bağlar, 570 traktör pulluğu, 473 römork, 1 harman makinası, 168 batöz, 443 traktör çeken çapa bulunmaktadır. 1997 yılında ise 841 karasaban, 388 hayvan pulluğu, 1327 traktör, 62 biçer-bağlar, 1159 traktör pulluğu, 1646 römork, 8 çapa makinası, 9 harman makinası, 237 batöz, 1327

kültivatör, 85 gübre dağıtıcısı, 27 Traktörle çekilen hububat ekim makinası bulunmaktadır (Tablo:72).

Tablo 72:Altınözü İlçesi Yıllara Göre Tarımsal Araç ve Gereç Durumu (1964-1997).

Tarımsal Araç ve Gereçler	1964	1981	1997
Kağrı	-	-	-
Karasaban	2295	2196	841
Hayvan Pulluğu	35	23	388
Traktör	35	572	1327
Mibzer	34	102	
Bıçer Bağlar	-	8	62
Traktör Pulluğu	-	570	1159
Römork	-	473	1646
Çapa Makinesin	-	-	8
Harman Makinesi	-	1	9
Batöz	-	168	237
Kültivatör	-	-	1327
Gübre Dağıtıcısı	-	-	85
Traktörle Çekilen Hububat Ekim Makinası	-	-	27
Traktör Çeken Çapa	-	443	

Kaynak: 1964,1981 ve 1997 Köy Envanter Etütleri.

Foto 40:Altınözü İlçesinde Geleneksel Tarımda Kullanılan Elle Çalışan Taş Değirmen.

Altınözü ilçesinde 2017 yılında Türkiye de olduğu gibi modern tarım alet ve makineleri ile tarımsal faaliyetler yapılmaktadır. Bununla beraber tarımda kullanılan makinelerin sayısının artmasının yanında çeşitlenmiştir. Toprağın ekime hazırlanması, ekim sırasında toprağa yapılan bakım, gübreleme ve tarımsal bitkilerin bakımı, zararlılara karşı korunması için yapılan ilaçlamalar ve hasat için kullanılan makineler çeşitlenmiştir. Altınözü ilçesinde tarımsal faaliyetlerde 56 çeşit makine ve alet kullanılmaktadır (Tablo:73).

Tablo 73:Altınözü İlçesi Tarım Alet ve Makinaları Varlığı (2017).

Sıra No	Tarım Alet ve Makinaları	Adet	Sıra No	Tarım Alet ve Makinaları	Adet
1	Traktör	2165	29	Kuyruk Milinden Hareketli Pülverizatör	120
2	Bıçerdöver Sayısı	2	30	Motorlu Pülverizatör	50
3	Karasaban	110	31	Tozlayıcı	6
4	Hayvan Pulluğu	45	32	Atomizör	18
5	Kulaklı Traktör Pulluğu	1645	33	Santrifüj Pompa	270
6	Ark Açma Pulluğu	97	34	Elektropomp	520
7	Diskli Traktör Pulluğu	330	35	Motopomp	85
8	Diskli Anız Pulluğu (Vanvey)	132	36	Derin Kuyu Pompa	215
9	Kulaklı Anız Pulluğu	105	37	Yağmurlama Tesisi	70
10	Toprak Frezesi (Rotovator)	95	38	Krema Makinesi	60
11	Kültivatör	1595	39	Süt Sağım Makinesi (Seyyar	1990
12	Merdane	200	40	Römork (Tarım Arabası	1795
13	Diskli Tırmık (Diskarolar)	185	41	Su Tankeri (Tarımda Kullanılan))	1850
14	Dişli Tırmık	35	42	Dip Kazan (Subsoiler))	395
15	Ot Tırmığı	18	43	Taş Toplama Makinesi)	10
16	Traktörle Çekilen Hububat Ekim Makinesi	40	44	Set Yapma Makinesi)	415
17	Kombine Hububat Ekim Makinesi	45	45	Toprak Burgusu)	15
18	Kimyevi Gübre Dağıtma Makinesi	195	46	Hayvanla Ve Traktörle Çekilen Ara Çapa Makinesi	280
19	Bıçer Bağlar Makinesi	125	47	Üniversal Ekim Makinesi (Mekanik) (Pancar Mibzeri Dahil)	80
20	Balya Makinesi	32	48	Fide Dikim Makinesi)	30
21	Traktörle Çekilen Çayır Bıçme Makinesi	55	49	Sap Döver Ve Harman Makinesi (Batöz)	665
22	Mısır Silaj Makinesi	3	50	Sap Toplamalı Saman Yapma Makinesi	30
23	Pamuk Toplama Makinesi	3	51	Saman Aktarma-Boşaltma Makinesi	10
24	Selektör (Sabit Veya Seyyar	12	52	Meyve Hasat Makineleri	75
25	Yem Hazırlama Makinesi	18	53	Damla Sulama Tesisi	85
26	Sap Parçalama Makinesi	50	54	Yayık	2255
27	Sırt Pülverizatörü	1060	55	Kepçe (Tarımda Kullanılan)	25
28	Sedyeli, Motorlu Pülverizatör Tozlayıcı Kombine Atomizör	7	56		

Kaynak: TÜİK Altınözü İlçesi Tarım Alet ve Makinaları Varlığı Verisi(2017).

Modern tarımsal yöntemlerde iklime bağı sulama ihtiyacı azalmıştır. Tarımsal faaliyetler için sulama yöntemleri çeşitlenmiş damla sulama ve yağmurlama sistemleriyle sulama imkanı sağlanmıştır. Altınözü ilçesinde 85 damla sulama tesisi ve 70 yağmurlama tesisi yer almaktadır. Yağışın yetersiz olduğu dönemlerde salma sulama yöntemi yerine bu yöntemlere başvurulmaktadır (Foto:41).

Foto 41:Altınözü İlçesinde Modern Tarımda Kullanılan Yağmurlama Sistemiyle Yapılan Sulamadan Bir Görüntü

Tarımsal gelişmişlik karşılaştırmalarında en çok kullanılan tarımsal alet traktör sayısıdır. Bir ülkenin veya bir şehrin sahip olduğu traktör sayısı tarımsal alanı ile paralel olarak makineleşme oranını da ortaya koymaktadır. Hatay ili 2004 yılında toplam traktör sayısı 10459 adettir. 2004 yılında Hatay iline bağlı 12 ilçe yer almaktadır. Bu ilçeler arasında en fazla traktöre sahip ilçesi 1900 adet traktör ile Altınözü ilçesidir. Altınözü ilçesi ildeki toplam traktör sayısının % 19,0 oluşturmaktadır. İkinci sırada Kırıkhan 1500 traktör ile toplam traktör sayısının %14,3 üçüncü sırada Antakya ilçesi 1401 traktör ile il toplamının % 13,4 oluşturmaktadır. Hatay ili 2010 yılı traktör sayısı incelendiğinde ilde ki toplam traktör sayısı 16608'e ulaşmıştır. 2010 yılında en fazla traktöre sahip ilçesi 5185 ile Antakya'dır. Antakya 2010 yılında traktör sayısı il genelinin % 31,2 oluşturmaktadır. Antakya ilçesinde 6 yıllık süreçte traktör sayısında 3784 artış yaşanmıştır. İkinci sırada yer alan Kırıkhan ilçesinde 2868 traktör ile il genelinin % 17,3 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesinde 2004 ile 2010 yılları arasında traktör sayısı 1900

ile sabit kalmıştır. Altınözü ilçesi traktör sayısı ile toplamının % 11,4 oluşturmaktadır. Hatay ili 2017 yılında 15 ilçesinde toplam 19315 traktör bulunmaktadır. 2017 yılında Antakya ilçesi 5928 traktör ile en fazla traktöre sahip ilçesidir. Antakya 2017 yılında il genelindeki traktör sayısının % 30,7 bulundurmaktadır. İkinci sırada Kırıkhan ilçesi 3175 ile il genelinin %16,4 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 2017 yılında 2165 traktör ile üçüncü sırada yer almakta ve il genelindeki traktörlerin % 11,2 bünyesinde barındırmaktadır (Tablo:74).

Tablo 74:Hatay İli ve İlçelerinin Sahip Olduğu Traktör Sayısı ve Oranları (2004-2010-2017).

No	İlçeler	2004		2010		2017	
		Adet	%	Adet	%	Adet	%
1	Antakya	1401	13,4	5185	31,2	5928	30,7
2	Kırıkhan	1500	14,3	2868	17,3	3175	16,4
3	Altınözü	1990	19,0	1900	11,4	2165	11,2
4	Erzin	600	5,74	960	5,78	1325	6,86
5	Reyhanlı	1210	11,6	1275	7,68	1290	6,68
6	Arsuz	-	-	-	-	1152	5,96
7	Dörtyol	870	8,3	910	5,48	1067	5,52
8	Samandağ	620	5,93	716	4,31	896	4,64
9	Hassa	525	5,02	620	3,73	821	4,25
10	Kumlu	513	4,90	550	3,31	575	2,98
11	Yayladağı	385	3,68	310	1,87	506	2,62
12	Belen	175	1,67	187	1,13	203	1,05
13	Defne	-	-	-	-	146	0,76
14	Payas	-	-	-	-	37	0,19
15	İskenderun	670	6,41	1127	6,79	29	0,15
	Toplam	10459	100	16608	100	19315	100

Kaynak: TÜİK Hatay İli ve İlçelerinin Sahip Olduğu Traktör Sayıları (2004-2017).

4.4.4.Hayvancılık

Altınözü İlçesi'nde geleneksel otlatma hayvancılığı tarımsal faaliyetlere uygun olmayan alanlarda hayvanların doğal çevrede yayılması şeklinde yapılmaktadır. Hayvancılık faaliyetleri kırsal alanlarda tarımsal faaliyetler ile birlikte süt ve süt ürünleri ihtiyacının karşılanması amacıyla da yapılmaktadır. Altınözü ilçesinde mera alanı olarak Hanyolu, Yunushanı, Akdarı, Kozkalesi, Sofular, Yanıkpınar, Tokdemir köylerinin bulunduğu sahaya karşılık gelen araziler mera alanı olarak ayrılmıştır. Hatay il Gıda, Tarım ve Hayvancılık il müdürlüğü 2017 faaliyet raporunda Altınözü ilçesinde 1.759 dekar mera alanı tespit edilmiştir. Bu alandan

1.643 dekarı tescil edilmiştir (İl faaliyet Raporu, 2017, 63). Mera alanlarının önemli sorunları arasında otlatma ücretlerinin toplanamaması sonucunda meraların gerekli bakımlarının ve ekimlerinin yapılamaması sonucunda mera alanlarında otlatma baskısı artmaktadır.

Altınözü ilçesinde hayvancılık faaliyetleri otlatma şeklinde yapıldığı gibi hayvan çiftlikleri ile mandıra tipi besi hayvancılığı da yapılmaktadır. Bu çiftliklerde genellikle büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Bu tip hayvancılıkta hayvanlar bir alanda tutularak, yem ile beslenmeleri sağlanmaktadır. Altınözü ilçesinde arazi çalışmaları ve 1/25.000 ölçeğe sahip topoğrafya haritalarından tespit edilmiştir. Altınözü ilçesinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yanında tavuk çiftlikleri de yer almaktadır. Alakent mahallesindeki Metin Baloğlu Çiftli, Yârseli mahallesindeki Kuseyr Çiftliği örnek verilebilir (Tablo:75). Bu çiftlikler hem ekonomik faaliyet alanları oluştururken diğer yandan yerleşme coğrafyası için önem teşkil etmektedir. Çünkü bu çiftlikler kuruldukları yerlerde ilk yerleşme çekirdeklerini de oluşturmaktadırlar.

Tablo 75:Altınözü İlçesinde Yer Alan Hayvan Çiftliklerin Adı ve Bulunduğu Mahalleler (2018)

Mahalle	Çiftlik Adı	Türü
Altunkaya	Abdülkerim Çiftliği Ömerin Çiftliği	Hayvancılık
Akamber	Ramazan Dirlık Çiftliği Sami Ramis Kuseyri Çiftliği	Tarım, Hayvan
Alakent	Metin Baloğlu Çiftli	Tavuk
Çetenli	Hayrettin Bey Çiftliği Mustafa Bey Çift Memet Geçin Çiftliği	Besi Ç.
Kazancık	Veysel Sönmez Çiftliği Ali Ceyhan Çiftliği Ömer Sönmez Çiftliği	Hayvan Çiftliği
Kolcular	Şefik Eraslan Çiftliği Alayurt Çiftliği	Hayvan.
Mayadalı	Hacı Halil Çiftliği	Tarım, Hayvancılık
Tokaçlı	Kalınсан Çiftliği Köprü Mevki Çiftliği	Tarım
Yârseli	Kuseyr Çiftliği	Tavuk
Yenihisar	Bitkin Çiftliği	Tarım, Hayvancılık
Yolağzı	Nacioğlu Çiftliği Kırançık Çiftliği Abdullah Ergir Çiftliği Bakise Çiftliği Abdülhamit Nalbant Çiftliği Mustafa Bey Çiftliği İhsan Halefi Çiftliği Çarşamba Çiftliği Aynı Hacı Çiftliği	Tarım, Hayvancılık
Yunushanı	Lemtü Çiftliği AK Denктаş Çiftliği	Tarım, Hayvancılık

Kaynak: Arazi çalışmaları ve 1/25.000 ölçekli P36d2, P36c1, P36c2, P36d3,p36c4, R36a2 ve R36b1 paftaları.

Altınözü ilçesi Tepehan mahallesinde yer alan besi çiftliği diğer çiftliklerin yapı

olarak da örneğini teşkil etmektedir. Hayvanların kaldığı bölümün yanında hayvanlara bakan bakıcı ya da sahibinin kalacağı konut kısmı yer almaktadır (Foto:42).

Foto 42:Altınözü İlçe Sınırları İçerisinde (Tepehan Köyü) Besi iftliğinden Bir Görüntü (2018).

Altınözü ilçesinde 2017 verilerine göre küçükbaş hayvan sayısı olarak 5.700 koyun, 5.000 keçi olarak toplamda 10.700 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Hatay ilinde toplam küçükbaş hayvan sayısı 391.359 dur. Altınözü ilçesi il küçükbaş hayvan sayısı olarak il genelinin % 2,74 oluşturmaktadır. İl genelinde en çok küçükbaş hayvan bulundurun ilçe Kırıkhan'dır (Tablo:76). İlçe de yapılan küçükbaş hayvancılığı engebeli alanlarda ve ziraat faaliyetlerinin yapılmadığı alanlarda hayvanların otlatılması şeklindeyir. Ayrıca tarımsal alanlarda patates, soğan ve diğer ekilen ürünler hasat edildikten sonra küçükbaş hayvanlar bu alanlara girerek otlatılır. Böylelikle hem hayvanların beslenmesi sağlanır hem de hasat sonrası tarlalarda biriken yabancı otlar ile hasat artıkları temizlenmiş olur.

Hatay ili büyükbaş hayvan varlığı incelendiğinde 95.304 baş saf kültür sığır, 45.282 baş melezi sığır, 8.932 baş yerli sığır ve manda sayısı ile toplamda 149.734 büyükbaş hayvan sayısı bulunmaktadır. Araştırma sahasında 10.364 baş sal kültür sığır, 2.030 baş melezi sığır ve 106 baş yerli sığır ve manda sayısı ile toplamda 12.500 büyükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır (Tablo:76). Altınözü ilçesinde büyükbaş hayvan sayısı küçükbaş hayvan sayısından daha fazladır. Altınözü İlçesi Hatay ili büyükbaş hayvan toplam sayısının % 8,34 oluşturmaktadır.

Tablo 76:Hatay İli Hayvan Varlığı (2017).

İlçeler	Küçükbaş			Büyükbaş				Tek Tırnaklı			
	Koyun	Keçi	Toplam	Saf Kültür Sığır	Kültür Melezi Sığır	Yerli Sığır + Manda	Toplam	At	Katır	Eşek	Toplam
Altınözü	5.700	5.000	10.700	10.364	2.030	106	12.500	140	110	90	340
Antakya	18.165	4.750	22.915	20.550	8.450	1.836	30.836	125	15	55	195
Arsuz	5.560	755	6.315	10.279	1.969	153	12.401	20	0	60	80
Belen	6.166	7.505	13.671	1.808	179	12	1.999	12	8	21	41
Defne	2.147	228	2.375	9.304	2.943	726	12.973	61	15	60	136
Dört Yol	5.590	1.943	7.833	0	3.951	132	4.083	47	19	12	78
Erzin	7.520	3.827	11.347	0	2.599	0	2.815	9	0	10	19
Hassa	48.662	39.438	88.100	6.605	771	483	7.859	103	42	74	219
İskenderun	3.484	1.831	5.315	102	2.533	0	2.635	5	0	2	7
Kırıkhan	61.994	42.606	104.600	4.982	6.096	3.404	14.482	54	4	87	145
Kumlu	26.916	7.030	33.946	2.099	1.656	242	3.997	15	0	20	35
Payas	2.132	2.054	4.186	0	940	759	1.699	9	0	5	14
Reyhanlı	28.070	14.100	42.170	6.850	3.175	202	10.227	211	0	135	346
Samandağ	1.951	751	2.702	12.465	5.538	470	18.473	280	16	510	806
Yayladağı	8.732	26.352	35.184	9.896	2.452	407	12.755	163	160	745	1.068
Toplam	233.089	158.170	391.359	95.304	45.282	8.932	149.734	1.254	389	1.886	3.529

Kaynak: Hatay Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu.

4.4.5. Ticaret ve Sanayi

Altınözü ilçesi ticaret ve sanayi özelliklerine değinilmeden önce ilçenin 1945 yılı kuruluşundan günümüze nüfus değişimini özetlenmesinde fayda görüyoruz. Altınözü ilçe merkezinin 1945 yılında 2822 kişi iken, 2017 yılında ilçe merkezini oluşturan Yenişehir, Sarılar ve Fatikli mahallerinin toplam nüfusu ise 6970 kişidir. İlçenin toplam nüfusu ise 1945 yılında 29391 kişi iken, 2017 yılında 60603 kişidir. Altınözü ilçe merkezinin nüfusu 72 yıllık sürede 2, 46 katı oranında artarken, ilçenin toplam nüfusu ise 2,06 katı oranında artmıştır. Bu değerler Altınözü ilçesinin 72 yıllık sürede nüfus miktarında önemli bir artışın yaşanmadığını ortaya koymaktadır. Türkiye 1945-2017 yıllık 72 yıllık sürede toplam nüfusu 4,30 katı oranında artmıştır. Altınözü ilçesi Türkiye nüfus artış ortalamasının altında bir değeri sahiptir.

Altınözü ilçesi ekonomik faaliyet kollarını incelendiğinde hem ilçe merkezinde hem de kırsal kesimde tarım ve tarıma dayalı faaliyet kollarının büyük bir orana sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Buna bağlı olarak Altınözü ilçesinin ticaret ve sanayi faaliyetleri de tarıma dayalı olarak gelişmektedir. Altınözü ilçe merkezinde resmi ticari faaliyetlerde bulunan 99 farklı meslek grubuna ait 755 iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerinin büyük bir kısmı Atatürk Caddesi üzerinde yer almaktadır (Foto:43). Bu cadde üzerinde yer alan iş yerleri genellikle günlük ve periyodik ihtiyaçlara yönelik iş yerleri yer almaktadır. Cadde üzerinde Suriyeli sığınmacılar tarafından açılan iş yerleri de yer almaktadır. Bölge ye sığınmacı olarak gelen Suriyeliler kültürel farklılıklardan dolayı kendi ihtiyaçlarına yönelik iş yerleri açmışlardır.

Altınözü ilçesinde üretilen tarım ürünlerinin ticari değere sahip başlıca ürünleri arasında zeytin, buğday, pamuk, mısır, tütün, kuru soğan ve sarımsak, salçalık biber ve meyve ürünleri yer almaktadır. Bu ürünlerin yanında Hatay ili genelinde Altınözü ilçesinin üretimi bakımından diğer ilçelere göre birinci olduğu ürünler ise tütün, fiğ (yeşil ot), fiğ tohumu, elma (diğer), sofralık zeytin, zeytinyağı, kekik, nohut, yeşil mercimek, ayçiçeği tohumu (çerezlik) ürünleri yer almaktadır. Bu ürünler Altınözü ilçesinin başlıca ticari ürünlerini oluşturmaktadır. Bu ürünler hem yurt içi hem de yurt dışına ihracat ürünlerini oluşturmaktadır.

Foto 43:Atatürk Caddesinde Yer Alan İş Yerlerinden Bir Görüntü (2018). A)Merkezi iş sahasını oluşturan Atatürk Caddesi'ne kuzeydoğudan görünümü B) Atatürk caddesinin bu kısmında günlük ihtiyaçlardan çok tarımsal alet, makine ve gübre bayileri gibi büyük iş yerleri yer almaktadır. C) Atatürk caddesine bağlanan diğer caddelerde uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik iş yerleri yer almaktadır. D) Altınözü Pazar alanına bağlanan Hızlar Sokak ve iş yerlerinin tespit edilmesinden bir görüntü.

Araştırma bölgesiyle karakterize haline gelen zeytin ve zeytinyağı üretimi gelmektedir. Hatay ili 2017 yılı 15 ilçenin toplam zeytin üretimi 147.194 tondur. Altınözü ilçesinde toplam 51.159 ton zeytin üretimi yapılmıştır. Altınözü ilçesi toplam üretimin % 34,7 karşılamıştır. Altınözü ilçesinde zeytin tarımı, tarıma dayalı sanayi için de ham madde oluşturmaktadır. Altınözü ilçe sınırları içerisinde farklı mahaller de bulunan toplamda 40 adet zeytinyağı fabrikasında zeytinler preslenerek zeytinyağı elde edilmektedir. Ayrıca 1 adet zeytinyağı dolum tesisi ve 1 adet zeytin salamura tesisi bulunmaktadır.

Zeytinyağı fabrikalarında zeytinlerin sıkılmasından sonra arta kalan zeytin küspesine **Pirina** denilmektedir. Pirinadan solvent metoduyla pirina yağının elde edilmesiyle ilgili fabrikaların çalışma şekilleri, kapasiteleri ve faaliyet sonuçlarının tümü ise pirina sanayisini oluşturmaktadır (Çolakoğlu, Oktar, Işıklı ve Acar, 1983, 41-42). Altınözü ilçesinde zeytinlerin preslenerek zeytinyağı çıkarıldıktan sonra geriye kalan posası (kabuk, meyve eti, çekirdek parçaları) önemli bir biokütle olarak kullanılmaktadır. Tane zeytinden yağı çıkarıldıktan sonra Pirina ve Karasu olarak iki farklı çıktısı olmaktadır. Pirinadan elde edilen yağ gıda endüstrisinde kullanılırken, kuru pirina ise hayvan yemi ve kalıplarda preslenerek yakacak odun şekline

getirilmektedir. Tane zeytinin diğer çıktısı olan Karasu ise sabun sanayi için kullanılmaktadır (Kayahan,1984, 59). Altınözü ilçesinde zeytincilik faaliyetleri gıda ve beslenme ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, Altınözü ticaretini oluşturmakta ve sanayisi içinde ham madde olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Altınözü ilçesinin sanayisi için önemli bir adım olan ***Hatay Altınözü Enek Köyü Tarıma Dayalı İhtisas (Süt) Organize Sanayi Bölgesi (ETDİOSB)***' nin planlanmasıdır. Altınözü ilçesinde kurulması planlanan Organize Sanayi Bölgesi(OSB) ile 115 adet sütçülük işletmesi,4 adet süt fabrikası (mandıra), 2 adet yem fabrikası, 1 adet soğuk hava deposu ve 5 adet biyogaz tesisi kurulması planlanmaktadır. Bu proje Antakya Ticaret ve Sanayi Odası tarafından başlatılmıştır. Yer seçiminin kesinleşebilmesi için, Bakanlığın talebi doğrultusunda ÇED Raporu ve Ekosistem Değerlendirme Raporu hazırlanma süreci başlatılmış ve sonrasında Hatay Altınözü Enek Tarıma Dayalı İhtisas (Süt) Organize Sanayi Bölgesi yer seçim çalışması tamamlanmış olup, kuruluş protokolü Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü) 09.12.2013 tarih ve 50835840.02 sayılı Olur'u ile onaylanarak 12 sicil numarası ile tüzel kişilik kazanmıştır.

Hatay Altınözü Enek TDİOSB'nin yer seçim sınırları içerisinde bulunan özel mülkiyete ait bulunan 57,01 Ha.'lık alana sahip 175 adet taşınmazın kamulaştırma işlemlerinin hızlandırılması için 17 Eylül 2014 tarih ve 29122 sayılı Resmi Gazetede Bakanlar Kurulu Kararı ile Acele Kamulaştırma kararı alınmıştır. Enek TDİOSB nin kurucu ortakları ve katılım payları; Hatay Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (%50), Antakya Ticaret ve Sanayi Odası (%30), Hatay İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği (%10), Altınözü Belediyesi (%10)'dir (ATSO 2016, 65; ATSO 2015, 13). Altınözü ilçesinde tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi kurulduğunda bölge ekonomisine ve ticaretine katkı yapacağı, ayrıca bölge halkı için istihdam kaynağı oluşturacaktır.

Altınözü İlçe 'sinin ticaretini oluşturan alanlardan bir tanesi de haftalık olarak kurulan semt pazarıdır. Altınözü ilçe merkezinde Pazar alanı olarak tahsis edilen alanda Çarşamba günleri olarak kurulan bu Pazar, hem Altınözü ilçe merkezindeki hem de kırsal alanda yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılaması yönünden önemlidir (Foto:44). Suriye'deki iç savaştan dolayı kaçıp ülkemize gelen Suriyeli sığınmacılar, Altınözü ilçe merkezine ve kırsal alandaki köylere yerleşmişlerdir. Bu durum bölge de nüfus artışına neden olmuş ve talep miktarının artmasını sağlamıştır. Bundan dolayı bölgedeki ticaretin canlanmasına katkı sağlamıştır.

Foto 44:Altınözü İlçesinin Ticaretini Oluşturan Çarşamba (Kuseyr) Pazarından Bir Görünüm (2018).

Altınözü ilçesi 2004 yılında devlet planlama teşkilatının yaptığı “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” ile Altınözü ilçesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi’ne göre (-0,91636) Türkiye’deki 872 ilçe içerisinde 787.sırada yer almıştır. Gelişmişlik grubu olarak da 6.grup içerisinde yer almaktadır (DPT 2004, 101).

4.4.6. Diğer Ekonomik Faaliyetler

Altınözü ilçesine ulaşım özellikleri incelendiğinde Altınözü ilçesi sınır ilçesi olduğundan dolayı ulaşım yollarının son kısmını noktasıdır. Altınözü İlçesi dış dünyaya coğrafi konumu gereği sadece kara yolu bağlantısı ile bağlanmaktadır. Altınözü ilçesinden Antakya il merkezine bir gidiş bir geliş yol ile bağlanmaktadır. Bu yolu genişleterek çift şerit yol haline getirmek için yol yapım çalışmaları devam etmektedir. Altınözü ilçesinden Yayladağı ilçesine Defne ilçesi sınırlarından geçerek bağlanmaktadır. Altınözü ilçesinden Reyhanlı ilçesine gidiş güzergâhı ise Suriye sınır hattını takip eden asfalt yol üzerinden Demirköprü kavşağında Reyhanlı-Antakya yolu üzerinden sağlanmaktadır. Altınözü İlçesi’nin dış dünya ile bağlantısını sağlayan diğer ulaşım seçenekleri ise havayolu, demiryolu ve Havayoludur. Amik Ova’sında yer alan Hatay Havaalanı arası 42 km mesafe de bulunmaktadır. Hatay Havaalanından Günlük olarak Antalya, İstanbul, Ankara, İzmir seferlerinin yanı sıra Yurt dışı seferleri olarak Cidde, Riyad, Lefkoşe

şehirlerine seferler bulunmaktadır. Deniz yolu ile ulaşım için İskenderun Limanı üzerinden sağlanmaktadır. Altınözü-İskenderun limanı arası 94 km'dir. Demiryolu bağlantısı için Altınözü ilçesinden kara yolu ile İskenderun'a ulaşılması İskenderun Gar'ından demiryolu bağlantısı sağlanmaktadır.

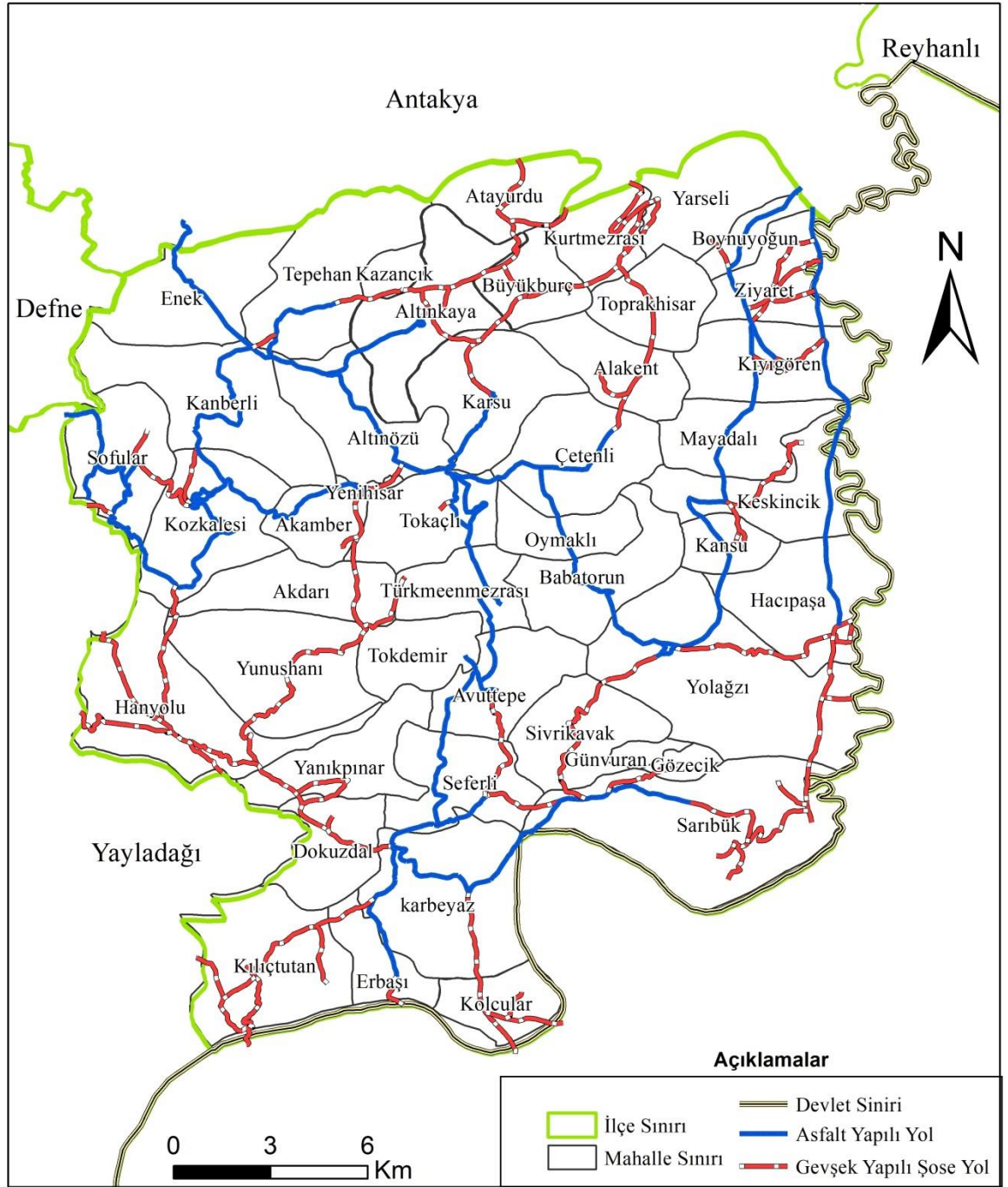
Sınır boyunda yer alan yerleşmelerin alt yapı ve üst yapı hizmetlerinin tespit edilmesi ve bu hizmetlerinin zamanında yapılabilmesi gerekmektedir. Şehir içi alt yapı da tecrübeli olan belediyelerin kırsal alanda hizmet götürülmesi konusunda eksiklikler olması beklenmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin kurulmasıyla birlikte İl özel idaresi de kaldırılmıştır. İl özel idaresi, il sınırları ile çevrili bir coğrafi alanda yaşayan insanların orada yaşamalarından kaynaklanan ortak ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş kamu tüzel kişiliğine sahip yer yönünden yerinden yönetim kuruluşudur (Gözler ve Kaplan 2012, 183).. Bu tanımla hareketle il sınırları içerisinde kalan bölgenin düzenlenmesi, yapılanması ve diğer ihtiyaçları belediye ve köy sınırları fark etmeksizin ihtiyaçları karşılamakla görevlidir. Belediye ve köy idari sınırları dışında kalan bölgelerinde ihtiyaçlarından il özel idareleri sorumluydu. Bir belediye ile bir köy arasında ne belediyenin, ne de köyün yetki sahasında bulunmayan yığınla yer vardır. Dağlar, taslar, dereler, nehirler, ormanlar, yollar, göller, bataklıklar, sazlıklar, kıyılar, sahiller, vs. iste bunlar üzerinde de kararlar alınması, bunlarla ilgili is ve işlemler yapılması, bunlara ilişkin kamu hizmetlerinin yürütülmesi de gerekir (Gözler 2013, 21). Altınözü mahallelerin ilçe merkezine ve il merkezine olan uzakları değerlendirildiğinde ilçe merkezine en uzak olan mahalle Kolcular Mahallesidir. İlçe merkezine 26,3 km il merkezine ise 49,3 km uzaklıktadır. İlçe merkezine en yakın mahalle ise 3,1 km ile Tokaçlı Mahallesidir (Tablo:77). İlçe merkezinin uzağında kalan sınır yerleşmelerine alt yapı hizmetlerinin götürülmesinde topoğrafyanın zorlu olmasından kaynaklı eksiklikler yaşanmaktadır.

Tablo 77: Altınözü İlçesi'ne Bağlı Köylerin İlçe Merkezine ve İl Merkezine Uzaklıklar

No	Mahalle	İlçe Merkezine Uzaklığı (Km)	İl Merkezine Uzaklığı (Km)	No	Mahalle	İlçe Merkezine Uzaklığı (Km)	İl Merkezine Uzaklığı (Km)
1	Tokaçlı	3,1	26,1	22	Ziyaret	16,7	40,7
2	Akamber	4	27	23	Kıyığören	17,4	40,4
3	Karsu	4,4	27,4	24	Çetenli	5,4	28,4
4	Akdarı	5,4	28,4	25	Türkmenmezraası	7,1	30,1
5	Kamberli	5,5	28,5	26	Oymaklı	7,5	30,5
6	Enek	6,9	30,9	27	Babatorun	8,3	31,8
7	Altınkaya	7,1	30,1	28	Keskincik	11,5	34,5
8	Kozkalesi	7,7	30,7	29	Yolağzı	12,5	35,5
9	Tepehan	7,9	30,9	30	Mayadalı	14,6	38,6
10	Kazancık	8	31	31	Kansu	16,5	39,5
11	Tokdemir	8	31	32	Hacıpaşa	17,7	40,7
12	Büyükburç	8,1	31,1	33	Yığıtyolu	4,4	27,4
13	Yunushanı	9,4	32,4	34	Dokuzdal	16,1	40,1
14	Alakent	9,6	42,6	35	Erbaşı	21,9	44,9
15	Avuttepe	10,7	33,7	36	Gözecik	20,3	43,3
16	Toprakhisar	11,3	34,3	37	Günvuran	19,6	39,6
17	Atayurdu	11,4	34,4	38	Kılıçtutan	22,8	45,8
18	Kurtmezraası	11,5	34,6	39	Kolcular	26,3	49,3
19	Boynuyoğun	14,1	37,1	40	Kuyubaşı	26	49
20	Yarseli	15,2	38,2	41	Sarıbük	19,7	42,7
21	Ziyaret	16,7	40,7	42	Seferli	14,4	37,4

Kaynak: Mesafeler Google Maps yardımıyla hesaplanmıştır.

Altınözü ilçe merkezinin mahallelere ve mahalleler arasındaki bağlantı yollarının durumu çeşitlilik göstermektedir. Altınözü ilçesinde asfalt yapılmış iki önemli yol güzergâhı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Enek Mahalle ile Altınözü kara yoludur. Bu yol aynı zamanda Antakya-Altınözü kara yolu durumundadır. Bu yol Altınözü İlçe sınırları enek köyünden başlar Defne ilçesi ile Tepehan Mahallesi yol kavşağı ayrımı vardır. Bu yolun devamında Altınözü ilçe merkezine bağlanır. Altınözü İlçe merkezinden bu yol iki ana yola ayrılmaktadır. Güneye ayrılan yol Karbeyaz mahallesine güneydoğuya ayrılan yol ise Babatorun bağlanıp Sarıbük Mahallesinde son bulur. Bir diğer Ana güzergâh ise Reyhanlı-Antakya yolu üzerinde Demirköprü kavşağından başlayarak Altınözü ilçe sınırlarına Yarseli Mahallesinden başlayarak sınır hattı boyunca devam ederek Hacıpaşa Mahallesine bağlanmaktadır (Şekil:75).

Şekil 75:Altınözü İlçesi'nin Ulaşım Haritası (2018).

Ulaşım özelliklerinden bir diğer önemli husus toplu taşımadır. Altınözü ilçesinden Antakya il merkezine taşıma kooperatifi aracılığıyla ulaşım sağlanmaktadır. İlçe merkezi dışında Mahallelerden direkt il merkezinde yer alan köy garajlarına dolmuş kooperatifleri ile taşıma yapılmaktadır. Bu kooperatiflere bağlı dolmuşların ayrı yol güzergâhları bulunmaktadır.

4.4.7.BÖLÜM HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hipotez 7: *“Suriye sınırında bulunan köyler ekonomik olarak diğer köylerden daha gelişmiş durumdadırlar.”*

Altınözü İlçesinde Suriye ile sınır komşusu olan 12 Köy bulunmaktadır. Bu köylerden 7 tanesi (Yolağzı, Hacıpaşa, Keskincik, Mayadalı, Kıyığören, Karbeyaz, Ziyaret) yoğun nüfusludur. Bu köyler Asi Nehri vadisi boyunca uzanan verimli alüvyal toprak örtüsüne sahip topraklardan oluşmaktadır. Bu topraklarda sulama sıkıntısı da olmadığından dolayı ekonomik değeri yüksek tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Ayrıca sınır kaçakçılığından dolayı da ekonomik olarak gelişmiştir.

Hipotez 8: *“Altınözü ilçesinde zeytinyağı üretimi coğrafi işaret olabilecek kapasitededir.”*

Altınözü İlçesi zeytin ağaçları varlığı ve zeytinyağı üretiminde Hatay ilinde olduğu gibi Türkiye’de kıstasında önemli bir noktadadır. Zeytin ağacı karstik ve kireçli toprak yapısına daha iyi uyum sağlayan bir bitkidir. Altınözü ilçesinin genel jeolojik yapısı karstik bir plato olması, zeytinyağı ağacı için doğal bir yetiştirme ortamı sağlamaktadır. Bölge halkı Altınözü ile Hatay ilinin diğer ilçelerinde elde edilen zeytinyağı arasında lezzet farklılığı olduğu ve aranılan damak tadının Altınözü zeytinyağı olduğunu söylemektedirler.

Hipotez 9: *“Altınözü İlçesinde Sosyo-ekonomik geri kalmışlığın nedeni tarımsal üretimin istenilen düzeyde olmamasıdır.”*

Altınözü ilçesinin Sosyo-ekonomik geri kalmışlığın birden fazla sebepleri bulunmaktadır. Birincisi ekonomik gelirin düşük olmasıdır. Altınözü ilçe ekonomisi için tarım en önemli ekonomik faaliyet çeşididir. Bölge tarımında en önemli sorunlar arazilerin engebeli, parçalı olmasının yanında sulama probleminin olmasıdır. Tarımsal ürünlerden istenilen ürün hasadı yapılamamakta bu da gelir düzeyinin etkilemektedir.

-Sosyo-ekonomik geri kalmışlığın diğer nedenleri arasında çevresinde Reyhanlı, Antakya gibi daha büyük yerleşim yerlerinin var olması.

-Coğrafi konum yönünden sapa bir yerde olması.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Altınözü (Hatay) İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası bu araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlar ve çözüm öneriler şu şekildedir.

Altınözü ilçesi Akdeniz bölgesinin Adana bölümünde yer alan Hatay iline bağlı 15 ilçeden birini oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi Türkiye-Suriye sınırının Hatay ili bölümünün 52 km kısmını oluşturan bir sınır ilçesidir.

Altınözü ilçesinin jeolojik özellikleri farklı jeolojik dönemlere ait yapısal karakterler bulunmaktadır. Bu farklı karakterler aşınmalara karşı farklı direnç özellikleri göstermeleri, topoğrafyanın bugünkü görünümüne kavuşmasını sağlamıştır. Altınözü İlçesinde Okçular, Balyatağı, Sofular, Tepehan ve Nurzeytin Formasyonları yayılım göstermektedir. Araştırma sahasında temelde bölgeye Üst Kratase'de tektonik olarak yerleşen Kızıldağ ofiyolitler yer almaktadır. Alt-Orta Eosen yaşlı Okçular formasyonu, Alt Miyosen yaşlı Balyatağı ve Sofular formasyonu, Orta Miyosen yaşlı Tepehan formasyonu ve Üst Miyosen yaşlı Nurzeytin formasyonları yayılım göstermektedir. Ayrıca bölge de Kuvaterner yaşlı alüvyal örtüler yer almaktadır. Jeolojik yapı Killi kireçtaşı, kumtaşı ve kilitaşı, marn, Çamurtaşı ve alüvyal örtüden meydana gelmektedir.

Altınözü ilçe sınırları içerisinde en önemli jeomorfolojik yapı Kuseyr platosudur. Altınözü ilçe sınırları içerisinde en düşük noktası Asi Nehri'nde 62 m. en yüksek noktası 755 m. Kanihatip Tepe'sidir. Plato doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru yükseltisi artmaktadır. Kuseyr platosu güneydeki Ansariye Dağları'nın kuzeye doğru uzanan devamı niteliğinde olan bir horst olarak nitelendirilmektedir. Platonun kuzey, doğu ve batısında yer alan faylar bu görünüme netlik kazandırmaktadır. Altınözü ilçe sınırları içerisinde Birbirinden farklı çok çeşitli yerşekilleri polisiklik özellikler gösteren Kuseyr Platosu kambriyen, Kratase, Eosen, Miyosen ve Pliyosen yaşlı birimlerden oluşmaktadır. Post-Pliyosen tektonik hareketleri ile yükselmiş olan plato, Pliyosen dönemi aşınım/birikim şekilleriyle günümüz görünümünü almış ve dış kuvvetlerin şekillendirici süreçleri devam etmektedir. Karstik bir plato olan Kuseyr platosu üzerinde tek tepeler, birikinti yelpazeleri, yamaç döküntüleri, traverten ve akarsu taraçaları, lapyalar ve lapyalı kompleksleri, mağara, karstik depresyonlar gibi aşınım ve birikim şekilleri yer almaktadır. Altınözü ilçe sınırları içerisinde en arızalı topoğrafya Altınözü-Yayladağı sınır hattında yer alan Dokuzdal, Kılıçtutan, Yanıkpınar köylerinin olduğu bölge de

izohipsler sıklaşarak eğim değerlerinin arttığı mevsimlik akarsuların vadileri yer almaktadır.

Altınözü İlçesi Akdeniz iklim kuşağının etkisi altındadır. Bununla birlikte çevresine göre sıcaklık, yağış ve nem bakımından farklılıklar arz etmektedir. Altınözü yer aldığı Kuseyr platosu yükseltisi nedeniyle çevresine göre kışları daha soğuk, yazları daha serin geçmektedir. Antakya ve Amik ovasından yükseltisi daha fazla olduğu için bu bölgedeki mevcut bunaltıcı ve sıkıcı hava Kuseyr platosu üzerinde etkisini yitirmekte, daha serin ve ferahlatıcı olmaktadır. İlçenin doğusunda Suriye çöllerinden gelen sıcak ve kuru hava kütleleri, yazın Asi oluğu ile platoda nispeten yükseltinin düşük olduğu alanlardan geçerek platonun doğu ve güneydoğusunda bazı dönemler de sıcaklığı artırmaktadır. Altınözü ilçesinde yıllık ortalama sıcaklık 17,9 C°'dir. Antakya (18,3 C°) ilçesine göre daha serin Yayladağı (16,6 C°) ilçesine göre sıcaktır. Altınözü ilçesinde nem oranı denizel etkiden daha uzak olduğu için Antakya ve Yayladağı yerleşmelerine göre daha düşüktür. Bu durum Altınözü ilçesinin yağış değerlerini de etkilemektedir. Altınözü ilçesinde yıllık yağış oranı 579,90 Kg/m²'dir. Bu oran Antakya da 1129,0 Yayladağı'nda ise 847,5 Kg/m²'dir. Altınözü ilçesi akarsular bakımından fakir bir bölgedir. Bölgenin karstik yapısından geçirgen bir yüzeye sahiptir. Altınözü ilçe sınırları içerisinde en önemli akarsuyu Asi Nehri'dir. Kaynağını Lübnan'dan alan nehir Altınözü-Suriye sınırının 52 km'sini oluşturmaktadır. İlçe de Beyazçay Deresi bir diğer önemli akarsuyudur. Bölge tarımında duyulan sulama ihtiyacı için 1985 yılında başlanan Yârseli Baraj inşaatı 1991 yılında tamamlanmıştır. Kış aylarında Asi Nehri'nden motopompalar yardımıyla göl alanına su takviyesi yapılmaktadır.

Altınözü İlçe sınırları içerisinde toprak özellikleri bölgenin jeolojik ve jeomorfolojik karakterinin yanı sıra iklimin bir yansıması olarak çeşitlilik ve dağılış göstermektedir. Araştırma sahasında dağılış gösteren belli başlı toprak türleri; alüvyal topraklar, kolüvyal topraklar, kahverengi orman toprakları, kırmızı akdeniz toprakları olmak üzere 4 farklı toprak türü bulunmaktadır. Kahverengi Orman Toprakları Altınözü ilçesinde en fazla yayılış gösteren toprak tipidir. İlçe yüz ölçümünün % 67 oluşturmaktadır. Araştırma sahasının orta kesiminde yayılış göstermektedir. Kırmızı Akdeniz (Terra-Rossa) Toprakları % 16,0 oluşturmakta ve Hanyolu, Yunushanı, Akdarı, Kozkalesi, Akamber, Yenihisar ve Sofular köylerinde görülmektedir. Kolüvyal topraklar toprak gruplarının %7,62 oluşturmaktadır. Kuseyr Platosunun Doğu yamaçları ile Kolcular, Erbaşı ve Karbeyaz köylerinde

görülmektedir. Alüvyal topraklar ilçe topraklarının %3,91 teşkil etmekte ve İlçenin doğusunda Asi Nehri boyunca görülen alanda yayılım göstermektedir.

Akdeniz ikliminin karakteristik orman türü olan kızılcam ormanlarının tarih boyunca tahribata uğraması sonucunda ortadan kalmış, yerini maki toplulukları almıştır. Altınözü ilçe sınırları içerisinde Karbeyaz köyü sınırları içerisinde Suriye sınırına bakan güneydoğu yamaçları ile Kolcular Köyü sınır bölgesinde korunmuş fundalık alanlar ile ilçe genelinde görülen maki toplulukları yer almaktadır.

Altınözü İlçesine ait ulaşabildiğimiz nüfus kayıtlarına ilk olarak Osmanlı Devleti döneminde **Haleb Tahrir Defterleri** ile öğrenmekteyiz. Antakya Kazasına Bağlı Nahiye olarak yönetilen Altınözü Nahiyesi 1550 yılında 1267 hane, 718 mücerred ile toplamda 7053 toplam nüfusu bulunmaktadır.

Cumhuriyet döneminde düzenli olarak yapılan nüfus sayımları ile Altınözü ilçe nüfusuna ait ilk veriler 1945 yılında tutulmuştur. Altınözü ilçesinin 1945-2017 toplam nüfusu dönemi incelendiğinde, ilçe nüfus sürekli artış göstermemiş belirli dönemlerde salınımlar yapmıştır. 1945 yılında 14834 erkek nüfus, 14557 kadın nüfus olmak üzere toplamda 29391 nüfusa sahiptir. Altınözü ilçesi 1945 yılı il nüfusunun % 11,6'ini oluşturmaktadır. İlçe 1980 yılında toplam nüfusu 43418 kişiye ulaşmıştır. İlçe nüfusuna ait en güncel nüfus verisi 2017 yılına aittir. 2017 yılında ilçe nüfusu 60603 kişi olarak sayılmıştır.

Altınözü İlçesi 1945 yılında toplam (29,391) nüfusunun %90 (26,569) kırsal alanda yaşarken, %10 (2,822)şehirsel alanda yaşamaktadır. Bu oran 1980 yılında kırsal nüfusu (38726) %89 oluştururken, kent nüfusu (4692) ise % 11 2000 yılında % 9 şehir, % 91 ise kırsal alanda yaşamaktadır. 2012 yılında 6063 sayılı Büyükşehir yasası çerçevesinde Hatay İli sınırları içerisinde yer alan bütün köyler Hatay Büyükşehir Belediyesinin birer mahallesi olarak kabul edilmiştir. Bundan dolayı bütün nüfus şehirsel nüfus olarak değerlendirilmektedir. Altınözü ilçesi ekonomik nedenlerden dolayı yurt içi ve yurt dışına her dönemde göç vermiştir.

Altınözü İlçesinin 1945-2017 yılları arası nüfusun cins yapısı ve oranı incelendiğinde cins yapısında dalgalanmalar olduğu görülmektedir. 1945-1975 yılları arasında erkek nüfus kadın nüfusa oranla daha fazladır. 1965 yılında 105,1 olan cins oranı 1975 yılında 101,5 olmuştur. 2017 yılında ise 103,8 oranında gerçekleşmiştir. Altınözü ilçesine ait geniş aralıklı nüfusu incelendiğinde 1990 yılında 0-14 yaş %42,2 çocuk yaşlı nüfus 15-64 yaş %53,1 çalışma çağındaki nüfus 65+ % 4,8 yaşlı bağımlı nüfustur. 2017 yılında ise 0-14 grubunda yer alan %33,7, çalışma çağındaki

15-64 %58,0 yaşlı bağımlı nüfus %8,3 olarak hesaplanmıştır. 27 yıllık süreçte genç bağımlı nüfus oranı azalırken çalışma çağındaki ve yaşlı bağımlı nüfus oranı artmıştır.

Altınözü ilçe nüfusunun 2000 yılı eğitim durumu %18,7 bir okuldan mezun olmayan, %22 ilkokul, %0,72 ilköğretim, %0,71 ortaokul, % 0,95 lise, %0,36 yüksekokul mezunudur. Altınözü ilçesi 2017 yılına ait sağlık bakanlığı verilerine göre Altınözü ilçesinde 9 aile sağlığı merkezi, 17 Aile hekimliği birimi, 50 yataklı 1 devlet hastanesi bulunmaktadır.

Altınözü ilçe nüfusun sektörel dağılımı incelendiğinde 1990 yılı ilçe merkezinde çalışan toplam nüfus 1905'tir. Bu nüfusun %32,3 tarım, %19,8 sanayi %56,9 hizmet sektöründe çalışmaktadır. 2000 yılı çalışan toplam nüfus 1195'tir. %15,7 tarım, %14,6 sanayi %69,7 ise hizmet sektöründe çalışmaktadır. Altınözü kırsal kesiminde 1990 yılında 30451 faal nüfusun %93,3 tarım %1,68 sanayi %5,02 hizmet sektöründe çalışırken 2000 yılında toplam faal nüfus miktarı 30296 kişidir. Bu nüfusun %89,9 tarım %1,8 sanayi %8,3 hizmet sektöründe çalışmaktadır. Altınözü nüfusunun büyük bir kısmının kırsal kesimde yaşadığı düşünülürse ilçe nüfusunun büyük bir çoğunluğu tarımsal faaliyetlerde çalışarak geçimini sağladığı ortaya çıkmaktadır.

Altınözü ilçesi nüfus dağılışı ve yoğunluğu, fiziki coğrafya şartları etkisinde kalmıştır. Altınözü ilçesi 2017 nüfus miktarı 60603 kişidir. Altınözü 392 km² olarak kabul edildiğinde 155 /km² kişi düşmektedir. Bu oran ile Türkiye ortalamasının üzerinde bir nüfus yoğunluğuna sahiptir. Topoğrafya şartlarının daha elverişli olduğu ve tarımsal faaliyetlere uygun olan Altınözü ilçesinin Asi nehri vadisi boyunca uzanan tarımsal alanlar ile, Beyazçay Deresi ve Yarseli Barajının bulunduğu bölge ile Altınözü İlçe merkezinin bulunduğu bölge yoğun nüfuslu bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. 2017 yılı verilerine göre en fazla nüfusu bulunan mahalle Tepehan (3916) en az nüfuslu mahalle ise Günvuran (75)'dir.

Altınözü ilçesi ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması bazında ise Türkiye geneli toplam 872 ilçe içerisinde Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Altınözü 787. sırada, Şehirleşme oranı göre % 9,05oranı ile 872. Sırada, İşsizlik oranına göre 0,88 oranı ile 872. Sırada yer almaktadır.

Altınözü İlçesinde Roma ve Geç Roma dönemine ait yerleşim izleri yer almaktadır. Bölge birçok uygarlık yönetimi altına girmiştir. Selevkos kralı I.Nikodar zamanında şu anki Antakya'nın bulunduğu yere Selevkos devletinin başkenti olan

Antiouchus inşa etmiştir. Tam olarak ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı bilinmeyen **Kaley-i Kuseyr (Kozkalesi)** Altınözü yerleşmesi için milat oluşturmuştur. 638-969 yılları arasında İslam hâkimiyetinde kalan bölge haçlı seferleri sırasında haçlıların eline geçmiştir. 1268 yılında Memlûk sultanı Baybars tarafından fethedilen bölge, 1516 yılında Yavuz sultan selim döneminde Osmanlı devleti tarafından fethedilmiştir (Hatay Valiliği 2011,19-22). Altınözü 1802 yılında Şer'îye Defterinde “*Altınöz*” isminde kayıtlara geçen yerleşme Nahiye olarak yönetilen (Tekin 1993, 63) bölge 1918 yılına kadar Osmanlılar tarafından yönetilmiştir.

Altınözü 4769 kanun numarası ile “yeniden (9) ilçe kurulmasına dair kanun” ile 25.6.1945 kabul tarihi ile Fatikli ve Sarılar köyleri birleştirilerek ilçe merkezi kurulmuştur. Altınözü ilçesinin yerleşme çekirdeğini bu iki köy oluşturmaktadır. 1945-1990 döneminde bu iki köy arasında kalan boş noktalar birleşmiştir Yenişehir mahallesinin kurulması ile belediye binası ve kaymakamlık bu mahalleye taşınmış ve şehir bu doğrultuda gelişmiştir. 2000 sonrasında güneydoğu istikametinde gelişme göstermeye devam etmektedir.

Altınözü İlçe sınırları içerisinde köy altı kırsal yerleşme tiplerinden mahalle ve çiftlik yerleşmeleri yer almaktadır. Tespit edilen 63 çiftlik tarımsal üretim ve hayvancılık için bölge de önem arz etmekte ve ilçe geneline yayılmış durumdadır. Altınözü ilçesi 2012 yılı öncesinde 45 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu köyleri özellikle 1950-1970 döneminde isimleri değiştirilmiştir. Bu köyler 2012 yılında 6063 sayılı büyükşehir yasası kapsamında mahalle statüsüne alınmıştır.

Altınözü ilçesinde yer alan köy yerleşmeleri topoğrafya şartları göz önüne alındığında önemli yükselti farklılıkları bulunmamaktadır. Hacıpaşa köyü 110 metre yer alırken en yüksekte yer alan Dokuzdal köyü 702 m. yükseklikte yer almaktadır. 1997 Köy Envanter Etüdünde kayıtlarında Altınözü ilçesine bağlı 43 köy bulunmaktadır. Bu köylerin 5'i ovada, 33'ü sırtta, 6'sı vadi de, 3'ü dağ da, 2'si orman kenarında ve 1'i baraj gölü kenarında kurulmuştur.

Altınözü ilçe imar planının toplam alanı 395, 24 ha'dır. Altınözü şehri arazi kullanım durumu incelendiğinde Tarım arazileri %38,4, konut alanları % 25,1 eğitim, sosyal ve kültürel alanların toplan alanı % 1,90 iş ve ticaret alanlarının toplamı % 1,55 resmi alanlar %0,79 park bahçe ve yeşil alanlar ise % 64 kısmını oluşturmaktadır. İlçe imar planı içerisinde tarım alanlarının en fazla alan kaplaması, şehrsel gelişiminin tamamlamadığını göstermektedir.

Atatürk Caddesi ve ona bağlanan diğer cadde ve sokaklar Altınözü ilçesinin Merkezi İş Sahası (M.İ.S.)'nı oluşturmaktadır. Altınözü ilçe merkezinde resmi belgelere sahip toplam iş yeri sayısı 749 dur. Bu iş yeri sahiplerinin 673 erkek esnaf, 76 ise kadın esnaf oluşturmaktadır. İlçe merkezinde toplam 99 farklı meslek grubuna ait toplam da 755 iş yeri yer almaktadır. İş yeri sınıflandırıldığında günlük ihtiyaçlara yönelik 23 farklı sektöre dayalı toplamda 420 iş yeri Periyodik ihtiyaçlara yönelik 18 farklı sektör de toplam 107 iş yeri uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik 9 farklı sektörde toplam 27 iş yeri yer almaktadır. Altınözü esnaf ve sanatkârlar odasına kayıtlı diğer bir meslek grubu ise küçük sanayi ve imalathaneler oluşturmaktadır. Bu gruba giren 34 farklı meslek grubunda toplamda 135 iş yeri yer almaktadır. Altınözü ilçesinin sanayi ve üretim sınıfını oluşturan bu meslek gurubunda, 18 iş yeri ile en fazla iş yerine sahip meslek grubu metallerin işlenmesi, kaplanması ve şekil verilmesi faaliyetleridir.

Altınözü İlçesi'nin Arazi kabiliyeti incelendiğinde kapladığı toplam alan 572,6 km²'dir. Sınıflarına göre arazi dağılışı; I. sınıf arazi %4,55 II. sınıf araziler %7,06 III. sınıf araziler % 16,1 IV. sınıf araziler % 21,6 VI. sınıf araziler % 6,34 VII. sınıf araziler %43,2 ve VIII. sınıf araziler ise %1,04'tür. İlçe de en fazla yayılış gösteren arazi sınıfı VI. Sınıf arazilerdir. Bu arazilerin özelliği toprak örtüsünün sığ olduğu, eğim değerlerinin arttığı, toprak kalınlığının azaldığı ve buna paralel olarak toprağın su tutma yetisinin zayıf olmasıdır.

Altınözü ilçesi toplam yüz ölçümü 392 km² alanı ile yüz ölçümleri büyükleri bakımından 6. sırada yer almaktadır. Altınözü arazilerinin tarımsal alanı oranı % 87'dir. Tarımsal alanlarının kullanımı ve dağılışı incelendiğinden en geniş kullanım alanı 241,9 km² ile Kuru Tarım Alanı oluşturmaktadır. Kuru tarım alanı toplam arazi varlığının % 40,6 teşkil etmektedir. İkinci sırada ise Altınözü ile özdeşleşmiş olan Zeytin tarımı yer almaktadır. Zeytincilik 200, 5 km² alanı ile toplam yüz ölçümün % 33,7 oluşturmaktadır. Altınözü mera alanı ise 64,3 km² alanı ile toplam yüz ölçümün %10,8 oluşturmaktadır. Sulu tarım alanı 31,7 km² alanı ile % 5,33, Bağcılık (kuru) ziraatının yapıldığı toplam alan 8,77 km² alanı ile toplam alanın %1,47 oluşturmaktadır. Nadaslı olarak yapılan kuru tarım alanı ise 0,79 km² alanı ile toplam alanın % 0,15 oluşturmaktadır. Araştırma sahasında Sulu Bahçe alanı ise 0,74 km² alanı ile toplam alanın % 0,13 oluşturmaktadır. Altınözü ilçe tarım müdürlüğüne kayıtlı işletme sayısı 4284 ile il genelinde birinci sıradadır.

Altınözü ilçesinde tahıl ve sanayi tarımı üretim miktarı incelendiğinde

Altınözü ilçesi TÜİK verilerine göre 2017 yılında 32891 ton buğday üretimi yapılmıştır. Bu oran ile Altınözü ilçesi il bazında Kırıkhan, Reyhanlı, Antakya ilçelerinden sonra 4. sırada yer almaktadır. Pamuk, mısır tütün diğer sanayi bitkilerini oluşturmaktadır. Meyve ve baharat tarımında üretim durumu ilk sırada zeytin yer almaktadır. İlçeye ait son üretim yılı 2017 de 1622 ton sofralık, 49537 ton yağlık toplamda 51159 ton üretim yapılmıştır. Altınözü ilçesi baharat üretiminde önemli bir yeri olan kekik Kozkalesi, Kamberli, Sofular, Akamber köylerinde üretimi yapılmaktadır. İlçe de sebze üretimi sulama imkânlarının elverişli olduğu sahalarda yapılmaktadır. Altınözü İlçesinde en çok üretilen sebze kuru soğan, salçalık biber ve domates ile kuru sarımsaktır. Altınözü ilçesinde üretilen dört sebze ürünü Altınözü tarımında ihtiyacından fazlası üretildiği için ticari değeri olan ürünler ilçesinin ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Altınözü ilçesinin 2017 yılı tarımsal ürün desene incelendiğinde bazı ürünlerde üretim miktarı fazladır. Bu ürünlerin diğer ilçelerle üretim miktarı incelendiğinde en fazla üretime sahip ilçesi konumundadır. İl genelinde sadece Altınözü ilçesinde üretilen fiğ tohumu ve ayçiçeği tohumu (çerezlik), bu ürünler de tekeli elinde bulundurmaktadır. Bu ürünlerin yanında tütün, fiğ, fiğ tohumu, elma (diğer), sofralık zeytin, zeytinyağı, kekik, nohut ve yeşil mercimek üretiminde birinci sıradadır. Bu ürünler Altınözü ticaretinde önemli tarım ürünleri olarak yer almaktadır.

Altınözü ilçesi tarımsal üretim modern tarımsal alet ve makineleri ile yapılmaktadır. Altınözü ilçesinde tarımsal faaliyetlerde 56 çeşit makine ve alet kullanılmaktadır. Tarımsal gelişmişlik karşılaştırmalarında en çok kullanılan tarımsal alet traktör sayısıdır. Hatay ili 2017 yılında 15 ilçesinde toplam 19315 traktör bulunmaktadır. 2017 yılında Antakya ilçesi 5928 traktör ile en fazla traktöre sahip ilçesidir. Antakya 2017 yılında il genelindeki traktör sayısının % 30,7 bulundurmaktadır. İkinci sırada Kırıkhan ilçesi 3175 ile il genelinin %16,4 oluşturmaktadır. Altınözü ilçesi 2017 yılında 2165 traktör ile üçüncü sırada yer almakta ve il genelindeki traktörlerin % 11,2 bünyesinde barındırmaktadır. Altınözü ilçesi hayvansal üretim ve hayvan varlığı olarak 10.700 küçükbaş, 12.500 büyükbaş bulunmaktadır. Altınözü İlçesi Hatay ili büyükbaş hayvan toplam sayısının % 8,34 oluşturmaktadır.

Altınözü ilçesinde ticaret ve sanayi tarımsal ürünlere dayanmaktadır. İlçe ticareti için zeytin, buğday, kekik, tütün, kuru soğan ve kuru sarımsak, salçalık biber

gibi tarımsal üretim miktarı önemli bir miktarda olduğu için diğer ilçelere ve Türkiye geneline pazarlanmaktadır. Suriye iç savaşı öncesinde bölgeden Suriye ihraç ürünleri arasında yer almaktaydı. İlçe de 42 zeytinyağı fabrika yer almakta ve toplanan zeytinler bu fabrikalar da işlenmektedir. Altınözü ilçe ticaretinde önemli bir konumda olan Atatürk Caddesi üzerinde yer alan iş yerleri bölge halkının günlük ve periyodik ihtiyaçlarını karşılama yöneliktir. Kırsal kesiminde yer alan nüfus ilçe merkezinde Çarşamba günü kurulan Kuseyr Pazarı'ndan ihtiyaçlarını karşılamakta ve Çarşamba günleri ilçe de olağandışı kalabalık yaşanmaktadır.

Altınözü ilçesinin sanayisi için önemli bir adım olan ***Hatay Altınözü Enek Köyü Tarıma Dayalı İhtisas (Süt) Organize Sanayi Bölgesi (ETDİOSB)***' nin planlanmasıdır. Altınözü ilçesinde kurulması planlanan Organize Sanayi Bölgesi(OSB) ile 115 adet sütçülük işletmesi,4 adet süt fabrikası (mandıra), 2 adet yem fabrikası, 1 adet soğuk hava deposu ve 5 adet biyogaz tesisi kurulması planlanmaktadır. Proje tamamlandığında bölge nüfusu için istihdam imkanı sağlarsan bölge tarımı ve hayvancılığı için kurulacak tesisler ile üretim kalitesi artacak ve ticari değer kazanacaktır.

Altınözü ilçesi sınır ilçesi olduğundan dolayı ulaşım yollarının son kısmını noktasıdır. Altınözü İlçesi dış dünyaya coğrafi konumu gereği sadece kara yolu bağlantısı ile bağlanmaktadır. Altınözü ilçe merkezi Hatay havaalanına 42 km, İskenderun limanına ve İskenderun tren garına 94 km uzaklıktadır. İlçe içi ulaşım yollarının durumu ana hatlar asfalt olarak yapılmış iken diğer köyler arasında bağlantı yolları ise gevşek yapılı şose yol durumundadır.

Altınözü ilçesi sınır hattında yer aldığından dolayı Suriye de yaşanan iç savaştan etkilenen ilk ilçelerden biridir. Suriyeli göçmenlerin sığındıkları bir yerleşme durumuna gelmiştir. Altınözü ilçesinin Sosyo-ekonomik gelişmeyi sürdürmesi ve hızlandırılması bakımından Suriye 7 yıldır devam eden iç savaşın bitmesi önem arz etmektedir. Altınözü ilçesinde tarım arazileri ve konutları olup Antakya da ikamet eden aileler, yaz aylarını Altınözü'nde geçirmekte ve zeytin hasadına kadar bölge de kalmaktadır. Altınözü ilçesinin bu özelliği ön plana çıkarılarak tanıtımı yapılabilir. Tarım arazileri organik tarımı yapılmaya oldukça müsait olduğundan organik tarım teşvik edilerek hem çiftçilere daha fazla kazanç sağlayacak hem de tarım ilaçları için harcanan maliyeti düşürecektir.

Altınözü ilçesinde turizm etkinlikleri oldukça yetersiz düzeydedir. Hatay ilinin Unesco tarafından Gastronomi şehri seçilmesiyle birlikte yöresel tatlar

tanıtılması yapılmalıdır. Altınözü İlçesinde yer alan tarihi Kozkalesi şu an bakımsız ve kaderine terk edilmiş durumdadır. Kozkalesi'nin restorasyon yapılarak gerekli çevre düzenlemeleri tamamlandığında Trekking (Yürüyüş) yolları yapılarak bölge turizmini canlandırarak ekonomiye sağlayabilir.

Altınözü ilçesinde zeytin tarımı ve üretimi önemli bir ekonomik potansiyeldir. Bu potansiyel doğru kullanıldığında olumlu sonuçları alınacaktır. Bu doğrultu da yapılan Altınözü zeytin ve zeytinyağı festivali önem arz etmektedir. Altınözü zeytin ve zeytinyağının tanıtılması için bölge oluşturulacak bir kooperatif ile zeytin ve zeytinyağı fabrikası kurularak Altınözü markası altında üretimi yapılabilir. Ayrıca Altınözü Zeytini ve Zeytinyağı olarak alınacak coğrafi işaretli ürün ile tanıtımı için oldukça katkı sağlayacaktır.

Araştırma Hipotezleri ve Araştırma Soruları	Testi
H1: “Altınözü İlçesinde 1940-2017 yılları arasında nüfus artışı oranı azalmıştır.”	Doğrulandı
H2: “Altınözü İlçesinde göçler genellikle ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır.”	Doğrulandı
H3: “Suriye deki iç savaştan sonra Altınözü İlçesi nüfusunu ikiye katlamıştır.”	Doğrulanmadı
H4: “Altınözü ilçesinin bulunduğu alan Roma Döneminden günümüze kadar bir tarihi yerleşim alanıdır.”	Doğrulandı
H5: “Altınözü ilçe merkezi kasaba fonksiyonlu yerleşmedir.”	Doğrulandı
H6: “Suriye sınırından geçişlerin yasaklanması ile birlikte kasaba fonksiyonlu yerleşmeler köy formuna dönüşmüştür.”	Doğrulandı
H7: “Suriye sınırında bulunan köyler ekonomik olarak diğer köylerden daha gelişmiş durumdadırlar.”	Kısmen Doğrulandı
H8: “Altınözü ilçesinde zeytinyağı üretimi coğrafi işaret olabilecek kapasitededir.”	Doğrulandı
H9: “Altınözü İlçesinde Sosyo-ekonomik geri kalmışlığın nedeni tarımsal üretimin istenilen düzeyde olmamasıdır.”	Doğrulandı
S1: “Altınözü ilçesinin ekonomik olarak geri kalmışlığının en önemli sebebi nedir?”	Cevaplandı
S2: “Suriye sınırının kapalı olmasının ilçe köylerinin ekonomisine etkisi nasıl olmuştur?”	Cevaplandı
S3: “Tarım arazilerinde yaşanan en önemli sorun nedir?”	Cevaplandı
S4: “İlçe halkı homojen bir kültürel yapıya mı sahiptir?”	Cevaplandı
S5: “Altınözü ilçesi ile ilgili yapılan bilimsel çalışma sayısı neden çok azdır?”	Cevaplanmadı
S 6: “Altınözü ilçesinde kasaba fonksiyonlu yerleşme var mıdır?”	Cevaplandı
S7: “Altınözü ilçesinde merkez olan yerleşmeler var mıdır?”	Cevaplandı
S8: “Altınözü ilçesinin gelişebilmesi neye bağlıdır?”	Cevaplandı

KAYNAKÇA

- Abadan Unat, N., Keleş, R., (1975), **Göç ve Gelişme: Uluslararası İşgücü Göçünün Boğazlayan İlçesi Üzerindeki Etkilerine İlişkin bir Araştırma**, AÜSBF İskan ve Şehircilik Enstitüsü, Ankara.
- Ahmet el- Makrizi (1956), **Kitabü's Sülük li- Marifet-i Düveli'l- Mülük** (neş. M.M. Ziyade), C. I/II Kahire.
- Akdemir İ., O., (2004). **Gölbaşı İlçesinin(Adıyaman) Beşeri ve İktisadi Coğrafyası**, Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi, Elazığ.
- Akgür, Z. G., (1997), **Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970-1993)**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, No:201, Ankara.
- Akış A., (2008), **Tarsus’un (Mersin) Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri**, Sulçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Akkayan T., (1979), **Göç ve Değişme**, İstanbul Üniv. Edebiyat. Fak. Yay. No:2573, İstanbul.
- Alagöz C. A., (1993) “Türkiye’de Yaylacılık Araştırmaları”, Ank. Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Türk. Coğ. Der. S.2, s.1-52, Ankara.
- Alagöz C.A., (1941). “Yayla Tabiri Hakkında Rapor”, Birinci Coğrafya Kongresi Raporları, s.150-157, Ankara.
- Alagöz, A.C., (1984), “Türk Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler”, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay., No:60, Ankara.
- Alagöz, C. A., (1944), “Coğrafya Gözüyle Hatay”, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 2, (2), 203-216, Ankara.
- Aras S., Çalışkan V. (2005), **Türkiye’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Devlet Kitapları Beşinci Baskı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul.
- Arık F., Kurt H., ve Çömlekçiler F., (2011), “Kent Planlamasında Jeolojinin Önemi ve Konya”, I. Konya Kent Sempozyumu, (Konya: Konya İl Koordinasyon Kurulu, 2011), Konya.
- Arpat E., Şaroğlu F., (1975), Türkiye'deki Bazı Önemli Genç Tektonik Olaylar, Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni, S: 18/1-2, s.91-101, Ankara.
- Atalay İ., (1994), **Türkiye Vegetasyon Coğrafyası**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1994, s. 113.

- Atalay İ., (1997). Türkiye Coğrafyası, (5. Baskı) Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Atalay İ., (2001), Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, 3.Baskı, Meta Basım, İzmir.
- Atalay İ., (2005), Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, 4.Baskı Meta Basım, İzmir.
- Atalay İ., (2011). Toprak Oluşumu, Sınıflandırması ve Coğrafyası, İzmir Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir.
- Atalay İ., Sezer, L. İ., Temuçin, E., Işık, Ş., Mutluer, M. (1990). “Ege Bölümü’nde Toprak Oluşumunu Etkileyen Faktörler”. Ege Coğrafya Dergisi, S.5 s.32-43.
- Atasoy A., Özşahin E., (2015), “Aşağı Asi Nehri Havzası Toprakları”, Gaziantep University Journal of Social Sciences, S.14 (1), s.127-153.
- Atasoy, A., 2012, Reyhanlı İlçesi’nin Coğrafyası, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Ateş S., Keçer M., Osmançelebioğlu R., Kahraman S., (2004). Antakya (Hatay) Al Merkezi ve Çevresinin Yerbilim Verileri, MTA. Enst., Jeoloji Etütleri Dairesi, Derleme Raporu, No: 10717, Ankara.
- Avcı M., (2005), “Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye’nin Bitki Örtüsü”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, Sayı:13, İstanbul.
- Aydın C., (1994), Türkiye’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası 2, Doğan Yayıncılık, Ankara.
- Aydın C., (1996), Türkiye’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Doğan Yayıncılık, Ankara.
- Balık H., Karakuyu M., (2014), “Türkiye’de Mülki İdari Taksimata İlişkin Yasal Mevzuatın Değerlendirilmesi ve Sorunlar”, Marmara Coğrafya Dergisi S:30,s.126-139, İstanbul.
- Başkaya Z., (2012), ***Osmaneli İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası***, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Bayartan M., (2005), “Tarihi Coğrafya Çalışmaları Açısından Şehir ve Osmanlı Şehri”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, S:13, s:85-92, İstanbul.
- Bayhan, V., (1997), “Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç (Mersin Kasım 1996), Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Begel E E., (1996), “Kentlerin Doğuşu”, COGITO (Kent ve Kültürü), Dönem yaz,

S:8, İstanbul.

- Belli O., (1977), *Urartular Çağında Van Bölgesi Yol Şebekesi*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat fakültesi, Eskicağ Tarihi Kürsüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.w
- Bickerman E., (1983), “The Cambridge History Of Iran”; The Seleucid Period, Editör: Ehsan Yarshaster, 3.Vol Cambridge University Press
- Bilgin T., (1969). “Ceyhan Doğusunda Volkanik Şekiller İle Hassa Leçesi”, İst. Üniv. Yay. No:1494, Edb. Fak. Coğ. Enst. Yay. 58, s.22, İstanbul.
- Birand Ş.A., (1948), **Toprak Jeolojisi**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Boyras Z., (2004), “Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonları Açısından Kırıkhan Şehri”, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:9 Sayı:11, s.327-352, Erzurum.
- Canbolat A., (2006), *Hatay Türkmen Aşiretleri ve Bu Aşiretlerin İskânı (18. Ve 19. Yüzyıllar)*, Kahramanmaraş Sütçü imam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Cevdet Pasa A., (1991), **Tezâkir (21-39. Tezkireler)**, nsr. Cavid Baysun, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Ceylan S., (2001). “Burdur Gölü Kıyılarında Kışla Yerleşmeleri,” Doğu Coğ. Der. S.6 s.9–27, Erzurum.
- Çelik, F., (2005), “İç Göçler: Teorik Bir Analiz”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 14, Sayı:2, Adana.
- Çelikoğlu Ş., (2011), *Çerkeş İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Çolakoğlu A., Oktar A., Işıklı T., Acar H., (1983), **Zeytinyağı ve Teknolojisi**, TOKB ZAEM, Yayın No: 27, İzmir.
- Demirkaya Y., (1995), *Büyük Şehir Belediye Modeli*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Deniz M., (2013), *Nazilli İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uşak.
- Denker, B., (1976), **Şehir içi Arazi Kullanılışı**, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya. Enstitüsü Yayınları No:91, İstanbul.
- Dinç Y., (2015), *Antakya (Hatay) Şehir Coğrafyası*, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antakya.
- Doğan H. M., Kılıç O. M., Yılmaz D. S., (2013), “Tokat İli Büyük Toprak Grupları,

- Erozyon Sınıfları ve Arazi Yetenek Sınıfları Tematik Harita Katmanlarının CBS ile Hazırlanması ve Analizi”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, S.30 (2), s.18-29.
- Doğan U., ve Koçyiğit A.,(2009), “Samandağ (Hatay) Kıyı Kuşağında Deniz Seviyesi Değişiminin İzleri ve Aktif Tektonik İle İlişkisi”, Doğu Akdeniz, Türkiye, Aktif Tektonik Araştırma Grubu 13. Çalıştay, Bildiri Özleri Kitabı, Çanakkale.
- Doğanay H., (1983), **Erzurumun Şehirsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları** , (Doçentlik Tezi), A.Ü. Ed. Fak. Coğ. Böl. Erzurum.
- Doğanay H., (1994), **Türkiye Beşeri Coğrafyası** (1.Baskı), Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- Doğanay H., (1997) **Türkiye Beşeri Coğrafyası**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, İstanbul 1997.
- Doğanay H., (1998), **Coğrafya 'ya Giriş**, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Doğanay H., (2007), **Ekonomik Coğrafya 3 Ziraat Coğrafyası**, Aktif Yayınevi, İstanbul
- Doğanay H., (2014), **Türkiye Beşeri Coğrafyası**, Pegem Akademi Yayınları, Güncelleştirilmiş 4.Baskı, Ankara.
- Doğanay H., Çavuş A., (2013), **Türkiye Ekonomik Coğrafyası** (6.baskı), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Doğanay H., Özdemir Ü., Şahin f. İ., (2003), **Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası** (2.Baskı), Pegem Akademi Yayınlar, Ankara.
- Doğanay H., Sever R., (2011), **Genel ve Fiziki Coğrafya**, Pegem Akademi Yayınları (9.Baskı), Ankara.
- Doğanay, H., (1991), **Demografya (Nüfus Bilimi)**, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Ofset Tesisleri, Erzurum,
- Doğanay, H., (1994), **Türkiye Beşeri Coğrafyası**, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- Downey Glanville, (1961), **A History Of Antioch In Syria From Seleucus To The Arab Conquest**, Princeton University Press, New Jersey (S 86-581).
- Dönmez Y., (1964).“Karasu Batısında Bir Yörük Yerleşmesi,” İst. Üniv. Coğ. Ens. Der. S.14, s.131–199, İstanbul.
- Efe, R. (1999). “Güney Marmara Bölümü Batısında Toprak Oluşumunu Etkileyen Coğrafi Faktörler ve Toprakların Özellikleri”. Türk Coğrafya Dergisi, 34:

193-209.

- Ege İ., (2014), **Amik Ovası ve yakın Çevresinin jeomorfolojisi**, Doğu Mat Grup Matbaacılık, Antakya.
- Ege İ., (2014a), “Antakya-Kahramanmaraş Grabeninde Aktif Tektoniğe Ait Jeomorfolojik Gözlemler”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:11, S:26, s.71-88.
- Emiroğlu M., (1977). “Bolu’da Geçici Bir Yerleşme Tipi Güzle”, Coğ. Araş. Der. Say:08 S:97–120, Ankara
- Erdoğan, Z., (1989), “Türkiye’de Kırdan Kente Göçün Sosyal Temelleri”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), s:97-108, Elazığ.
- Erinç S., (1945). “Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesminde Landşaft Şeritleri,” T.C.D. S.7–8, s. 119–140, İstanbul.
- Erinç S., (1973), “Türkiye: İnsan ve Ortam”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 10:1-33, İstanbul.
- Erol, O. (1963). **Asi Nehri Deltasının Jeomorfolojisi ve 4. Zaman Deniz- Akarsu Sekileri**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Sayı:148.
- EROL, O. (1990). “Batı Toros Dağlarının Messiniyen Paleojeomorfolojisi ve Neotektoniği”, Türkiye 8. Petrol Kongresi (16-20 Nisan 1990), Genişletilmiş Bildiri Özleri, s: 91-82, Ankara
- Ertürk S.A., (2016), “Tarımsal Faaliyetlerde Çalışan Suriyeli Sığınmacılar: Altınözü (Hatay) Örneği”, TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, Bildirirler kitabı,
- Fakı G., (2010), **Yayladağı İlçesinde (Hatay) Jeomorfolojik Birimler İle Arazi Kullanımı Arasındaki İlişki**, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antakya.
- Gençler, A., Çolak, A., (2002), “Türkiye’den Yurtdışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, Kocaeli Üniversitesi I.Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi, Kocaeli.
- Geray C., (1975), “Türkiye’de Kırsal Yerleşme Düzeni ve Köy Kent Yaklaşımı”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S:30, s.45-66, Ankara.
- Gökhan İ., (2010), **Memlûklüler döneminde Antakya (1268-1516)**, Hatay Araştırmaları Editör: Ahmet gündüz, Selim Kaya, Antakya Belediyesi Yayını, Antakya.

- Gönençgil B., Karataş A., (2012), “Kuseyr Platosu’nda (Hatay) Miyosen Sonrası Morfojenetik Süreç-Jeomorfolojik Yapı İlişkisi”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 59: 11-26, İstanbul.
- Göney S., (1995), **Şehir Coğrafyası I**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayın No:2274 (3.Baskı), İstanbul.
- Göney, S., (1984), “Türkiye'deki Bir Eğreti Kır Yerleşme Şekli Hakkında Bazı Yeni Müşahedeler”, İ.Ü. Coğ. Enstitüsü Dergisi, Sayı:20-21, s.129-134, İstanbul.
- Göyünç, N., (1991), “Hane Deyimi Hakkında”, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Dergisi., S:32, s.331-348, İstanbul.
- Gözenç S., (1980), “Arazi Kullanma (Land-Use) Haritalarında Standardizasyon ve Türkiye İçin Bir Öneri”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi Sayı 23, s.37- 46, İstanbul.
- Gözler K., (2013), “6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Hâline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun mudur?”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 11, Sayı 122, Şubat, s.37-82.
- Gözler K., Ve Kaplan G., (2012), **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin matbaacılık, 12. Baskı, Bursa.
- Gülen L., Barka A., ve Toksöz M. N., (1987), “Kıtaların çarpışması ve ilgili kompleks deformasyon: Maraş üçlü eklemi ve çevre yapıları”, Hacettepe Üniversitesi Yerbilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi, Yerbilimleri Dergisi, S:14, s.319-336, Ankara.
- Günay Ergün S., Uğurlu K.E., (2006), “1935 Yılından Günümüze Türkiye'de Tütün Ekimi Ve Üretiminde Bölgesel Değişimler İle Alternatif Ürün Projesinin Etkileri”, TÜCAUM IV. Coğrafya Sempozyumu Bildiriler kitabı, s.115-135, Ankara.
- Gündüz A., (2008), 1526 “Tarihli Tahrir Defterine Göre Antakya ve Çevresindeki Türkçe Yer Adları Hakkında Bir Değerlendirme”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:5, S.9, s. 141-160, Antakya.
- Gündüz A., (2009), **XVI. Yüzyılda Antakya Kazası**, Mustafa Kemal Üniversite Yayınları No:23, Antakya.
- Gündüz, A., Gülcü, E. (2009). “XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584)”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, S:12, s.

289-323, Antakya.

Güner B., (2012), **Pütürge İlçesi'nin (Malatya) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.

Güner İ., (1997), "İğdır'ın Kentsel Fonksiyonları ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 32, İstanbul.

Güner, İ., (2010), **Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya** (Editör: Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

Güner, İ., (2012), "Coğrafi Bakımdan Bodrum İlçesi Yer Adları", 1.Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı s.1171-1204, MUĞLA.

Güngördü E., (2011), **Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası** (5.Baskı), Nobel Kitapevi, Ankara.

Güney N., (2008), **Özdemir Bey'in Hatay ve Musul Harekâtı**, Antakya.

Hatay Valiliği, (2011), **Hatay Devleti**, Hatay Valiliği Yayınları No: 15, Antakya.

Hatipoğlu S., (2013), **Hatay Tarihi**, Hatay valiliği Yayınları, Antakya.

Hayli S., (2011), "Az Bilinen Bir Yerleşme Tipi Palangalar Erzincan Ovasında Palanga Yerleşmesi Örnekleri." Tandırbaşı Dergisi Kurtuş Özel Sayısı, Erzincan İli Kültür ve Eğitim Derneği ve Erzincanlılar Kültür ve Sağlık Vakfı Yayını, Ankara.

İbn Aybek ed- Devadari, (197), **Kenzü'd Dürer ve Camiü'l- Gurer, Fi Ahbarü't-Türkiye** C. VIII (neşr. Ulrich Harman) Kahire

İbret B.Ü., (2003), "Çankırı'daki Köy Adları Üzerine coğrafi Açından Bir İnceleme", Marmara Coğrafya Dergisi S:7, s.53-80, İstanbul.

İlter E., Altındışlı A., (1994), "Ekolojik Tarımın Temel ilkeleri", Verim Aylık Dergisi, Yıl:1, Sayı 5-6, Ankara.

İzbırak R., (1968), "Coğrafi Araştırma Gezileri ve Hazırlıkları", Coğr. Araş. Der. No: 2 A.Ü. DTC. Fak. Coğr. Araşt. Enst.

İzbırak R., (1977). **Coğrafya Terimler Sözlüğü**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul.

Kantarcı, D. (2000). **Toprak İlmi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları No: 462.

Karabağ S. Şahin S., (2006), **Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Gazi Kitapevi, Ankara.

Karaboran H. H., (1985). "İki Eğreti Yerleşme Şekli": BANI ve PEY, Türk Dünyası

- Araş. Der. S.39, s.83–104, İstanbul.
- Karaboran, H. H., (1989), “Şehir Coğrafyası ve Şehirsel Fonksiyonlar”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı:1, s: 95-129, ELAZIĞ.
- Karamustafaoğlu O., (2014), Etnoğrafik Araştırma (Kültür Analizi), , **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (Ed. Mustafa Metin), Pegem Akedemi Yayınları, Ankara.
- Karanlık S., (2006), **Hatay Altinkoy Çevresinin Zemin Sıvılaşma Riskinin Belirlenmesi**, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Karasar N., (2012), **Bilimsel Araştırma Yöntemi** (24. baskı). Nobel Yayıncılık, Ankara,
- Karataş A., (2010), **Hatay İli’nin Su Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi** , Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Antakya.
- Kavuzlu M., (2006), **Altınözü (Antakya) ve Yakın Civarının Tektono-Stratigrafisi**, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Kayahan M., (1984), **Türkiye’de Zeytinciliğin Ekonomik Durumu**, Türkiye’de Zeytincilik Nasıl Canlanır ?, TURYAĞ, No:2, İzmir.
- Keleş R., (1961), “Şehir ve Bölge Planlaması Bakımından Şehirleşme Hareketleri”, A.Ü. Siyasal Bilimler Fak. Yayın. 122-104, s.16-21, Ankara
- Keleş R., (1998), **Kentbilim Terimleri Sözlüğü** (2.Baskı), İmge Kitapevi, Ankara.
- Keleş R., (2000), **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kılınç N., (2012), **Arıtaş Kasabasının (Afşin) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Koca H., (2015), **Susuz İlçesi’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, Erzurum.
- Koca, H., (2005) **Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Dörtöl Şehri**, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Koçman, A. (1993). **Türkiye İklimi**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 72, İzmir.
- Koday S., (2011), **Çerkeş İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Atatürk

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Korkmaz H., Fakı G., (2009), “Kuseyr Platosu’nun İklim Özellikleri”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 6, S:12, s. 324-350, Antakya.
- Korkmaz H., ve Karataş A., (2009) “Asi Nehri’nde Su Yönetimi ve Ortaya Çıkan Sorunlar”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 6, S. 12, s. 18-40
- Korkmaz, H., (2006), “Antakya’da Zemin Özellikleri ve Deprem Etkisi Arasındaki İlişki”, Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafya Araştırma ve Uygulama Merkezi, Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt: IV, S:2, s.47-64, Ankara.
- Köksal A., (2000), “Türkiye 1997 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları Hakkında Düşünceler”, Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi, Cilt: 40, S: 1-2, s: 213-214, Ankara.
- Köse A., (1995). “İvrindi (Balıkesir) Çevresinde Saya Yerleşmeleri,” Doğu Coğ. Der. S.01, s.314–335, Erzurum.
- Köse, A., (1996), “Fonksiyonel Özellikleri Yönünden İvrindi”, Atatürk Üniversitesi Yayın No:831, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayın No:74, Araştırma Serisi No:16, Erzurum.
- Kuşçu V., Günek H., Akdemir O.İ., (2012), “Kuseyr Platosunda (Hatay), İnsan ve Ortam İlişkileri”, UJES III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu (Ed. Hüseyin Korkmaz, Atilla Karataş) Bildiriler Kitabı,s.665-675, Antakya.
- Kutlu M. M., (1987), **Anadolu Göçer Kültürü** (Yaşayan Bir Alt kültür geleneği),Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü, Yay:164 Seminer,Kongre Bildirileri Dizisi:34 IV.Milletler arası Türk Halk Kongresi Bildirileri 1.Cilt, Ankara.
- Metin M., (2014), Nicel Veri Toplama Araçları, **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (Ed. Mustafa Metin), Pegem Akedemi Yayınları, Ankara.
- Mutluer M., (1996), “Edremit Yöresinde Kırsal Yerleşmelerin Coğrafi Dağılışı ve Nüfus Büyüklüğünü Etkileyen Faktörler”, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ege Coğrafya Dergisi, S.8, İzmir.
- Osmay, S., (1998), **1923’ten Bugüne Kent Merkezlerinin Dönüşümü**, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.

- Ökten H., (1962), *Altınözü Kazası Monografyası*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Enstitüsü, Bitirme Tezi, İstanbul.
- Öngör S., (1960). “İmroz Adasında Tipik Bir Yerleşme Şekli Hakkında,” Türk Coğ. Der. S.20, s. 72–77, İstanbul.
- Öz M., (2010), **Tahrir**, İslâm Ansiklopedisi 39. Cilt, TDV İSAM, İstanbul:
- Özav, L., (1995). “Eski Gediz Kasabası Çevresinde Güme Yerleşmeleri,” Türk Coğ. Der. S.30, s.178- 187, İstanbul.
- Özçağlar A., (1997) **Türkiye’de Belediye Örgütlü Yerleşmeler**, Ekol Yayınevi, Ankara.
- Özçağlar A., (2005), “Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi”, Coğrafi Bilimler Dergisi, S:3 Cilt:1, s.1-25.
- Özçağlar A., (2011), **İdari Coğrafya**, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara,
- Özçağlar, A., (1988), “Türkiye’deki Tarım Alanlarının Coğrafi Dağılışının Doğal Çevreyle ilişkisi”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı: 11, Ankara.
- Özçağlar, A., (1996), “Türkiye’nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler”, A.Ü. D.T.C.F., Coğ. Araş. Derg., S:12, s.7-24, Ankara
- Özçağlar, A., (2014), **Coğrafyaya Giriş**, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara, .
- Özçağlar, A., (2015), **Yönetmelik Coğrafya**, Nika Yayınevi, Ankara.
- Özdemir E., (2014), Tarama Yöntemi, **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (Ed. Mustafa Metin), Pegem Akedemi Yayınları, Ankara.
- Özdemir G.N., (2008), **Hatay ve Musul Harekâtı**, Antakya.
- Özgüç N., (1996), **Beşeri Coğrafya’ da Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri**, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayını, No:105, İstanbul.
- Özgür M., (1999), “Türkiye’de Nüfusun Yaş Yapısı”, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S:7, Ankara.
- Özgür, E.M., (2000), **Türkiye Coğrafyası**, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara.
- Özgür, M. E., (1996), “İl ve İlçe Merkezlerimizin Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı Hakkında Sınıflandırılması”, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S:5, s:53-73, Ankara.

- Özgürsoy S., (2006), *Hatay İlinde Zeytin ve Zeytinyağı Sektörünün Ekonomik Analizi*, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana.
- Özşahin E., (2013), Yunushanı Köyünün (Altınözü-Hatay) Kuzey ve Kuzeybatısındaki Peribacası Görünümlü Sivri Doruklu Lapy Komplexleri, Turkish Studies, Volume 8/6 Spring p.551-566, Ankara.
- Özşahin E., (2014), “Kuseyr Platosu’nun (Hatay) Jemorfolojik Özellikleri”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2, S:1, s.83-109.
- Özşahin E., (2014), “Kuseyr Platosu’nun Doğal Ortam Özelliklerinin CBS ile Analizi”, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.20, s:57-84, Uşak.
- Özşahin E., (2014), **Kuseyr Platosu’nun (Hatay) Doğal Ortam Özellikleri ve İnsan**, Akademi Titiz Yayınlar, İstanbul.
- Pamir H., (2014), **Hatay ili Antakya, Altınözü, Yayladağı Yüzey Araştırmaları**, M.K.Ü., Arkeoloji bölümü Kazı ve Araştırmaları kitabı (Editör: Aynur Özfirat, Nilgün Coşkun), M.K.Ü. yayın no:51, Antakya.
- Sahillioğlu H., (2009), **Antakya**, TDVİA Cilt. 3, İstanbul
- Salha S., (1995). “Türkiye, Suriye ve Lübnan İlişkilerinde Âsi Nehri Sorunu”, Hacettepe Üniversitesi, Dış Politika Enstitüsü, Ankara.
- Söylemez, F., Mayıs (2007), **Osmanlı Devletinde Aşiret Yönetimi-Rişvan Aşireti Örneği**, Kitabevi, İstanbul.
- Sözbilir M., (2014), Nedensel Karşılaştırma Araştırma Yöntemi, **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (Ed. Mustafa Metin), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Sözer A.N., (1983), “Türkiye’nin Kırsal Yerleşim Coğrafyasına İlişkin Terminolojik Sorunlar ve Tipolojik Yaklaşımlar”, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı1, s:1-13, İzmir.
- Şahbaz H., (2016), **Odunpazarı ve Tepebaşı İlçelerinin (Eskişehir) Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uşak.
- Şahin S., (2010), **Geçmiş, Günümüz ve Gelecekte Nüfus Gerçeği**, Gazi Kitapevi 2.Baskı, Ankara.
- Şahin, C., (2010), **Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya**, Gündüz Eğitim Yayıncılık, ANKARA.
- Şaşmaz M., (2014), **Türkiye’nin İdari Taksimatı Cilt VII (1920-2013)**, Türk Tarih

- Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tandoğan A., (1988). “İncesu Vadisinde (Çayeli) , Coğrafya Gözlemleri,” AÜDTCF Coğ. Araş. Der. S.11, s. 91–110, Ankara.
- Tandoğan A., (1994), **Türkiye Nüfusu**, Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon.
- Tandoğan A.,(1977). “Çayeli ve Pazar İlçelerinde Yerleşme – Mesken Tipleri ve Nüfus,” A.Ü.D.T.C.F Der. Cilt: XXVIII, S. 3–4, s.99–155, Ankara.
- Tandoğan, A., (1998), **Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu**, Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon.
- Tanoğlu A., (1954). “İskân Coğrafyası; Esas Fikirler, Problemler ve Metot,” Türkiye Mecmuası Cilt: XI, s 1-32, İstanbul
- Tanoğlu, A., (1966), **Nüfus ve Yerleşme**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1183, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No: 45, Baha Matbaası, İstanbul.
- Taş B., (2006), “Tosya İlçesinde Jeomorfolojik Birimlerin Arazi Kullanımı Üzerine Etkileri”, Coğrafi Bilimler Dergisi,2006,4 (1), 43-66.
- Taş B., (2006), ***Tosya İlçesinde Araziden Yararlanma ve Planlamaya Yönelik Öneriler***, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Taş B., (2010), **Sandıklı İlçesinde Arazi Kullanımı ve Planlama Önerileri**, Ümit Ofset Matbaası, Ankara.
- Tekbıyık A., (2014), İlişkisel Araştırma Yöntemi, **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, , (Ed. Mustafa Metin), Pegem Akedemi Yayınları, Ankara.
- Tekin, M., (1993), **Hatay Tarihi**, Hatay Kültür, Turizm ve Sanat Vakfı Yayınları, Antakya.
- Tekin, M., (1997), “18. ve 19. Yüzyıllarda Antakya’nın İdari Bölünüşü ve Yer Adları”, Güneyde Kültür, 9 (97), Zirem Basımevi, Antakya.
- Tekin M., (2000), **Hatay Tarihi**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara.
- Timor A N., (1996), “Tıbbi Coğrafya: Kapsamı ve Amacı”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, S: 4, s. 315, İstanbul.
- Tuncel H., (2000), “Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:10, S:2, s.23-34, Elazığ.
- Tunç A., ve Uygur S.M., (2002) “Güney Marmara ve İç Anadolu (A) grubu Seyahat Acenteleri Pazarlama Faaliyetleri Hakkında Ampirik Bir Çalışma”, Gazi Üniversitesi Ticaret Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi,Sayı:2, s.1-17, Ankara.

- Tunçdilek N., (1964). “Türkiye’de Yaylalar ve Yaylacılık,” İst. Ün. Coğ. Enst. S.14, s. 15–18, İstanbul.
- Tunçdilek N., (1967), “Türkiye İskan Coğrafyası, Kır İskânı (Köy-Altı İskân Şekilleri)”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları: 1283, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 49, İstanbul.
- Tunçdilek N., (1986), **Türkiye’de Yerleşmenin Evrimi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Tural G., (2014), Bilimsel Araştırma Yapma Süreci ve Etik Kuralları, **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, (Ed. Mustafa Metin), Pegem Akedemi Yayınları, Ankara.
- Tümerketin E., Özgüç N., (2006), **Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan**, Çantay kitapevi, İstanbul.
- Tümertekin E., (1973), **Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar**, İ.Ü Yay. No:1840 Coğ. Enst. Yay.No:72, İstanbul.
- Tümertekin E., (1984), **Ekonomik Coğrafya**, Güryay Matbaacılık, İstanbul.
- Tümertekin E., Özgüç N., (1994), **Beşeri Coğrafya**, Çantay Kitabevi, İstanbul
- Tümertekin E., Özgüç N., (2005), **Ekonomik Coğrafya Kalkınma ve Küreselleşme**, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Tümertekin E., Özgüç N., (2007), **Ekonomik Coğrafya Kalkınma ve Küreselleşme**, Çantay Kitabevi, İstanbul
- Tümertekin E., Özgüç N., (2015), **Ekonomik Coğrafya küreselleşme ve kalkınma**, Çantay kitapevi, İstanbul (14.Baskı)
- Tümertekin E., Özgüç N., (2016), **Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan** (16.Baskı), Çantay kitapevi, İstanbul.
- Tümertekin, E., (1997), “İstanbul Şehrinin Coğrafi Anatomisi”, Kent Gündemi Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Yıl:1, Sayı:1, İstanbul, s.416-423.
- Uğur A., Aliagaoglu A., (2013), **Şehir Coğrafyası** (3.Baskı), Nobel Kitapevi Yayın No:302, Ankara.
- Unat, A. N., (2007), “Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950’li Yıllardan 2000’li Yıllara, Kökler ve Yollar, Türkiye’de Göç Süreçleri”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları (Der: Ayhan Kaya, Bahar Şahin), s:1–18, İstanbul.
- Uzunçarşılı İ. H., (1983), **Osmanlı Tarihi, C. II**, TTKB, Ankara.
- Uzuneminoğlu H., (1997), “Kasabadan Şehre Geçiş Sürecine Bir Örnek: Engiz”,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 10.1 s.245-271
Samsun.

Üççam Karagel D.,(2008), **Kadirli İlçesi'nin Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası**,
Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi,
Elazığ.

Üççam Karagel D., (2018), **Hatay İli Yerleşme Coğrafyası I (Yerleşmelerin
Kuruluşu, Gelişmesi ve İdari Coğrafya Özellikleri)**, Pegem Akademi
Yayınları, Ankara.

Üççam Karagel D., (2018), **Hatay İli Yerleşme Coğrafyası II (Yerleşme Tipleri,
Dağılışı ve Meskenler)**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Ünal Ç., (2010), **Türkiye’de Sanayi Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Yapısı**, Atatürk
Üniversitesi Yayınları No:985, Erzurum.

Üner, S., (1972), **Nüfus Bilim Sözlüğü**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, S:77,
Ankara.

Yeşiltaş M., Çeken H., Öztürk İ., (2009), “Karadeniz Bölgesindeki Turizm
Olanaklarının Swot Analizi İle Değerlendirilmesi”, Adıyaman Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2, Sayı:3, Adıyaman.

Yıldırım A., Şimşek H., (2008). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri** (6.
Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara

Yıldız, Z., M., (2002), **Erciş’te Kentsel Fonksiyonlar ve Kentsel Arazi Kullanımı**,
Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar
Eğitim Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.

Yılmaz, Y. (1984). **Amanos Dağları’nın Jeolojisi (Cilt: 3)**, T.P.A.O. Rap. No:1920
(Yayımlanmamış), Ankara.

Yiğit A., (1990).“Hazar Gölü Havzasında Yerleşme Tipleri,” Fırat Üniv. Der.
(Sosyal Bilimler), s.271–291, Elazığ.

Yurt Ansiklopedisi (1982). Cilt: 5, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.

Yücel T., (1988). “Türkiye’de Kır Yerleşme Tipleri,” Türk Kültürü Araş. XXVI/I,
s.61–69, Ankara.

KANUN, RAPOR, BÜLTEN, YILLIK, İSTATİSTİK, RESMİ GAZETE

Anonim, http://www.tarimkutuphanesi.com/INCIR_YETISTIRICILIGI_00300.html.

Erişim Tarihi: 01.05.2018

Antakya ticaret ve sanayi odası (ATSO), (2015), Odamız Projelerimiz ve Faaliyetlerimiz, Antakya.

Antakya Ticaret ve Sanayi Odası (ATSO), (2016), İstatistiki Raporlar: Hatay Sosyo-Ekonomik Raporu, Antakya.

D.İ.E.(Devlet İstatistik Enstitüsü), (1963), Köy Envanter Etütleri, Hatay Kitapçığı, Ankara.

D.İ.E.(Devlet İstatistik Enstitüsü), (1981), Köy Envanter Etütleri, Hatay Kitapçığı, Ankara.

D.İ.E.(Devlet İstatistik Enstitüsü), (1997), Köy Envanter Etütleri, Hatay Kitapçığı, Ankara.

D.P.T (Devlet Planlama Teşkilatı)., (2004), İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

H. G. K. 1/100000 Ölçekli Topografya Haritası P36, R36 Numaralı Paftaları.

H. G. K. 1/25 000 Ölçekli Topografya Haritası P36d2, P36c1, P36c2, P36d3, P36c4, R36a2 ve R36b1 Numaralı Paftaları.

Harita Genel Komutanlığı (2014), İl ve İlçe Yüz Ölçümleri raporu, Ankara.

Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2014), Rakamlarla Hatay Tarım Kimliği, Hatay.

Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2017), 2017 Yılı Faaliyet Raporu, Hatay.

Hatay Valiliği (2011) Yılı Çevre Durum Raporu.

Hatay Valiliği, (2013) Yılı “Seçilmiş Göstergelerle Hatay” Raporu.

M. T. A. (Madem Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü) (2008), P36, P37, R37 Numaralı DAF Boyu Jeoloji Haritası.

Resmi Gazete (03.07.1945), “Yeniden (9) ilce kurulmasına dair kanun” Sayı: 6047.

Resmi Gazete, (05.01.1975), Hatay İli Altınözü İlçesine bağlı Karbeyaz Bucağının merkezi Yiğityolu Köyünde belediye kurulması, Sayı: 15109, Ankara.

Resmi Gazete, (21.12.1987), “Hatay İli Altınözü İlçesine bağlı Hacipaşa Köyünde

aynı isimde belediye kurulması, Sayı: 19676, Ankara.

T.Ü.İ.K (2017), İlçelere Göre Bitkisel Üretim İstatistikleri.

T.Ü.İ.K (2017), İlçelere Göre Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri.

T.Ü.İ.K (2017), İlçelere Göre Traktör Sayısı.

T.Ü.İ.K, 1940-2000, Genel Nüfus Sayımları, ANKARA

T.Ü.İ.K. (2017), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (A.D.N.S.), Nüfus Sonuçları.

TBMM, (1949), İl İdaresi Kanunu, Kanun No: 5442, Kabul Tarihi: 10.6.1949, R.G Sayı: 7236, Resmi Gazete Yayımlı Tarihi: 18.06.1949, Ankara.

TBMM, (1982). T.C. Anayasası, Kurucu Mecliste Kabul Tarihi: 18.10.1982, Kabul Tarihi: 07.11.1982, Kanun No: 2709, Ankara.

TBMM, (2005 f), Belediye Kanunu, Kanun No: 5393, Kabul Tarihi: 03.07.2005, R.G Sayı: 25874, R.G Yayımlı Tarihi: 13.07.2005, Tertip: 5, Cilt: 44, Ankara

TBMM, 1945, “Yeniden (9) İlçe Kurulmasına Dair Kanun” Tarih: 25.06.1945, Sayı:4769, Resmi Gazete Tarih:03.07.1945, Sayı:4067.

EKLER

1.Köy Bilgi Anketi Örneği

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ COĞRAFYA ANABİLİM DALI ALTINÖZÜ İLÇESİ BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI KÖY BİLGİ ANKETİ	
---	---

Genel Köy Bilgileri

Köyün Adı:		Köyün Eski Adı:		Anlamı:
Hane Sayısı:		Köyün Yerleşik Nüfusu:		Kurulduğu Yıl:
Köyün tipi:	Toplu:	Dağınık:	Yol Boyu:	Seyrek:
Konumu:	Ovada:	Yamaçta:	Vadide:	Göl-Nehir Kenarında:

Köye Bağlı Yerleşmeler (Mahalle, Çiftlik, Mezra, Ağıl)

Yerleşmenin Adı	Türü	Hane Sayısı	Yerleşme Adı	Türü	Hane Sayısı
1.			6.		
2.			7.		
3.			8.		
4.			9.		
5.			10.		

Köyün Geçim Kaynakları (Ziraat, Hayvancılık, El Sanatları, Ticaret, Turizm, Ormancılık, Madencilik, Diğer)

Geçim Kaynağı	1.	2.	3.	4.
---------------	----	----	----	----

Köyün Arazi Kullanım Durumu

KÜLTÜRE ELVERİŞLİ ARAZİ TÜRÜ	KÜLTÜR DIŞI ARAZİ TÜRÜ	ALAN (da)
Sulamalı Tarım	Yerleşim Yeri	
Kuru Tarla	Akarsu	
Nadaslı Tarla	Bataklık	
Bağ	Kayalık	
Bahçe	Orman	
Zeytin	Fundalık	
Çayır-Mera		
TOPLAM	TOPLAM	

Yetiştirilen Ürünler

Ürün Adı	Verim (ton/dekar)	Ürün Adı	Verim (ton/dekar)
1-		6-	
2-		7-	
3-		8-	
4-		9-	
5-		10-	

Köyde Bulunan Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Tesisler

Karakol	PTT Acentesi	Kooperatif	Sağlık Ocağı, evi	Köy Odası	Cami	Değirmen
Oto Tamir	Berber	Kahvehane	Metal İşleri	Benzin İst.	Bakkal-Market	

Fabrika	Okul				

Köyde kullanılan Genel Mesken Durumu

İnşaat Tarzı			Yapı Malzemesi					
Yığma	Ahşap	Beton	Kerpiç	Taş	Ahşap	Tuğla	Briket	Karma

Kat Sayısı			Oda Sayısı		
1 kat	2 kat	3 v.d.	1 oda	2 oda	Üç v.d

Çatı Sistemi			Çatı Örtüsü		
Beşik Çatı	Düz Dam		Kiremit	Sac	Tahta

Pazar ve Panayır Durumu

Türü	
Dönemi ve Günü	

Köyde Beslenen Hayvanlar

Hayvan	Büyükbaş	Küçükbaş	At	Eşek	Kümes	Arı (Kovan Sayısı)	İpek Böceği
Sayısı							

Köyün Okul ve Öğrenim Durumu

Okul Durumu					Öğrenim Durumu		
Okul türü	Sayısı	Öğr. Say	Öğrt Say.	Sınıf Say.	Cins	Okm- yaz. Bil.	Okm. yzm .bilen
					Erkek		
					Kadın		

Taşımalı Eğitim Durumu	Gidilen Okul Düzeyi	Öğrenci Sayısı
Evet		
Hayır		

Göç Durumu

Giden				Gelen		
Göç Şekli	Mevsimlik:	Yurtiçi:	Yurtdışı:	Mevsimlik:	Yurtiçi:	Yurtdışı:
Gidilen Yer						
Hane Sayısı						
Kişi Sayısı						

Köyde Bulunan Motorlu Taşıtlar

Otomobil	Kamyon-Tır	Kamyonet	Tır	Motosiklet	Traktör	Döver Biçer

Köyün Alt Yapı Durumu

Yol Durumu	Toprak:	Asfalt:	Tek Şerit:	Çift Şerit:
İnternet	Var:		Yok:	
Kanalizasyon	Var:		Yok:	
İçme Suyu	Çeşme:		Kuyu:	Şebeke:
Toplu Taşıma	Var:		Yok:	

2.Araştırma Sahasında Uygulanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Anketi

Köyün Adı:
Anketin Uygulandığı Kişinin Adı Soyadı:
Köyün varsa eski adı ve Anlamı nedir ?
Köyde yaşayan halkın mezhebi ve kökeni nedir ?
Köyde tarımsal işgücüne duyulan ihtiyaç nasıl? Yıl boyu mu? yoksa belirli dönemlerde mi? Eğer belirli dönemlerde ise ne zaman ve hangi tarımsal faaliyet için?
Köyün tarımsal işgücü kendi kendine yetiyor mu? Yoksa dışardan işçi getiriliyor mu? Eğer dışardan işçi getiriliyorsa nerelerden ve kaç kişi geliyor?
KÖY İÇİNDE (yani köy halkından olan) gündelikçi olarak tarımda çalışan kaç kişi var, E:....., K:..... Çocuk (15 yaşından küçük):..... Bunlar başka köylere veya ilçeye-ile çalışmaya gidiyorlar mı: <u>Gidiyorlarsa</u> Gidilen Yer: Ne kadar yevmiye alıyorlar:
Köyden göç oluyor mu, oluyorsa hangi sebeplerden dolayı? En çok göç hangi şehirlere ya da bölgelere olmaktadır?
Köyünüzün en büyük problemi nedir? Çözümü için neler yapılmıştır.

